SANCTAE HILDEGARDIS LIBER DIVINORUM OPERUM SIMPLICIS HOMINIS.

JOANNES DOMINICUS MANSI LECTORIBUS.

In vetusto codice bibliothecae meae eleganti, et auro ac coloribus exornato, saeculi XII, *vel saltem ineuntis* XIII, *nactus sum volumen istud cum inscripto hoc titulo:* Liber divinorum operum simplicis hominis; *nec operosa disquisitione inquirendum mihi fuit de auctore, cum in ejus lectione offenderim vocem* Scivias, *quam peculiarem esse S. Hildegardis, virginis Germanae, et divinis revelationibus saeculo* XII *celebris; ac reipsa sub eo titulo ab ea scriptum indicari a Trithemio* De Script. Eccles. *comperi. Affert etiam idem Trithemius scripti illius initium, quod etiam in nostro totidem verbis recurrit. Ac de auctore nihil ultra ambigendum supererat; sed et erat adhuc, de quo suspicarer, num scilicet idem fuerit opus quod plus vice simplici lucem aspexit; consului ea de re editionem Parisiensem, anno 1513, Jacobo Fabro curante, vulgatam; factaque collatione agnovi aliud esse illud ab hoc nostro, cum praesertim alius utrinque sit titulus, aliud initium libri; ac denique editiones jam vulgatas ab auctore suo scripta fuisse cum aetatem ageret annorum* XLIII; *istud vero dedisse se eadem sanctissima virgo anno aetatis suae* LXV, *testatur; illud demum pertinet ad annum 1141; hoc vero ad annum 1163; demum opus excusum in libros distinguitur tres; quod vero modo a me*

evulgatur unicus est quidem liber, ut et Trithemius indicat, sed in partes tres distinctus.

Ambiguitatis tamen aliquid adhuc remaneret, cum in exordio operis hic evulgati legantur haec verba: Et factum est in sexto anno postquam mirabiles verasque visiones, in quibus per quinquennium laboraveram vera visio indeficientis luminis, etc. . . . . Qui primus annus exordium praesentium visionum fuit; *hunc vero annum illigat cum millesimo centesimo sexagesimo tertio Christi, aetatis vero suae* XLV. *Si prior visio duravit quinquennio, et post illam antequam secunda inciperet sexennii spatium interjacuit, recte hinc deducimus prioris visionis exordium collocandum fuisse anno 1152, aetatis vero Hildegardis* LV. *Quomodo vero ista cohaereant cum epocha prioris visionis excusae, signantis exordium illius anno 1141 aetatis vero Hildegardis* XLII? *Anno 1141, aetatisque* XLII, *junge undecim, pertinges ad annum Christi 1152, aetatis vero* LIII.

Nodus iste vix ac ne vix quidem solveretur, nisi visiones tres statuerimus. Prior, quae excusa est, coepit anno 1141; quando autem desierit ignoramus. Successit vero altera, coepta anno Christi 1152, aetatis vero Hildegardis LIII, *eademque indicatur in visione modo typis evulgata. Altera haec duravit quinquennio, id est ad annum Christi 1157, Hildegardis* LVIII. *Hanc excepit pausa annorum* VI, *quae nos perducit ad exordium hujus visionis, optime illigatum cum anno Christi 1163, aetatis vero Hildegardis* LXX *inceptorum.*

Ita chronologicis tricis expeditis, pauca nunc de opere ipso dicenda sunt. Mirum quantum abundat physicis rebus, sive

harum figuris, imaginibus et similitudine ad explicanda, tum divina fidei catholicae dogmata, et sacrosancta mysteria, tum humana, quae ad nostros mores componendos regendosque spectant, vitiorum fuga, atque exercitatione virtutum omnium. Hic passim Dei gloria enarratur, ejusque attributa ac perfectiones celebrantur, bonitas, misericordia, sap entia, omnipotentia, providentia, justitia in creandis, conservandis, ac ad suum singulis finem dirigendis rebus omnibus; in reparatione humani generis, in sanctificatione ac remuneratione justorum, atque impiorum poenis et in altera aeterna vita pro culparum modo suscipiendis.

Hoc opus tanto in pretio semper habitum est, ut aequi rerum aestimatores semper opinati fuerint in hoc opere perlegendo meditandoque molestiam qualemcunque ac laborem, suavissimi fructus ubertate tanta levari, ut fere omnino tolli aut vix sentiri videatur. Quid de S. Hildegarde ejusque revelationibus, ac scriptis non decrevit Trevirense concilium ab Eugenio III. S. pontifice praesente habitum? Ut enim Trithemius ait in Chronico Hirsaugiensi: Aderat ibi S. Pater Bernardus, quo mediante summus pontifex cum caeteris movebatur omnibus ne tam insignem lucernam silentio tegi pateretur; sed gratiam tantam, quam Dominus suo tempore manifestasset, ipse sua auctoritate confirmaret. Ad haec sanctus pontifex benigno favore consentiens, devotam Christi virginem litteris salutatoriis visitavit, in quibus ei licentiam auctoritate apostolica proferendi et scribendi quaecunque per Spiritum sanctum cognovisset, gloriose concessit; eamque ut sine timore revelata sibi conscriberet, animavit. *Ejusmodi autem litteras Eugenii P P. ad Hildegardem habet Severinus Binius in concilio Trevirensi, ex quo refert Manriques*

in Annal. Cisterciens., *ad an. Christi 1148, pag. 101. Eadem fere legas apud Baronium* Annal. eccl., *tomo* XII, *an. 1148, et Surium in Vita S. Hildegardis. Quid plura? Et ipse Guillelmus Cave in* Historia litteraria scriptorum ecclesiasticorum *ad an. 1170, pag. 684, de S. Hildegarde haec dicit:* Raris animi dotibus praedita, et egregia erga Deum pietate, erga religionem zelo insignis, visionibus divinitus concessis et prophetiis inclarescere quadragenaria jam coepit. Cujus rei fama excitati Eugenius III papa, ac primores Galliae Germaniaeque episcopi ac abbates, et in his S. Bernardus visiones illius propheticas anno 1148 acriori examini subjecerunt, et infucatas deprehenderunt, et in concilio Trevirensi confirmaverunt. Eamdemque postea sententiam ratam habuerunt Anastasius IV et Adrianus IV pontifices, qui datis ad illam litteris, et se ipsos et Ecclesiam Romanam precibus ejus commendarunt. *Quidquid igitur Casimirus Oudinus in* Comment. de scriptoribus eccl., *tom. II, col. 1571 et seq.,* et similis furfuris homines effutiant, in lucem prodeat opus dignissimum, quod in eruditorum omnium manus deducatur, ab iisque tandem aliquando majori cum fructu perlegatur attentius et veritatis amore.

INCIPIT LIBER DIVINORUM OPERUM SIMPLICIS HOMINIS.

Et factum est in sexto anno postquam mirabiles verasque visiones, de quibus per quinquennium laboraveram, vera visio

indeficientis luminis mihi homini diversitatem multiplicium morum quammaxime ignoranti demonstraverat, qui primus annus exordium praesentium visionum fuit, cum sexaginta quinque annorum essem tanti mysterii et fortitudinis visionem vidi, ut tota contremiscerem, et pro fragilitate corporis mei inde aegrotare inciperem. Quam visionem tandem per septem annos scribendo vix consummavi. Itaque in millesimo centesimo sexagesimo tertio Dominicae Incarnationis anno, pressura apostolicae sedis nondum sopita, sub Friderico Romanae dignitatis imperatore vox de coelo facta est ad me, dicens: O paupercula forma, quae es plurimorum laborum filia, multisque et gravibus corporis infirmitatibus excocta, sed tamen profunditate mysteriorum Dei perfusa, haec quae interioribus oculis vides, et interioribus auribus animae percipis, stabili scripturae ad utilitatem hominum commenda, quatenus et homines per ea Creatorem suum intelligant, eumque digno honore venerari non refugiant. Itaque scribe ista non secundum cor tuum, sed secundum testimonium meum, qui sine initio et fine vita sum, nec per te inventa, nec per alium hominem praemeditata, sed per me ante principium mundi praeordinata, quoniam ut ante creatum hominem ipsum praescivi, sic etiam illa quae ei necessaria sunt praevidi. Ego igitur paupercula et imbecillis forma, testificante homine illo, quem velut in prioribus visionibus meis praefata sum, occulte quaesieram, et inveneram, testificante etiam eadem puella, cujus in superioribus visionibus mentionem feci, quamplurimis infirmitatibus contrita, manus tandem ad scribendum tremebunda converti. Quod dum facerem sursum ad verum vivensque lumen aspexi quid scribere deberem, quoniam omnia quae a principio visionum mearum scripseram, vel quae postmodum sciebam, in coelestibus

mysteriis vigilans corpore et mente, interioribus oculis spiritus mei vidi, interioribusque auribus audivi, et non in somnis, nec in exstasi, quemadmodum in prioribus visionibus meis praefata sum, nec quidquam de humano sensu veritate teste protuli, sed ea tantum quae in coelestibus secretis percepi. Iterumque vocem de coelo sic me docentem audivi, et dixit: Scribe ergo secundum me in modum hunc.

PARS PRIMA.

PRIMA VISIO.

Mirificae visionis, de qua sequens opus pendet, positio, et in ea divinae cujusdam imaginis in hominis forma apparentis, et habitus vel circumstantiae ipsius subtilis descriptio.

I. Et vidi velut in medio australis aeris pulchram mirificamque in mysterio Dei imaginem, quasi hominis formam, cujus facies tantae pulchritudinis et claritatis erat, ut facilius solem quam ipsam inspicere possem. Circulus amplus aureique coloris caput ejusdem faciei circumdederat. In eodem autem circulo supra idem caput alia facies velut senioris viri apparuit, cujus mentum et barba verticem capitis hujus tangebat. Et ex utraque parte colli ejusdem formae ala u a praecedebat, quae supra praefatum circulum ascendentes se ibi invicem conjungebant. In summitate autem arcuatae recurvationis hujus dexterae alae quasi caput aquilae, quod

igneos oculos habebat aspiciebam, in quibus fulgor angelorum velut in speculo apparebat. In summitate vero arcuatae recurvationis sinistrae alae quasi facies hominis erat, quae sicut fulgur stellarum radiabat. Et facies istae ad orientem versae erant. Sed ab utroque humero imaginis hujus ala una usque ad genua ipsa extendebatur. Tunica quoque fulgori solis simili induebatur, et in manibus suis agnum velut lucem diei splendidum habebat. Quoddam autem monstrum horribilis formae venenosi, nigrique coloris, et serpentem quemdam sub pedibus suis conculcabat, qui os suum dextrae auri ejusdem monstri infixerat, quippe reliquum corpus suum in transversum capitis ipsius incurvans, caudam suam in sinistra parte illius usque ad pedes ejus extenderat. Et imago haec dicebat.

Verba ejusdem imaginis, per quam charitas intelligitur, igneam vitam substantiae Dei se nominantis, et multifarios potentiae suae effectus in diversis creaturae naturis vel qualitatibus enarrantis.

II. Ego summa et ignea vis, quae omnes viventes scintillas accendi, et nulla mortalia efflavi, sed illa dijudico ut sunt, circumeuntem circulum cum superioribus pennis meis, id est cum sapientia circumvolans, recte ipsum ordinavi. Sed et ego ignea vita substantiae divinitatis super pulchritudinem agrorum flammo, et in aquis luceo, atque in sole, luna et stellis ardeo, et cum aereo vento quadam invisibili vita, quae cuncta sustinet, vitaliter omnia suscito. Aer enim in viriditate et in floribus vivit, aquae fluunt, quasi vivant; sol etiam in lumine suo vivit, et cum luna ad defectum venerit a lumine solis accenditur, ut quasi denuo vivat; stellae quoque in lumine suo velut vivendo clarescunt. Columnas etiam quae

totum orbem terrarum continent constitui; item ventos illos qui pennas sibi subditas, scilicet leniores ventos, habent, qui lenitate sua ipsis fortiores sustinent, ne cum periculo se ostendant, quemadmodum corpus animam tegit et continet, ne exspiret. Sicut etiam spiramen animae corpus firmando colligit, ut non deficiat, sic quoque fortiores venti sibi subjectos animant, ut officium suum congruenter exerceant. Ego itaque vis ignea in his lateo, ipsique de me flagrant, velut spiramen assidue hominem movet, et ut in igne ventosa flamma est. Haec omnia in essentia sua vivunt, nec in morte inventa sunt, quoniam ego vita sum. Rationalitas etiam sum, ventum sonantis verbi habens, per quod omnis creatura facta est, et in omnia haec sufflavi, ita ut nullum eorum in genere suo mortale sit, quia ego vita sum. Integra namque vita sum, quae de lapidibus abscissa non est, et de ramis non fronduit, et de virili vi non radicavit, sed omne vitale de me radicatum est. Rationalitas enim radix est, sonans vero verbum in ipsa floret. Unde cum Deus rationalis sit, quomodo fieri posset ut non operaretur, cum omne opus ipsius perfloreat, quem ad imaginem et similitudinem suam fecit, et omnes creaturas secundum mensuram in ipso homine signavit. In aeternitate namque semper fuit, quod Deus opus suum, scilicet hominem, fieri voluit, et cum idem opus perfecit, omnes creaturas ut cum ipsis operaretur ei dedit, quemadmodum etiam ipse Deus opus suum, id est hominem, fecerat. Sed et officialis sum, quoniam omnia vitalia de me ardent; et aequalis vita in aeternitate sum, quae nec orta est, nec finietur, eademque vita se movens et operans Deus est, et tamen haec vita una in tribus viribus est. Aeternitas itaque Pater, Verbum Filius; spiramen haec duo connectens Spiritus sanctus dicitur, sicut etiam Deus in homine, in quo corpus, anima et rationalitas sunt, signavit.

Quod autem super pulchritudinem agrorum flammo, hoc terra est, quae materia illa est de qua Deus hominem fecit; et quod in aquis luceo, hoc secundum animam est; quia, sicut aqua totam terram perfundit, ita anima totum corpus pertransit; quod vero in sole et in luna ardeo, hoc rationalitas est; stellae autem innumerabilia verba rationalitatis sunt. Et quod cum aereo vento quadam invisibili vita, quae cuncta sustinet, vitaliter omnia suscito, hoc est, quoniam aere et vento ea quae in incremento procedunt, vegetata subsistunt a nihilo remota in id quod sunt.

Quod in homine ad imaginem et similitudinem suam facto, omnem creaturam Deus signavit, et eum post lapsum ex sola benignitatis charitate per incarnationem suam reparatum in beatitudine, quam prolapsus augelus perdiderat, collocaverit, et quia hoc mystica praescriptae visionis significatione monstretur.

III. Et iterum audivi vocem de coelo mihi dicentem: Deus, qui omnia creavit, hominem ad imaginem et similitudinem suam fecit, et in ipso tam superiores quam inferiores creaturas signavit, eumque in tanta dilectione habuit, ut in locum de quo ruens angelus ejectus erat, destinaret, et ad gloriam et honorem, quem ille in beatitudine perdiderat, ordinaret; hoc visio haec quam vides demonstrat. Nam quod vides velut in medio australis aeris pulchram mirificamque in mysterio Dei imaginem quasi hominis formam, hoc est quod in fortitudine indeficientis divinitatis, pulchra in electione, et mirifica in donis secretorum superni Patris charitas est, hominem ostendens, quia cum Filius Dei carnem induit, in charitatis officio hominem perditum redemit. Unde ejus facies tantae pulchritudinis et claritatis est, ut facilius solem quam

ipsam inspicere possis, quoniam largitas charitatis in tanta eminentia et coruscatione donorum suorum est, ut omnem intellectum humanae scientiae, qua in anima diversas res intelligere potest, ita transcendat ut eam nullo modo in sensu suo capere valeat. Sed hic in significatione ostenditur ut per ipsam ille in fide cognoscatur, qui visibilibus oculis visibiliter non videtur.

Quod devota fides excellentiam divinae charitatis complectatur, et per hanc Deus in trinitate unus agnoscatur; quodque ejusdem fidei merito ipse Deus homines protegendo ad coelestia reducat

IV. Et circulus amplus aureique coloris caput ejusdem faciei circumdat, quia fides catholica per totum orbem terrarum diffusa, in prima aurora eximii fulgoris surgens, excellentiam largitatis verae charitatis omni devotione complectitur, ubi Deus in humanitate Filii sui hominem redemit, et per infusionem Spiritus sancti illum confirmavit, ita ut unus Deus in Trinitate cognoscatur, qui sine tempore initii ante aevum Deus in divinitate fuit. Quod autem in eodem circulo supra idem caput alia facies velut senioris viri apparet, hoc est quod fidelibus omnia excellens benignitas Divinitatis, quae sine initio et fine est, succurrit, ita ut ejusdem faciei mentum et barba verticem capitis hujus tangat, quoniam Divinitas disponendo et protegendo omnia celsitudinem summae charitatis obtinet, ubi Filius Dei in humanitate sua perditos homines ad coelestia reducet.

Quod dilectio Dei et proximi virtute fidei roborata separari non possit.

V. Et ex utraque parte colli ejusdem formae ala una procedit, quae supra praefatum circulum ascendentes se ibi invicem conjungunt, quia dilectio Dei et proximi per virtutem charitatis in unitate fidei procedentes, et per summum desiderium eamdem fidem intra se comprehendentes ab invicem non separantur, cum sancta Divinitas innumerabilem splendorem gloriae suae hominibus obnubilat, quandiu in umbra mortis, coelestis vestimenti, quod in Adam perdiderunt, expertes sunt.

Quod quilibet Deo humili devotione subditus, Spiritu sancto juvante ignitus, et se ipsum in eo quod vitiosus est et diabolum superet, et quod angeli de bonis justorum exsultantes, Dei omnipotentiam collaudent.

VI. In summitate autem arcuatae incurvationis hujus dexterae alae, quasi caput aquilae, quod igneos oculos habet aspicis, in quibus multitudo angelorum velut in speculo apparet, quoniam in celsitudine triumphantis subjectionis, cum quilibet Deo subjectus se ipsum et diabolum superat, celsus in beatitudine divinae protectionis efficitur. Et cum mentem suam sursum erigit, Spiritu sancto ignitus, intentionemque suam ad Deum figit, in ipsa beati spiritus perspicue apparent, ac Deo devotionem cordis illius offerunt. Nam in aquila spiritales homines designantur, qui omni devotione cordis sui in contemplatione Deum frequenter velut angeli intuentur. Quapropter beati spiritus Deum assidue intuentes, de bonis operibus justorum gaudent, eaque ipsi in semetipsis ostendunt, ac sic in laude Dei perseverantes, nunquam extaediantur, quia eum ad finem nunquam perducere poterunt. Innumerabilia etenim miracula quae Deus in potentia suae possibilitatis facit, quis dinumerare posset? Nemo. Angelis

quippe fulgor quasi multorum speculorum adest in quo vident quia nullus ita operatur, nec tantae potentiae est, sicuti Deus, unde et nullus ei similis est, quoniam nec tempus habet.

Quod ab aeterno inlocaliter in Deo erant universa quae ipso creante numero, et ordine, et loco et tempore distincta processerunt.

VII. Omnia quidem quae Deus operatus est, ante principium temporis in praesentia sua habuit. In pura enim et sancta Divinitate cuncta visibilia et invisibilia absque momento et absque tempore ante aevum apparuerunt, quemadmodum arbores vel alia creatura aquis vicina in ipsis videntur, quamvis in eis corporaliter non sint, sed tamen omnis formatio earum in ipsis apparet. Quando autem Deus dixit: *Fiat,* statim formatione induta sunt, quae praescientia ipsius ante aevum nulla corpora habentia intuebatur. Sicut enim in speculo omnia quae coram ipso sunt radiant, sic in sancta Divinitate omnia opera ejus sine aetate temporum apparuerunt. Et quomodo Deus praescientiae suae opere vacuus esset, cum omne opus ipsius postquam corpore induitur, in officio quod ei adest plenum sit, quod ipsa sancta Divinitas sciendo, cognoscendo, ministrando sibi adesse praescivit. Nam quemadmodum etiam radius cujusque luminis quamque formam creaturae per umbram ostendit, sic pura praescientia Dei omnem formationem creaturarum, antequam incorporatae essent, intuebatur, quoniam opus quod Deus facturus erat in praescientia ipsius antequam idem opus incorporaretur, secundum similitudinem hanc enituit, velut homo splendorem solis aspicit, priusquam substantiam ipsius intueri possit. Et sicut splendor solis ipsum indicat, ita etiam angeli Deum laudando ostendunt; et quemadmodum fieri non potest

ut sol absque lumine suo sit, sic nec Divinitas sine laude angelorum est. Praescientia etenim Dei praecessit, et opus ipsius subsecutum est; et si praescientia Dei non praecessisset, opus ejus non apparuisset, quemadmodum si facies hominis non aspicitur, corpus ipsius non cognoscitur: cum autem facies hominis videtur, corpus ejus laudatur. Itaque praescientia Dei et opus ejus in ipso sunt.

Quod diabolus et angeli desertores justitiae, cum prius magnae essent potentiae, propter ingratitudinem vel superbiam suam ad hoc redacti sunt, ut in omni creatura nihil possint nisi quantum superno nutu permittuntur.

VIII. Quaedam autem innumerabilis multitudo angelorum erat qui a se ipsis esse voluerunt, quoniam cum claritatem suam magnam et gloriosam in maxima coruscatione viderent, Creatorem suum in oblivionem duxerunt. Et priusquam etiam eum laudare incoepissent, in semetipsis computabant quod fulgor honoris eorum tantus esset, ut nullus eis resistere valeret; quapropter et Deum obfuscare volebant. Nam cum viderent quod eum in miraculis suis nunquam ad finem perducere possent, ipsum abhorruerunt, et cum eum laudare deberent, per fallacem opinionem dicebant quod in magna claritate sua alium deum eligerent. Unde in tenebras ceciderunt, ad tantam impossibilitatem redacti, ut in nulla creatura quidquam facere possint, nisi quantum eis a Creatore suo permittitur. Cum enim Deus primum angelum, qui Lucifer dictus est, cum omnibus ornamentis creaturarum quae omnibus creaturis dederat, ita ornasset, ut etiam totum agmen ejus inde splendorem haberet, ipse in contrarium vadens, horribilior cunctis horribilibus factus est, quoniam sancta Divinitas in zelo suo illum in locum qui sine luce est ejecit.

Quod homo ad imitationem Creatoris sui se dirigens, quasi ex quadam bestiali irrationabilitate abstractus, fulgore rationalis naturae radiare incipiat.

IX. Quod vero in summitate arcuatae incurvationis, sinistrae alae quasi facies hominis est, quae sicut fulgor stellarum radiat, hoc est quod in apice vincentis humiliationis, cum homo terrenas causas, velut in sinistra sibi adversantes, in humilitate conterit, et ad defensionem Creatoris sui se convertit, aspectum hominis habet, quia non secundum pecus, sed secundum quod humana natura eum docet, in honestate vivere incipit. Unde etiam in his justis operibus bonam intentionem cordis sui, ut eximium splendorem radiare ostendit.

Quod in verbo Dei dicentis «Fiat lux,» rationalis lux, id est angeli creati sunt, et quod ex his a beatitudine quibusdam cadentibus, Dominus aliam rationabilem vitam, quae carne tegeretur, id est hominem, qui locum et gloriam lapsorum obtineret, fecerit.

X. Nam quando Deus dixit: *Fiat lux,* rationalis lux exorta est, scilicet angeli, tam illi qui cum eo in veritate perstiterunt quam illi qui in tenebras exteriores sine omni luce ceciderunt, quoniam verum lumen quod ante aevum absque initio in claritate erat, Deum esse negaverunt, et quia quemdam quod esse non potuit, illi similem facere voluerunt. Tunc Deus aliam vitam, quam corpore texit, exsurgere fecit, quod homo est, cui et locum et gloriam perditi angeli dedit, quatenus iste in laude Dei perficeret quod ille facere noluit. In facie autem ista hominis illi demonstrantur, qui saeculo corporaliter dediti, spiritu tamen Deo continue serviunt, nec propter hoc quod in

saeculo saeculariter detinentur, ea quae spiritus sunt in famulatu Dei obliviscuntur. Et facies istae ad orientem versae sunt, quia et spiritales et saeculares, qui Deo famulari animasque suas in vita conservare desiderant, ad ortum sanctae conversationis et beatitudinis se convertere debent.

Quod Deus in fortitudine charitatis suae praedestinatos ad se colligens, infusione munerum Spiritus sancti eos de quibusque necessariis erudiat.

XI. Sed et ab utroque humero imaginis hujus ala usque ad genua ipsius extenditur, quoniam in fortitudine charitatis Filius Dei justos et peccatores ad se collegit, ac eos, et humeris, quia juste vixerant, et genibus quoniam eos a via injustitiae revocaverat, sustentavit, consortesque supernorum civium fecit, velut etiam homo tam genibus quam humeris illa quae portat sustentat. Nam in scientia charitatis homo est anima et corpore ad plenitudinem integritatis perductus, quamvis a statu rectae stabilitatis multoties moveatur. Quem cum dona sancti Spiritus desuper in pura et sancta largitate perfundunt in coelestibus et in spiritalibus abundanter eum docent. In terrenis quoque ad utilitatem corporalis necessitatis alio modo eum erudiunt, in quibus tamen se debilem et infirmum et mortalem intelligit, quamvis multiplicibus donis istis munitus sit.

Quod Filius Dei naturam humanitatis absque peccati labe suscipiens, et in carne apparens, publicanos et peccatores ad poenitentiam vocaverit, et eos ex fide sua justificaverit.

XII. Quod autem tunica fulgori solis simili induitur, hoc est quod Filius Dei in charitate humanum corpus absque omni

contagione peccati in similitudine pulchritudinis solis induit, quia ut sol prae aliis creaturis in tanta altitudine lucet, ut a nemine hominum tangi possit, ita etiam humanitatem Filii Dei quomodo sit, nulla humana scientia nisi credendo capere valet. Et in manibus suis agnum velut lucem diei splendidum habet, quoniam charitas in operibus Filii Dei mansuetudinem verae fidei super omnia lucentem protulit, ubi de publicanis et peccatoribus martyres et confessores atque poenitentes elegit, et ubi de impiis justos fecit, quemadmodum de Saulo Paulum, quatenus super pennas ventorum, hoc est in coelestem harmoniam volarent. Sic charitas opus suum paulatim et distincte perfecit, ita ut nulla imbecillitas, sed omnis plenitudo in eo esset, quod homo non facit, quia cum ille modicam possibilitatem aliquid faciendi habuerit, vix sustinet, quousque illud perficiat, quin ab aliis videatur. Haec homo intra se consideret, quia etiam volatile de ovo egrediens, et pennis carens, volare nondum properat, sed postquam pennas acceperit, volat quo sibi congruum viderit.

Quod imitatio charitatis Filii Dei cruce sua diabolum conterentis etiam nunc in suis fidelibus discordiam et caetera vitia, ipsumque humani generis antiquum deceptorem conculcet et ad nihilum redigat.

XIII. Quod vero quoddam monstrum horribilis formae, ac venenosi nigrique coloris, et serpentem quemdam pedibus suis conculcat, hoc est quod vera charitas injuriam discordiae plurimis vitiis distortam, multisque perversitatibus horribilem, ac in deceptione venenosam, et in perditione nigram, antiquumque serpentem quibusque fidelibus insidiantem, per vestigia Filii Dei conterit, cum etiam idem Filius Dei illum in cruce ad nihilum deduxerit. Qui os suum

dextrae auri ejusdem monstri infigit, et reliquum corpus suum in transversum capitis ipsius incurvans, caudam suam in sinistra parte illius usque ad pedes ejus extendit, quoniam diabolus deceptionem suam se bene facere interdum simulans, discordiae infigit, totumque genus vitiorum hac et illac initio illius leviter apponens, in fine tamen illorum perversitatem pessimae consummationis discordiae se habere ostendit. Serpens enim caeteris vermibus in dolo callidior existens, in eadem calliditate omnia quae potest destruit, et in id quod pessimum est se convertit. Quod etiam varii colores qui in ipso sunt designant. Sic et Satan fecit, quoniam cum pulchritudinem suam cognosceret, Creatori suo se similem esse voluit, et hoc etiam homini per auditum quasi per caput serpentis immisit, et nec hoc usque ad novissimam diem facere desinet, quod velut cauda ipsius est. Charitas itaque in rota aeternitatis sine tempore est, quemadmodum calor in igne. Deus enim in aeternitate sua omnes creaturas praescivit, quas in plenitudine charitatis ita protulit, quatenus homo nulla refectione vel servitio in eis careret, quoniam ipsas ad hominem velut flammas ad ignem conjunxit. Primum autem angelum Deus cum plurimis ornamentis, ut etiam praedictum est, constituit, sed ubi ille se ipsum conspexit, Dominum suum odio habuit, et Dominus esse voluit, sed Deus in puteum abyssi illum projecit. Tunc idem transgressor homini malum consilium intulit, cui homo consensit.

Quod Adam et Eva suasione diaboli invidentis eis, consentiendo gloriam coelestis vestimenti, id est immortalitatem, perdiderunt.

XIV. Nam cum Deus hominem crearet, coelesti vestimento eum induit, ita ut in magna claritate fulminaret. Sed diabolus

mulierem inspiciens, matrem cujusdam magni mundi eam futuram esse cognovit, ac in eadem malignitate qua a Deo recessit, effecit ut ipsum in hoc opere suo superaret, ita ut idem opus Dei quod homo est in societatem suam converteret. Tunc mulier in gustu pomi se aliam esse sentiens, pomum viro suo dedit, et sic ambo coeleste vestimentum perdiderunt.

Quod Deus, eorum misertus, ad puniendam transgressionis culpam de paradiso eos in exsilium istud expulerit; et quod quisquis matrimonii fidem inter illos a Deo institutam violaverit, ultione gravi, nisi poeniteat, plectendus sit.

XV. Sed quod Deus deinde dixit: *Adam ubi es,* per hoc praesignavit quod memor esset quia ipsum ad imaginem et similitudinem suam fecerat, et quod eum ad se retrahere vellet. Nuditatem quoque ipsius de servili ministerio suo operuit, eumque in exsilium misit, ita ut pro lucida veste ovinam pellem acciperet, quemadmodum paradisum exsilio isto permutavit. Deus etenim mulierem viro cum juramento fidei adjunxit, ita ut fides haec in ipsis nunquam destruatur, sed ut in unum consentiant, sicut corpus et anima, quae Deus in unum conjunxit. Quapropter quicunque fidem hanc destruxerit, et ita impoenitens sine emendatione perduraverit, in terram Babylonis convertetur, videlicet in terram confusionis et ariditatis, quae sic absque pulchra viriditate agri, id est benedictionis Dei, permanebit, atque ultio Dei super illum cadet, usque ad ultimam lineam consanguinitatis, quae de ferventi sanguine ipsius praecessit, quoniam peccatum istud hominem illum tangit.

Quod in praedicatione incarnati Filii Dei spirituali populo exoriente completa sit promissio Dei dicentis ad Abraham,

quia secundum numerum stellarum coeli semen ipsius multiplicaretur.

XVI. Et quemadmodum Adam genitor omnis humani generis est, ita etiam per Filium Dei, qui in virginea natura incarnatus est, spiritalis populus processit, qui ita ascendet, ut Deus Abrahae per angelum repromisit, scilicet quod semen ejus sicut stellae coeli fieret, ut scriptum est: *Suspice coelum, et numera stellas si potes. Et dixit ei: Sic erit semen tuum. Credidit Abraham Deo, et reputatum est illi ad justitiam* **(Gen. V)**. Quod sic intellectui patet. Tu qui bona voluntate Deum adoras et veneraris, inspice secreta Dei, et discute remunerationem meritorum illorum, qui ante Deum die ac nocte lucent. si hoc tamen possibile est homini corporali onere gravato, quia quandiu homo ea quae carnis sunt sapit, illa quae spiritus sunt ad plenum capere non valet. Et veraci ostensione dicitur illi qui Deum in recto suspirio cordis sui colere laborat. Hoc modo erit semen cordis tui multiplicatum et elucidatum, quod seminasti in bonum agrum gratia Spiritus sancti perfusum, quod etiam coram summo Deo in beatis virtutibus multipliciter exsurget et lucebit, quemadmodum stellae in firmamento clarescunt. Quapropter quicunque fideliter crediderit divinae promissioni, celsitudinem verae fidei ad Deum habens, ita ut omnia terrena despiciat, et ad coelestia sursum tendat, computabitur justus inter filios Dei, quoniam veritatem dilexit, et quia dolum in corde suo non habuit.

Quod Deus de genere Abraham credentis et obedientis sibi virginem Mariam elegerit, de qua Christus institutor et rector novellae, id est spiritualis generationis, corporaliter nasceretur.

XVII. Nam et Deus animum Abrahae absque dolo serpentis esse cognovit, quoniam ea quae operabatur ad nullius laesionem faciebat; unde et de genere ipsius dormientem terram Deus elegit, quae ex toto ignara gustus illius fuit in quo idem antiquus serpens primam mulierem decepit. Terra autem ista, per virgam Aaron praesignata, Virgo Maria erat, quae clausum cubiculum regis in magna humilitate exstitit, quia cum ipsa nuntium hoc a throno acciperet, quod summus Rex in clausura ipsius habitare vellet, terram, de qua creata fuit, inspexit, et se ancillam Dei esse dixit. Quod prima decepta mulier non fecit, cum illud habere desideraret quod habere non debuit. Obedientia quoque Abrahae, in qua Deus fidem illius probavit, cum ei arietem in spinis pendentem ostendit, obedientiam beatae Virginis praesignavit, quae verbo nuntii Dei credens, ut sibi secundum verbum ejusdem nuntii fieret optavit, ideoque et Filius Dei in ipsa carnem induit, quem aries in vepribus pendens praefiguraverat. Sed et quod Deus secundum stellas coeli genus ejusdem Abrahae multiplicandum dixit, in hoc genus illud praevidebat, quod in plenum numerum coelestis consortii computandum erat. Et quoniam ille Deo fideliter in omnibus credidit, idcirco etiam pater illorum qui haeredes regni coelorum erunt appellatus est. Omnis itaque homo qui Deum timet et diligit, verbis istis devotionem cordis sui aperiat, ac ea et ad salutem corporum et animarum hominum, non quidem ab homine, sed per me qui sum praelata sciat.

VISIO SECUNDA

Descriptio sphaerae totius mundi cum circulis, et planetis, et ventis suis in modum rotae in pectore imaginis, quae in prima visione descripta est apparentis.

I. Deinde in pectore praefatae imaginis, quam velut in medio australis aeris conspexeram, ut praedictum est, rota mirificae visionis apparuit cum suis signis hujus fere similitudinis, ut instrumentum illud, quod ante viginti octo annos, velut in figura ovi significative videram, quomodo in tertia visione libri *Scivias* ostenditur, ita ut in ejus summa parte per circuitum rotunditatis suae circulus in similitudine lucidi ignis, et sub illo circulus alius sicut circulus nigri ignis demonstraretur, ubi et idem circulus lucidi ignis eumdem circulum nigri ignis bis densitate sua superabat. Et hi duo circuli quasi unus circulus essent sibi invicem conjungebantur. Sub eodem autem circulo nigri ignis, alius circulus in similitudine puri aetheris erat, ubique tantae densitatis quantae circuli duorum praefatorum ignium apparebant. Sed sub ipso circulo puri aetheris alius velut circulus aquosi aeris tantae densitatis in rotunditate sua, quantae etiam densitas circuli praedicti lucidi ignis manifestabatur. Et sub eodem circulo aquosi scilicet aeris, alius circulus quasi fortis et albi lucidique aeris hujus similitudinis in rigore suo existens, ut nervus in corpore hominis est, ostendebatur, ubique in circuitu suo ejusdem densitatis, cujus densitas, circuli praefati nigri ignis apparens. Hi quoque duo circuli sibi invicem ita copulabantur, ut velut unus circulus essent, apparerent. Sub hoc autem circulo videlicet fortis et albi, lucidique aeris, quasi alius aer tenuis signatus erat, qui ut nubes interdum elatas et lucidas, interdum

inclinatas et umbrosas videbatur superius portare, et se quasi per totam praefatam rotam diffundere. Omnes vero isti sex circuli absque omni interstitio ad invicem conjuncti erant. Supremus vero circulus, velut igne suo caeteros circulos perfundebat; aquosus autem alios omnes quasi humore suo rigabat. Et quasi a principio orientalis partis ejusdem rotae velut ad finem occidentalis partis ipsius linea versus septentrionalem ejus partem extendebatur, quasi septentrionalem plagam a caeteris plagis discernens. Sed etiam globus in medio signi praedicti tenuis aeris signatus erat, qui ubique in circuitu suo aequali spatio a signo fortis et albi lucidique aeris distabat, tantae latitudinis quidem in transversum, quanta profunditas spatii a summitate supremi circuli usque ad extremitatem nubium, seu ab extremitate nubium usque ad summitatem ejdem globi existit. In medio quoque rotae istius imago hominis apparebat, cujus vertex superius et plantae subterius ad praefatum circulum, velut fortis et albi lucidique aeris pertingebant. A dextro autem latere summitas digitorum dexterae manus ejus; a sinistro quoque summitas digitorum sinistrae manus ad ipsum circulum hinc et hinc in rotunditate designatum porrecta erat, quoniam eadem imago brachia sua sic extenderat. Sed et versus easdem partes quatuor capita, scilicet quasi caput leopardi et lupi, ac velut caput leonis et ursi apparebant. Nam supra verticem praedictae imaginis in signo puri aetheris, quasi caput leopardi, ex ore suo velut flatum emittens videbam, qui etiam in dextrali parte ejusdem oris se aliquantum in longum recurvans, in caput cancri cum duabus forficibus, quasi, cum duobus pedibus formabatur; in sinistrali autem parte oris ipsius aliquantum etiam in longum regirans in caput cervi desinebat. Ex ore autem capitis hujus

cancri quasi alius flatus exiens usque ad medietatem spatii quod inter capita leopardi et praefati leonis erat procedebat; ex ore vero capitis cervi velut alius flatus veniens usque ad medietatem spatii, quod erat inter caput leopardi et ursi tendebat. Et flatus qui a dextera parte oris leopardi usque ad caput cancri procedebat, flatus etiam qui a sinistra parte ipsius oris usque ad caput cervi exibat, flatusque qui ex ore capitis cervi usque ad medietatem spatii inter capita leopardi et leonis exstantis tendebat. Flatus quoque qui ex ore capitis cervi usque ad medietatem spatii, quod inter capita leopardi et ursi erat prolongabatur, aequalis longitudinis erant. Omnia quoque capita haec in praefatam rotam et ad imaginem hanc hominis spirabant. Sub pedibus autem ejusdem imaginis hominis in signo aquosi aeris velut caput lupi quasi flatum ex ore suo producens apparebat, qui etiam a dextra ipsius oris aliquantum in longum erumpens in medio medietatis spatii, quod inter capita lupi et ursi erat formam capitis cervi accipiebat, ex cujus etiam ore velut alius flatus veniens in eamdem medietatem finiebatur. A sinistra vero oris ejusdem lupini capitis, flatus qui ab ipso ore procedebat se prolongans in medio etiam medietatis spatii, quod inter capita lupi et leonis erat, in caput cancri cum duabus forficibus quasi cum duobus pedibus surgebat, de cujus quoque ore quasi alius flatus exiens in ipsa medietate residebat. Qua autem spatiorum mensura capita haec ad invicem dietabant, eadem mensura et forma flatus eorum hinc et hinc in longitudine extendebatur, ut et de aliis superius dictum est, ipsaque in rotam praemonstratam, et ad imaginem hominis in ea stantem, spiramina sua mittebant. Sed ad dexteram imaginis ipsius in signo lucidi ignis velut caput leonis aspiciebam, ex cujus ore quasi flatus egrediens ab utraque parte oris ejusdem

aliquantum prolongabatur, ac sic etiam in dextra parte in caput serpentis, in sinistra autem in caput agni formabatur. Et caput serpentis in medio medietatis spatii, quod inter caput leonis et lupi erat se ostendens velut flatum emittebat, qui se ad eamdem medietatem extendebat, ac flatui qui de capite cancri egrediebatur, quod inter caput lupi et leonis erat se conjungebat. Caput autem agni in medio medietatis spatii, quod inter caput leonis et leopardi existebat apparens quasi flatum producebat, qui se ad ipsam medietatem prolongans, flatui qui de capite cancri, quod inter caput leopardi et leonis erat, in conjunctione occurrebat. Sed secundum spatia quibus capita haec a se separata, erant, longitudo flatuum eorum procedebat, quemadmodum et de superioribus capitibus flatibusque eorum praemonstratum est, et in praefatam rotam, et ad praedictam humanam imaginem, ipsa flare se ostendebant. Ad sinistram vero ejusdem imaginis in signo nigri ignis, quasi caput ursi apparebat, quod velut flatum ex ore suo dabat, qui etiam ad dextram et ad sinistram oris ipsius aliquantum se in longum extendens, ad dextram in caput agni desinebat, ad sinistram vero formam capitis serpentis accipiebat. Ex ore autem capitis agni hujus quemadmodum alius flatus usque ad medietatem spatii, quod inter capita ursi et leopardi existebat se prolongabat, sed ex ore capitis serpentis istius sicut alius flatus usque ad medietatem spatii quod inter capita ursi et lupi erat, se extendendo procedebat. Sed similitudo flatus istius qui a dextra parte oris ursi usque ad caput agni veniebat, similitudo quoque ejusdem flatus, qui a sinistra parte ipsius oris usque ad caput serpentis procedebat. Flatus etiam qui ex ore capitis agni usque ad demonstratam medietatem spatii, quod inter capita ursi et leopardi videbatur exibat, flatusque qui ex ore capitis serpentis usque ad

medietatem spatii inter capita ursi et lupi exstantis prolongabatur unius et aequalis longitudinis erant. Capita quoque haec omnia in supradictam rotam, atque ad praefatam imaginem hominis flatus dabant. Sed et super caput imaginis hujus septem planetae sursum ab invicem signati erant, tres in circulo lucidi ignis, unus etiam in subjecto illi circulo nigri ignis, tres autem in subjecto illi circulo puri aetheris, ita ut etiam versus austrum ad latus ejus, nec non et sub pedibus ipsius, sol eodem modo ac ordine signatus et distinctus in circulo suo apparet. Et a medio signi summi primique planetae, qui super caput ejusdem imaginis signatus erat, velut radii quidam exibant, quorum unus ad signum solis descendebat, et unus ad dextrum pedem capitis praedicti cancri, quod a capite leopardi procedebat radiabat, unus vero ad dextrum cornu cervini capitis, quod etiam ab eodem capite leopardi exibat se tendebat. A medio quoque signi planetae secundi, ut radius quidam super signum solis se declinabat, atque alius ad caput agni, quod a signo capitis leonis veniebat egrediebatur, et alius ad praedictam lineam, quae a principio orientalis partis praefatae rotae, velut ad finem occidentalis partis ipsius, versus septentrionalem ejus plagam extendebatur, capite agni illic superius posito, quod a signo capitis ursi exibat dirigebatur. Signum etiam tertii planetae a medio sui quemadmodum radium unum ad signum solis extendebat, alium autem ad caput serpentis, quod a signo capitis leonis procedebat dirigebat; sed alium ad praefatam lineam versus caput serpentis, quod a signo capitis ursi egrediebatur prolongabat. Solis quoque signum quasi quosdam radios de se emittens, alio signum capitis leopardi, alio signum capitis leonis, alio signum capitis lupi, non autem signum capitis ursi tangebat; alium autem radium super

signum lunae, alium velut super cerebrum, et usque super utrumque calcaneum praefatae imaginis extendendo figebat. Et a medio signi planetae quinti qui proximus sub sole est, quasi radius quidam sursum ad signum solis ascendebat, quidam vero ad caput cancri quod a signo capitis lupi exibat se extendebat; sed quidam ad sinistrum cornu signi lunae se dirigebat. De medio etiam signi planetae sexti, qui proximus super lunam est, velut radius unus sursum ad signum solis tendebat, et alius ad dextrum cornu signi lunae dirigebatur, alius autem ad caput cervi, quod a signo capitis lupi procedebat extendebatur. A signo quoque lunae quasi radius super utrumque supercilium, ac super utrumque talum praefatae imaginis radiabat. Sed et quomodo supra dictum est, signum solis eodem etiam modo et ordine quo supra verticem imaginis hujus radiis suis ad praefata loca designatum erat, versus quoque dextrum latus ejus, necnon et sub pedibus ipsius in circulo suo ad eadem loca signatum apparebat. In circuitu quoque circuli, in quo similitudo lucidi ignis videbatur, sedecim etiam principales stellae apparebant, quatuor videlicet inter caput leopardi et leonis, quatuor quoque inter caput leonis et lupi, quatuor inter caput lupi et ursi, quatuor etiam inter caput ursi et leopardi. Quarum octo quae mediae sibi utrimque astantium stellarum inter capita haec erant, scilicet duae inter duo capita quasi radios suos in signum tenuis aeris sibi oppositi extendebant; reliquae autem octo, quae ex utraque parte harum mediarum praefatis capitibus proximae videbantur, velut radios suos tantum ad nigrum ignem dirigebant. Circulus quoque puri aetheris, circulus quoque fortis et albi aeris lucidique, quasi stellis pleni erant, quae fulgores suos ad sibi oppositas nubes mittebant. Unde et ille in dextra parte praefatae imaginis, quemadmodum

duas linguas ab invicem separatas de se proferentes, ab eis ut quosdam rivulos in supradictam rotam, et versus eamdem imaginem dirigebant. A sinistra vero parte illius a signatis ibidem nubibus, velut etiam duae linguae a se aliquantum separatae, in eamdem rotam, et ad ipsam imaginem, quasi quibusdam rivulis de se profluentibus se convertebant. Hoc modo imago haec signis istis implexa et circumdata erat. Vidi etiam quod ex ore praedictae imaginis in cujus pectore rota apparebat, lux clarior luce diei, in similitudine filorum exibat, quibus signa circulorum, signaque caeterarum figurarum, quae in eadem rota discreta erant, singulaque signa membrorum formae hominis, scilicet ejusdem imaginis, quae etiam in ipsa rota apparebat, recta et distincta mensura metiebatur: quemadmodum in praecedentibus, et subsequentibus verbis suis manifestatur.

Quia Divinitas instar rotae integrae nec initium, nec finem habens, nec loco vel tempore circumscripta omnia in se comprehendat.

II. Et iterum audivi vocem de coelo mihi dicentem: Deus qui ad gloriam nominis sui mundum elementis compilavit, ventis confirmavit stellis innectens elucidavit, reliquis quoque creaturis replevit, hominem in eo omnibus his circumdans et muniens, maxima fortitudine ubique perfudit, quatenus ei in omnibus assisterent, operibusque ipsius interessent, ita ut cum illis operaretur, quia homo absque illis nec vivere, nec etiam subsistere potest, quemadmodum in praesenti visione tibi manifestatur. Nam in pectore praefatae imaginis rota mirificae visionis apparet cum signis suis hujus fere similitudinis, ut instrumentum illud quod ante viginti octo annos velut in figura ovi significative videras quomodo in

prioribus visionibus tuis tibi ostensum est, quoniam absque oblivione in scientia verae charitatis quae Deus est forma mundi existit, insolubiliter volubilis, humanaeque naturae mirabilis, ita ut nec ulla vetustate consumatur, nec ulla novitate augeatur, sed ut a Deo primum creata est, sic usque ad finem saeculi perdurabit. Divinitas etenim in praescientia et in opere suo velut tota integra est, et nullo modo divisa, quoniam nec initium nec finem habet, nec ab ullo comprehendi potest, quia sine tempore est. Et sicut circulus ea, quae intra ipsum latent, comprehendit, ita sancta Divinitas infinite omnia comprehendit et superexcellit, quia ipsam in potentia sua nullus dividere, nec superare, nec ad finem perducere potuit.

Quare in libro Scivias *sphaera mundi in figura ovi, et in isto in similitudine rotae ostensa, vel descripta sit.*

III. Sed quod supradictum instrumentum in prioribus visionibus tuis in figura ovi denotatum est hoc ostendit, quod distinctio elementorum in eadem similitudine solummodo significatur, quoniam mundo elementis distincto discretiva forma ovi similitudini distinctionis ipsius, qua elementis distinctus est, aliquantum assimilatur; hic autem in rota circuitio et recta mensura eorumdem elementorum tantum ostenditur, cum neutrum ipsorum similitudinem figurae mundi per omnia teneat, quoniam illa undique integra, rotunda, et volubili existente globus aliquis qui integer et volubilis existit, formam ipsius in omni parte potius imitatur.

De duobus circulis lucidi et nigri ignis, quare alter alteri subpositus sit, et quomodo sibi invicem cooperentur, et quid significent.

IV. Quod autem in ejus suprema parte per circuitum rotunditatis suae circulus in similitudine lucidi ignis apparet, hoc est quod primum elementum quod ignis est primum existit, quia levis est, caeteraque elementa comprehendit, et illuminat, ac omnes creaturas pertransit eisque gaudium luminis sui subministrat, significans potentiam Dei, qui super omnes est, et qui omnibus vitam tribuit. Sub quo circulus alius sicut circulus nigri ignis demonstratur, quia ignis iste sub potestate prioris existens, judicialis et fere gehennalis est ad vindictam malorum factus, nec ulli rei parcit super quam justo judicio cadit, quoniam in eo ostenditur, quod omnis qui se Deo opponit, in casum nigredinis multarumque calamitatum vertetur. Nam in aestate cum sol sursum ascendit, idem ignis vindictam Dei in combustione fulguris exercet, cum vero in hieme sol deorsum descendit, ille judiciales plagas in gelu et grandine, ac in frigore ostendit, quoniam quodque peccatum seu igne, seu frigore, seu aliis quibusdam plagis secundum modum suum examinatur. Et idem circulus lucidi ignis eumdem circulum nigri ignis bis densitate sua superat, quia niger ignis iste tantae fortitudinis et amaritudinis in nigredine sua existit, ut superiorem lucidum ignem obumbraret et dissiparet, si ille hunc densitate sua non superaret dignans quod vindicta peccatorum hominum tot pericula poenarum in se habet, ut homo durare non posset si gratia et clementia Dei illa non praeveniret. Et ii duo circuli quasi unus circulus sint sibi invicem conjunguntur, quia in ardore ignis flagrant, et quoniam potestas et judicium Dei in una rectitudine se continentes ab invicem non separantur.

De circulo puri aetheris, qui tertius est, ad quid in constitutione sua valeat, et quid significet, et quare tantae densitatis sit quantae duo superiores.

V. Sub eodem autem circulo nigri ignis alius circulus in similitudine puri aetheris est, ubique tantae densitatis, quantae circuli duorum praefatorum ignium apparent, quoniam sub praefatis ignibus tam lucido quam nigro rotunditate sua mundum comprehendens purus aether est ab ipsis procedens velut fulgora flammante igne, quando ignis flammam suam expandit demonstrans puram poenitentiam peccatorum, quae per gratiam Dei velut a lucido igne, et per timorem ejus quasi a nigro in homine excitatur. Et ejusdem densitatis est, ut duo supradicti ignes sunt, quia ipse ab hoc utroque igne resplendens, densitatem utriusque in se habet, nec lenior in fulgore lucidi, nec severior in repercussione nigri existit, quam justum judicium Dei dijudicat, quoniam nec dies nec nox aliud in se demonstrant, quam quod divina voluntas disponit. Idem quoque aether superiora et subteriora retinet, ne terminum suum excedant, nec super ullam creaturam judiciali judicio cadit, sed subtilitate et aequitate sua multoties illi restitit, quemadmodum poenitentia vindictam peccatorum constringit. Quod vero densitatem ignium istorum habet, hoc est quod poenitens homo casum primi angeli, qui lucidus fuit, in lucido igne attendat, et quod in densitate nigri ignis casus hominum in incredulitate et temeritate peccantium consideret, ac sic potentiam justumque judicium Dei inspiciens pure digneque poeniteat.

De quarto circulo, qui in modum aquosi aeris videtur, et quantae densitatis sit, et quid significet.

VI. Sed et sub ipso circulo puri aetheris alius circulus velut circulus aquosi aeris tantae densitatis in rotunditate sua, quantae etiam densitas circuli praedicti lucidi ignis manifestatur, significans quod sub praefato aethere per circuitum firmamenti aquae illae sunt, quae super firmamentum esse noscuntur ejusdem videlicet densitatis in circuitu suo, ut densitas supradicti lucentis ignis existit. Et aquosus aer iste sancta opera in exemplis justorum ostendit, quae velut aqua perlucida sunt, et quae immunda opera mundant, quemadmodum aqua quaeque sordida abluit hujus capacitatis in perfectione sua existentia secundum quod divina gratia in igne sancti Spiritus ea accendit.

De circulo fortis albi et lucidi aeris quanta utilitate quintum locum obtineat, et quantae densitatis sit, et quid et ipse significet, vel quare superiori, ut velut unus sint, copuletur.

VII. Sub eodem autem circulo, aquosi scilicet aeris, alius circulus fortis, et albi lucidique aeris hujus similitudinis in rigore suo existens, ut nervus in corpore hominis est, ostenditur, qui periculis superiorum aquarum oppositus, fortitudine et tenacitate sua inundationes illarum retinet, ne repentina et incongrua effusione terram obruant, significans etiam, quod discretio sancta opera in hujusmodi temperamento confirmat, ut homo corpus suum ita constringat, ne injuste constrictum in ruinam vadat. Qui ubique in circuitu suo ejusdem densitatis, cujus densitas circuli praefati nigri ignis apparet, quoniam iste ad utilitatem hominum aequali modo, sicut et ille ad vindictam peccatorum eorum positus est. Sed quoties inferiores aquae ad vindictam malorum justo Dei judicio in nimietate sursum per nubes trahuntur, quidam humor de aquoso aere per istum fortem et

album lucidumque aerem, velut potus hominis in vesicam ipsa integra permanente transsudat, qui easdem aquas periculosa inundatione descendere facit. Unde et discretio opera hominum ad salutem eorum ubique justa moderatione discernit, cum judicia Dei peccata illorum in vindicta non transcendunt, sed cum ea juste dijudicant, quoniam protector et rector justa aequitate se invicem continent. Hi quoque duo circuli sibi invicem ita copulantur, ut velut unus circulus sint appareant, quia in humore madescunt, et aliis humorem infundunt, quemadmodum et discretio bona opera in moderatione sua continet, ne in ruinam vadant.

De sexto circulo, qui in similitudine tenuis aeris a superioribus procedere videtur, quid in suo loco, valeat, et quid in mystica ratione per eum figuretur.

VIII. Et sub hoc circulo, videlicet fortis et albi lucidique aeris quasi alius aer tenuis signatus est, qui de superioribus circulis seu elementis, velut sufflatum aerem se procedentem demonstrat, qui et ab ipsis elementis non separatur, quemadmodum halitus hominis ab ipso egreditur, nec tamen ab eo separatur. Idem etiam aer ut nubes interdum elatas et lucidas interdum inclinatas et umbrosas videtur superius portare, quas supradictus aquosus aer exspuit, et recolligit, sicut follis fabri flatum emittit, et retrahit, ita ut dum quaedam stellae in praefato elemento ignis positae, in circuitionibus suis sursum ascendunt, nubes istas sursum trahant, unde et lucidae fiunt. Sed cum in circuitionibus suis descendunt, illas deorsum remittunt, et sic umbrosae sunt et pluvias serunt. Et praefatus tenuis aer videtur se quasi per totam praedictam rotam diffundere, quoniam omnia quae in mundo sunt ab eo vegetantur et sustentantur. Sed et sub defensione discretionis

recta desideria fidelium hominum in subtilitate justitiae degentia de superioribus virtutibus et confortationibus per Spiritum sanctum se processisse demonstrant, cum se ab illis non avertunt, sed cum omni devotione ipsis sine intermissione adhaerent, firmam mentem in ipsis fidelibus nunc in fiducia clarescentem, nunc in humilitate trementem, ad Deum habentia quae de sanctis operibus et exemplis justorum oritur, et ad ipsa recolligitur, quemadmodum operarius de opere suo remuneratur. Nam dum in hominibus bona scientia Spiritu sancto ignita in justificationibus suis ad coelestia se tollit, mentes illorum secum trahit, easque puras ibi facit, et dum in eisdem justificationibus ad corporales necessitates se declinat, mentes eorum ad ipsas remittit, ita ut in curis istis quasi turbidae sint appareant, imbrem lacrymarum tamen ferentes, quia terrenis se inhaerere prorsus gemunt, quamvis se totos divinae potentiae committendo inferant.

Quare isti sex circuli sine intervallis sibi invicem jungantur, et quid per hanc connexionem innuatur.

IX. Omnes vero isti sex circuli absque omni interstitio ad invicem conjuncti erant, quia si divina dispositio ista conjunctione eos sic non solidasset, firmamentum dirumperetur, nec consistere posset, ostendentes quod perfectae virtutes in fideli homine sibi consociatae per inspirationem Spiritus sancti ita confortantur, ut contra vitia diaboli pugnantes, quaeque bona opera unanimiter perficiant.

Quod primus circulus igne suo alios inflammet, quartus eos lumine suo temperet, et quod hoc in nobis figuraliter ostendat.

X. Supremus vero circulus velut igne suo caeteros circulos perfundit, aquosus autem alios omnes quasi humore suo rigat, quoniam superius elementum quod ignis est, caetera fortitudine et candore suo roborat, aquosum vero aliis viriditatem humectatione sua immittit, quemadmodum et potentia Dei in mirabilibus gratiae suae fideles homines sanctificat, opera autem fidelium Creatoris sui pietatem in vera humilitate sanctitatis magnificat.

De linea in praescriptam rotam quasi a primo solis ortu usque in extremum ejus occasum protensa apparente, et quid hoc idem gerat mystice.

XI. Et quasi a principio orientalis partis ejusdem rotae, velut ad finem occidentalis partis ipsius linea in firmamento versus septentrionalem ejus partem extenditur quasi septentrionalem plagam a caeteris plagis discernens, quia a primo ortu orientis, scilicet ubi sol primum oritur, cum dies prolongari incipiunt usque ad ultimum occasum occidentis, videlicet ubi sol ultra non procedit, linea, id est via solis septentrionalem plagam devitans reflectitur, quoniam sol eisdem partibus se non immergit, sed eas velut in neglectu habet, ubi antiquus seductor sedem mansionis sibi elegit, unde et illas Deus accessu solis privavit. Sic etiam ab initio bonorum operum in potestate Dei existentium usque ad bonam consummationem eorum fidelis homo rectitudinem justitiae iniquitati opponit, diabolicas artes a bonis et sanctis operibus secernens, quia qui Deo fideliter adhaerere voluerit, ea quae animam suam laedunt devitare studebit, ut illud audiat quod scriptum est.

Testimonium de Apocalypsi, et quomodo intelligi debeat ad idem exprimendum.

XII. «Vincenti dabo manna absconditum, et dabo illi calculum candidum, et in calculo nomen novum, quod nemo scit nisi qui accipit **(Apoc. II)**.» Quod sic intellectui patet: Quicunque sinistram partem fugit, hic magnum praelium contra tortuosum serpentem habet, qui semper quaerit, ut illum ad sinistram partem secum trahat. Et si ille in pugna ista perseverans Satanam fugaverit consilio illius non consentiens, ego qui sum, ei dabo panem vivum qui de coelo descendit, qui ab omni humilitate voluntatis viri, et ab omni dolo antiqui serpentis absconditus erat, ac etiam dabo ipsis participationem illius, qui lapis angularis existens in candida claritate Deus et homo est, et in ipso nomen novae regenerationis, quod Christus est, a quo et Christiani sunt, quod nemo dum in caduca et temporali vita est ad perfectum intelligit, nisi qui vitam aeternae beatitudinis in remuneratione coelestium praemiorum adipiscitur.

Quod moles terrae instar globi infra praedictos sex circulos aequali distantia a quinque superioribus remota, in medio sexti, id est tenuis aeris immobiliter fundata sit, et quid inde significationis colligatur.

XIII. Sed etiam globus in medio signi praedicti tenuis aeris signatus est, qui ubique in circuitu suo aequali spatio a signo fortis et albi lucidique aeris distat, terram ostendens quae in medio reliquorum elementorum existit, quatenus ab omnibus temperetur. Unde etiam hinc et hinc aequali modo ab illis sublata, illisque conjuncta, viriditatem et fortitudinem ad sustentationem sui ab eis assidue recipit. Activa quoque vita velut terram designans, et quasi in medio rectorum desideriorum conversans, et circumquaque discurrens, aequo moderamine devotionis ad vires discretionis se continet, cum

nunc spiritalibus officiis, nunc corporalibus necessitatibus per fideles homines temperate insistit, quoniam qui discretionem amant, omnia opera sua ad voluntatem Dei dirigunt. Et tantae latitudinis quidem in transversum est, quanta profunditas spatii a summitate supremi circuli, usque ad extremitatem nubium, seu ab extremitate nubium usque ad summitatem ejusdem globi existit, quoniam a supremo Creatore terra hac mole conglobata et roborata est, ne a strepitu superiorum elementorum, aut vi ventorum, seu inundatione aquarum dissolvi possit. Nam etiam quilibet fideles dilatato corde magnitudinem potentiae Dei considerant, atque instabilitatem mentis, debilitatemque carnis suae inspiciunt, et sic omnia quae agunt temperant, ne vel in superioribus vel in inferioribus necessariis causis justum modum excedentes deficiant, quemadmodum et Paulus fideles exhortatur, dicens:

Verba Pauli ad eamdem significationem competentia et quomodo intelligenda sint.

XIV. «Omnia autem facite sine murmurationibus et haesitationibus, ut sitis sine querela, et simplices filii Dei sine reprehensione, in medio nationis pravae et perversae, inter quas lucetis sicut luminaria in mundo verbum vitae continentes **(Philip. II)**.» Quod sic intellectui patet: Homo quasi in bivio est, ita ut si in luce salutem a Deo quaesierit, illam recipiet; si autem malum elegerit, diabolum ad poenam sequetur, et ideo homo humanam naturam ac omnia opera sua sine murmurationibus, id est sine gibbis peccatorum, ac sine haesitationibus, scilicet fidem perfectam habens portet, ita ut non dubitet cum bonum amat et malum odit, in futuro judicio liberari, et a perditis separari, qui a bono malum amplectendo declinant. Et qui haec faciunt, nullum laedentes,

sine clamore contumacis querimoniae erunt, in simplicitate quoque bonorum operum filii Dei existentes, et absque omni dolo deceptionis irreprehensibiles coram aestimatione illorum manentes qui in pravis et perversis actibus se fortes esse gloriantur. Inter quos in perfectione verae fidei sic lucent, quemadmodum luminaria, quae in officio suo secundum quod Creator omnium disposuit, mundum illuminant, cum ipsi doctrina sua quae ad vitam respicit, quam plurimos ad Deum convertunt, ut etiam Filius Dei sine peccato omnibus in mundo lucebat. Nam et Deus duo luminaria videlicet solem et lunam in firmamentum posuit, quae scientiam boni et mali in homine designant, quia sicut firmamentum sole et luna confirmatur, ita et homo scientia boni et mali hac et illac versatur. Sed et ut sol cursum suum perficit, circulum suum non minuens, ita et bona scientia cursum suum facit, malum non desiderando, sed malam scientiam deprimendo et increpando, eamque corripiendo, quoniam nulla utilitas in ipsa est, et eam gehennalem vocando, cum illa concupiscentias suas compleverit, et ut luna deficit et crescit, sic et mala scientia bonam despicit, ipsamque stultam et quasi nihilum esse dicit, sed tamen eam novit, quemadmodum diabolus Deum scivit, quamvis se illi opponeret.

De imagine in forma hominis in medio praedictae rotae apparentis vertice pedibus et manibus distentis, circulum fortis albi et lucidi aeris contingentis, et quid, et ipsa imago, et talis positio ejus designet.

XV. Quod autem in medio rotae istius imago hominis apparet, cujus vertex superius, et plantae subterius ad praefatum circulum velut fortis et albi lucidique aeris pertingunt, a dextro autem latere summitas digitorum dextrae manus ejus, a

sinistro quoque summitas digitorum sinistrae manus ad ipsum circulum hinc et hinc in rotunditate designatum porrecta est, quoniam eadem imago brachia sua sic extenderat, hoc designat, quod in structura mundi quasi in medio ejus homo est, quia caeteris creaturis in illa degentibus potentior existit, statura quidem pusillus, sed virtute animae magnus, caput silicet sursum, pedes vero deorsum, ad elementa tam superiora quam inferiora movendo, necnon a dextris et a sinistris operibus, quae manibus operatur, illa penetrando, quoniam in viribus interioris hominis potentiam hanc operandi habet. Quemadmodum enim corpus hominis cor suum magnitudine sua excedit, ita et vires animae corpus hominis virtute sua superant, et ut cor hominis in corpore ejus latet, sic corpus hominis viribus animae circumdatum est, cum illae per totum orbem terrae se extendunt. Sed et in scientia Dei fidelis homo existens, et in spiritalibus, ac in saecularibus necessariis causis ad Deum tendit; in prosperitate quoque et adversitate factorum suorum ad ipsum anhelat, cum in illis omnem devotionem suam ad eum incessanter expandit. Nam ut homo corporalibus oculis quasque creaturas undique videt, sic in fide Dominum ubique inspicit, ipsumque per creaturas cognoscit, cum eum Creatorem illarum esse intelligit.

De quatuor capitibus bestiarum in quatuor partibus ejusdem rotae apparentium, et quid tam in mundo quam in homine significent.

XVI. Sed et versus easdem partes quatuor capita scilicet, quasi caput leopardi et lupi, ac velut caput leonis et ursi apparent, quia in quatuor partibus mundi quatuor principales venti sunt, non tamen sic in formis suis existentes, sed in viribus suis naturam denominatarum bestiarum imitantes. Homo quoque

quemadmodum in quadruvio saecularium curarum existens, quamplurimis tentationibus appetitur, in quibus etiam quasi in capite leopardi, id est cum timore Domini velut in lupo infernalium poenarum recordatur, et quasi in leone judicium etiam Dei metuens, cum velut in urso in corporali tribulatione quamplurimis tempestatibus angustiarum quatitur.

Quare principalis ventus orientalis in modum capitis leopardi super caput imaginis hominis in circulo puri aetheris videatur, cur etiam duo collaterales ejus venti alter in specie capitis cancri, alter instar capitis cervi ostendatur.

XVII. Supra verticem vero praedictae imaginis in signo puri aetheris, quasi caput leopardi ex ore suo velut flatum emittens vides, quod principalem orientis ventum de puro aethere, velut leopardum venientem designat, non quod ventus iste in forma sua ut leopardus sit, sed quia ut leopardus ferocitatem leonis absque scientia habet, et ut leopardus lenior et debilior leone est, sic ventus iste in ferocitate timoris exsurgit, ac deinde in lenitatem versus flare cito desistit. Nam de superiore nigro igne ferocitatem, de puro autem aethere in quo est lenitatem habet. Et etiam in dextrali parte ejusdem oris se aliquantum in longum recurvans in caput cancri cum duabus forficibus quasi cum duobus pedibus formatur, quia ad partes illas idem ventus tendens, naturam cancri sibi illic assumit; in sinistrali autem parte oris ipsius aliquantum etiam in longum regirans in caput cervi desinit, quoniam in partibus illis cervum qui velox est imitatur. Ex ore enim capitis hujus cancri quasi alius flatus exiens usque ad medietatem spatii, quod inter capita leopardi et praefati leonis est procedit, quia secundum naturam cancri collateralis ventus surgens flatus suos ut turbo dissimiliter profert, ita ut interdum hac interdum

illac in instabilitate discurrat, sicut cancer qui nunc procedit, nunc retrocedit, et sic usque ad medietatem quae inter orientem et austrum est pervenit. Sed ex ore capitis cervi, velut alius flatus veniens usque ad medietatem spatii, quod est inter caput leopardi et ursi tendit, quoniam juxta naturam cervi alius collateralis ventus procedens, in flatu suo fortis et celeres strepitus emittit, et in hoc cito cessat, quemadmodum cervus fortiter pungit, et celeriter currit, nec in hoc diu durat, talique modo usque ad medietatem, quae est inter orientem et septentrionem properando se continet. Et flatus qui a dextra parte oris leopardi usque ad caput cancri procedit, flatus etiam a sinistra parte ipsius usque ad caput cervi exit; flatusque qui ex ore capitis cancri usque ad medietatem spatii inter capita leopardi et leonis ex tantis tendit; flatus quoque qui ex ore capitis cervi usque ad medietatem spatii quod inter capita leopardi et ursi est prolongatur, aequalis longitudinis sunt, quia principalis ventus orientalis ex utroque latere suo ad collaterales sibi ventos aequali longitudine extenditur, ipsique collaterales venti tam versus austrum, quam versus septentrionem eadem longitudine ad fines suos pertingunt.

Quare capita ista in rota ad imaginem hominis spirent et moralis descriptio significationis eorum.

XVIII. Omniaque capita haec in praefatam rotam, et ad imaginem hanc hominis spirant, quoniam venti isti flatibus suis mundum temperant, hominemque ministerio suo ad salutem conservant. Nam nec mundus subsisteret, nec homo vivere posset, si flatibus ventorum istorum non vegetarentur. Sed et cum homo in intentione animae suae se sursum erigit, ita ut malefactorum suorum meminerit et quando deinde poenitere disponit, quasi supra verticem illius cum eadem

intentione in signo puri aetheris, id est in ipsa poenitentia sicut leopardus timor Domini exsurgit, qui quasi ex ore suo, id est de virtute sua contritionem educens, cum mentem hominis tangit in prosperitate eam prolongat usque dum ad caput cancri scilicet fiduciae, de qua velut duae forfices id est duo pedes videlicet spes et dubium extenduntur perveniat, in adversitate quoque mentis illius eamdem contritionem extendens in caput cervi quod fides est perducit. Nam cum homo pondera peccatorum suorum reminiscitur, poenitentiam aggreditur, in qua Deum timere non desistit, quamvis prospera mundi quasi altera parte habeat, quousque fiduciam, de qua sicut duo pedes spes et dubium oriuntur, apprehendat. De fiducia enim spes surgit, cui tamen dubietas interdum se conjungit, quia dum homo in Deum confidit, remissionem peccatorum suorum velut procedendo se adipisci sperat, dum autem multitudinem et gravedinem illorum considerat, multoties utrum peccata sua sibi remittantur an non quasi retrocedendo dubitat, quamvis in Deo confidat. Sed dum aliquando inter adversa quasi in altera parte corporalem contritionem patitur, ad divitias fidei se convertit, quae in cornibus verae consolationis infidelitatem dubietatis in illo ad nihilum deducit. Unde velut ex ore cancri, id est de fiducia alius flatus quod constantia est exiens usque ad plenitudinem perfectionis procedit, ibique inter timorem Domini et judicium Dei consistit, quoniam cum quilibet in Deum confidens in bonis operibus constans et perfectus est, timorem Domini ad se colligit, ne gravius delinquat, judicium Dei etiam inspicit, ne peccatis peccata adjiciat. Et quasi ex ore cervi, scilicet de fide alius flatus qui sanctitas intelligendus est veniens, usque ad plenitudinem perfectionis quae inter timorem Domini et corporalem tribulationem est extenditur,

quia fidelis homo in sanctitate pollens in perfectione ista durat, ita ut veraciter Deum timeat, et ut etiam ob hoc corpus suum castigare non cesset. Itaque flatus, videlicet contritio in prosperitate a timore Domini ad fiduciam procedens, flatus etiam scilicet eadem contritio in adversitate ab eodem timore Domini ad fidem exiens, flatusque id est constantia de fiducia ad plenitudinem perfectionis, quae inter timorem Domini et judicium Dei est, tendens; flatusque videlicet sanctitas a fide ad plenitudinem perfectionis quae inter timorem Domini et corporalem tribulationem est se prolongans, ut supra dictum est, uno modo aequalique studio exspirationis virium suarum hominem ad beatitudinem provocant, quia quamvis diversas operationes habeant, ad unam tamen beatitudinem tendunt. Nam virtus altera ab altera in operatione rectitudinis procedit. Omniaque capita haec, id est virtutes istae in scientia Dei sunt, scientiamque Dei attendunt, hominique tam in corporalibus, quam in spiritalibus necessariis causis assistunt. Timore enim Domini hominem inspirante, homo ipse Deum vereri incipiens, sapienter incedit bona et recta opera perficiendo. Fiducia quoque qua homo in Deum confidit, cum constantia ipsum tangit, quatenus in Deum constanter confidat, cogitationesque ad Deum erigat, quoniam mentes fidelium a virtute constantiae roborantur. Fides autem cum sanctitate ea quae in infidelitate dijudicanda sunt dijudicat, seque velociter dilatans, credentes cito imbuit, cum auditus illorum omnes tumultus perversarum cogitationum deserens, lubricas etiam voluptates interius evertit. Quod si homo viriditatem virtutum istarum deserens in ariditatem negligentiae vertitur, ita ut humore et viriditate bonorum operum careat, vires animae ipsius deficiunt et arescunt; si vero luxu voluptatum quasi incongrua inundatione nimis perfunditur, mens ipsius lubrice

inccdens liquescit. Si autem recto tramite incedit, omnia opera ipsius ad prosperitatem diriguntur, velut in Cantico canticorum scriptum est:

Testimonium de Canticis canticorum ad eadem conveniens, et quomodo intelligendum sit.

XIX. «Introduxit me rex in cellaria sua. Exsultabimus et laetabimur in te memores uberum tuorum super vinum; recti diligunt te **(Cant. I)**.» Quod sic intellectui patet: Quia ego anima fidelis hominis, gressu veritatis Filium Dei, qui per humanitatem suam hominem redemit, secura sum, introduxit me ille, qui cunctorum rector existit, in plenitudinem donorum suorum, ubi omnem saturitatem virtutum invenio, et ubi de virtute in virtutem fiducialiter ascendo. Unde et nos omnes qui per sanguinem ejusdem Filii Dei redempti sumus, toto corpore exsultabimus, totaque anima laetabimur in te, o sancta Divinitas, per quam subsistimus, ad memoriam revocantes dulcedinem supernorum praemiorum super omnes passiones et tribulationes quas ab adversariis veritatis passi sumus, ita ut illas quasi pro nihilo ducamus, dum delicias quas nobis in ostensione mandatorum tuorum proponis degustamus. Et sic qui in operibus sanctitatis recti sunt diligunt te vera et perfecta dilectione, quoniam omnia bona te diligentibus concedis, et quia etiam tandem vitam aeternam eis tribuis. Sed et sapientia cellariis, id est mentibus hominum infundit et apponit justitiam verae fidei per quam verus Deus cognoscitur, ubi eadem fides hiemem et omnem humiditatem vitiorum ita comprimit, ut nequaquam ulterius virescere aut crescere possint, et ubi ipsa omnes virtutes etiam sibi attrahit et adjungit, ut vinum vasi infunditur, quod ad bibendum hominibus datur. Quapropter et fideles in vera fiducia aeterni

praemii exsultantes et gaudentes manipulos bonorum operum quae operati sunt portant, justitiamque Dei sitiunt, et sanctitatem de uberibus ejus sugunt, nec hoc modo extaediari poterunt, quin semper in contemplatione Divinitatis delectentur, quoniam sanctitas omnem humanum intellectum praecellit. Cum enim homo rectitudinem recipit, se ipsum relinquit, virtutesque gustat et bibit, ac per illas confortatur, sicut venae bibentis vino implentur, nec in vitiis infidelitatis officialis et immoderatus est, quemadmodum ebrius a vino extra se est, non attendens quid faciat. Sic recti diligunt Deum, quia taedium in illo non est, sed perseverantia in beatitudine.

Quare principalis ventus occidentalis in effigie capitis lupi sub pedibus supradictae imaginis in circulo aquosi aeris appareat; cur etiam duo collaterales venti, alter in cervi, alter in forma capitis cancri demonstrentur.

XX. Quod autem sub pedibus ejusdem imaginis hominis in signo aquosi aeris velut caput lupi quasi flatum ex ore suo producens apparet, hoc est quod sub potestate illius, qui propter homines homo factus est, in plaga occidentis de aquoso aere quemadmodum lupus principalis occidentalis ventus spirans venit in forma lupi, qui in silva latet, et qui rapax est, eum cibos quaerit, significans quod ventus iste de latibulo suo scilicet de aquoso aere exiens, viridi atem herbarum nunc educit, nunc repente arefaciendo opprimit. Qui etiam a dextra oris ipsius aliquantum in longum erumpens in medio medietatis spatii, quod inter capita lupi et ursi est, formam capitis cervi accipit, ex cujus etiam ore velut alius flatus veniens in eadem medietate finitur, quoniam partes illas ventus iste petens, in medio medietatis, quae inter occidentem et septentrionem est, ad naturam cervi se convertit, ita ut ibi

collateralis sibi ventus exiens, quemadmodum cervus fortiter pungendo, velociterque currendo, flamina sua usque ad medietatem ipsam emittat. A sinistra vero oris ejusdem lupini capitis flatus, qui ab ipso ore procedit, se prolongans, in medio etiam medietatis spatii quod inter capita lupi et leonis est, in caput cancri cum duabus forficibus quasi cum duabus pedibus surgit, de cujus quoque ore quasi alius flatus exiens, in ipsa medietate residet, quia in partibus illis idem ventus officia sua exercens, in medio medietatis, quae inter occidentem et austrum est, ad naturam cancri ante et retro incedentis revertitur, quoniam ibi collateralis ejus ventus procedens, in instabilitate ut cancer nunc hac nunc illac flando ad praedictam medietatem se diffundit. Qua autem spatiorum mensura capita haec ab invicem distant, eadem mensura et forma flatus eorum hinc et hinc in longitudine extenditur, ut et de aliis superius dictum est, quia mensura qua venti isti a se separati sunt, illa etiam et spiramina flatuum suorum emittunt, quoniam ventus ad ventum flatus suos dirigit, ipsique in occursu illo metam suam non transcendunt, nec ventus ventum flando supergreditur, nisi hoc ex judicio Dei fiat. Quod si divino examine judicante, interdum acciderit, terrores ibi fiunt, plurimaeque adversitates malorum illic insurgunt.

Quare et haec sicut superiora capita ad hominis imaginem spiramina sua dirigant, et moralis horum intellectus.

XXI. Ipsaque in rotam praemonstratam, et ad imaginem hominis in ea stantem spiramina sua mittunt, ita ut iidem venti mundum et hominem omniaque quae in mundo sunt viribus et officiis suis retineant. Itaque cum quilibet fideles caduca terrenarum cupiditatum justis exemplis quasi sub pedibus

suis bona operando conculcant, quasi de aquoso aere ex ipsis sanctis operibus ut lupus infernales poenae denudatae prodeunt, quia cum illi peccare desistunt, ad viam rectitudinis tendentes, infernales poenas, quae animas devorant se pertimuisse demonstrant. Quae cum quasi flatum scilicet contritionem in corde hominum ex ore suo quod est a voracitate sua perducunt, quoniam fideles illas abhorrent, eadem contritio quamvis homo prospere in actibus suis incedat, secundum Deum se prolongans, in plenitudine perfectionis quae inter infernales poenas et corporalem tribulationem est, formam capitis cervi, id est fidei accipit, ex cujus etiam ore, id est virtute, alius flatus videlicet sanctitas veniens, in eadem perfectione permanet. Cum enim homo infernales poenas timet, corpus suum variis tribulationibus miseriarum tamdiu multoties conterit, quousque ad perfectionem illam pertingat, in qua totus in fide ardeat, credens quod Deus eum ab infernalibus poenis eripiat, sicque sanctitas in eo surgit, cum saecularia opera abjiciens spiritalibus se totum immergit. Cum vero a sinistra adversitate voracitatis praedictarum infernalium poenarum homo permissione Dei quamplurimis calamitatibus corporaliter castigatur, contritio quoque in cor illius ascendit, et cum se nullam prosperitatem praesentis vitae habere considerat, se ab inde extendens, et sic ad plenitudinem perfectionis quae inter infernales poenas et judicium Dei est pertingens, in caput cancri, videlicet fiduciae, quae nunc spem nunc dubium habet, surgit, quia homo opera sua in Deum ponens, modo remissionem delictorum suorum se obtinuisse sperat, modo dubitat, sed tandem de fiducia alius flatus qui constantiam designat exiens, illum ad perfectionem hanc virtutum perducit, ut deinceps de bonitate Dei nihil haesitet. Tenore

autem quo assertiones istae a se discretae sunt illo etiam et efficacia operationum ipsarum protelatur, quoniam infernales poenae, quamvis metuendae sint, cum homo propter timorem illarum se in contritione affligit, fidem tamen cum sanctitate, fiduciam quoque cum constantia robustiores reddunt, ita ut cum infernus timetur, homo in omnibus cautior judicetur. Et hae omnes visionem Dei, qui cuncta comprehendit, inspicientes, hominem etiam ut voluntatem Dei perficiat, virtute virium suarum impellunt. Nam infernales poenae, ut Deus timeatur, faciunt, quia cum homo poenas veraciter timet, peccare desistit, atque cum bona exempla in aliis hominibus videt, plurimas indignationes in semetipso multoties suffert, ita ut cum illas patienter portat, in omnibus operibus suis sanctitatem demonstret. Sed cum per sustentationem bonorum operum prospere incedit, nulla adversa patiens, virtute illorum ad velocitatem rectitudinis se conjungit, ita ut prosperitatem temporalium habens, gratiae Dei nihil haesitans, fiducialiter se commendet, quatenus etiam caducis rebus velut in ante gradiens sic utatur, ne aeternis in coelestibus post se vadens privetur. Qui autem viriditate Spiritus sancti caret, in infidelitate suffocatur, in pravisque actibus consumitur, submersionemque tartaream incurrit, quoniam gratiae Dei se commendare non studuit. De hoc loquitur Isaias servus meus, dicens:

Verba Isaiae ad idem pertinentia, et quomodo accipi debeant.

XXII. «Auferam sepem ejus, et erit in direptionem, diruam maceriam ejus, et erit in conculcationem, et ponam eam desertam. Non putabitur, et non fodietur, et ascendent super eam vepres et spinae, et nubibus mandabo ne pluant super eam imbrem **(Isa. V)**.» Quod sic intellectui patet: Omnis qui

in Deum non confidit, nec attendit quomodo a Deo creatus sit, sed eum reprehendit tanquam in peccatis ipsius culpabilis sit, et quasi recta itinera in eo non constituerit, nec vult aspicere ortum et occasum solis et lunae ac stellarum, quas Deus in coelum posuit, nec ventum cum aere, nec terram cum aquis, et caeteris creaturis, quae omnia Deus propter hominem creavit, quatenus in omnibus his cognosceret ad quantum honorem creatus esset, me qui sine initio, et sine fine sum contemnit, atque omnem creaturam destruit, nec illam, nec seipsum perfecte cognoscit. Unde et ego auferam defensionem ejus, quoniam alium adjutorem non habet, et alieni a vita eum diripient, diruam quoque minutionem ipsius, et a daemonibus conteretur, et sic a bonis angelis deseretur. Nam omnis connexio concupiscentiarum illius auferetur, et canibus bestiisque distribuetur, quia minus quam animalia me cognovit, cum illa ut creata sunt faciant, quapropter etiam ut stercus conculcabitur, atque ab omni beatitudine deseretur. Sed et in numerum filiorum Dei non ponetur, nec sarculo fidei de peccatis suis evertetur, quia illum imitatus est, qui similitudinem Dei habere voluit, qui a nullo processit, et sine fine est. Et ideo quoque per superbiam insurgunt in eo dissensiones et irae, furores, qui eum omnino ab omni gloria supernae haereditatis scindunt, atque hoc modo Spiritus sancti rore et gratia carens, in tantam ariditatem vertitur, ut nullum fructum bonorum operum praeferat. Sed ut homo a Deo quaerit, quatenus horrida potestas sedetur, et ea quae sibi necessaria sunt concedantur, sic etiam a Deo postulet, ut mala scientia in ipso superetur

Quare principalis ventus australis in dextera parte ejusdem imaginis velut caput leonis in circulo lucidi ignis ostendatur;

cur etiam duo collaterales venti ejus alter in serpentis, alter in figura capitis agni conspiciatur.

XXIII. Sed ad dexteram praedictae imaginis hominis, in signo lucidi ignis, velut caput leonis aspicis, quod ab australi plaga ad prosperitatem hominis directum, de supradicto elemento lucidi ignis leonem quasi principalem australem ventum exeuntem demonstrat, quoniam ut leo fortis est, et in fortitudine sua voluntatem suam exercet, ita et ventus auster in igne et ab igne fortis et praeceps existit, atque cum dies in longitudine se protrahunt potens est, et in eadem potentia collisionem et diruptionem nubium, ac pericula in repentina emissione imbrium parat. Et cujus ore quasi flatus egrediens ab utraque parte oris ejusdem aliquantum prolongatur, quia de plaga hac australi idem ventus procedens se in utramque partem sui, videlicet hac et illac extendit, et sic etiam in dextera parte in caput serpentis, in sinistra autem in caput agni formatur, quoniam in dextrali parte ventus iste naturam serpentis sibi assumens, qui leniter supplicat, acriter autem insidias ponit, quemadmodum serpentes aliquando lenes flatus producit, sed interim etiam fortes punctus et ictus emittit; in sinistrali autem in agnum qui mitis et lenis est vertitur, quia in eisdem partibus suavem et non periculosum se ostendit. Et caput serpentis in medio medietatis spatii quod inter caput leonis et lupi est se ostendens, velut flatum emittit, qui se ad eamdem medietatem extendit, ac flatui qui de capite cancri egreditur, quod inter caput lupi et leonis est se conjungit, quoniam juxta naturam serpentis, ut supra demonstratum est, ventus iste principali vento austri collateralis, in medio medietatis longitudinis illius, quae inter austrum et occidentem existit emergens,

spiramina sua usque ad eamdem medietatem, quae inter austrum et occidentem est extendit, nec terminum hunc quemadmodum nec alii nisi ex judicio Dei transgreditur, ibique flatum de collaterali vento surgentem, qui inter occidentem et austrum est excipit. Nam si longitudo spatii quae inter austrum et occidentem est, in partes quatuor dividitur, terminus ab austro partis primae, qui et initium est partis secundae, medius est inter initium partis primae, ac terminum partis secundae, terminusque partis secundae, qui et initium est partis tertiae, medietas longitudinis illius est, quae inter austrum et occidentem est. Eodem quoque modo finis ab occidente e contra partis primae, qui et initium est e contra partis secundae, medius est inter initium ibidem partis primae, ac finem illic partis secundae, terminusque ibidem partis secundae, qui et initium illic est partis tertiae, medietas longitudinis hujus est, quae e contra inter occidentem et austrum existit, ubi et collaterales venti sibi occurrunt. Sicque venti isti tam principales quam eorum collaterales inter orientem et austrum, inter austrum et occidentem, inter occidentem et septentrionem, ac inter septentrionem et orientem aequali modo ad invicem connexi, ab invicemque discreti sunt, ut praefatum est. Caput autem agni in medio medietatis spatii quod inter caput leonis et leopardi exstat apparens, quasi flatum producit, qui se ad ipsam medietatem prolongans, flatui qui de capite cancri quod inter caput leopardi et leonis est, in conjunctione occurrit, quia secundum naturam agni, ut supra ostensum est, alius collateralis ventus in partibus istis, id est in medio hoc spatio quod inter austrum et medietatem hanc longitudinis, quae inter austrum et orientem existit, oritur. Is etiam flatum suum ad eamdem medietatem dirigit, ibique spiramini, quod

de vento naturam cancri imitantis, qui inter orientem et austrum exsurgit, strepitu suo obviam venit, ita ut ibi multoties quamplurimi terrores et collisiones ex congressu eorum fiant. Sed et secundum spatia quibus capita haec a se separata sunt, longitudo flatuum eorum procedit, quemadmodum et de superioribus capitibus flatibusque eorum praemonstratum est, quoniam juxta longitudinem, qua initia ventorum istorum a se discreta distant, et spiramina flatuum suorum usque ad loca illa emittunt, in quibus exsurgunt, in quibus etiam spiramina eorum sibi occurrunt.

Quare haec, ut et anteriora capita, in rotam et in imaginem eamdem flatus suos emittant.

XXIV. Et in praefatam rotam, et ad praedictam humanam imaginem ipsa flare se ostendunt, quia venti, tam principales quam isti qui eis collaterales sunt, mundum universum ac hominem, in quo omnes creaturae latent, fortitudine sua conservant, ne in defectum cadant. Collaterales enim venti pennae principalium ventorum sunt, et assidue quamvis leniter cum aere flare non cessant; principales vero venti in fortissimis viribus nonnisi ex judicio Dei ad vindictam circa finem mundi provocantur. Nam auster et septentrio judicio Dei collateralibus ventis suis secundum quod voluntas Dei est immittunt, auster scilicet magno calore, magnaque inundatione; septentrio autem in fulgure, in tonitru, in grandine et frigore. Venti namque principales, videlicet orientalis et occidentalis, collaterales ventos suos ad judicia Dei facienda, remissius et tardius provocant; sed tamen cum eos per voluntatem Dei ad haec excitant, hoc in aestate aut per frigus, aut per siccitatem, seu in hieme aut per calorem, aut per pluviam, aut per similia mala faciunt, quae terrae et

hominibus contraria et nociva sunt. Et sicut venti orbem terrarum viribus suis tenent, ita etiam in officiis suis faciunt hominem scire et intelligere quid operaturus sit. Cum autem iidem venti flatus suos super terram emittunt, eos etiam sub terra dispergunt, atque ibidem in quibusdam locis quasdam subterraneas cavernulas intrantes cum exitum non habent terram movent; sed ubi exitum habent, ibi oriri a quibusdam hominibus videntur, cum illic non oriantur, sed in superioribus elementis, ut praefatum est, se tam sub terra quam super terram dispergentes.

Quod homini diligenter investigandum sit quomodo haec omnia ad salutem animae suae, et ad Dei judicia peragenda nihil inexaminatum relinquentis respiciant.

XXV. Quomodo autem omnia haec ad salutem animae respiciant homo intelligat, quia quod in signo lucidi ignis divinam potentiam designantis, velut caput leonis, id est judicium Dei, quod terribile est, aspicitur, hoc ideo est, quoniam Deus justa aequitate omnia dijudicans, nihil inexaminatum relinquit. Idem enim judicium in virtute sua ad rectitudinem se hinc et hinc extendens, homini prospere incedenti, caput serpentis, quod prudentiam significat, proponit, in adversitate autem laboranti, caput agni, scilicet formam patientiae demonstrat. Nam necesse est ut homo in prosperitate judicium Dei prudenter timeat, quatenus dolositatem astutiamque malorum fugiens, in vana securitate viam veritatis non deserat, et in adversitate sub eo judicio patientiam habeat, sciens quod Deus tortuositatem in operibus hominum dissimulando multoties tolerat. Et caput serpentis, videlicet prudentia in plenitudine perfectionis, quae inter judicium Dei et infernales poenas est apparens, velut flatum,

id est providentiam, de se procedere facit, quia dum homo per judicium Dei exterritus, prudenti animo infernales poenas metuit, ne illas ex merito patiatur, per bona opera studiose providet, quae se hoc modo ad perfectionem rectitudinis extendens, constantiae, quae de capite cancri, id est de fortitudine fiduciae, oritur, quae inter infernales poenas et judicium Dei est conjungitur, quoniam fidelis ut ad vitam aeternam sibi quaelibet bona provideat, in hoc constans esse studet. Caput autem agni, quod patientiam designat, in plenitudine perfectionis, quae inter judicium Dei et timorem Domini est, apparens, quasi flatum, scilicet mansuetudinem producit, quae etiam ad rectam perfectionem perveniens, constantiae quae de vera fiducia quae inter timorem Domini et judicium Dei est se associat, quia beatus homo cum patiens ad opprobria est, et etiam mansuetum se in his ostendit, constantiam ut bono fine consummetur, amplecti debet.

Quia nulli ordo virtutum a se vel in se discretus negligendus sit, quoniam virtutis effectus homnem ad justitiam vel rectitudinem coelestium perducit.

XXVI. Sed secundum quod ordo earumdem virtutum a se et in se discretus est, ita quod virtus haec vires istas, illa vires illas ostendit, sic et operationes eorum in hominibus sunt, quemadmodum et de caeteris virtutibus intelligendum est, quoniam voluntatem bonam opera bona sequuntur, eodemque modo ad scientiam Dei declinantes, quia in scientia Dei sunt, hominem ad quamque justitiam, et ad rectitudinem coelestium pariter perducunt. Omnes enim virtutes ad salvationem hominis festinanter currunt, quamvis in uno homine pariter non appareant. Nam judicium Dei hominem exterret, ipsumque examinat, nec opus hominis

relinquitur, quod judicio Dei non excutiatur, quia judicium Dei justum omnia juste dijudicat. Sed et prudentia vires suas cum providentia homini immittit, quatenus luxum saeculi prudenter abjiciens, castitatem amplectatur; patientia vero cum mansuetudine ipsum tangit, ut tentationes carnis patienter quoque sufferat, quoniam in utroque sexu, viri scilicet et feminae, ardor carnalis concupiscentiae virtutibus istis sine taedio negligentiae sopiendus est. Quapropter nullus fidelium ipsas negligenter habeat, ne eum in ariditate desiccatum, aut in concupiscentiis carnalibus suffocatum relinquant, sed eas bonis operibus imitetur, quatenus ipsum in omni sanctitate conservent. Si autem homo Deum negligit, justo judicio ipsius etiam corporales castigationes, ut praedictum est, saepius incurrit, ita ut tam de superioribus quam de subterioribus elementis, et creaturis, et in calore et frigore, in siccitate et humiditate, ac in aliis multimodis pressuris, flagello Dei subjaceat, quia constantiam virtutum non inspiciens, intelligere noluit quid facere deberet. Cum enim virtutes in spiritualibus causis homines imbuunt, in carnalibus quoque prudentes illos faciunt, ita ut cum nondum in illis palam apparent, ad timorem Domini ipsos silenter multoties concutiant. Sed cum se in eis manifestant, ita ut illi virtutes aperte per charitatem colant, tunc timorem Domini prius ipsi in temporalibus habuisse videbuntur, cum nunc magis propter desiderium coelestium quam propter metum infernalium poenarum a carnalibus se subtraxerint, et ad spiritualia converterint per fortitudinem beatarum virtutum roborati, quemadmodum David testatur, ubi in voluntate mea dicit:

Testimonium de psalmo CXVII *ad hoc consonans, et quomodo intelligendum sit.*

XXVII. «Dextera Domini fecit virtutem, dextera Domini exaltavit me, dextera Domini fecit virtutem. Non moriar sed vivam, et narrabo opera Domini.» Quod sic intellectui patet: Homo primitus per timorem Dei et gehennalium poenarum a sinistra declinat, ac postea per amorem Dei ad dexteram, id est ad desideria coelestium bonorum ascendit. Quod dum facere incoeperit, fortissima arma sibi induit, quia bonam scientiam a mala separavit. Unde et huic duplici scientiae oculus comparatur, qui aquosum circulum infra albedinem suam situm habet, quemadmodum et vas speculum in se continet, quoniam mala scientia, quae per sinistram intelligitur, est velut vas bonae scientiae quae per dexteram accipitur. Nam dexter oculus bonae scientiae ubique circumspicit et considerat quod carnalis concupiscentia inutilis est, et lucem veritatis non inspicit, et quod cum incestis operibus exsultat, post per tristitiam quasi aquosa submersione suffocatur. Itaque dextera pars bonae scientiae ad Deum se levat, et malam delectationem conculcat, atque tristitiam abstrahit. Sic ergo dextera Domini, id est fortitudo ejus facit virtutem hanc, ut homines eum per fidem cognoscant, et opera sua in timore ipsius operentur, atque eadem dextera per poenitentiam exaltat me, qui prius in peccatis sordueram, necnon et ipsa facit virtutem post poenitentiam peccatorum meorum, ita ut tanto desiderio in amore Dei ardeam, quatenus inde saturari non possim. Unde etiam in peccatis non moriar, quando per poenitentiam eorum resurgo, sed per veram et puram poenitentiam quam ad Deum habeo, in aeternitate vivam, et sic de morte ereptus, narrabo

mirabilia Domini in timore et amore ipsius, quoniam morti me non tradidit, sed me de infernali perditione eripuit.

Quare principalis septentrionalis ventus a sinistra parte illius humanae imaginis quasi caput ursi in circulo nigri ignis appareat; cur etiam duo collaterales ejus venti alter in agni, alter in forma capitis serpentis videatur.

XXVIII. Ad sinistram vero praefatae imaginis in signo nigri ignis quasi caput ursi apparet, quod a septentrionali plaga multoties contrarium homini de nigro igne velut ursum principalem ventum, scilicet septentrionalem, in periculis tempestatum saepius prodire ostendit, quoniam ex nigro igne est. Et ideo etiam quemadmodum ursus in ira submurmurat, et ut ille in natura sua nequam existit, ita et ventus iste quasi submurmurando commotiones et strepitus ac pericula in tempestatibus aliquando parat. Sed quod velut flatum ex ore suo dat, qui etiam ad dextram et ad sinistram oris ipsius aliquantum in longum se extendens, ad dextram in caput agni desinit, ad sinistram vero formam capitis serpentis accipit, hoc designat quod ventus hic a praefata septentrionali plaga exiens, et ab utraque parte sui in longum procedens, ad dextram in lenitate naturae agni, qui lenis et non periculosus est, transit, quoniam in partibus illis ventus idem se interdum mitem ostendit. Ad sinistram autem serpentem imitatur, qui leniter quidem primum labitur, sed postmodum praecipitanter movetur, et cum sic nihil praevalet, hominem timens, supplicare incipit, quia et ventus iste illic quasi deceptuose sine strepitu in primordio progreditur, sed tandem cum periculo velut dolosum et immitem se demonstrat, et cum homines se jam perire putant, iterum in lenitatem revertitur. Ex ore autem capitis agni hujus, quemadmodum alius flatus,

usque ad medietatem spatii quod inter capita ursi et leopardi exstat, se prolongat, quoniam ad similitudinem agni ventus iste principali vento, qui de plaga septentrionis procedit collateralis, usque ad medietatem extensionis quae inter septentrionem et orientem est, vires suas flando emittit, quia in partibus illis velut agnum se mitem ostendit, quamvis alibi quasi in ira grassetur. Sed ex ore capitis serpentis istius, sicut alius flatus, usque ad medietatem spatii, quod inter capita ursi et lupi est, se extendendo procedit, quoniam ut natura serpentis est, sic ventus iste, vento septentrionali in latere vicinus, ad partes illas pervenit ubi medietas longitudinis illius existit, quae inter principalem ventum septentrionis ac principalem ventum occidentis extenditur, nunc vires suas blande, nunc velut in dolo praecipitantes exercens. Sed similitudo flatus illius, qui de dextra parte oris ursi usque ad caput agni venit, similitudo quoque ejusdem flatus, qui de sinistra parte ipsius oris usque ad caput serpentis procedit; flatus etiam qui ex ore capitis agni usque ad demonstratam medietatem spatii, quod inter capita ursi et leopardi videtur exit, flatusque qui ex ore capitis serpentis usque ad medietatem spatii inter capita ursi et lupi exstantis prolongatur, unius et aequalis longitudinis sunt, quoniam septentrionalis ventus, scilicet principalis, ex utraque parte sui ad ventos qui sibi in subjectione collaterales sunt, pari extensione prolongatur. Venti quoque ipsi collaterales, et ad orientem et ad occidentem vergentes, eodem longitudinis tenore finem accipiunt, quo et principalis ventus, qui initium eorum existit, ut supra dictum est, finitur.

Quare etiam ista sicut et superiora capita in rotam et ad imaginem eamdem impetus flatuum suorum convertant.

XXIX. Capita quoque haec omnia in supradictam rotam atque ad praefatam imaginem hominis flatus dant, quia praedicti venti flatibus virium suarum circuitum orbis continent, et hominem in eo degentem, ne in defectu pereat, ad utilitatem suam respicere instigant. Itaque cum quilibet ventus omnium praedictarum qualitatum, sive naturaliter sive per dispositionem Dei flatus suos extulerit, nullo obstaculo obsistente, corpus hominis penetrat, illumque anima suscipiens ad interiora, ad quodlibet membrum corporis quod naturae illius convenit, naturaliter ducit; sicque per flatus ventorum homo aut confortatur, ut supra dictum est, aut destituitur. Sed et homo cum prosperitatem saecularium habet, a judiciali igne, qui vindicta Dei est, quemadmodum ursus, corporalis tribulatio egrediens illum constringit; nec eum secundum voluptates suas procedere permittit, sed velut flatum, scilicet miseriam, de tenore suo tam in prosperitate quam in adversitate ipsius protelans, in humilitate paupertatem spiritus eum desiderare et habere facit, ita ut ille hoc modo juste incedens, quasi in capite agni patientiam amplectatur, mala quoque devitans, velut in capite serpentis prudentiam imitetur. Nam per corporales tribulationes homo multoties pervenit ad divitias spiritales, atque per easdem divitias superna regna adipiscitur. Ex ore autem capitis agni, patientiam, ut supra dictum est, demonstrantis, alius flatus, id est mansuetudo, ad perfectionem quae inter corporalem tribulationem et timorem Domini est, perveniens; sed ex ore capitis serpentis, prudentiam designantis, alius flatus, videlicet providentia, ad perfectionem, quae inter corporalem tribulationem et infernales poenas existit, procedens, hominem per vindictam Dei castigatum, ut terrena contemnat, et ut ad coelestia

anhelet, quomodo etiam superius de eis ostensum est, commonent. Nam et principia et fines praefatorum mysteriorum in factis et in significationibus suis unius et aequalis studii ad eruditionem hominis existunt, quamvis diversa opera habere videantur; et omnia quae scientia Dei saluti animae convenientia demonstrat, ad ereptionem illius perducunt, hominemque ut corpore et anima Creatori suo fideliter adhaereat, viribus suis impellunt. Quapropter homo seipsum ad sanctitatem confortet, ita ut carnalia desideria fugiat, et ut luxus fetentium vitiorum abneget; Deoque, qui continentiam et castitatem diligit, sapienter deserviat; nec supramodum aridus, nec supramodum humidus in opere virtutum sit, quoniam qui carnem suam nec castigare nec constringere voluerit, in interitum animae ibit. Qui vero seipsum domando virtutes amaverit, et amando retinuerit, animam suam in vitam aeternam collocabit, cum a Domino corripitur et castigatur, sicut et David per me inspiratus loquitur dicens:

Verba David in eodem psalmo CXVII, *ad eadem competentia, et explanatio ipsorum.*

XXX. «Castigans castigavit me Dominus, et morti non tradidit me.» Quod sic intellectui patet: Homo casualis et indisciplinatus multoties existit, nec timidus est, nisi omnes venae ipsius doloribus infundantur. Unde et diabolus primum hominem decepit, cum magnam vanitatem iniit, esse cupiens quod esse non debuit, et idcirco etiam magna tristitia cum dolore illi infusa est. Nam ex labore homo timorem habet, ex vanitate autem oblivionem, et ex praevaricatione legis stultam fiduciam. Sed omnia haec timor Domini excellit, quia homo per timorem coram Deo tremiscit, et quod in multis aliis nulla

utilitas sit veraciter cognoscit. Timor enim in homine praecurrit, ac postea charitatem amplectitur, ubi homo Deum diligit, considerans quomodo eum placare possit, quatenus iniquitatis suae non recordetur, Sed cum homo Deum in amore quaerit, Deus illum saepe cum laboribus castigat, ita ut ille fiducialiter dicat: Flagellis suis castigans castigavit me peccatorem ille qui Dominus omnium est; sed tamen in eadem castigatione, qua me flagellat, morti infernalium poenarum non tradidit me, quia illum amando quaesivi, et peccata mea illi confessus sum, atque in ipsa patiens et prudens sum, quando judicia ejus super culpas meas recta cognosco, et cum duabus alis, scilicet scientiae boni et mali, ad illum volare studeo, ita ut cum dextra ala sinistram mihi subjiciam, quatenus recto et aequali tramite incedam.

De septem planetis in diversis circulis rotae supradictae imaginis distinctis intervallis apparentibus.

XXXI. Sed et super caput praedictae imaginis septem planetae sursum ab invicem designati sunt; tres in circulo uno lucidi ignis, unus etiam in subjecto illi circulo nigri ignis, tres autem in subjecto illi circulo puri aetheris, quoniam ab oriente initia sua quilibet eorum sumens, alterque alterum in altitudine circuitus sui transcendens, cum cursum suum compleverit, iterum versus orientem, ut currere possit, ortum suum repetit. Et tres in praedicto lucido igne, unus etiam in subjecto illi circulo nigri ignis; tres autem sub ipsis in puro aethere cursus suos habent, quoniam hi qui in eodem igne currunt, ab ipso igne ad ignes suos excitantur, idemque ignis a viribus illorum ad ardorem suum confortatur, quemadmodum ligna ab igne incenduntur, et ut ignis per ligna ad ardorem roboratur. Et tres sunt, quia si plures essent, eumdem ignem nimis ardere

facerent, eumque circuitionibus suis confunderent; vel si pauciores forent, idem ignis, conveniente juvamine destitutus, in ardore suo torpesceret. Et primus spendore suo splendorem solis illustrat, secundus vero ardore suo ardorem soli administrat; tertius autem cursu suo cursum solis ad rectitudinem retentat. Cum his enim sol circumdatur, dirigitur et retinetur, quatenus firmamento omnique mundo rectum temperamentum calore et splendore suo tribuat. Sed tres qui in praedicto aethere, puritatem a superiore igne et a subteriore aqua habente, discurrunt, ab eodem ad puritatem splendoris examinantur, puritateque sua ipsum perfundunt. Et non plures nec pauciores quam tres sunt, quoniam ad confortationem puritatis illius nec superabundant, nec minus sufficiunt, sed congruenti temperamento ei assistunt, nec superfluitate ipsum aggravant, nec tenuitate destruunt. Et qui in eodem aethere primus super lunam est, illi ad incrementum succurrit, eamque protegit, ne supramodum accendatur; secundus autem, qui proximus ipsi existit, eam in detrimento conservat, ne tota dissolvatur. Isti lunam quasi ministerio suo percurrunt, et subsequuntur, eamque ad totius mundi temperamentum distincte et convenienter exhortantur.

Quomodo iidem planetae a Deo mundi conditore in firmamento dispositi sint, et de variis ipsorum efficientiis.

XXXII. Versus austrum autem ad latus ejusdem imaginis, nec non et sub pedibus ipsius, sol eodem modo ac ordine signatus et distinctus, in circulo suo apparet, quia et ad austrum et ad occidentem currit, non tamen ita ut sub pedibus hominis sit, sed quod in occidente cum revolutione firmamenti occidua mundi petens, a plaga septentrionali declinet, et iterum in oriente cum eodem firmamento resurgat. Et a medio summi

signi primique planetae, qui supra caput ejusdem imaginis signatus est, velut radii quidam exeunt, quorum unus ad signum solis descendit, significans quod a fortitudine principalis hujus planetae, qui in oriente primitus ostenditur, quoniam ibi lux diei procedit, radii fortitudinis prodeant, quorum unus ad solem dirigitur, illi succurrens cursumque ipsius temperans, ne ignes suos supramodum excutiat. Sed unus ad dextrum pedem capitis cancri quod a capite leopardi procedit radiat, quia a parte illa cui ventus iste obvius est idem planeta surgens, radium ad robur egressionis illius ante et retro incedentis, et a principali vento orientis, cui collateralis est, procedentis mittit, cum stabilitate sua retinens, ne plus procedat quam sibi a Deo permissum est. Unus vero ad dextrum cornu cervini capitis, quod etiam ab eodem capite leopardi exit, se extendit, quoniam ab hac parte ejusdem planetae radius alius veniens, fortitudini venti hujus, qui illic principali vento egreditur resistit, impulsus illius compescens, quatenus flatus suos ad rectitudinem convenientis necessitatis emittat, quemadmodum vir qui brachia inimici sui retinet, ne aut se aut alios occidat; sic creatura per creaturum continetur et unaquaeque ab alia sustentatur. A medio quoque signi planetae secundi, ut radius quidam super signum solis se declinat, quia vires suas planeta iste demonstrans radio suo solem contingit, eum ad lenitatem demulcens. Atque alius ad caput agni, quod a signo capitis leonis venit, egreditur, quoniam a forti parte ejus claritatis, radius ad initium collateralis venti mansuetudinem designantis, qui de majori vento australis plagae procedit, extenditur, illum tenens ne lenitatem suam ad ferocitatem immutet, sed ut in ea sine petulantia perseveret. Et alius ad praedictam lineam quae in firmamento a principio orientalis

partis praefatae rotae, velut ad finem occidentalis partis ipsius, versus septentrionalem ejus plagam extenditur, capite agni illic superius posito, quod a signo capitis ursi exit, dirigitur, significans etiam quod a robusto splendoris illius tenore radius veniens, ad excursum alterius collateralis venti, qui de supradicto majore vento septentrionalis partis exit, ducitur, temperamento suo illi resistens, quatenus aequali modo flatus suos emittat. Signum etiam tertii planetae a medio sui, quemadmodum radium unum ad signum solis extendit, quia hic planeta ut superiores, robore fortitudinis suae et splendore proprii ardoris soli assistit, eique in temperamento ministrat, velut servus domino suo deservit, cum ad omnem voluntatem illius celeriter promptus et paratus est. Alium autem ad caput serpentis, quod a signo capitis leonis procedit, dirigit, demonstrans quod a virtute sua radius ad principium collateralis venti nunc astutiam, nunc prudentiam ostendentis, quia de principali vento australi oritur se extendit, flatusque illius comprimendo retinet, ne supramodum in motibus suis grassetur. Sed alium ad praefatam lineam versus caput serpentis, quod a signo capitis ursi egreditur; prolongat, significans quod etiam a strenua parte ardoris sui in quo ipse viget, splendor quoque ad initium collateralis venti, velut versutiam et acritatem in motione sua saepius exercentis, qui etiam de principali vento septentrionalis plagae procedit, extenditur, fortitudini illius resistens, ne ampliorem laesionem et periculum hominibus faciat, quam judicium divini examinis ipsum permittit, quemadmodum et de aliis superius ostensum est. Et praedicti planetae suffraganei solis sunt, et sine ipsis sol esse non posset, caloremque soli addunt, quemadmodum visus, auditus et odoratus cerebro calorem et vires subministrant.

Ut autem vides, solis quoque signum quasi quosdam radios de se emittens, alio praedictum signum capitis leopardi, alio signum capitis leonis, alio signum capitis lupi, non autem signum capitis ursi tangit, quoniam sol maximus planetarum existens, totum firmamentum igne suo calefacit et roborat, orbemque terrarum splendore suo illuminat, principalique vento orientali, necnon australi ac occidentali, viribus fortitudinis suae resistit, ne terminos ipsis a Deo constitutos excedant. Ventum autem septentrionalem non tangit, quoniam ille quasi inimicus solis existens, omnem splendorem luminis dedignatur, quapropter et sol eum velut contemnens non radium de se procedentem, sed tantum illi viam itineris sui opponit, per quam furorem ipsius reverberat, nec ad partes illas accedit, quia diabolus ibidem Deo repugnando nequitiam suam demonstrat. Alium autem radium super signum lunae, quia eam calore suo incendit, quemadmodum sensualitate et intellectu hominis totum corpus ipsius tegitur. Alium velut super cerebrum, et usque super utrumque calcaneum praefatae imaginis ipsum extendendo figit, quoniam sol a summo usque deorsum omni corpori hominis fortitudinem et temperamentum immittit, cerebrum praecipue confortans, ita ut intellectu vigens, cunctas vires corporis retineat; et ut etiam superior pars hominis existens, cum sensualitate omnia viscera ipsius perfundat, ut sol terram illuminat. Sed cum aliquando elementa sub sole tempestatibus diffunduntur, ignis solis obnubilatur, velut eclipsis sit, quae errores significans tunc ostenditur, cum corda et mentes hominum in errorem vertuntur, ita ut recte in lege non ambulent, sed invicem plurima certamina exerceant. Et praefatus radius calcaneos hominis tangit, quoniam ut cerebrum corpus reliquum regit,

ita calcaneus totum corpus hominis portat, et sic sol viribus suis omnia membra hominis temperat, quemadmodum et reliquas creaturas vegetat. Et a medio signi planetae quinti, qui proximus sub sole est, quasi radius quidam sursum ad signum solis ascendit, quia fortitudine ministerii sui idem planeta soli subjectus eum delinire contendit, ne ignes suos supra modum emittat. Quidam vero ad caput cancri, quod a signo capitis lupi exit, se extendit, designans quod a robore ejusdem planetae radius ad initium collateralis venti, qui a principali vento occidentalis plagae egreditur, se expandit, instabilitatem illius retinens, velut etiam de aliis supradictum est. Sed quidam ad sinistrum cornu signi lunae se dirigit, ostendens quod etiam a vigore suo radium ad debiliorem partem lunae mittit, sive in augmento, sive in detrimento sit; in augmento quidem ipsi subveniens, ut tanto citius et fortius lumen suum recipiat; in detrimento vero, ut tanto lenius absque periculo decrescat. De medio etiam signi planetae sexti, qui proximus super lunam est, velut radius unus sursum ad signum solis tendit, quoniam a forti robore ejus contiguam vicinitatem lunae habentis, radius ad solem ascendit, ardorem illius lenitate subjectionis suae ne in nimietate erumpat retinens. Et alius ad dextrum cornu signi lunae dirigitur, quia fortitudo ejus radium ad fortiorem partem lunae mittit, ipsam retinendo, quatenus septentrionalem plagam devitet, et ordinate in defectu suo ad solem accedat, incensaque ab illo distincte recedat. Alius autem ad caput cervi, quod a signo capitis lupi procedit, extenditur, quoniam a robusto claritatis illius splendore radius ad principium collateralis venti, qui de principali vento occidentis ebullit, se prolongans, repentinam velocitatem ipsius reverberat, ne

metam illam quam divina ordinatio ipsi proposuit transeat, sed in recta extensione procedat.

At signo quoque lunae, ut vides, quasi radius super utrumque supercilium, ac super utrumque talum praefatae imaginis radiat, quia luna naturali virtute sua corpus hominis temperat, ita ut sicut supercilium oculum ad visum conservat, et ut talus hominem portat, sic per dispositionem Dei viribus lunae membra hominis a sursum usque deorsum temperantur, non tamen tanta perfectione, quanta solis fortitudine, quoniam sol corpus hominis perfectius, luna vero parcius ministerio suo tangunt. Et luna cursum suum in calore et frigore peragit, quoniam crescendo calida est, decrescendo autem frigida; sol vero ab oriente usque in austrum in ardore est, sed postea frigiditatem usque in occidentem sibi attrahit. Luna quoque prius defectum suum lumen de sole accipit, quia sol exstinctum circulum lunae cum scintilla quasi cum lampade ex ipso spirata accendit, et tunc illa in alto est; sed postquam accensa fuerit in locum suum descendit. Et ut sol circulum lunae accendit et illuminat, sic etiam omnia subteriora, tam firmamenti quam eorum quae sub firmamento sunt, firmat, et luna adjutrix illius est, subteriora illuminando, quemadmodum et ipse superiora et inferiora illuminat. Sed et luna de aquosa humiditate, ac de nube quae sub ipsa est, et de aere qui super terram est, multo frigidior sole est; et sol multa perureret, si luna ill non resisteret, quoniam ardorem solis luna frigido humore suo temperat.

Sol itaque et luna hoc modo divina ordinatione homini serviunt, eique aut sanitatem, aut debilitatem secundum temperiem aeris et aurae inferunt, quemadmodum ostenditur ubi signum solis velut a cerebro usque ad calcaneum; signum

autem lunae quasi a supercilio usque ad talum praefatae imaginis hominis radios suos mittunt. Nam cum luna in incremento est, cerebrum et sanguis hominis in ipso augmentatur; cum vero luna in detrimento est, cerebrum et sanguis in homine minuuntur. Si enim cerebrum hominis in uno statu esset, homo frenesim incurreret, ita ut etiam magis quam bestia indomitus appareret; et si sanguis in homine secundum modum unum foret, ita ut nec incrementum nec detrimentum in se sentiret, homo citissime scinderetur, nec vivere posset. Et cum luna plena est, cerebrum etiam hominis plenum est; et tunc homo sensatus est; sed cum vacua est, cerebrum quoque hominis vacuatur, et tunc etiam homo vacuus sensu aliquantum est. Cum autem luna ignea et sicca est, cerebrum quorumdam hominum igneum et siccum est, et ideo illi in cerebro infirmantur, ac minus sensati sunt, ita ut plenum sensum ad quaelibet opera tunc non habeant. Sed cum illa humida est, cerebrum etiam eorumdem hominum supramodum humidum fit, et sic illi in cerebro dolent ac sensu evacuantur. Cum vero luna temperata existit, homo in cerebro et in capite sanitatem habet, et in sensu viget, quia per temperiem exteriorum elementorum humores qui in homine sunt in quiete subsistunt, et per commotionem ac inquietudinem illorum humores hominis multoties disturbantur, quoniam absque temperamento et servitio eorum homo vivere non posset. Sed et, quomodo supradictum est, signum solis eodem etiam modo et ordine quo supra verticem imaginis hujus radiis suis ad praefata loca designatum est, versus quoque dextrum latus ejus, nec non et sub pedibus ipsius in praefato circulo suo ad eadem loca signatum apparet, quia sol eodem statu et circuitione quemadmodum in orientali plaga consistit, et splendores radiorum suorum ad loca quae

praemonstrata sunt emittit, sic etiam in australi ac in occidentali plaga, in supra demonstratis distinctionibus et circuitionibus ad ipsa loca fulget fortitudine circumvolutionis firmamenti, ab oriente per austrum, in obliquo ad occidentem impulsus, quamvis in itineribus suis contra motionem firmamenti currere nitatur. Nam praedicti planetae contra firmamentum ab occidente ab orientem circumferuntur, quatenus igne suo ignem illius retineant, et ad incendium instaurent, quoniam si cum illo ab oriente in occidentem volverentur, ignis illius dum ad anteriora festinaret, a retro instauratione carens, torpesceret; quapropter contra illud paulatim feruntur, ut ipso ad anteriora properante, ignem ejus a torpore velut in dorso excutiant. Sed plagam septentrionalem devitant, quia ibidem locus tenebrarum in aquilone est, quoniam lux et tenebrae sibi invicem non concordant. Hoc itaque modo praefati planetae a Conditore mundi in firmamento dispositi sunt.

Tu autem, o homo qui haec vides, intellige quod ad interiora animae ista etiam respiciant.

Quid significet quod eorumdem planetarum tres in circulo lucidi ignis, unus in spatio nigri ignis, tres item in ambitu puri aetheris conspiciantur.

XXXIII. Super caput enim imaginis hujus septem planetae sursum ab invicem signati sunt, tres in praefato circulo lucidi ignis, unus etiam in subjecto illi circulo nigri ignis; tres autem in subjecto illi circulo puri aetheris, significantes quod omnem intellectum hominis, septem dona Spiritus sancti excellentia per tria tempora mundi, videlicet ante legem, in lege, et in Evangelio. Sol etiam in subjecto illi circulo nigri ignis positus

Deum omnipotentem designat, qui solus justo judicio contra inimicos suos pugnavit et eos potenter superavit. Tres autem in subjecto illi circulo puri aetheris constituti demonstrant quod tres personae Divinitatis in bono affectu subjectionis purae poenitentiae homini veraciter colendae sint, ubi homo se totum Deo subjecit, ita ut etiam versus dextrum latus ejus, nec non et sub pedibus ipsius, sol eodem modo ac ordine signatus et distinctus in circulo suo ad praedicta loca appareat, quia in judicio Dei, ac in salute animarum, et in exemplo bonorum operum, eadem dona ipsa exhibitione, ut praemonstratum est, in significationibus suis se declarant, quoniam ut Deus timeatur pureque colatur, judicium Dei salusque animarum ac exempla justorum exhortantur.

Quorsum tres primi planetarum radios, qui in hac visione ex eis procedere cernuntur, dirigant; et quid tam per ipsos planetas, quam per radios eorum designetur.

XXXIV. Quod autem a medio signi summi primique planetae, qui super caput ejusdem imaginis signatus apparet, velut radii quidam exeunt, quorum unus ad signum solis descendit, hoc est quod ab exoptabili praecellentique dono Spiritus sapientiae, totam altitudinem intellectus hominis transgredientis virtutes prodeunt, ex quibus exspiratio sancta ad signum solis, id est ad Spiritum fortitudinis descendit, illi se associans, quatenus in fideli homine fortitudo sanctitatis sapienter incedat, ne insipienter praesumat hoc facere quod complere non possit. Sed unus ad dextrum pedem capitis cancri, quod a capite leopardi procedit radiat, ostendens quod in salute animarum exspiratio Spiritus sapientiae propalata, ad rectum incessum fiduciae, quae a timore Domini exsurgit, se dilatat, illam muniens ita ut cum timore Domini in Deum

confidat, nec frivole misericordiam ipsius velut pro nihilo habeat. Unus vero ad dextrum cornu cervini capitis, quod etiam ab eodem capite leopardi exit se tendit, quia in castigatione exspiratio rectitudinis se demonstrans, ad fortitudinem fidei, quae etiam a timore Domini oritur, se expandit, illam ad rectam viam ducens, quatenus a diabolicis artibus se avertat, cum hominem pro ignorantia veritatis castigare non cessat. A medio quoque signi planetae secundi, ut radius quidam super signum solis se declinat, significans quod ex abundanti plenitudine spiritus intellectus effusio intelligentiae ad spiritum quoque fortitudinis accedit, in hoc etiam manifestans, ut quilibet fidelis homo subtiliter intelligat, forti animo se Creatori suo servire debere, ac diabolo abrenuntiare. Atque alius ad caput agni, quod a signo capitis leonis venit, egreditur, quoniam ut homo ad Creatorem suum prospere incedat, exspiratio de spiritu intellectus ad patientiam quae ex judicio Dei procedit, extenditur, ostendens quod cum homo patientiam imitatur, prosperitatem et tribulationem aequo animo ferre debeat. Et alius ad praedictam lineam, quae in firmamento principio orientalis partis praefatae rotae velut ad finem occidentalis partis ipsius, versus septentrionalem ejus plagam extenditur, capite agni illic superius posito, quod a signo capitis ursi exit, dirigitur; quia ut quilibet fidelis contraria animae suae devitet, exspiratio iterum a spiritu intellectus veniens ad rectitudinem justitiae quae ab exordio bonorum factorum in virtute Dei manentium usque ad finem ipsorum diabolicas insidias de justis operibus segregans, patientia illi a sursum assistenti, quae de corporali tribulatione producitur, se extendit, hominem monens ut cum judicium Dei ipsum castigat, castigationem illam patienter sufferat, ne acrius feriatur.

Signum etiam tertii planetae a medio sui quasi radium unum ad signum solis extendit, quod designat spiritum consilii a virtute sua exspirationem ad spiritum fortitudinis dirigere, quia quamvis haec dona Spiritus sancti diversa nomina habeant, uno tamen studio et opere hominem ad beatitudinem perducunt, sicque spiritus consilii fortitudinem temperat, ut homo ad Deum bene et ordinate se erigat. Alium autem ad caput serpentis, quod a signo capitis leonis procedit, dirigit, quoniam in prosperitate verae salutis spiritus consilii exspirationem suam ad prudentiam, quae ex judicio Dei progreditur, dilatat, innuens quatenus homo prudenter corpus suum castiget, ne si illud sine discretione turbaverit, victus per stultam contritionem in labore succumbat. Sed alium ad praefatam lineam versus caput serpentis, quod a signo capitis ursi egreditur, prolongat, quia ne homo adversitatem animae incidat, praedictus spiritus consilii exspirationem suam iterum ad rectitudinem justitiae prudentia superius apparente, quae de corporali tribulatione extenditur, se convertit, hominem qui judicium Dei metuit, per hoc docens ut provideat, ne supramodum illud timens, in desperationem cadat, sed ut prudenter per consilium bonae inspirationis illud evadat.

Quare sol medius eorum plures quam caeteri radios emittere videatur, et vel quid ipse vel radii ejus significent.

XXXV. Ut autem vides quod solis quoque signum, quasi quosdam radios de se emittens, alio signum capitis leopardi, alio signum capitis leonis, alio signum capitis lupi, non autem signum capitis ursi tangit, hoc est quod spiritus fortitudinis exspirationes suas effundens, quadam timorem Domini, quadam judicium Dei, quadam infernales poenas tangit, ostendens ut homo propter timorem Domini peccare metuat,

et propter tremendum judicium ejus peccata sua deserat, et propter crudelissimas infernales poenas consuetudinem peccatorum abjiciat. Non autem signum capitis ursi tangit, quia spiritus fortitudinis corporali tribulationi quae simpliciter propter Deum non fit, se subtrahit (ursus enim interdum humanos mores, interdum bestiales in se ostendit); quoniam dum homo corpori suo tribulationem sine discretione infert, corpus ipsum, labore et taedio affectum, multoties fatigatum, succumbit, et dum se in his perseverare posse dubitat, quasi in ira velut bestia submurmurat. Unde nec tribulatio illa quae homini per semetipsum sine recto moderamine infertur, nec illa quae ab aliis ipsi etiam nolenti infligitur, spiritum fortitudinis advocat, quia aequitate discretionis caret. Nam quoniam instabilis est, ita quod nunc sursum, nunc deorsum extra rectum modum quasi volando movetur, fortitudinem habere non potest, scilicet ut in uno statu permaneat, quoniam fortitudo nec hac nec illac vacillando fortis semper persistit. Homo autem qui propter timorem seu amorem Dei cum moderamine discretionis et rectitudinis corpus suum affligit, in interiori spiritu quemadmodum in epulis gaudet; quapropter contritio haec non afflictio, sed potius quemadmodum benedictio habenda est, et hic spiritus fortitudinis operatur, quatenus fidelis iste in his operibus rectitudinis permaneat, quia cum Deo sunt. Alium autem radium sol super signum lunae mittit, quoniam spiritus fortitudinis ad timorem Domini se conjungit, videlicet ut quilibet fidelis in timore quo Deum timere debet fortis sit, ne per levitatem victus a loco beatitudinis dejiciatur. Alium quoque velut super cerebrum, et usque super utrumque calcaneum praefatae imaginis extendendo figit, quia idem spiritus fortitudinis ut intentionem et initium boni operis ad rectam consummationem homo

perducat, ipsum inspirat, quoniam beatus est qui seipsum ad bonum finem constringit.

Quorsum tres infimi radios suos intendunt, et quid etiam tam per ipsos quam per radios eorum figuretur.

XXXVI. Sicut autem vides quod a medio signi planetae quinti, qui proximus sub sole est, quasi radius quidam sursum ad signum solis ascendit, hoc est quod a virtute spiritus scientiae, qui per vicinitatem rectae operationis spiritui fortitudinis adesse debet, exspiratio sursum ad eamdem fortitudinem tendit, quia scientia ut a fortitudine roboretur, ne in insipientia vertatur ad ipsam se elevat. Quidam vero ad caput cancri, quod a signo capitis lupi exit, se extendit, quoniam a virtute virium scientiae exspiratio ad fiduciam quae a corporali tribulatione egreditur se dilatat, quia cum homo scienter et simpliciter ac cum munimine discretionis corpus suum castigat, peccata sua punita et purgata esse confidit. Sed quidam ad sinistrum cornu signi lunae se dirigit, quoniam cum a temporalibus scientia se subtrahit, expirationem suam, temporalia postponens, ad timorem Domini diffundit, eumque ut terrorem hominibus fideliter incutiat apprehendit. De medio etiam signi planetae sexti, qui proximus super unam est, velut radius unus sursum ad signum solis tendit, ostendens quod de munimine spiritus pietatis, qui suavitate sua vicinus timori Domini est, exspiratio sursum ad spiritum fortitudinis ascendit, ibique confortatus, ut malignitati resistere possit se munit. Nam quicunque pie incedere disponit, fortitudinem sibi associet, ut in pietate perseverare valeat. Et alius ad dextrum cornu signi lunae dirigitur, demonstrans quod prospere incedens, spiritus pietatis prosperitatem timoris Domini aggreditur, hominibus etiam ut cum pietate timorem Domini

habeant innotescens. Alius autem ad caput cervi, quod a signo capitis lupi procedit, extenditur, significans quod adversitatem spiritus pietatis abjiciens, exspirationem suam ad fidem quae ab infernalibus poenis egreditur producit, quatenus homo, pietate et fide munitus, infernales poenas sic effugiat, ne supernam felicitatem per impulsum contumaciae amittat. Quod vero vides qualiter a signo lunae quasi radius super utrumque supercilium, ac super utrumque talum praefatae imaginis radiat, hoc ostendit quod a timore Domini exspiratio salutifera veniens, hominem ut aciem mentis suae custodiat, ne caecitatem animae incurrat monet, et ut robur gressuum interioris spiritus ad viam rectitudinis sic dirigat exhortatur, quatenus in veritate gradiens aeternam beatitudinem adipiscatur. Nam sicut supercilium oculum tuetur, et sicut talus corpus hominis portat, ita timor Domini interiorem visum ne Dei obliviscatur informat, interioremque fortitudinem, per quam homo ad quaelibet utilia et recta defertur, conservat.

Quod fidelis quilibet quamvis virtutibus emineat, eisdem tamen al quando quasi destitutus salubriter tentationibus pulsetur, ne praesumptione elationis seductus pereat.

XXXVII. Sed et, quomodo supra dictum est, signum solis eodem etiam modo et ordine quo supra verticem imaginis hujus radiis suis ad praefata loca designatum est, versus quoque dextrum latus ejus nec non et sub pedibus ipsius in circulo suo ad eadem loca signatum apparet, quia supradictum spiritus fortitudinis mysticum donum eodem moderamine et effusione quemadmodum intentionem hominis exspirationibus suis perfundit, sic et perfecta opera ejus exemplaque ipsius, quibus proximos suos aedificat, in

plenitudine beatitudinis ad desideratam sanctitatem rectae incoeptionis inspirat. Cum enim virtutes fidelem hominem eisque bona voluntate consentientem, ea quae recta sunt incipere faciunt, illa etiam ut ad profectum perducat, et ut in eis exemplum justitiae bona consummatione caeteris exhibeat exhortantur. Sed tamen eaedem virtutes quamvis hominem diversis modis inspirationis suae protegant, tentatione tamen carnis diabolicisque artibus quasi versus aquilonem illum multoties tentari permittunt, quatenus per haec cognoscat quomodo se ab his defendat, ne praesumptione elationis injustum modum elatus, postmodum in deterius corruat et pereat, quemadmodum et illi in praesumptione elati perierunt, de quibus in verbis Isaiae prophetae scriptum est.

Testimonium de libro Isaiae ad haec insinuanda appositum, et quomodo intelligendum sit.

XXXVIII. «Propterea infernus dilatavit animam suam, et aperuit os suum absque ullo termino, et descendent fortes ejus, et sublimes ejus, gloriosique ejus ad eum, et incurvabitur homo et humiliabitur vir, et oculi sublimium deprimentur **(Isa. V)**.» Quod sic intellectui patet: Deficienti lunae, quae obscurum circulum habet, cum tota deficit, et reaccenditur, homo in peccatis manens assimilatur, quia cum se tenebrosum videt, per gratiam Dei saepius excitatur, ut digne gratiam Dei quaerat; et cum digne gratiam Dei invocaverit, Spiritus sanctus ad intuendum verum lumen ipsum accendit, velut luna a sole reaccenditur. Sed postquam bonis operibus ita confortatus fuerit, ut illis saturari non possit, omni studio caveat ne haec sibimetipsi ascribat; velut a se et non a Deo sint, in hoc etiam quasi Deum se faciens, et se posse facere quae voluerit computans, sicut et Satan

putabat, qui in proprietate sua ut Deus esse voluit, unde et claritatem suam in oblivionem duxit. Propterea quoque infernus dilatavit animam suam, id est poenas quas in se habet, et aperuit voracitatem suam indesinenter, quoniam absque omni gaudio est, et ideo etiam in cupiditate absorbitionis suae non saturatur, quia ut immunda volatilia animalium cadavera vorare cupiunt, ita infernus in nequitia sua fortes qui contra Deum pugnant, et sublimes qui se injuste exaltant, atque gloriosos qui gloriam suam et non gloriam Dei quaerunt ad se trahit ac devorat. Unde etiam incurvabitur homo qui praefatis malis consentit, sicut et supradicti infelices spiritus cum principe suo incurvati sunt; et humiliabitur ille, qui virilem fortitudinem habere deberet, cum de bono ad malum declinat, atque oculi, id est scientia illorum qui in sublimitate superbiae se sapientes esse putant ad nihilum deducetur, quoniam mercedem gloriae humilitatis amittunt, quia gloriam a populo pro bonis operibus impoenitentes quaerunt. Nam si exinde poenituerint, in sanguine vituli velut poenitentes suscipientur.

De sedecim principalibus stellis, in circulo lucidi ignis ad solidandum firmamentum et temperandos ventos in circuitu ipsius firmamenti aequa distinctione constitutis.

XXXIX. Ut autem vides in circuitu quoque circuli, in quo similitudo lucidi ignis videtur, sexdecim etiam principales stellae apparent, ostendentes quod per circulum superioris igni firmamenti, maximae stellae, ut praefatum est, positae sunt, quatuor videlicet inter caput leopardi et leonis, quatuor quoque inter caput leonis et lupi, quatuor inter caput lupi et ursi, quatuor etiam inter caput ursi et leopardi; id est quatuor inter ventum orientalem et australem, quatuor quoque inter ventum australem et occidentalem, quatuor inter ventum

occidentalem et septentrionalem, quatuor etiam inter ventum septentrionalem, et orientalem, viribus suis easdem partes firmamenti confirmantes, ipsosque ventos contemperantes. Sed si istae in numerositate superabundarent, superfluitate sua firmamentum aggravarent, vel si in paucitate essent, penuria paucitatis suae firmamentum consolidare non valerent, quia unicuique creaturae Deus et superfluam nimietatem, indignamque penuriam subtraxit. Et quatuor inter duos ventos existunt, quoniam aequo et necessario, et non superfluo numero rectitudinis suae easdem partes firmamenti ubi positae sunt, insimul viribus suis tenent, quemadmodum clavi parietem, cui infixi sunt, nec de locis suis moventur, sed cum firmamento circumvolvuntur, illud solidantes. Quarum octo, quae mediae sibi utrumque astantium stellarum inter capita haec sunt, scilicet duae inter duo capita, quasi radios suos in signum tenuis aeris sibi oppositi extendunt, quia stellae, istae quae mediae quatuor stellarum inter praefatos ventos sunt, quoniam quatuor inter duos ventos consistunt, ut praedictum est, radios suos in tenuem aerem prolongant, quemadmodum venae a capite hominis usque ad pedes descendunt. Et ut eaedem venae totum corpus hominis confortant, ita etiam stellae istae totum firmamentum viribus suis consolidant, et ventis qui ipsis proximi sunt resistunt, ne firmamentum extra modum suum commoveant, aeremque ad rectum temperamentum perducunt, sibique aequali modo vicinae sunt, quatenus altera ab altera ad confortationem ejusdem firmamenti sustentetur. Reliquae autem octo, quae ex utraque parte harum mediarum praefatis capitibus proximae videntur, velut radios suos tantum ad nigrum ignem dirigunt, quia iste in medio sui alas tenentes, ventisque ut supra ostensum est vicinitate assistentes, radios de se procedentes

solummodo ad nigrum ignem mittunt illi repugnantes, ne furorem ardoris sui immoderate emittant. Et stellae istae per circuitum firmamenti aequali moderamine a se positae, et separatae sunt, quatenus idem firmamentum aequali modo viribus suis sustineant.

Quod aliarum discreta numerositas stellarum in duobus circulis scilicet puri aetheris et albi lucidi aeris positarum firmamentum calefaciat et nubes ne suos transeant terminos coerceat.

XL. Quod autem vides quod circulus puri aetheris, circulus quoque fortis et albi lucidique aeris, quasi stellis pleni sunt, quae velut fulgores suos ad sibi oppositas nubes mittunt, hoc est quod superior purus aether, et sub eo fortis, et albus lucidusque aer stellis majoribus et minoribus pleniter perfusi et firmati sunt, quia in nulla superfluitate existentes, ignibus suis totum firmamentum calefaciunt, et confortant, radiisque suis nubes sub forti et albo lucidoque aere infundentes pertranseunt et tenent, ne metas a Deo ipsis constitutas excedant.

De quatuor statibus in modum linguarum propter mobilitatem suam dextro laevoque imaginis apparentibus quid utilitatis habeant.

XLI. Unde et eaedem nubes in dextra parte praedictae imaginis tanquam duas linguas ab invicem separatas de se proferentes, ab eis ut quosdam rivulos in supradictam rotam, et versus eamdem imaginem dirigunt, quoniam ad salutem hominis, velut duae munitiones ab invicem disjunctae, sicut et duo principales venti in eisdem partibus a se distant, de ipsis

nubibus quae versus australem partem apparent exeunt, ita ut etiam de ipsis nubibus quaedam spiramina in communem aerem, per quem diversae creaturae vegetantur, procedant, ad hominemque se dirigant, quia et ille scilicet homo, quemadmodum et aliae creaturae, superiori adjutorio ac ministerio carere non potest. In sinistra vero parte illius a signatis ibidem nubibus, velut etiam duae linguae a se aliquantum separatae, in eamdem rotam et ad ipsam imaginem, quasi quibusdam rivulis de se fluentibus se convertunt, quoniam ut contraria quaeque ab homine amoveantur, scilicet tam de sinistra quam de dextra illius a nubibus quae versus septentrionalem partem sunt, etiam duo retentacula munitionum ab invicem separata procedunt, velut et principales earumdem partium venti a se separati sunt, sicut et de aliis superius dictum est, quae illa, quae in mundo subsistunt, videlicet et hominem et reliquas creaturas quemadmodum Deus ipsis disposuit conservant. Istae autem quatuor linguae de quatuor principalibus ventis procedunt, quia eas ad retentationem nubium exspirant, quoniam ut principales venti totum firmamentum confortant et tenent, ita et isti status eorum qui ut linguae propter mobilitatem suam apparent, nubes quae sub firmamento sunt continent, ne hac aut illac diffluendo, modum suum excedant.

Mystica et luculenta ratio de numero et ordine vel positione sedecim principalium stellarum.

XLII. Hoc modo, ut praefatum est, imago haec signis istis implexa et circumdata est, quia homo fortitudine elementorum ac juvamine caeterarum creaturarum ita confortatus et munitus existit, ut nullo impulsu adversitatis de statu suo evelli possit, dum ipsum divina potestas custodit.

Haec autem omnia et alio modo intelligenda sunt. Nam quod in circuitu circuli, in quo similitudo lucidi ignis videtur, sexdecim etiam principales stellae apparent, hoc est quod in integritate divinae potentiae principales doctores sunt, qui decem praecepta legis per sex aetates mundi compleri docuerunt et docent, quatuor videlicet inter caput leopardi et leonis, quatuor quoque inter caput leonis et lupi, quatuor inter caput lupi et ursi, quatuor etiam inter caput ursi et leopardi, quoniam iidem doctores per quatuor partes mundi timorem Domini, judiciumque ejus et infernales poenas cum corporali tribulatione quoslibet fideles expavescere hortantur, quatenus per formidinem istorum, etiamsi dilectionem Dei postposuerunt, peccare desistant. Quarum octo quae mediae sibi utrinque astantium stellarum inter capita haec sunt, scilicet duae inter duo capita quasi radios suos in signum tenuis aeris sibi oppositi extendunt, designantes quod octo beatitudines in perfectione praedictarum virtutum degentes, dilectionemque Dei et proximi pronuntiantes, cum summo studio exspirationes suas desideriis fidelium hominum infundunt, quatenus illi quamvis saeculo plurimis modis dediti sint, temporalibus postpositis, ad coelestia festinent. Reliquae autem octo, quae ex utraque parte harum mediarum praefatis capitibus proximae videntur, velut radios suos tantum ad nigrum ignem dirigunt, ostendentes quod eaedem beatitudines et in prosperitate et in adversitate verae perfectioni caeterarum virtutum assistentes, acumen exspirationum suarum ad judicialem ignem mittunt, his qui Deo in spiritu deservire debent innuentes, quod nulla peccata quamvis levia in neglectum ducantur, quin per judicium et vindictam Dei examinentur.

Item mystica ratio de discreta multiplicitate et constitutione aliarum communium stellarum.

XLIII. Quod autem vides quod circulus puri aetheris, circulus quoque fortis et albi lucidique aeris, quasi stellis pleni sunt, quae velut fulgores suos ad sibi oppositas nubes mittunt, hoc est quod integritas verae poenitentiae, integritas quoque discretionis sanctorum operum, in rationalitatis multiplici splendore vigent, quoniam ut stellae diversae et multiplices sunt, sic etiam et poenitentia, discretioque sanctorum operum quamplurimas vires beatitudinis in se demonstrant, ac rationabiles splendoribus suis mentes fidelium faciunt, quoniam eis infundunt, quatenus omnia opera quae agunt, rationabilia coram Deo appareant.

Item mystica ratio de utilitate quatuor flatuum in dextra seu laeva parte imaginis instar linguarum se commoventium.

XLIV. Unde et eaedem nubes in dextra parte praedictae imaginis, tanquam duas linguas ab invicem separatas de se praeferentes, ab eis ut quosdam rivulos in supradictam rotam et versus eamdem imaginem dirigunt, quia mentes beatorum hominum ad prosperitatem suam duo testamenta, alterum quidem secundum carnem, alterum vero secundum spiritum a se distantia, a se directa ostendunt, ita ut tamen illa in unum consentiant, velut linguae istae formam unam habent, quorum testificationibus orbis terrarum repletus, hominem ad Creatorem suum respicere docent. In sinistra vero parte illius a signatis ibidem nubibus, velut etiam duae linguae a se aliquantum separatae, in eamdem rotam, et ad ipsam imaginem quasi quibusdam rivulis de se profluentibus se convertunt, significantes ut cum homo per diabolicas

tentationes impugnatur, ad mentem suam quemadmodum duo testamenta, videlicet dilectionem Dei et proximi colligat, quae a se aliquantum distant, quoniam dilectio ad Deum tendens major dilectione proximi est, ac sic rotam saecularium curarum, nec non concupiscentiam carnalium impugnationum irrigatione justae admonitionis exstinguat.

Quod fidelis quisque vestigia Filii Dei devote sequens munimine virtutum inter tentationes roboratus ad gaudia superna perveniat, et verba Isaiae ad idem approbandum congruenter exposita.

XLV. Et hoc modo, ut praefatum est, imago haec signis istis implexa et circumdata est, quoniam homo fidelis, qui vestigia Filii Dei fideliter subsequitur, claritate beatarum virtutum defensus et ornatus, hoc modo circumdatur, quatenus eum diabolicis insidiis ereptum, ad beatitudinem supernorum gaudiorum feliciter perducant, ubi in aeternum gaudebit, Isaia servo meo attestante qui dicit: «Iste in excelsis habitabit, munimenta saxorum sublimitas ejus, panis ei datus est, aquae ejus fideles sunt. Regem in decore suo videbit, oculi ejus cernent terram de longe **(Isa. XXXIII)**.» Hoc sic intellectui patet: Qui de sinistra parte ad dexteram declinat, attendens quia Deus requiescit super humilem et quietum corde, superbum diabolum superat, cum se ipsum conterit dicens: Deus oculis duobus me illuminavit, quibus considero quantam gloriam lux in tenebris habet, ubi eligere possum qua via incedam, quoniam aut videns, aut caecus ero, cognoscens etiam quem ductorem ad diem vel ad noctem invocem. Ego enim in tenebris me abscondendo, lasciva opera facere possum, quae in luce perpetrare non valeo, quia ab omnibus ibi astantibus inspicior; sed tamen in tenebris nullum

praemium, sed damnabilem poenam consequar, et ideo cordis pressuram, qua peccatis oblector vulnerabo, vivumque Deum invocabo, quatenus in viam lucis me ducat, et ut ulcera mea curet, ne in luce pro his erubescam. Quod dum fecero, funes captionis meae rumpentur, quoniam inimicum meum, cujus suggestioni in tenebris consenseram, captum hoc modo tenebo, quia in me illusus est. Ille namque qui sic operatur in excelsis coelorum habitabit, atque munimentum saxorum, quod Christus est, sublimitas ejus erit, ubi panis vitae ei datur, cujus nunquam refectionem fastidire potest, quoniam in dulci gustu verae charitatis semper delectatur. Quapropter et sic fluens rivulus de vivente aqua efficitur, et per donum sancti Spiritus omnia opera sua in sanctitate ita fluunt, ut columbini oculi Spiritus sancti illa inspiciant, unde et aquae istae fideles sunt, quia nec evacuabuntur, nec exsiccabuntur, nec homo eis saturabitur, quoniam ab oriente fluunt, nec altitudinem eorum homo quandiu in corpore manet, videbit, nec profunditatem ipsarum inveniet, quia etiam aquae in quibus homo ad vitam renascitur Spiritu sancto perfunduntur. Isto quoque modo fidelis homo regem in decore beatitudinis videbit, et in scientia sua cernet terram viventium cum de peccatis corde et corpore longe segregat se, unde etiam consideret quid eligat.

De luce clarissima ex ore imaginis rotam in pectore gestantis in similitudine filiorum procedente, quibus signa ipsius imaginis et rotae et circulorum praeostensorum dimetiri videtur, et mystica horum ratio.

XLVI. Vides etiam quod ex ore praedictae imaginis, in cujus pectore praefata rota apparet, lux clarior luce diei in similitudine filorum exit, quoniam ex virtute verae charitatis, in cujus scientia circuitus mundi est, elegantissima ejus

ordinatio super omnia lucens, omniaque continens, et constringens procedit. Quibus filis signa praedictorum circulorum, signaque caeterarum figurarum, quae in eadem rota discreta sunt, et singula signa membrorum formae hominis, scilicet ejusdem imaginis, quae etiam in ipsa rota apparent, ut praefatum est, recta et distincta mensura metitur, quemadmodum in praecedentibus et subsequentibus verbis illius manifestatur, ubi per eam vires elementorum aliorumque superiorum ornamentorum, quae ad munimentum et ad ornatum mundi spectant, omnesque compagines membrorum hominis, qui in illo scilicet mundo dominatur, decenter distinguit, convenienterque justae mensurae coaptat, ut tibi multoties propalatum est. Sed etiam de vera charitate, quae tota divina est, bonum quod omni desiderabili pretiosius existit, omnes ipsum quaerentes ad se colligens et trahens venit, atque coelestium desideriorum spiritaliumque gemituum divino instinctu procedentium, merita, nec non et omnia hominis opera, pro Dei amore prolata, recto judicio pensat, sicut et omnibus qui Deum perfecte diligunt patet, velut per Jeremiam servum meum loquor, dicens:

Verba Jeremiae prophetae ad eamdem rationem spectantia, et quomodo intelligenda sint.

XLVII. «Ego Dominus scrutans cor et probans renes, qui do unicuique juxta viam suam, et juxta fructum adinventionum suarum **(Jer. XVII)**.» Quod sic intellectui patet: Qui Deum diligunt, per nullam clausuram falsae occasionis alium quam ipsum quaerunt, nec ullas susurrationes concupiscentiarum carnis suae cum alio habere volunt; cum tamen homo voluntates suas multoties perficiat, sicut et Adam tentavit quid facere posset. Homo autem Deo et diabolo simul servire non

potest, quoniam quod Deus diligit, diabolus odit, et quod diabolus diligit, Deus negligit, quemadmodum in homine est, quia caro in peccatis delectatur, et anima justitiam sitit, atque in his duobus pugna magna est, quoniam pars altera parti alteri contraria existit. Sed tamen opus quod homo incipit, hoc modo in magna contentione perficitur, sicut et servus domino suo servire cogitur, quoniam caro cum anima sibi subjecta peccatum aggreditur, animaque cum carne illi substrata opus bonum operatur. Cum autem homo secundum desideria animae currit, se ipsum propter amorem Dei repudiat, atque peregrinum in concupiscentiis carnis se facit, quod justi et sancti faciunt, et etiam Abel fecit, qui in Deum aspexit; et in cujus sanguinis effusione tota terra contremuit, ita ut postmodum vidua nominata sit, scilicet integritate sanctitatis per homicidium Cain privata, velut mulier solatio viri in viduitate destituitur. Nam et ego Dominus cunctorum scrutor corda contrita, quae peccata negligunt, proboque renes, qui de gustu concupiscentiarum se continent, qui reddo homini mercedem secundum laborem gressuum viarum suarum, et secundum quod fructus in deliberatione cogitationum suarum profert, quia omnes fructus hominis coram me scriptos habeo. Homo enim qui voluntates suas concupiscentiarum suarum deserit, justus est; qui vero omnem voluntatem suam in concupiscentiis sequitur, justus nominari non poterit; sed tamen si ad bonum conversus fuerit, cicatrices ejus in sanguine Agni abluuntur, et tunc etiam coelestis exercitus illas curatas videns in admirabilem laudem Dei excitatur. Omnis itaque homo qui Deum timet et diligit, verbis istis devotionem cordis sui aperiat, eaque et ad salutem corporum et animarum hominum, non quidem ab homine, sed per me qui sum prolata sciat.

VISIO TERTIA.

Simplex collectio quarumdam visionum physicam tangentium de ventis superius et inferius firmamentum circumagentibus, de circulo superiore ad planetas ab occasu in ortum regradandos, et in cursu suo moderandos emittentes; de humoribus hominis qualitates aeris et ventorum invicem concurrentium suscipientibus: de venis et de intestinis totius humani corporis, quomodo sibi in diversis officiis cohaereant et cooperentur, et quibus de causis ab aequalitate vel temporie sua interdum dissideant.

I. Vidi et ecce ventus orientalis ventusque australis cum collateralibus suis per flatus fortitudinis suae firmamentum moventes, illud ab oriente usque ad occidentem super terram circumvolvi faciebant, ibique ventus occidentalis, nec non et ventus septentrionalis et collaterales ipsorum illud suscipientes, spiraminibusque suis impellentes, ab occidente usque ad orientem sub terra rejiciebant. Vidi quoque quod a die quo dies prolongari incipiunt, praefatus australis ventus cum collateralibus suis, idem firmamentum in australi plaga sursum versus septentrionem usque in diem quo ultra non prolongantur, quasi fulciendo paulatim attolebat, et quod ab eodem die quo dies abbreviari incipiunt, septentrionalis ventus cum collateralibus suis ipsum firmamentum claritatem solis abhorrens a septentrione ad austrum repellendo paulatim deprimebat, usquedum auster illud iterum a longitudine dierum erigere incipiebat. Sed et vidi quod in superiori igne

circulus apparebat, qui totum firmamentum ab oriente versus occidentem circumcingebat, de quo ventus ab occidente ad orientem contra circumvolutionem firmamenti ire compellebat, et iste sicut alii praefati venti in mundum flatus suos non emittebat, sed tantum cursum planetarum, ut praedictum est, temperabat. Deinde etiam vidi quia per diversam qualitatem ventorum et aeris cum sibi invicem concurrunt, humores qui sunt in homine commoti et immutati, qualitatem illorum suscipiunt. Unicuique enim superiorum elementorum aer qualitati illius conveniens, per quem illud scilicet elementum vi ventorum ad circumvolutionem impellatur, inest, alioquin non moveretur, et de quolibet istorum cum ministerio solis, lunae et stellarum, aer qui mundum temperat exspiratur. Cum autem aliquando aut per ardorem cursus solis, aut per judicium Dei, quodcunque elementum versus quamlibet plagam mundi tangitur, illud ibi cum aere se movente commotum, ex eodem aere flatum qui ventus dicitur, in subteriorem praefatum aerem emittit, qui se mox illi intermiscet, quia etiam ex aliqua parte ex ipso est, et aliquantum ei consimilis existit, sicque hominem tangit, unde et humores qui in ipso sunt, secundum qualitatem ipsius venti et aeris, cum ejusdem qualitatis sunt, seu ad debilitatem, seu ad fortitudinem saepius immutantur.

Et iterum vidi cum quispiam ventorum omnium praedictarum qualitatum in qualibet plaga mundi aut diverso cursu solis et lunae aut judicio Dei, ut praedictum est, excitatur, ita ut illic aere commoto, sibique contemperato, flatum suum emittat, quod idem aer per mundum spirans, et ea quae in mundo sunt temperando conservans, secundum eumdem flatum hominem in humoribus suis aliquantum mutabilem reddit, quoniam

cum ille scilicet homo cujus naturalis qualitas eidem flatui convenit, aerem hunc sic immutatum in se inducit et emittit, eo quod anima illum suscipiens ad interiora corporis transmittat, humores qui in ipso sunt etiam immutantur, eique aut infirmitatem aut sanitatem, ut supra demonstratum est, multoties inducunt. Humores enim sicut leopardus in hominem ferociter interdum insurgunt, sed tamen deinde leniores fiunt, et ut cancer nunc procedendo, nunc retrogradiendo mutationem saepius in se ostendunt; atque velut cervus saliendo et pungendo diversitatem in se aliquando manifestant, et etiam quemadmodum in rapacitate lupi, et cum ipso velut in qualitate cervi et cancri, ut praedictum est, hominem interdum invadunt; interdum quoque ut leo fortitudinem suam in illo non cessando demonstrant, atque ut serpens nunc lenitatem nunc acritatem in se proferunt, et quemadmodum agnus, se mites aliquando simulant, sed etiam ut ursus interdum velut in ira submurmurant, interdum quoque cum illo qualitatem agni et serpentis, velut supra ostensum est, manifestant. Nam humores in homine hoc modo saepius immutantur. Quapropter et multoties ad jecur ipsius sic immutati transeunt, in quo scientia ejus probatur, quae de cerebro per vires animae temperata procedit, et quod humiditas cerebri tangit, ita ut illud pingue et forte ac sanum sit. In dextera enim parte hominis jecur et magnus calor corporis est, idcirco et dextra velox ad erigendum se et ad operandum est, in sinistra autem cor et pulmo sunt, quae illa ad onera confortant, et calorem de jecore quemadmodum de fornace habent. Sed venae jecoris commotis humoribus istis tactae, venulas auditus hominis concutiunt, auditumque illius aliquando confundunt, quoniam per auditum homini multoties seu sanitas, seu infirmitas

infertur, scilicet cum de prosperis supramodum in gaudio concutitur, sive cum de adversis supramodum in tristitia contrahitur. Vidi quoque quod interdum humores isti ad umbilicum hominis tendunt, qui quasi caput viscerum exstans illa leniter claudit ne dissipentur, et qui itinera caloremque eorum et venarum ad rectum temperamentum conservat, licet multoties suis impulsibus inquietus sit, alioquin homo vivere non posset. Sed et lumbos hominis aliquando petunt, qui in viribus suis velut ludendo deceptuosi et periculosi sunt, et qui a nervis et a caeteris venis retinentur, in quibus etiam rationalitas floret, ita ut homo sciat quid faciat, vel qui devitet; unde et delectationem ad opera illa habet, et quae in dextra parte corporis de flatu spiraminis hominis, et de jecore ejus calefiunt, et roborantur, unde et sic homo discretionem disciplinamque recipit, quomodo procellas aliorum humorum compescat, quatenus opera sua disciplinate perficiat.

Iidem quoque humores venas renum et aliorum interdum tangunt, quae ad venas splenis, pulmonis et cordis tendunt, et haec omnia cum visceribus in sinistra concutiuntur, cum illa pulmo calefacit, dextram vero partem corporis jecur accendit. Et venae cerebri, cordis, pulmonis et jecoris, caeteraeque renibus fortitudinem afferunt, et venae renum ad suras descendunt, easque confortant, et ita cum venis earumdem surarum sursum redeuntes, seque aut in virili fortitudine, seu in muliebri matrice ad invicem connectentes, quemadmodum stomachus cibos comprehendit, locis illis vires ad gignendum prolem immittunt, velut per lapidem ferrum acuitur. Lacerti enim musculi brachiorum, et surae, tumores quoque crurium sunt pleni venis et humoribus, quoniam ut venter viscera et cibos in se retinet, sic lacerti brachiorum, et surae

crurium venas et humores in se conservant, et fortitudine sua hominem roborant et portant, quemadmodum venter illum nutrit. Sed cum homo interdum festinanter currit, seu incedendo iter facit, nervi qui sub genibus existunt, et venulae quae in genibus sunt supramodum distentae, venas in suris, quae ut rete sibi connexae et plurimae sunt, tangunt, et sic in fatigatione ad venas jecoris redeuntes, illas cerebri venas tangere faciunt, et hoc modo totum corpus in fatigationem mittunt. Venae autem renum suram sinistram illi subvenientes magis tangunt quam dextram, quia sura dextra a calore jecoris confortatur. Ad venas quoque renum atque illorum venae surae dextrae ascendunt, illarumque venae jecoris venas tangunt, et jecur renes in pinguedine quae ex humoribus est jacentes calefacit ita ut extendantur, velociter delectationem inducentes, et educentes citoque cessantes, quia cum jecur homini calorem dat, ille joculatur et laetus est. Itaque humores qui in homine sunt in justo modo commoti, cum venas jecoris illius aliquando tangunt, ut supra dictum est, humiditas illius minuitur, humiditas quoque pectoris attenuatur, unde etiam hominem sic exsiccatum in infirmitatem impellunt, flegma etiam in eodem homine aridum et venenosum sit, illudque ad cerebrum ejus sic ascendit, caputque in dolorem ducit, oculos quoque dolere facit, medullaque in ossibus illius marcescit, ita ut interdum ille caducum morbum incurrat, cum luna in defectu est. Humiditas etiam quae in umbilico illius est, per eosdem humores fugata, in siccitatem aliquando vertitur et indurescit, unde et caro ipsius ulcerosa, et squamosa fit, velut leprosus sit, cum lepram non habeat. Venae etiam lumborum ipsius, per illos injustae tactae caeteras eodem modo commovent, ita ut recta humiditas in ipso exsiccetur; sicque humore relicto, impetigines in illo exsurgunt. Venae quoque

renum ejusdem hominis a praefatis humoribus injuste commotis interdum tactae, alias venas quae ipsis in suris, aut in reliquo corpore adhaerent, ut praedictum est, concutientes, medullas ossium et venas carnis illius in siccitate arefaciunt, et sic homo diu languet, in languore isto vitam diu trahens. Sed aliquando praefati humores in pectore hominis supramodum in humiditate mundant, illique jecur ejus humiditate ista humectant, unde quamplurimae et variae cogitationes in eumdem hominem insurgunt, ita ut se nunc nimis stultum esse putet, et deinde iidem humores ad cerebrum ascendentes, illud inficiunt, atque ad stomachum descendunt, febresque in eo generant, sicque homo ille diu infirmatur. Venulas quoque aurium cum superfluitate flegmatis interdum angunt, illaeque venas pulmonis cum eodem flegmate ita inficiunt, ut homo tussiat, et vix suspirare possit, et eadem superfluitas flegmatis de venis pulmonis ad venas cordis transiens, illud in dolorem ponat, dolorque iste ad latus ejusdem hominis vadens, pleurisim excitet, eumque ita concutiat, quasi caducum morbum in defectu lunae habeat. Superflua etiam inundatione viscera in umbilico hominis movent, atque sic ad cerebrum illius ascendunt, eumque freneticum multoties faciunt, venasque in lumbis illius concutiunt, melancoliam quoque in ipso tangunt, ita ut ille hoc modo conturbetur, tristisque sine discretione efficiatur. Interdum quoque iidem humores inconvenienti humectatione venas renum hominis tangunt, illaeque sic commotae venas surarum illius, et caeteras venas corporis ipsius superflua inundatione inficiunt, et si etiam idem homo superfluis cibis et potibus tunc superabundaverit, pinguem lepram illi aliquando inferunt, quoniam carnes ejus ingrossescunt. Quod si praefati humores nec

supramodum humidi, sed aequali et congruo modo temperati per membra hominis diffunduntur, in corpore suo ille sanus permanet, et in scientia sive ad bonum sive ad malum vigens.

Quod omnes creaturae non minus in anima quam in corpore utilitati deserviant, et quid significet quod venti orientalis et australis cum collateralibus suis firmamentum ab oriente in occidentem circumvolvere conspiciantur.

II. Et iterum vocem de coelo ad me sic dicentem audivi: Omnes creaturas quas Deus tam in superioribus quam in inferioribus fecit, utilitati hominis adjunxit; quas si ille pravis actibus evertit, judicium Dei ipsa cum vindicta super illum inducit. Quae quamvis homini in corporali necessitate assistant, ad salutem quoque animae illius respicere non minus intelligendae sunt. Nam ut vides quod ventus orientalis ventusque australis cum collateralibus suis flatibus fortitudinis suae firmamentum moventes, illud ab oriente usque ad occidentem super terram circumvolvi faciunt, hoc designat quod exspiratio timoris Domini exspiratio quoque judicii Dei, cum caeteris virtutibus fortitudine sanctitatis suae interiorem spiritum hominis tangentes, cum velut in oriente bona incipere, et in his usque ad bonam consummationem, quasi ad occidentem carnalia convincentem, conversari et perseverare faciunt, quoniam cum homo Deum timet, judicium ejus pro excessibus suis incurrere pertimescit. Unde cum sic bona incipit ut in illis perseveret, pro aeterna remuneratione studet. Ibique ventus occidentalis, necnon et ventus septentrionalis ac collaterales ipsorum illud suscipientes, spiraminibusque suis impellentes, ab occidente usque ad orientem sub terra rejiciunt, quoniam exspiratio rectitudinis infernalibus poenis, exspiratione castigationis

corporalibus tribulationibus et caeteris flagellationibus spiritum hominis exterrentes, terroribusque suis concutientes, cum jam in taedio lassitudinis bona operari velut ad occidentem declinans desinit, ad ortum justitiae sub terrena calamitate reducunt, illum exhortantes, ne quasi in fine justorum operum tepida facilitate victus succumbat, sed ut strenue ad initium sanctitatis redeat, quia non incipienti et negligenti, sed incipienti et perficienti merces beatitudinis dabitur.

Quid significet quod itidem ventus australis, sed et septentrionalis diversis anni solsticiis, alter ab austro in septentrionem attollat, alter a septentrione in austrum paulatim deprimat.

III. Vides quoque quod a die illo quo dies prolongari incipiunt, praefatus australis ventus cum collateralibus suis idem firmamentum in australi plaga sursum versus septentrionem usque in diem quo usque ultra non prolongantur, quasi fulciendo paulatim attollat, quia cum in luce veritatis bona opera per fidelem hominem extenduntur, ab igne justitiae exspiratio rectitudinis cum aliis virtutibus veniens, interiorem spiritum ipsius in ardente justitia, sursum contra concupiscentiam carnis, quamplurimis tentationibus attritum et probatum, usque ad bonam fidem erigendo, bene et ordinate attollit. Quod autem ab eodem die quo dies abreviari incipiunt, septentrionalis ventus cum collateralibus suis claritatem solis abhorrens, ipsum firmamentum a septentrione ad austrum repellendo paulatim deprimit, usque dum auster illud iterum ad longitudinem dierum erigere incipiat, hoc est quod cum hominem in bonis operibus taedium et tarditas apprehendendo in fatigationem duxerunt, tribulatio etiam corporalis, qua se

idem homo diabolicae persuasioni resistens, multis modis prius afflixerat, et claritatem eorumdem operum taedio affectus neglexerat, spiritum illius contrariis cogitationibus interius tangit, ipsique immittit, quatenus se in his afflictionibus contineat, rigoremque, quem in eis habuit, deponat, quoniam gratia Dei velut in austro benigne et clementer ipsi peccata sua indulgeat, sicque illum paulatim decipit, quosque ignis donorum Dei haec recte dijudicans, spiritum ipsius in carne hoc modo certamen, iterum ad pristinum vigorem virtutum reducat.

Quid circulus in superiori igne apparens significet tam totum firmamentum cingens, quam ventum superiora perflantem et planetarum cursum regradendo temperantem emittens.

IV. Sed et vides quod in superiori igne circulus appareat, qui totum firmamentum ubique circumcingit, de quo ventus egrediens septem planetas ab occidente ad orientem contra circumvolutionem firmamenti ire compellit, quoniam in divina potentia integritas sanctitatis est, quem interiorem spiritum hominis ex omni parte munit, qui se Deo conjungit. Unde et de ipsa exspiratio veniens, mystica sancti Spiritus dona illum ubi in taedio torpescere incipit, tangere facit quatenus a torpore se excutiat, et ad justitiam strenue exsurgat; quod tamen multoties grave spiritui hominis est, quia corpus, in quo per divinam dispositionem positus manet ut sibi obediat, vix interdum perducere potest, quoniam illi saepius tanquam habitaculo suo in carnalibus desideriis consentit, sicque exspiratio donorum Dei multoties voluntati hominis resistit. Et istae sicut caeteri praefati venti in mundum flatus suos non emittit, sed tantum cursum planetarum, ut praedictum est, temperat, quia praemonstrata exspiratio ex

integritate sanctitatis procedens, sicut caeterae virtutes quae hominem saeculo deditum a malo ad bonum convertunt, se non manifestat, quoniam cum homo per donum Dei bona facere incipit, nondum in plenitudine sanctitatis perfectus existit; sed tandem cum ad perfectionem eorum veraciter pervenerit, exspiratio sanctitatis in plenis et perfectis sancti Spiritus donis ipsum tenet, nec hac, nec illac eum vacillare permittit. Nam ut columna sanctitatis inferius supra Christum fundata, superius ad coelestia erigitur, sic in Christo eum tenente, super quem septem bona sancti Spiritus requieverunt, tempestatibus variarum tentationum quassatus ruere non poterit, dicetque quemadmodum, me inspirante, per Habacuc scriptum est.

Verba Habacuc prophetae ad eamdem significationem declarandam apposita et expositio eorum.

V. «Dominus Deus fortitudo mea, et ponet pedes meos quasi cervorum, et super excelsa mea deducet me victor in psalmis canentem **(HABAC. III)**.» Quod sic intellectui patet: Deus qui me creavit, et ut Dominus, potestatem super me habet, fortitudo mea est, quoniam sine ipso nihil boni facere valeo, quia per ipsum vitalem spiritum quo vivo et moveor habeo, et quo omnia itinera mea cognosco. Unde et idem Deus et Dominus cum ipse veraciter invocavero, ponet gressus meos in velocitatem mandatorum suorum, quemadmodum cervus properat cum fontem desiderat, atque hoc modo super altitudinem illam, quae in praeceptis ejus mihi ostensa et injuncta est, deducet me terrenas concupiscentias in victoria fortitudinis mihi substernens, ita ut laudes indefessas ipsi referam, cum ad beatitudinem coelestium pervenero. Nam ut sol in firmamento coeli positus terrenae creaturae dominatur,

nec aliquid eum obruere valet, sic etiam nec quilibet fidelis, cor et animum suum in Deo figens ab ipso evelli poterit. Et quoniam in ipso fixus est, omnia terrena veraciter despicit, quapropter et nullus in ipso scandalizatur. In nullo enim strepitu timore mortis movetur, nec in ullo labore tempus ipsius lamentabile esse cognoscitur, nec in speluncis latronum, id est in doloso odio invenitur, in quo homo multoties decipitur, nec etiam in turbine instabilitatis ambulat, secundum instabiles mores hominum qui Creatorem suum non inspiciunt, opera sua secundum libertatem voluntatis suae perficientes. Unde et cancro retro incedenti et turbini qui herbas arefacit assimilatur.

Quid significet quod secundum diversam qualitatem ventorum et aeris invicem in se concurrentium humores qui sunt in homine commoti permutentur.

VI. Quod autem deinde vides quia per diversam qualitatem ventorum et aeris, cum sibi invicem concurrunt, humores qui sunt in homine commoti et immutati qualitatem illorum suscipiunt, hoc designat, quod per diversos modos exspirationis virtutum, necnon et per qualitatem desideriorum hominum cum sibi invicem concordant, atque homo vult ea quae Dei sunt, cogitationes hominum a Deo remotae, et ad bonum conversae dignitati virtutum et sanctorum desideriorum se substernunt. Unicuique enim superiorum elementorum aer qualitati illius conveniens, per quem illud scilicet elementum vi ventorum ad circumvolutionem impellatur, inest, alioquin non moveretur, significans quod quibusque superioribus virtutibus et confortationibus desiderium fidelis hominis conveniens, per quod exspiratione virtutum ad eversionem mali confortatur, adest; alioquin ad

bonum non converteretur, et de quolibet istorum cum ministerio solis, lunae et stellarum, aer, qui mundum temperat, exspiratur, ostendens quod de omnibus superioribus virtutum confortationibus, de spiritu quoque fortitudinis, de spiritu timoris Domini, cum caeteris bonarum exspirationum illuminationibus, desideria quae in cordibus fidelium ad supernam beatitudinem anhelant incenduntur. Quidquid enim boni homo operatur, non de merito ipsius, sed de dono gratiae Dei procedit. Cum autem aliquando aut per ardorem cursus solis, aut per judicium Dei quodcunque elementum versus quamlibet plagam mundi tangitur, illud ibi cum aere se movente commotum, ex eodem aere flatum qui ventus dicitur, in subteriorem praefatum aerem emittit, quoniam, cum per spiritum fortitudinis et per divinam dispositionem superiorum virtutum, vires ad salutem hominum excitantur, ubi desideria fidelium hominum ad Deum ascendunt, Deumque invocant, illae cum superno desiderio advocatae, ab ipso exspirationem ad mentes eorum hominum dirigunt, quatenus ad quaelibet bona convertibiles sint. Nam cum homo Deum pure et fideliter invocat, justo judicio Deus illum munimine circumdat, quia malo abjecto ad bonum festinat properare. Qui se mox illi intermiscet, quia etiam ex aliqua parte ex ipso est, et aliquantum ei consimilis existit, significans quod mentes justorum exspirationi virtutum concordant, quia dum id quod justum est amant ex virtutibus est, quapropter et se illis similes hoc modo faciunt. Sicque idem aer hominem tangit, unde et humores qui in ipso sunt secundum qualitatem ipsius venti et aeris cum ejusdem qualitatis sunt, seu ad debilitatem, seu ad fortitudinem saepius immutantur, quoniam eaedem mentes beatorum ad justitiam conversae carnales concupiscentias in illis domant,

cogitationesque ipsorum exspirationi virtutum et devotioni supernorum desideriorum infigunt, debilitatem vitiis fortitudinemque virtutibus addentes. Cum enim homo propter Deum carnem suam rationabiliter constringit, spiritum interiorem sursum ad beatitudinem attollit, Sapientia attestante quae ait:

Testimonium de proverbiis Salomonis ad hanc significationem elucidandam insertum, et quomodo intelligendum sit.

VII. «Domus justi plurima fortitudo, et in fructibus impii conturbatio **(Prov. XV)**.» Quod sic intellectui patet: Sicut sol cum in meridie sursum ascendit, in calore suo maxime ardet, ita etiam domus, id est mens justi hujus, qui omnia opera sua hoc modo operatur, quasi judicio Dei assistat, plurimam fortitudinem in se ostendit, cum de virtute in virtutem ascendendo proficit, nec in hoc minuitur, quemadmodum nec sol propter ascensum suum, nec propter distributionem caloris sui in circulo suo attenuatur, quoniam beatus homo quanto plus in bono calescit, tanto plus felici studio inardescit. Nam mansiones istius in supernis locis sunt, in quibus tota intentione et toto desiderio versatur, nec eorum dulcedine saturari poterit. Fortitudo quoque ejus altior firmamento est, et usque ad profundum abyssi pertingit, quia homo cum omni creatura fortissimus est, et omnis creatura ei deservit. Terra etiam de motione firmamenti aliquando concutitur et movetur, ac firmamentum terrae deservit, eam pluvia perfundendo ne ab invicem separetur, et ut per aerem et rorem fructus suos laudabiliter proferat; beatus autem homo omnia terrena sibi abstrahit, nec propter contritionem, nec propter metum terrenarum concupiscentiarum desistit quin in supernam

altitudinem ascendendo, bona opera aedificet cum gaudio aeternae vitae. Sed in fructibus illis quos impius in malis et perversis operibus profert, conturbatio est, quoniam ille in conturbatione saeculi inundando titubat, nec in die ambulat, nec in aeterna luce sperat, sed siliquas porcarum comedit, in eis vitam non inveniens, quia carnalia desideria non abjicit

Quod ex multifaria necessitudine ventorum et aeris, ex diverso cursu solis et lunae, seu judicio Dei accedente, homo quoque immutationem suscipiens variationes sanitatis et infirmitatis nonnunquam incurrat, et quid per hoc in spiritali ejus vita figuretur.

VIII. Sed et iterum vides, cum quispiam ventorum omnium praedictarum qualitatum in qualibet plaga mundi, aut diverso cursu solis et lunae, aut judicio Dei, ut praedictum est, excitatur, ita ut illic aere commoto, sibique contemperato, flatum suum emittat, quod idem aer per mundum spirans, et ea quae in mundo sunt temperando conservans, secundum eumdem flatum hominem in humoribus suis aliquantum mutabilem reddit, significans quia cum exspiratio virtutum plurimorum donorum, ubicunque Spiritus sanctus eas exspirat, et per inspirationem spiritus fortitudinis et humilitatis, spiritusque timoris Domini animique contriti, et per dispositionem divinae considerationis in fideli homine exsurgit, ita ut recto desiderio illius quod ipsi concordans est per effluentem inspirationem assistat, idem desiderium quaeque utilia perscrutans, seque ad illa cum devotione reclinans, eidem inspirationi se coaptat. Et sic idem quoque desiderium cor ejusdem hominis concutit, quoniam cum ille scilicet homo cujus naturalis qualitas eidem flatui convenit, aerem hunc sic immutatum in se inducit et emittit, eo quod

anima illum suscipiens, ad interiora corporis transmittat, humores qui in ipso sunt etiam immutantur, eique aut infirmitatem, aut sanitatem, ut supra demonstratum est, multoties inducunt, cum ipse cujus voluntas bona exspirationi huic concordat, desiderium hoc a malo separatum ruminando discutit, et quia anima illud per seipsam secretius exscribat, procellae cogitationum quae in ipso inundant etiam immutantur, ita ut ei nunc adversitatem, nunc prosperitatem promittant.

Quia humores in homine etiam secundum modum complexionis quorumdam animalium vel bestiarum nunc acrius, nunc levius moveantur, et quod juxta mutationem vel impulsionem eorumdem humorum affectus et cogitationes, in ipso scilicet homine frequenti alternatione varientur.

IX. Humores enim, sicut leopardus, in homine ferociter interdum insurgunt, sed tamen deinde leniores fiunt, et ut cancer nunc procedendo nunc retrogradiendo mutationem saepius in se ostendunt, atque velut cervus saliendo et pungendo, diversitatem in se aliquando manifestant, quoniam quantumlibet homo timorem Domini habeat, cogitationes tamen in eo aliquando surgunt, quae deinde taedio affectae ad vanitatem se deponunt, aliquando velut in cancro per fiduciam bonae consummationis illum procedere exhortantur; sed deinde illum retrorsum trahentes, immittendo [*f.* innuendo] sic eum perseverare non posse, decipiunt, aliquando quasi in cervo per fidem eum securum faciunt, postmodo autem in fide vacillantem pungunt. Et etiam quemadmodum in rapacitate lupi, et cum ipso velut in qualitate cervi et cancri, ut praedictum est, hominem interdum invadunt, quia aliquando quemadmodum in lupo infernales poenas homini offerunt, ita

ut solummodo quasi per cervum, id est per fidem, et velut per cancrum, id est per fiduciam, absque aliis justis operibus eas evadere possit, ipsi fallaciter promittunt, deinde autem illum multoties in desperationem ducunt. Interdum quoque ut leo fortitudinem suam in illo non cessando demonstrant, atque ut serpens nunc lenitatem, nunc acritatem in se proferunt, et quemadmodum agnus, se mites aliquando simulant, ubi judicium Dei homini exponunt; sed postmodum ne illud metuat ei persuadent, quia velut serpens prudenter incedens, qualiter illud leni astutia evadat ipsi deceptuose suggerunt, cum etiam quasi agnum in patientia eum nihil timere exhortantur, velut peccatis obligatus non sit. Sed etiam ut ursus interdum velut in ira submurmurat, interdum quoque cum illo qualitatem agni et serpentis, velut supra ostensum est, manifestant, quoniam aliquando, quemadmodum ursus, corporalem tribulationem pro Deo hominem sufferre submurmurant, per quam velut in agni patientia, et quemadmodum serpentis prudentia, ipsum castigatum et a peccatis emundatum esse demonstrant, iterumque eum in hoc incertum per plurimas varietates reddunt. Nam humores in homine hoc modo saepius immutantur, quia cogitationes hominis hujusmodi turbinibus aliisque modis permutatae, illum nunc in justam securitatem, nunc in desperationem ducunt, interdum etiam per rectam devotionem eum sursum attollunt. Quapropter et multoties ad jecur ipsius sic immutati transeunt, in quo scientia ejus probatur, quae de cerebro per vires animae temperata procedit, et quod humiditas cerebri tangit, ita ut illud pingue et forte ac sanum sit, significantes quod cogitationes hominis saepius quasi ad jecur ejus, scilicet ad fortitudinem justitiae, in quo justus per scientiam operatur, se dirigunt, quia scientiam boni et mali vires animae

ostendunt, quae per justitiam in credentibus vitam comprehendit, quemadmodum Filius Dei peccatores et publicanos ad se collegit, quos etiam in abundantia Spiritus sancti robustos fecit.

Quod homo in dextra sui parte, eo quod jecur, in quo fons caloris est, dextrorsum habeat, ad operandum expeditior sit; in sinistra vero pro corde vel pulmone sinistrorsum in se locatis et pulsum respirationis habentibus ad onera ferenda habilior; et quid ista spiritualiter in ipso designent.

X. In dextra enim parte hominis jecur et magnus calor corporis est, idcirco et dextra velox ad erigendum se et ad operandum est; in sinistra autem cor et pulmo sunt, quae illam ad onera confortant; et calorem de jecore quemadmodum de fornace habent, quae designant quod in dextra, id est in prosperitate salutis boni et recti hominis, justitia cum Spiritu sancto operatur, ita ut ille prospere ad Deum se erigens, quaelibet bona perficiat; in sinistra autem ut adversa devitet, Deum recto corde confitendo se confortari per robur justitiae exoptat. Sed venae jecoris commotae, humoribus istis tactae, venulas auditus hominis concutiunt, auditumque illius aliquando confundunt, quoniam per auditum homini multoties seu sanitas seu infirmitas infertur, scilicet cum de prosperis supramodum in gaudio concutitur, sive cum de adversis supramodum in tristitia contrahitur, ostendentes quod tenor justitiae cogitationibus rectis provocatus, hominem a malo auditu avertit, et ad bonum dirigit, qui animae illius interdum, et ea quae sancta sunt, et ea quae turpia existunt infert, ita ut homo nec in bonis, nec in malis sibi aliquando modum imponere scire velit. Nam bona scientia sine bono auditu muta est, quia quod bona scientia scit, bonus auditus

recipit, illeque magnum studium habet tractare et dictare, quod sibi per bonam scientiam fertur. Qui postquam omnia haec congruenter composuerit, aliquantum ab ipsis cessando quiescit, velut homo qui thesaurum in arcam suam ponit, scilicet cum bonum et malum intelligit, bonum in secreto cordis sui recondens, et malum a se prorsus abjiciens, quemadmodum Isaias dicendo exhortatur:

Verba Isaiae prophetae ad horum astruendam significationem congrua, et quo sensu accipienda sint.

XI. «Solve vincla colli tui, captiva filia Sion, quia haec dicit Dominus: Gratis venundati estis, et sine argento redimemini **(Isa. XLII)**.» Quod sic intellectui patet: Contere per poenitentiam vinculum primae captivitatis et transgressionis, o homo, qui inter filias supernae pacis in paradiso computatus eras, quoniam illo perdito, multis malis subjugatus es. Quapropter dicit ille, qui Dominus cunctorum est, vobis qui spontanee peccatis involuti estis. Tali modo absque pretio venundati estis, sicut Deus primae mulieri dolorem promisit, quae propter praevaricationem divini praecepti paradiso caruit, atque nomen quod est *filia Sion* amisit; sed sine argento terrenae cupiditatis redimemini, ubi in virginea natura Redemptor noster surrexit, et nos per Spiritum et aquam renasci ad vitam constituit, ac si in haereditarium locum nos reduxit. Qui autem in nativitate ista juste perseveraverit, a celsitudine Sion non movebitur. Fidelis igitur homo ad Deum se erigat, peccata sua abjiciendo, omniaque mala relinquendo, atque in desiderio suo ad coelestia anhelet, auxilium bonorum operum a Deo petens. Qui si in petitione hac stabilis perseveraverit, quemadmodum caecus sedens secus viam fecit, mox gratia Dei ad ipsum

aspicit, et si tunc illa eum lumen attendentem, et a tenebris semetipsum erigentem viderit, in omnibus illi aderit, ea quae justa et sancta sunt ipsi inspirans. Iste namque a malo declinans, in bonis et sanctis operibus delectatur, et dulcedinem eorum gustat, quia a Deo recedere non vult, sed a serpentino dolo se avertit.

Quid designet in homine quod humores qui in eo sunt, umbilicum, qui caput viscerum existit, et lumbos, in quibus petulantia est, conspergentes, venas quoque renum, et iliorum interdum tangunt, et per has ad venas etiam splenis, pulmonis et cordis ascendunt.

XII. Vides quoque quod interdum humores isti ad umbilicum hominis tendunt, qui quasi caput viscerum exstans, illa leniter claudit ne dissipentur, et qui itinera caloremque eorum et venarum ad rectum temperamentum conservat, licet multoties impulsibus suis inquietus sit; alioquin homo vivere non posset: quoniam cum fidelis homo malum auditum excludit, bonis cogitationibus suis umbilicum diversarum concupiscentiarum constringit, quatenus ad vitam verae beatitudinis pertingere valeat, quia ille eum saepius ad inquietudinem malorum provocat. Sed et lumbos hominis aliquando petunt, qui in viribus suis velut ludendo deceptuosi et periculosi sunt et qui a nervis, et a caeteris venis retinentur; in quibus etiam rationalitas floret, ita ut homo sciat quid faciat, vel quid devitet; unde et delectationem ad opera illa habet, et qui in dextra parte corporis de flatu spiraminis hominis, et de jecore ejus calefiunt, et roborantur; unde et sic homo discretionem disciplinamque recipit, quomodo procellas aliorum humorum compescat, quatenus opera sua disciplinate perficiat, quia lumbos, in quibus luxus est,

praecingit, et hoc ad salutem animae per virtutem justitiae confortatur discrete et honeste complet. Idem quoque humores venas renum et iliorum interdum tangunt; quae ad venas splenis, pulmonis et cordis tendunt, et haec omnia cum visceribus in sinistra concutiuntur, cum illa pulmo calefacit; dextram vero partem corporis jecur accendit, quoniam homo eisdem rectis cogitationibus renes, quae per injustam concupiscentiam cor suum saepius tangunt, et ad malum concutiunt, fortissime constringit, cum levitas carnis illos tangit, hocque per vias justitiae incedendo facit.

Quod venae cerebri, cordis et jecoris, renes confortando, venae quoque renum suras descensu suo roborando, et cum venis ipsarum sursum redeundo locis opportunis invicem conjunctae utrique sexui vires ad gignendum conferunt, et quod lacerti, brachia et crura venis et humoribus plena sint, et brevis horum exemplificatio.

XIII. Ut venae cerebri, cordis, pulmonis et jecoris, caeteraeque renibus fortitudinem afferunt, et venae renum ad suras descendunt, easque confortant, et ita cum venis earumdem surarum sursum redeuntes, seque aut in virili fortitudine, seu in muliebri matrice ad invicem connectentes, quemadmodum stomachus cibos comprehendit, locis illis vires ad gignendum prolem immittunt, velut per lapidem ferrum acuitur; quia postquam, concupiscentia sopita, per pudicitiam eosdem renes homo constrinxerit, per bonam quoque scientiam, quae in ipso est, illos in castitate mundat, tenoreque justitiae et continentiae eos circumdat, et sic in his in quibus incontinens prius erat, ad continentiam se inclinans, ipsam etiam solidat, ne ad levitatem corruat. Unde et cum in eadem continentia ad Deum tendit, se et in virili et in muliebri

sexu per eam muniens, diversis virtutibus suffultus prolem sanctitatis profert, cum recto tramite discretionis incedit. Lacerti enim, musculi brachiorum et surae, tumores quoque crurium sunt pleni venis et humoribus, quoniam ut venter viscera et cibos in se retinet, sic lacerti brachiorum, et surae crurium venas et humores in se conservant, et fortitudine sua hominem roborant et portant, quemadmodum venter illum nutrit, quia etiam abstinentia comprehensio fortitudinis ac sustentationis justificationum in homine est, circumdata tenore gemituum bonarum cogitationum, interiora quoque animae ad plenitudinem retinens, et ad perfectionem salutis conservans, totumque hominem corpore, scilicet et anima, in sanctitate nutriens.

Quod ex nimia nervorum et venarum totius corporis distentione homini currenti fatigatio accidat, et quarum venarum complexione vel impulsione delectatio illa momentanea concitetur, et moralis utilisque in ipso homine horum assignatio.

XIV. Sed cum homo interdum festinanter currit, seu incedendo iter facit, nervi qui sub genibus existunt, venulaeque quae in genibus sunt supramodum distentae, venas in suris quae ut rete sibi connexae et plurimae sunt, tangunt, et sic in fatigatione ad venas jecoris redeuntes, illas cerebri venas tangere faciunt, et hoc modo totum corpus in fatigationem mittunt. Quoniam et cum homo interdum viam rectitudinis indiscrete arripit, immoderatio tenoris hujus illum ad quaeque inconvenientia flectens, abstinentiam quoque in ipso in injustum modum scientiae ducit, ita ut cum ille a licitis se immoderate abstinet, in aliis virtutibus taedium incurrit; et cum se ad justitiam redire, et superabundantem scientiam

habere putat, laqueum fatigationis sibi paret, quia per hanc incongruentem abstinentiam audaciae et praesumptionis temeritatem parvipendens, se hoc modo perseverare posse solummodo dubitat, sicque in laqueum desperationis corruit. Venae autem renum suram sinistram illi subvenientes magis tangunt quam dextram, quia sura dextra a calore jecoris confortatur, ita videlicet sicut et tenor concupiscentiae per abstinentiam cum incongrua et indiscreta est magis augmentatur, quam per eam minuatur, quoniam nec secundum Deum, nec propter Deum est, quia abstinentia quae cum discretione operatur, virtute justitiae roboratur. Ad venas quoque renum, atque illorum venae surae dextrae ascendunt, illarumque venae jecoris venas tangunt, et jecur renes in pinguedine, quae ex humoribus est, jacentes calefacit, ita ut extendatur velociter delectationem inducentes et educentes, citoque cessantes, quia cum jecur homini calorem dat, ille joculatur et laetus est, quoniam et tenorem concupiscentiae abstinentia quae in Deo vera est, transit, illamque ad judicium justitiae pertrahit, et ibidem discutit, quatenus omnino pereat. Sed justitia ipsam quae in pinguedine sordium jacebat ad nihilum ducens, igne Spiritus sancti comburit, ita ut mala quae in ea fuerunt, ad contritionem et ad amaritudinem extendantur, cum prius delectationem quamvis brevem in se ostenderent, quia homo peccator justificatus in gaudio mercedem metet.

Quibus de causis flegmate et humoribus interdum in homine corruptis, ipse homo in corpore vel caducum morbum vel alias infirmitates incurrat, et quibus malis secundum horum significantias in anima plerumque corripiatur.

XV. Itaque humores qui in homine sunt, injusto modo commoti, cum venas jecoris illius aliquando tangunt, ut supra

dictum est, humiditas illius minuitur, humiditas quoque pectoris attenuatur, unde etiam hominem sic exsiccatum in infirmitatem impellunt. Flegma etiam in eodem homine aridum et venenosum fit, illudque ad cerebrum ejus sic ascendit, caputque in dolorem ducit, oculos quoque dolere facit, medullaque in ossibus illius marcescit, ita ut interdum ille caducum morbum incurrat, cum luna in defectu est. Cum enim cogitationes hominis ferocitatem et duritiam tyrannidemque in se assumunt, ac sic ad quamque vanitatem declinant, justitiam quae rore Spiritus sancti perfusa sanctitate bonorum operum in ipso germinare deberet, hac tyrannide opprimunt, reliquasque virtutes in illo debilitant et arefaciunt. Scientiam quoque illius principium et intentionem, ac fortitudinem justae operationis, quae prius in ipso vigebant, velut in caducum morbum in desperationem ducunt, quoniam lumen veritatis, quod illi lucebat, jam attenuatur. Humiditas etiam quae in umbilico illius est, per eosdem humores fugata, in siccitatem aliquando vertitur et indurescit, unde et caro ipsius ulcerosa et squamosa fit, velut leprosus sit, cum lepram non habeat; venae etiam lumborum ipsius per illos injuste tactae, caeteras eodem modo commovent, ita ut recta humiditas in ipso exsiccetur, sicque humore relicto impetigines in illo exsurgunt, quia humiditas continentiae, quae quasi in umbilico ejus concupiscentiam destruere deberet, per has feroces ac duras illicitasque cogitationes fugata, rore Spiritus sancti in illo non perfunditur. Unde cum illum deserit, peccata ipsius per malam consuetudinem putrescunt, ita ut omnibus velut lepra fetendo manifesta fiant; lumbique illius castitate non praecincti per easdem cogitationes commoventur, ita ut, germine bonorum fructuum in ipso exsiccato, quemadmodum impetigines prava exempla

in eo attollantur, sicut etiam Osee per Spiritum sanctum demonstrat, dicens:

Verba Osee prophetae ad haec competentia, et quo sensu accipienda sint.

XVI. «In domo Israel vidi horrendum, ibi fornicatione contaminatus est Israel **(Ose., V)**.» Quod sic intellectui patet: In latibulis illis, in quibus iste, qui Deum puro corde inspicere deberet, quasi quiescendo in peccatis jacebat, ego qui omnia occulta delictorum perscrutor, vidi abominationem nefandissimam, scilicet quod fornicatione immundissimarum et fetentium praevaricationum ille involutus est, se in his polluens velut porcus luto involvitur, qui munditiam quaerere et intueri atque amplecti debuit, cum se in omnibus contemptibilem et dissolutum fecit. Immunditia enim hominem enervat, eumque quasi a mente sua eliminat, ita ut nec illa quae ad saeculum, nec ea quae ad Deum respiciunt, cum perfectione honestatis attendere valeat, quia carnis incendium cum voluntate ipsius superbiam, vanamque gloriam, et omne malum quasi insufflando suggerit.

Quod venae renum hominis ab humoribus injuste aliquando commotis nonnunquam tactae alias venas concutiendo etiam medullas ossium arefaciunt, et quae incommoditas per haec designata interius hominem apprehendat.

XVII. Venae quoque renum ejusdem hominis a praefatis humoribus injuste commotis interdum tactae, alias venas quae ipsis in suris, aut in reliquo corpore adhaerent, ut praedictum est, concutientes, medullas ossium et venas carnis illius in siccitate arefaciunt, et sic homo diu languet, in languore isto

vitam diu trahens, quoniam cum homo umbilicum lumbosque suos constringere negligit, ita ut etiam cogitationes suas per tyrannidem et per quaeque inutilia vagari permittat, tenorem virtutum quae abstinentiae adhaerent, ipsamque abstinentiam, quae pro conservanda pudicitia discrete et ordinate tenenda est, contemnit. Quapropter et reliqua opera infusione superni roris carentia, in ariditatem vertuntur, animamque illius languescere faciunt quousque ad vigorem virtutum redeat.

Quid humores in pectore hominis superflue abundantes, jecur et venas aurium vel renum moventes, et ex umbilico ad cerebrum ascendentes, in spiritualibus ejus designent.

XVIII. Sed aliquando praefati humores in pectore hominis supramodum humiditate inundant, illique jecur ejus humiditate ista humectant, unde quamplurimae et variae cogitationes in eodem homine insurgunt, ita ut se nunc nimis sapientem, nunc nimis stultum esse putet; et inde idem humores ad cerebrum ascendentes illud inficiunt, atque ad stomachum descendunt, febresque in eo generant, sicque homo ille diu infirmatur. In his quoque ostenditur, quia si diversae cogitationes hominis feritate deposita, mollitie, et facilitate lubricaque vanitate se diffundunt, justitiam in illo fevitate ista suffocare nituntur. Unde et cum in eo sic insurgunt, eum nunc velut in sapientia attollunt, nunc quasi in stultitia deprimunt, scientiamque illius confundentes, voracitatem illi immittunt, ita ut anima illius his malis velut diuturno languore irretita, multoties periculosam oppressionem patiatur. Venulas quoque aurium cum superfluitate flegmatis, interdum tangunt, illaeque venas pulmonis cum eodem flegmate ita inficiunt, ut homo tussiat, et vix suspirare possit, et eadem superfluitas flegmatis de

venis pulmonis ad venas cordis transiens, illud in dolorem ponat, dolorque iste ad latus ejusdem hominis vadens, pleurisim excitet, eumque ita concutiat, quasi caducum morbum in defectu lunae habeat. Haec etiam designant, quod aliquando variae cogitationes tantam tumultuationem in eodem homine faciunt, ut auditum animae ipsius ita confundant, quatenus nec bonum intelligere, nec in se colligere valeat, sed illud quasi tussiendo pro fastidio habeat. Cor etiam ejus per amentiam hoc modo conturbant, ut nullam quietem ad utilitatem animae suae recipere possit, sed ut hac et illac in rectitudine titubans, quasi moribundus incedat, quia lumen rectitudinis illi jam obnubilatur. Superflua etiam inundatione viscera in umbilico hominis movent, atque sic ad cerebrum illius ascendunt, eumque freneticum multoties faciunt, venasque in lumbis illius concutiunt, melancoliam quoque in ipso tangunt, ita ut ille hoc modo conturbetur, tristisque sine discretione efficiatur, quoniam immoderata etiam perturbatione lubricae effusionis cogitationes in illo concupiscentiam ad libitum suum movent. Scientiam quoque ipsius, ut in pravis actibus sordescat discindunt, eumque quasi vesanum, et in impudicitia incontinentem reddunt; tristitia quoque, cum voluptatem carnis suae perficere non potest, ipsum obfuscat. Interdum quoque iidem humores in inconvenienti humectatione venas renum hominis tangunt, illaeque sic commotae, venas surarum illius, et caeteras venas corporis ipsius superflua inundatione inficiunt, et sic etiam idem homo superfluis cibis, et potibus tunc superabundaverit, pinguem lepram illi aliquando inferunt, quoniam carnes ejus ingrossescunt. Per quod demonstratur quoniam aliquando cogitationes immunda et lubrica voluptate hominem tangunt, et ad turpem mollitiem trahunt, fortemque abstinentiam, quae

carnem illius domare deberet, ab eo depellunt, et in voracitatem, quae libidinis flammas accendit, ipsum molliter inducunt; unde et velut lepra putredine peccatorum illum inficiunt, qui voluptati corporis sui non resistit. Nam qui carnem suam per congruentem abstinentiam non macerat, sed eam cum vitiis et concupiscentiis nutrit, pinguedinem peccatorum sibimet accumulat, et sic coram Deo se in sordibus fetere facit.

Quid etiam profectus in interioribus cogitationum significent iidem humores in corpore hominis aequaliter et temperati, et testimonium de Canticis canticorum ad hoc consonans cum expositione sua.

XIX. Quod si praefati humores nec supramodum sicci, nec supramodum humidi, sed aequali et congruo modo temperati per membra hominis diffunduntur, in corpore suo ille sanus permanet, et in scientia sive ad bonum sive ad malum vigens. Quod significat etiam quia si cogitationes hominis nec nimis in feritate durae, nec nimis in facilitate lubricae sunt, sed quod tam secundum hominem quam secundum Deum in honestate morum bene et decenter compositae existunt, ipsum in corpore per mansuetudinem quietum, in scientiaque subtilem reddunt, ita ut nec ad dextram nec ad sinistram favorem mundi fugiens declinet, sed quamplurimis virtutibus suffultus, ad coelestia gaudia anhelet, ut in Cantico canticorum **(cap. VII)** scriptum est: «Quam pulchri sunt gressus tui in calceamentis, filia principis.» Quod sic intellectui patet: Tu qui in corde tuo delectaris bonis operibus ad Deum anhelando, per quem spem aeternae vitae habes, quae tibi in gaudio resplendet, velut cum sol exoritur, pulcherrimos gressus in itinere Filii Dei caeteris exhibens, cum

mortificationem carnis quasi in calceamentis tibi imponis, nuditatem videlicet peccatorum tuorum tegens, ubi in bona voluntate Deum magis quam te diligis. Et tunc etiam anima *filia principis* dicitur, principis scilicet illius qui Princeps pacis vocatur, qui etiam antiquum serpentem superans, populum suum liberavit, et omnem inimicitiam, quae inter Deum et hominem fuit, in sanguine suo abluit. Pacem istam angeli in humanitate Filii Dei hominibus nuntiabant, et de ipsa multum gaudebant, quoniam Deus terrae ita se adjunxerat, ut eum homines in humana forma conspicerent, et angeli ipsum hominem et Deum perfecte vident. Omnis itaque homo qui Deum timet et diligit, verbis istis devotionem cordis sui aperiat, eaque et ad salutem corporum et animarum hominum, non quidem ab homine, sed per me qui sum prolata sciat.

VISIO QUARTA.

Visiones diversae sub uno capitulo breviter comprehensae. De firmamento, quantae cum universis sibi adhaerentibus densitatis sit, et de incommoditatitibus aliquorum circulorum, quomodo aliorum oppositione repellantur, vel temperentur, et de lactea zona instar arcus incurvati apparente.

I. Et vidi firmamentum cum omnibus sibi adhaerentibus tantam spissitudinem a summo usque ad summum super terram habere, quantam terra a summo usque ad summum habebat. Vidi quoque quod superior ignis firmamenti

interdum commotus, quasdam squamas velut favillas ex se in terram emittebat, quae stigmata et ulcera hominibus et animalibus et fructibus terrae inferebant. Vidi etiam quod de nigro igne quaedam nebula aliquando ad terras descendens, viriditatem terrae arefaciebat, et humiditatem agrorum exsiccabat; sed purus aether et squamis istis et nebulae huic resistebat, ne supra modum praedictis creaturis plagas inferrent. Et etiam vidi quod de forti et albo lucidoque aere alia quaedam nebula ad terras se interdum extendebat, magnam pestilentiam hominibus et pecoribus incutiens, ita ut exinde multi diversis infirmitatibus subjacerent, quamplurimi quoque mortem incurrerent, cui tamen nebulae aquosus aer se opponebat, eamdem nebulam temperans, ne creaturis ultra modum laesionem inferret. Vidi quoque quod tenui aere humor super terram ebulliens, viriditatem terrae suscitabat, omnesque fructus germinando procedere faciebat, et qui etiam quasdam nubes superius ferebat, quae omnia superiora sustentabant, et ab omnibus superioribus confortabantur. In eodem quoque aere quamdam nubem candidi coloris videbam, quae in utraque parte sui ubi finem habebat, hinc et hinc aliis nubibus firmamenti velut infixa erat, et cujus medietas ut arcus incurvata manens in praedictum aerem extendebatur. Iterumque audivi vocem de coelo dicentem mihi:

Quod Deus omnium Creator rerum per superiora inferiora confirmet, et per ea etiam peccatores puniendo emundet, et quid firmamenti spissitudo undique aequalis terrae in homine designet.

II. Deus, qui omnia creavit, superiora ita constituit ut per illa etiam subteriora confirmet et mundet, et in forma hominis illa

assignata ad salutem quoque animae introducat. Nam vides firmamentum cum omnibus sibi adhaerentibus tantam spissitudinem a summo usque ad summum supra terram habere, quantam terra a summo usque ad summum habet; quia, o homo, quemadmodum tibi ostenditur, et dicitur, firmamentum et terra aequalis spissitudinis sunt, et quanta vacuitas aeris supra terram ad superiora obstacula est, tanta quoque vacuitas aeris sub terra ad inferiora obstacula consistit, tantaque versus austrum versusque septentrionem inter terram et ibidem opposita obstacula firmamenti vacuitas aeris est. Quod designat, quia interior spiritus hominis vires suas tam in coelestibus quam in terrenis ita manifestat, prout corpus hominis fortitudine sua in eisdem modis versari contendit. Ubi enim anima et corpus in rectitudine sibi consentiunt, superna praemia in gaudio uno adipiscuntur.

Item de firmamento a Conditore ad quaslibet habilitates igne, aethere, aquis, stellis, ventis congrue disposito, et unde creentur squamae a lucido igne superioris circuli in modum favillarum decidentes, et tam terram quam ejus incolas laedentes, et quid per hoc interioris ultionis demonstretur.

III. Vides quoque quod superior ignis firmamenti, interdum commotus, quasdam squamas velut favillas ex se in terram emittit, quae stigmata et ulcera hominibus et animalibus et fructibus terrae inferunt, quoniam Deus firmamentum igne firmavit, ne diffluueret, aethere alleviavit, ut moveri posset, aquis perfudit, ne aresceret, stellis illuminavit, ut claresceret, ventis quoque sustinet, quatenus cursum suum assidue peragat. In quatuor enim plagis, scilicet in oriente, in austro, in occidente, et in septentrione firmamentum ad circumvolutionem per ventos impellitur. Sed lucidus ignis

ejus, dum ab humore subterioris aquae per dispositionem et judicium Dei superatur, ita ut a recto modo ardoris sui cesset, squamas de ardore fervidas, de aqua humidas ad ultionem emittit, ut supra dictum est. Hoc ostendit, quod potentia Dei spiritum hominis in potestate sua habens, justo judicio provocata, ultionem suam perversis actibus hominum immittit, ita ut illi confundantur, et dejiciantur, quia non humanos, sed pecuales mores nullum fructum bonorum operum habentes in se ostendunt.

Quod niger ignis secundo comprehensus circulo vel judicio Dei, vel ventorum collisione excitatus nebulam viridia terrae exsiccantem emittat, et nunc calore, nunc membrorum inundatione periculosus fiat, et quid ista significet.

IV. Et de nigro igne quaedam nebula aliquando ad terras descendens, viriditatem terrae arefacit et humiditatem agrorum exsiccat, quia cum in eodem igne ardor et frigus per voluntatem Dei commoventur, nebula, quemadmodum praefatum est, descendit, quae de periculoso ardore fumosa, et de nocivo algore humida, ad vindictam peccantium existit. Niger enim ignis iste vento austri excitatus ardet, de vento autem aquilonis nimietatem frigoris in grandine habet, sed utrumque ventus orientalis sedat; ventus vero occidentalis in aquoso aere saliens, cum niger ignis interdum commovetur, periculosam inundationem facit, significans quod etiam de judiciali examinatione, alia vindicta ad carnales concupiscentias se extendens, eas in ariditatem contemptus evertit, atque pinguedinem earum omnino consumit, quia Deus hoc quod se ipsi opponit ad nihilum deducit.

Quod circulus puri aetheris suavitate sua superiora et inferiora temperet, et squamis prioris et nebulae secundi circuli ne terras nimium laedant resistat, et quid fumus ab aquis superioribus coelesti igne fervefactis procedens, vel utilitatis vel significationis habeat.

V. Sed purus aether et squamis istis et nebulae huic resistit, ne supramodum creaturis plagas inferant, quia idem aether inter ignes et aquas medius existens, puritate et suavitate sua superiora mitigat, subteriora quoque temperat, nec plagas de se producit, quoniam si singula elementa creaturas ferirent, nec aliquid illis subveniret, nec durare, nec subsistere possent. Aquae vero secundum divinam dispositionem aliquando per ignem comprimuntur, ne incongrua effusione diffluant. Unde et illae quemdam fumum emittunt, qui tamen nocivus non est, sicut nec halitus hominis ullum laedit. Idemque fumus convenienti humore subteriora temperat, ne plagas suas plus quam debent extendant, ut et pura poenitentia divinam ultionem et vindictam mitigat, Deumque creaturae suae placabilem facit.

De nebula pestifera a circulo fortis et albi aeris ad terras se extendente, unde creetur, et quod ei densitas aquosi aeris ne supramodum noxia sit resistat, et quod plagae quaevis nunquam nisi Dei judicio super homines inducuntur, et quid haec omnia designent.

VI. Et etiam vides quod de forti et albo lucidoque aere alia quaedam nebula ad terras se interdum extendit, magnam pestilentiam hominibus et pecoribus incutiens, ita ut exinde multi diversis infirmitatibus subjaceant, quamplurimi quoque mortem incurrant, quia cum de ipso aere nebula, ut praefatum

est, interdum procedit, aquae superiores, quibus idem aer pro vicinitate subtus adhaeret, per voluntatem Dei a superiori igne supramodum commoventur, quae de inquieto ardore nunc fervent, et de pessimo frigore quod in nigro igne est, nunc algent, et sic nebula ab utroque perfusa, in utraque parte nociva existit. Plagae autem istae non procedunt, nisi cum, peccatis hominum provocatae, justo Dei judicio super ipsos inducuntur, demonstrantes quod de discretione sanctorum operum, vindicta ad operationes, quae sine discretione sunt, procedit, contritionem hominibus immoderatam in peccato moderationem non habentibus infligens, ita ut in ipsis ea quae indiscreta secundum corpus hominis sunt, debilitet, et illa quae ad salutem animae discretione carent, omnino mortificet. Discretio enim omnia quae tam corpori quam animae utilia sunt, temperat. Cui tamen nebulae aquosus aer se opponit, eamdem nebulam temperans, ne creaturis ultra modum laesionem inferat, quoniam aquositate sua vires fortitudinis illius attenuat, quia sancta opera in exemplis justorum vindictae huic quae de discretione procedit, demonstrant quibus modis illa quae immoderata sunt feriat.

De humore a tenui aere emanante, cujus utilitatis sit, et quod guttae pluviarum superiori frigore in nivem vertantur, et quod idem tenuis aer a superioribus terram muniat, eamque fecundet.

VII. Quod autem de tenui aere humor supra terram ebulliens viriditatem terrae suscitat, omnesque fructus germinando procedere facit, et qui etiam quasdam nubes superius fert, quae omnia superiora sustentant, et ab omnibus superioribus confortantur, hoc ideo est, quoniam idem tenuis aer nivem ex se emittit, quae quasi volando in terram sternitur, cum per

descensum solis in terra frigus est, quia guttae aquae de superiore frigore in nivem convertuntur. In ardore autem ascensus solis idem aer rorem supra terram cadentem in similitudine favi mellis exsudat, qui de suavitate orientalis venti in suavem pluviam interdum liquescit. Et aer iste superiora pericula comprimit, atque velut scutum ad defensionem terrae est, quemadmodum scutum de plurimis ictibus virum defendit, atque de suavissimo et temperato calore solis rorem benedictionis quem Jacob filio suo dedit supra terram emittit. Interdumque aer iste de ascensione aquae, et de humiditate roris fumat, quod tamen nocivum non est, sed unamquamque fructuositatem terrae lambit, ipsam a squalido fetore mundans, a quo per aliquam tempestatem tacta est.

Quomodo nubes in eodem aere superno vel igne, vel frigore modificatae, nunc lucidae, nunc umbrosae appareant, et pluviam quasi a quibusdam mammis expressam non repente, sed sensim diffundant, et quid in nobis designent.

VIII. Ipse quoque praedictas nubes, quae interdum lucidae et interdum umbrosae sunt, super se portat, et sustentat, quae velut singulares mammas habent, per quas pluvias in terram mittunt, quemadmodum de mammis lac extrahitur; istaeque aliquando ad superiora se extendunt, et de singulis vim accipiunt. Per ignem enim confortantur, aethere alleviantur, aquis perfunduntur ac frigore coagulantur, ne sparsio pluviae per singulas mammas supramodum grossa super terram diffundatur. Sed et eaedem nubes speculositas illa sunt, quam homines coelum nominant, quoniam localia instituta solis, lunae et stellarum per eas quasi formae aliquae per speculum videntur, ita ut homines constitutionem illorum se videre

existiment, quod tamen ita non est, quia ipsae nubes officia tantum earumdem constellationum, velut in umbraculo speculi ostendunt, atque quemadmodum aqua fluunt, in qua omnia opposita conspiciuntur, designantes quia de recto desiderio fidelis hominis cogitatio ad fructiferam utilitatem bona opera praeferentem exiens, viriditatem illius tangit, quatenus multiplices fructus sanctitatis producat, et mentes hominum ad coelestia elevet, ita ut ad illa anhelent; et ab ipsis roborentur, quia dum homo recto desiderio ad fructum bonorum operum tendit, terrena despicit, seque illis quae sursum in coelestibus sunt ita infigit, ut se, velut homo non sit, totum immutatum ostendat.

De nube quae lactea vocatur, quod aerem extensione vel incurvatione sua comprehensum roboret, et quid per hoc significet.

IX. In eodem quoque aere quamdam nubem candidi coloris vides, quae in utraque parte sui ubi finem habet, hinc et hinc aliis nubibus firmamenti velut infixa est, et cujus medietas ut arcus incurvata manens, in praedictum aerem extenditur, quoniam in eisdem nubibus, quas aer iste superius ferendo sustentat, alia nubes velut lacteum colorem habens dirigitur, quae eumdem aerem firmat, sicut columna donum sustentat, quemadmodum et in praefato ordine recti desiderii mentes quorumdam hominum ita constituti sunt, ut tam in saecularibus quam in spiritualibus causis mercedem finis operum suorum praestolentur, quia et terrena et coelestia negotia quatenus superno judici placeant, perficiunt, et quamvis perfectio mentium ipsorum aliquando fragilitatem carnis velut incurvata sentiat; in recto tamen desiderio perseverat ut etiam servus meus Job ostendit dicens:

Verba Job ad idem consona, et quo sensu accipienda sint.

X. «Et tenebit justus viam suam, et mundus manibus addet fortitudinem **(Job XVII)**.» Quod etiam sic intellectui patet: Homo qui justitiam diligit, itinera rectitudinis conatu fortitudinis tenebit, et qui a sordibus mundus existit, bonis operibus acquiret sanctitatem, cum se a malis abstinens, ad omne quod Deo placet se convertit, quatenus vitam illam quae sine fine est adipiscatur. Justus enim sapientiam capit, et sapientia in rationalitate illa est quae vitale et mortale scit et recta itinera docet. Obcaecatio autem cordis, quae ex gustu carnis exoritur, puram scientiam obnubilat, cum secundum voluntatem suam quaecunque vult, se facere posse tentat. Unde et tandiu caecatur quousque ipsam et vulnera sua sentiat, ita ut sibimetipsi displiceat, reputans quomodo stare possit si a Deo recesserit.

Quia homo instar firmamenti cujusdam in Deo roboratus, ipsum et opera ejus sedule semper considerare debeat, quoniam ad cognoscendum et glorificandum se inter omnia maxime rationalem creaturam fecit Deus.

XI. In his cogitationibus homo omnipotentem Deum sicut sigillum inspiciat, omnia miracula et signa ipsius affirmando, atque in similitudine firmamenti domum suam hoc modo confortando, quo per nullum terrorem seu timoris seu amoris a Deo avellatur: firmamentum itaque Deus in scabellum throni sui posuit, illudque circumeuntem circulum habet, in similitudine potentiae Dei, quae nec initium, nec finem habet, quemadmodum nullus intueri potest, ubi circuiens rota incipiat, vel finiatur. Thronus etenim Dei aeternitas ipsius est, in qua solus sedet, omnesque viventes scintillae radii

splendoris ejus sunt, velut radii solis ab ipso procedunt. Et quomodo Deus vita esse cognosceretur, nisi per vitalia, quae ipsum glorificarent, quoniam gloriam ipsius laudantes ab ipso processerunt? Quapropter viventes et ardentes scintillas ad claritatem vultus sui posuit, quae ipsum nec initium, nec finem habere conspiciunt, et ideo nullum taedium aspicere in eum habentes, studiose absque fastidio ipsum intuentur, nec studium hoc unquam praeteribit. Quomodo autem cognosceretur quia solus aeternus est, si ab angelis ita non consideraretur? Quod si scintillas istas non haberet, quomodo gloria ejus plena appareret? Et quomodo aeternus esse innotesceret, si nulla claritas ab ipso procederet? Nulla enim creatura est, quin aliquem radium habeat, videlicet aut viriditatem, aut semina, aut flores, aut pulchritudinem, alioquin creatura non esset. Sed et si Deus possibilitatem omnia facere non haberet, ubi esset potentia ipsius?

Quia Deus pulchritudinem operum suorum in primo angelo signaverit, et quod ad demonstrandum in qua mundi parte infernus sit, tribus partibus solis et lunae praesentia illustratis, quartam partem, id est septentrionalem vacuam lumine reliquerit, et quod fulgore lucis tenebrae arguantur, et oppositione tenebrarum lux gratior sit.

XII. Omnem quippe pulchritudinem operum possibilitatis suae Deus in primo angelo signavit, ipsumque stellis et pulchritudine viriditatis, omnique genere fulgentium lapidum, quasi stellatum coelum ornavit, et eum Luciferum nominavit, quoniam ab ipso, qui solus aeternus est, lucem portavit. Ego enim qui sum in tribus parietibus opera mea ostendi, videlicet in oriente, in austro et in occidente; quartum autem parietem in septentrione vacuum dimisi, in quo nec sol

nec luna lucet. Quapropter et in illa plaga extra firmamentum infernus est, qui nec superius tectum, nec inferius fundum habet, et etiam ibi tenebrae existentes, ministerium omnium lucidorum laudis meae sunt, quia quomodo lux cognosceretur nisi per tenebras? Et quomodo tenebrae scirentur, nisi per radiantem fulgorem ministrorum meorum? Si hoc non esset, potestas mea plenitudine careret, ita ut omnia miracula mea non nominarentur. Sed nunc potestas mea plena et perfecta est, nec ullus defectus in miraculis meis est. Quoniam enim lumen absque tenebris est, ideo lux nominatur. Vivens quippe oculus lux est, caecitas autem tenebrae sunt. In his etenim duobus partibus omnia cognoscuntur, sive bona, sive mala sint; per lucem quidem opera Dei, per tenebras vero fuga a Deo quae lucem non tangit, in illis scilicet qui per superbam partem ipsum confiteri nolunt.

De superbia vel tumore primi angeli et sequacium ejus in Deum, et de praecipitatione eorum in locum tenebrarum et clamor beatorum angelorum illos detestantium.

XIII. Innumerabilis quidem turba scintillarum, quae primo perdito angelo aderant, in fulgore omnium ornamentorum ejus resplenduit, ut mundus per lucem illustratur. At cum ille sensit quia in omni ornatu suo Deo servire deberet, ab amore ipsius secessit, atque in tenebras tetendit, et intra se dixit: Valde gloriosum mihi est ut a me ipso operer, et opera faciam, quemadmodum Deum facere video. Cui omnis comitatus ipsius consensit dicens: Thronum Domini nostri ad aquilonem contra Altissimum ponemus. Atque intra se deliberabant, quod cum ministris Dei errorem et schisma semper facere vellent, quia dominus ipsorum tantae potentiae, tantaeque magnificentiae foret, quantae Altissimus illorum. Tunc oculi

unicae aeternitatis inflammati sunt, et ipsa in magno tonitruo insonuit, atque per ministeria angelorum primum trangressorem cum omni exercitu suo dejecit. Et angeli Dei in voce tonitrui clamabant: «Quae iniqua praesumptio Deo creatori nostro, qui a se ipso est, aequari potest? Quia autem tu qui ex praecepto ipsius es, hanc aestimationem in te habuisti, ut ei similis esse velles, in ruinam ibis.» Qui statim cum caeteris sibi adhaerentibus in locum praedictarum tenebrarum quasi vehemens plumbum retrorsum corruit, quoniam contra Deum praeliator esse voluit, cujus opera in tenebras lucere non vidit.

Quia Deus in arcano consilii sui ab aeterno habens quod homo ipse fieret, hominem qui semper diabolo mysterium hoc deprehendere non valenti repugnaret, et ejus locum obtineret, ad imaginem et similitudinem suam fecerit, in quo etiam anima ossibus et carne compacto omnes majoris mundi creaturas ecapitulavit.

XIV. Quapropter ipse Deus manifestum praelium contra illum fecit, ita scilicet ut ad indumentum suum, quod in scientia sua absque initio habuerat respiceret, in quo eum Satan qui ab eo fugerat, nunquam perfecte intueri poterit, donec omne praelium suum adversus illum perfecerit, et tunc ipsum in maximo dolore confusionis suae videbit, cum ab eodem justo judice in fine saeculorum totus confundetur. Et in antiquo consilio suo quod semper cum ipso fuit ordinavit, quomodo opus illud perficeret, et de lutulenta terra hominem formavit, sicut formam illius ante aevum ordinaverat, quemadmodum cor hominis rationalitatem in se claudit, et omnia sonantia verba ordinat, quae postmodum emittit. Sic etiam Deus in verbo suo fecit, cum omnia crearet, quoniam in

Patre Verbum, quod Filius est, latuit, velut cor in homine latet. Et Deus ad imaginem et similitudinem suam formam hominis fecit, quia etiam ut forma illius sanctam divinitatem tegeret voluit; ideoque et omnes creaturas in homine signavit, quemadmodum etiam omnis creatura per verbum suum processit. In capite itaque hominis, videlicet in circumeunte rota, cerebri vertex est, ad quem scala posita est, quae gradus ascensionis habet, scilicet oculis videndo, auribus audiendo, naribus odorando, ore loquendo, in quibus homo omnes creaturas videt, cognoscit, discernit, dividit, et nominat. Deus enim hominem formavit, eumque cum viventi spiramine, quod anima est, vivificavit, carne quoque et sanguine coagulavit, et ossibus exaggerans firmavit, quemadmodum terra per lapides firmata est, quia sicut terra sine lapidibus non est, ita nec homo sine ossibus esse posset. Firmamentum etiam, solem, lunam et stellas absque locorum suorum constitutionibus, in quibus cursum suum peragunt non habet, quoniam constellationes istae sine designatione locorum suorum nequaquam firmari possent, unde omnia eorum loca recta mensura constituta sunt, quatenus circulus rotae firmamenti recte circuire valeat, sicut etiam omnia haec in forma hominis signata sunt, quamvis non eo ordine, nec ea perfectione, ut in exsuperioribus existunt; haec quoque ad animam prospiciunt.

Quomodo exterior habitudo, vel forma hominis animae secundum interiorem profectum vel defectum assignetur.

XV. Summitas namque capitis incoeptionem operis animae designat, quae cum circumeunte rationalitate omne opus hominis disponit et ordinat, et ipsa anima ut vertex existens, ea in corpore hominis discernit, quae corpus postulat et

desiderat, illaque operatur quatuor gradus ascendendo et descendendo, qui sunt visus, auditus, odoratus et gustus, in quibus etiam creaturas intelligit et sentit, atque carneum vas ejus cum ipsa ad creaturas se extendit, illas secundum velle suum sibi attrahens. Cum omni etiam crescente creatura, velut aer in omnibus desideriis corporis ea perficiendo volat, atque in cognitione nominum creaturarum secundum corpus, seu in amorem, seu in odium illorum elevatur. Nam longitudo staturae hominis latitudoque ipsius, brachiis et manibus aequaliter a pectore extensis, aequales sunt, quemadmodum etiam firmamentum aequalem longitudinem et latitudinem habet, quia etiam per mensuram longitudinis et latitudinis hominis, quae in ipso aequales sunt, scientia boni et mali intelligitur, quae in utilitate bonum, in inutilitate vero malum scit. Per gustum enim carnis et sanguinis caeterorum membrorum anima irretitur, sicut et per venatorem bestia capitur, ita ut anima vix suspirare possit, antequam corpus concupiscentias suas perficiat, et postmodum corpus multoties secum suspirare facit.

Quod in constitutione sua firmamentum et homo multam similitudinem ab opifice suo Deo acceperunt, et quid per hoc in anima ipsius hominis demonstretur.

XVI. Sed et in rotunditate capitis hominis rotunditas firmamenti ostenditur, et in recta aequalique mensura ejusdem capitis, recta et aequalis mensura firmamenti demonstratur, quia idem caput rectam mensuram ubique habet, ut etiam firmamentum aequali mensura constitutum est, quatenus ex omni parte rectum circuitum habere possit, et ne ulla pars ejus partem alteram injusto modo excedat. Deus enim hominem secundum firmamentum plasmavit, et fortitudinem illius cum

viribus elementorum confortavit, viresque ipsorum interiora hominis consolidavit, ita ut homo illas spirando inducat et emittat, velut sol qui mundum illuminat radios suos de se expandit, iterumque ad se retrahit. Sic etiam rotunditas et aequalitas capitis hominis designant quoniam anima secundum voluntatem carnis operatur in peccatis, et iterum in suspiriis eadem anima ad justitiam se reparat; unde et in hoc aequalitas est, quia sicut in delictis delectata est, ita et pro illis dolendo se affligit, et hoc per verecundiam habet. Anima quippe in verecundia stat, nec in peccatis delectatur, sed per gustum carnis illa cum carne operatur, quia cum homo in peccatis usque ad taedium illorum vixerit, per verecundiam animae multoties superata, ab illis revocatur; quemadmodum etiam anima per naturam carnis vincitur, et ideo etiam quandiu corpus et anima simul vivunt, tandiu fortem conflictum simul habent, quoniam unde caro in peccatis delectatur, inde anima dolet. Et ex hoc malignis spiritibus magna confusio est, quia ipsi in animabus justorum poenitentiam nunquam delere potuerunt, cum ipsi in casu suo propter magnum odium quod contra Deum habent, nunquam poenitendo considerent quid fecerint. In his enim modis anima rotunditatem et aequalitatem in se ostendit, quoniam scientia boni scientiae mali repugnat, et scientia mali scientiae boni resistit. Nam alia ab alia probatur. Sed scientia boni ut plena luna est, quando bene operando carnem superat; cum autem ipsa superatur, tunc est ut luna quae in defectu est, cujus circulus umbrosus videtur.

Quia in capite hominis per tres aequalium distinctiones mensurarum, scilicet a vertice usque ad guttur superiores firmamenti tres circuli cum duobus sibi interpositis

deputentur, et qualiter eorumdem circulorum densitas in circuitu capitis aequali divisione assignetur, et quomodo haec etiam viribus animae per significationem coaptentur.

XVII. In capite quoque hominis tria superiora clementa designata sunt, scilicet a superficie calvariae usque ad frontem lucidus ignis cum subteriori nigro igne; a fronte autem usque ad extremitatem nasi, purus aether; et de naso usque ad guttur aquosus aer cum sibi subposito forti et albo lucidoque aere. Et loca ista aequali mensura ab invicem discreta sunt, quemadmodum et densitas superioris ignis cum nigro igne, densitas etiam puri aetheris, necnon densitas aquosi aeris cum forti et albo lucidoque aere aequalis mensurae existunt. Nam et in anima tres vires sunt, videlicet comprehensio, qua in potentia Dei coelestia et terrestria comprehendit; et intelligentia, qua plurima intelligit, cum etiam peccata mala esse novit, ubi ea per poenitentiam negligit; ac motio, qua in se ubique movetur, cum sancta opera in exemplis justorum cum habitaculo suo perficit; comprehensioque ista et intelligentia ad motionem animae se in unum conjungunt, ita ut si anima plus comprehenderet quam intelligere aut movere posset, in injusta mensura esset. Atque eaedem vires in anima hoc modo unanimes sunt, nec alia aliam excedit. Comprehensio enim animae totum corpus cum omnibus appendiciis suis circumdat, omnia scilicet in ipso recta mensura movens ad illa quae caro sentiendo et gustando concupiscit, velut fabricator aedificium suum hominibus ad habitandum recte metitur, corpusque per animam movetur, nec anima omittere potest, quin corpus ad diversa opera moveat, quia intelligit illa quae caro concupiscit, quoniam et caro per eam vivit. Et anima vita existens etiam vivens ignis

in corpore est, corpus autem factum opus, et ideo se continere non valet, quin in duabus viis operetur, videlicet aut secundum gustum carnis, aut secundum desiderium animae. Bonum autem opus animae quasi pulcherrimum aedificium coram Deo et angelis est, sed malum opus illius velut aedificium ex luto factum et plurimo stercore infectum apparet. Quapropter et anima quae bona opera facit ab angelis Dei laudatur, et quae mala opera secundum gustum carnis operatur, a laude repudiatur. Sed et in recta aequalique mensura, quae a summo capitis hominis in ante usque ad supercilia, et usque in utramque aurem ejus, et retro usque ad initium colli ipsius est, aequalis densitas elementorum cum sibi adhaerentibus constitutionibus designatur. Hoc etiam modo pares in anima tres vires sunt, id est exspiratio, scientia et sensus, cum quibus perficit opera sua. Per exspirationem enim haec incipit quae facere potest, et hoc quasi anterior pars capitis est, atque per scientiam velut ad utramque aurem se dilatat, et per sensum quasi retro usque ad initium colli se reflectit. Istae namque vires hoc modo aequales sunt, scilicet quoniam anima exspirando non plus facere incipit quam scientia comprehendere aut quam sensu sufferre possit, et sic unanimiter operantur quia nulla istarum aliam excedit, quemadmodum et caput rectam mensuram habet.

Descriptio quarumdam mensurarum, quae in labiis, in auribus, in humeris, in gutture hominis inveniuntur, et qualiter secundum ista interior homo in opere Dei vel poenitentia se agere debeat; quodque maligni et impoenitentes saepe valde confunduntur, quod poenitentiam homini abstrahere non possunt.

XVIII. Superius quoque ac inferius labium, quae utraque pariter flegma capitis et ventris ejiciunt, in ore hominis unius mensurae sunt, sicut etiam niger ignis purgationem in vindicta Dei faciens, fortisque et albus lucidusque aer illa temperando moderans aequalis densitatis sunt. Quod etiam in mensura, quae ab aure hominis ad alteram aurem a retro per obliquum capitis, et a foraminibus aurium usque ad humeros, ab humeris quoque ad finem gutturis aequaliter procedit manifestatur. In his ergo ostenditur quod homo et in superioribus, id est in coelestibus, et in inferioribus, videlicet in terrenis, mala tam animae quam corporis de se abjiciens, ore suo Deum aequali studio laudare debeat, quoniam ipse conservator et animarum et corporum est. Quod etiam ab aure ad alteram aurem, et ab auribus ad humeros, atque ab humeris ad finem gutturis, una mensura, ut praedictum est, existens, significat quod homo praecepta Dei auribus percipiens, humerisque suis illa fideliter imponens, et quasi gutture suo ea in se trahens, in omnibus aequalem et discretum modum habere debet, quatenus ad aequitatem illam perveniat, ubi nulla fortitudo est. Nam quandiu corpus peccat, tandiu anima in corpore peccatis dedita conturbatur, et quantum corpus per abstinentiam in poenitentia affligitur, tantum anima de praemio aeternae gloriae gaudet, quoniam sicut homo initium operum suorum inspicit, ita etiam finem eorum et merita diligenter consideret. Anima itaque adeo in formam hominis mittitur, quatenus eadem forma per ipsam vivificetur, et quia a Creatore suo se venisse consentit, idcirco etiam homo tam in secta aliqua, quam in fide recta positus, Deum nominat, quoniam hoc ex bonis viribus animae sibi insitum habet. Quapropter et ipse nomen Dei quaerendo in altitudinem ascendit, atque per quamdam legem disciplinam excribrat, qua illum quem

nominat veneretur. Sed et anima judicium Dei supra praevaricationem legis casurum cognoscit, unde et pro criminibus suis quae thesaurizavit cum dolore, tegmen suum aliquando lacrymas educere facit, sicut etiam flegma per labia ejicitur, atque eum dolore isto corpus in quo latet ita capit, ut illud de injustis operibus suis erubescere faciat. Attamen corpus gustum carnis sequitur, animaeque multoties resistit, ne in altitudinem illam ascendat, in qua Deum sentit, et eam sic excaecat, sed tamen ita opprimere non valet, quin pro peccatis doleat, quamvis homo in ipsis delectetur, et hujusmodi poenitentiam maligni spiritus nunquam habuerunt, unde et valde erubescunt quia eam homini abstrahere non possunt.

De duabus viribus animae, quarum altera in his quae ad Deum spectant juvatur, altera in vivificando vel regendo corpore suo fungitur.

XIX. Et anima duas vires habet, quibus laborem et quietem studiorum suorum aequali fortitudine temperat, ita ut cum altera in altitudinem Deum sentiendo ascendat, et cum altera totum corpus in quo est possideat in illo operando, quia in corpore operari delectatur, quoniam illud a Deo formatum est, et ipsa opus corporis ad perficiendum velox est. Ipsa etiam in cerebrum, et in cor, ac in sanguinem, et in medullam, et in totum corpus illud implendo ascendit; nec illud ultra nec plus quam possibilitas ipsius corporis valet levat, quia quamvis anima in corpore manens plurima bona operari studeat, plus tamen procedere non potest quam divina gratia ei concedit. Ipsa quoque multoties secundum gustum carnis tandiu operatur, quousque sanguis per fatigationem in venis aliquantum exsiccetur, et sudor per medullam emittatur, et

tunc per quietem se subtrahit, usque dum sanguinem carnis calefaciat et medullam repleat. Et sic corpus ad vigilandum excitat, et ad laborem recreat, quia dum aliquando carnalibus concupiscentiis insistit, taedium illarum saepius incurrit, sed dum exinde vires suas reparaverit, ad servitium Dei se totam reflectit. Cum autem secundum desideria sua operatur, ad Deum se levans, verba David sequitur, qui me inspirante dicit:

Verba David et sensus quo accipi debent ad diversas animae et corporis exercitationes pertinentia.

XX. «Sub umbra alarum tuarum protege me a facie impiorum qui me afflixerunt **(Psal. XVI)**.» Quod sic intellectui patet: Tu qui defensor omnium fidelium es, sub quiete fortissimarum virium tuarum defende me, qui sub potentia tua sum te adorans, te colens, et non ad alienum et illusorem deum respiciens; et libera me a pessimis et turpissimis concupiscentiis malignorum spirituum, quae in delectatione carnis me affligunt. Unde et anima in perfectione hujus victoriae dicit: «O caro, et o membra, in quibus habito, quamplurimum gaudeo, quoniam in vos missa sum, quia cum mihi consentitis, ad aeterna praemia me mittitis.» Anima autem quae sentit quod prava opera ipsam tangant, sic dicit moerendo: «Ach! quia in hujusmodi habitaculum missa sum, quod in umbram mortis me trahit, quoniam delectatio ejus quemadmodum molendinum me currere facit, et opera mortis operari.»

Quod sicut per firmamentum et varias circulorum ejus qualitates terrae officia complentur, ita et per caput et sensus qui in eo maxime vigent totum corpus regatur; et quia etiam secundum ista principale quiddam, id est ratio, quo coelestia

appetat et vires aliae quibus corpus administret animae attributae sunt.

XXI. Et totum corpus hominis capiti suo adjunctum est, sicut et terra cum omnibus appendiciis suis firmamento adhaeret; atque homo per sensualitatem capitis totus regitur, quemadmodum et per firmamentum quaeque officia terrae complentur. Ita etiam eodem modo experientia coelestium et terrestrium animae adest, et rationalitas, qua coelestia et terrestria sentit, ipsi infixa est. Nam et sicut verbum Dei omnia pertransivit creando, ita et anima totum corpus pertransit cum ipso operando. Anima quoque viriditas carnis est, quoniam corpus hominis per illam crescit et proficit, quemadmodum terra per humiditatem fructifera est; et etiam eadem anima humiditas corporis est, quia illud humectat ne arescat, sicut imber terram infundit. Si enim humiditas imbrium recte et ordinate et non superflue descendat, eam germinare facit; si autem inordinate defluat, illam suffocando cum germine suo destruit. Ab anima quippe vires quaedam corpus hominis vivificando procedunt, quemadmodum humiditas ab aqua, quapropter et anima cum corpore delectatur operari. Quod si homo secundum desiderium animae operatur, omnia opera ejus bona fiunt, si vero secundum carnem, mala erunt. Caro namque humiditatem per animam exsudat, quoniam spiramen animae carnem movet, secundum quod natura ipsius expostulat; homoque ex spiramine animae desiderium ad quaeque habet. Nam anima ad coelestia ascendit, et sentiendo cognoscit qualiter quaelibet opera secundum merita ipsorum judicet; et ut per sensualitatem corporis totum corpus regitur, sic et rationalis anima omnia opera membrorum hominis ad se colligit, considerando quod secundum desideria sua operari

possint, et hoc modo membra hominis quemadmodum humiditas terram germinare facit, quia per totum corpus hominis, sicut humiditas per totam terram diffusa est. Et ut terra utilia et inutilia germinat, ita et homo suspirium sursum, et gustum peccati in se habet.

De intervallis et vicaria cooperatione septem planetarum, et quomodo a summitate humani cerebri usque ad imum frontis per septem loca aequali mensura iidem planetae disterminandi sint; et qualiter juxta haec anima se et corpus suum quinque subsistens sensibus secundum septem dona sancti Spiritus bonis et affectibus et operibus exercere debeat.

XXII. A superiori etiam summitate vasis cerebri usque ad ultimam extremitatem frontis hominis, septem loca aequali mensura a se discernuntur, per quae septem planetae aequali spatio a se in firmamento distantes, signati sunt, ita ut in praedicta summitate summus planeta notetur, et in praedicta frontis extremitate luna ostendatur, et in medio spatio istorum sol demonstretur, reliquis planetis ex utraque parte loci hujus scilicet duobus superius, duobus quoque inferius in eumdem locum notatis, et a se, et a termino loci solis et aliorum planetarum pari mensura a se distantibus, quoniam spatia haec in capite hominis aequali mensura a se differunt, sicut et planetae isti in firmamento aequa mensura spatiorum a se distant. Et in summitate capitis summus planeta signatur, quia ipse aliis ampliorem circulum circuitionis habet; fronti autem luna imponitur, quoniam ut in fronte hominis verecundia notatur, ita etiam in luna, quae in aperto velut frons apparet, tempora et qualitates temporum discernuntur. In medio autem horum sol locatur, quoniam ipse quasi princeps aliorum est, super se planetarum duorum defensionem, velut scutum

contra superiorem ignem habens; sub se vero aliorum duorum substentationem tam sui quam lunae retinens. Sed quanto spatio summus planeta in superiori gradu suo a sole distat, tanto etiam luna in infimo gradu circuitus sui ab ipso differt, aliis aequalia spatia, ut supra dictum est, inter se habentibus. Superior itaque et inferior pars firmamenti, ut crater tornatilis rotunda est, in superiorique rotunditate sol positus est, qui idem firmamentum superius inferiusque pertransit, splendoremque suum emittit, velut et vinum de cratere funditur. Haec autem designant quoniam anima in humano corpore ab incoeptione operum suorum usque ad finitionem eorum septem dona sancti Spiritus aequali studio venerari debet, ita ut in initio operationis suae sapientiam adeat, et in fine ejus timorem habeat, et ut in medio illius fortitudinem ponat, intellectu et consilio in coelestibus se muniens, scientia quoque et pietate in terrenis se circumdans, quae pari devotione illi in auxilium sui amplectenda sunt. Proinde curandum illi, id est animae, ut primitus sapienter se dilatet, in ultimo autem timide cum verecundia se constringat, et inter haec fortitudine se cum decore intellectus et consilii exornet, atque etiam scientia et pietate, ut supra dictum est, se communiat. Et unumquodque istorum alii se conjungit, quodlibet opus bonum in honestate perficiendo. Spiritus enim sapientiae, spiritus quoque fortitudinis, ac spiritus timoris Domini, animam hominis hoc modo imbuunt, ut in vera fortitudine sapienter incedat, et in illa timorem habeat, et etiam in aliis ejusmodi quinque donis aequo animo ad supernum Creatorem se contineat. Motus enim rationalis animae, et opus corporis cum quinque sensibus ejus, quod totus homo est, parem modum habent, quoniam anima corpus non plus movet quam illud operari

potest, nec corpus plus operatur quam per animam movetur, nec discreti sensus ab invicem se separant; sed in alta fortitudine ad invicem se continent, et totum hominem, tam in superioribus quam in inferioribus, ad quaelibet bona elucidant.

Quia cerebrum hominis, tribus divisum cellulis, et sensualitatem toti subministrans corpori, vicem solis obtineat, qui tres mundi partes perlustrans, omnia quae in terris sunt temperando vel fovendo confortat, et etiam igne suo lunam accendit.

XXIII. Cerebrum quoque hominis, in tribus cellulis constans, nec plures habens, humiditati etiam subjacens, omnique corpori sensualitatem viriditatemque praebens, vires solis demonstrat, qui orientalem et australem occidentalemque plagam perlustrat, septentrionalem autem devitat, atque terrae viriditatem per bonam suavitatem roris, et pluviarum multoties immittit, et creaturas totius orbis virtute sua temperando confortat, quia etiam cerebrum in fortitudine calvariae continetur, ut etiam vires solis ardore superioris lucidi ignis roborantur. Cum autem sol cursum suum in longitudine dierum facit, majus periculum ab igne suo in terra est, quam cum se declinat, quasi faciem suam abscondat. Nam cum se declinat , atque cum sideribus ipsi occurrunt, eumque cum aere sustentant, sed ipse hoc modo sub scabellum pedum Domini descendens, ibi in statu suo permanet, et omnia quae subtus terram sunt regit, quemadmodum gallina pullos suos fovet, ac deinde per laetum diem super terram ascendens, cuncta quae super illam sunt confortat, velut etiam gallina pullos suos de ovis provocat. Et homo in die operatur, et in nocte dormit, ut sol praedictis duobus modis super terram et

subtus terra operatur, dum in die super terram lucet, et in nocte cum descensu illius terra superius obtenebratur. Sed et sicut per vires animae caro hominis in defectu suo reviviscit, quoniam ipsa carnem et sanguinem illius sustinet ne deficiat, ita etiam de igne solis luna accenditur quoties deficit.

Quod eodem modo anima viribus suis et corpus suum regens, et Deum in Trinitate unum colens, eumdem planetam quasi imitando quamdam vel diem, vel noctem vicissim facere videtur, dum modo spiritu fortitudinis, quem sol significat roborata, et sublimata sanctorum luce operum refulget, modo concupiscentiis carnis succumbens operatur.

XXIV. Sic quoque anima scienter in viribus suis corpus hominis regit, cum ille in bonitate et perfectione et sanctitate intelligit et sentit, et scit ea quae ad Deum pertinent, verum Deum in Trinitate colens, nec alium Deum in fallacia quaerens, sicut etiam eaedem vires animae se in unum conjungunt simul operantes. Quae cum spiritu fortitudinis ita tangitur, ut initium operum perfectionemque eorum cum fine ipsorum ubique contempletur, ab illis quae mala sunt declinat, et sic corpori in quo habitat suavitatem supernorum donorum inducit, per quae omnia membra illius ad honestatem inducit, quoniam vires ejus per fortitudinem potestatis Dei in unum coadunatae sunt. Sed cum eadem fortitudo animam hoc modo roborat, dominio illius totum corpus hominis servire facit, ita ut illuc lacrymas cum gemitibus multoties educat, et tunc ipsum hominem in tanta humilitate et quiete continet, ut et in saecularibus et in spiritualibus se regere valeat, in omnibus bonis decenter instructus. Unde etiam anima ipsius per bonum studium velut in die bona operando in altum ascendit; sed dum concupiscentiae carnis consentiendo superatur, quasi in nocte

sopore deprimitur, nunc quidem fortitudine se muniens, nunc autem desidiam sibi conjungens. Per bonum namque studium, velut dies est omnia considerando, per desidiam vero quasi nox nihil praevidendo; sed sicut nox per lunam aliquando illuminatur, eaque subtracta iterum obtenebratur, sic opera hominis permista sunt, ita ut nunc lucida, nunc obscura existant. Cum enim anima per corpus coacta malum cum ipso operatur, tunc virtus ipsius luce veritatis carens obtenebratur; sed cum deinde in peccatis se gravari senserit, contra voluntatem carnis se sursum tollit carnem affligendo, et quaeque mala opera ipsi improperando. Sicque lux beatitudinis nocte peccatorum superata exoritur, ita ut per animam mala scientia cum carne superetur, et caro in poenitentia et emendatione pravorum operum deinde castigetur. Et cum caro hoc modo constringitur, anima quoque illam secum coelestia appetere facit, quia spiritu fortitudinis tecum roboratam, timori Domini etiam celeriter illam subjicit. Anima quippe carnem adjuvat, et caro animam, quia per animam et per carnem unumquodque opus perficitur, unde etiam anima cum carne bona et sancta opera faciendo reviviscit. Sed caro multoties taedium patitur, quando cum anima operatur; quapropter anima tunc carni condescendit, illamque in aliquo opere delectari permittit, quemadmodum mater flentem infantem ridere facit. Atque hoc modo caro cum anima aliqua bona opera, quibusdam tamen peccatis intermista, operatur, quod anima tolerat, ne caro obruatur, quoniam sicut caro per animam vivit, ita etiam anima cum carne bona operando reviviscit, quia in opere manuum Domini collocata est. Sicut enim sol noctem superando usque ad mediam diem ascendit, ita quoque homo prava opera vitando sursum incedit; et quemadmodum sol post mediam

diem inclinatur, sic et anima carni consentit; et ut luna per solem reaccenditur ne deficiat, ita et viribus animae caro hominis sustentatur ne in interitum eat.

Quod sicut cerebro, humiditatem a visceribus trahenti, omnes corporis venae calorem administrant, ita et soli rorem et pluviam interdum diffundenti superiores circuli ne a calore deficiant ignibus suis assistunt, et quod secundum ista concordiae vel dissonantiae inter animam et carnem inveniantur.

XXV. Et quoniam cerebrum humidum est et lene, frigus habet, omnes venae cunctaque membra corporis calorem ei subministrant, sic etiam soli, qui interdum rorem et pluviam ad terras descendere facit, omnia superiora in igne lucentia ne in calore deficiant ignem subministrando ei assistunt. Sed et quia humore humectatur, caloreque confortatur, totum corpus sustentat et regit, quemadmodum humor et calor conjuncti omnem terram germinare faciunt. De corde enim et pulmone, et jecore, et de omnibus visceribus hominis, humiditas ad cerebrum ascendit, illudque adimplet; et cerebro humiditate istorum adimpleto, de eadem humiditate aliquid ad reliqua interiora descendit, eaque replere festinat. Similiter scientia animae humiditatem lacrymarum educit, cum peccata in ipsa frigescunt, et tenor rectitudinis cum caeteris bonis operibus calorem supernorum desideriorum ei infert, velut etiam fortitudini, quae humectationem sanctitatis cuilibet fideli homini immittit, reliquae virtutes in adjutorio subveniunt. Et cum tali modo anima rore et calore sancti Spiritus infunditur, carnem sibi subjicit, eamque Deo secum servire cogit. De bonis itaque cogitationibus et rectis confessionibus de utilitate justitiae, atque plenitudine interiorum desideriorum

vigor sanctitatis ad scientiam animae tendit, illamque ita confortat, ut etiam per eumdem virorem totus homo contra omnia adversa tantis tuitionibus patientiae muniatur, quatenus deinceps in diversa vitiorum moveri non possit. Sicut enim superiora sidera soli ignem ministrant, ita quoque omnia interiora hominis animae vires ad officia sua afferunt, et dum illa ad perficiendum justitiam peccata neglexerit, cum rationalitate sursum ascendit; sed cum deinde corpus in defectu esse senserit, illi condescendit ne deficiat. Ipsa namque vivens spiraculum est totum corpus hominis excitando, sed tamen delectationi carnis contra voluntatem suam multoties subjacet. Et in bono persistere volens, velut sol est, caro autem in gustu suo permanens, quasi luna est; unde cum ipsa peccando deficit, quemadmodum luna detrimentum sentit, sed tamen eadem anima contra voluntatem carnis quasi sol se sursum saepius erigit, et ita homo per querelam ipsius, hoc modo resurgit, sicut et luna per solem reaccenditur. Per humiditatem itaque caro in peccatis delectatur, et per calorem poenitendo luget, quia humiditas ex carne, et calor ex anima est; atque per haec duo omne opus, scilicet malum et bonum, perficitur, quemadmodum et per ea fortitudo terrae omnia inutilia et utilia germinat. Condictus etenim iste in homine est, videlicet quia caro in peccatis delectatur, et anima in ipsis affligitur, ita ut carne et anima omnia opera hominis perficiantur, quoniam animae mala displicent, quae carni placent, quia caro mortalis est, anima vero immortalis, animaque absque carne vivit, earo autem sine anima vivere non potest. Anima nempe rationale spiramen est, atque in habitaculo cordis sapientia ipsius est, qua omnia computat, et disponit, velut paterfamilias in domo sua omnes res suas ordinat, atque inde etiam habet prudentiam, qua vasi

suo cuncta utilia recte constituit, sicut et cor a pulmone tegitur, et ex hoc quoque discretionem ad se colligit, omnia juste dividendo, ut etiam viscera hominis recte et discrete sibi conjuncta sunt. Nam anima ignea est, unde et omnia itinera quae cordi deputat calefacit, et in unum coquit, insimul ea retinens, ne alia ab aliis disjungantur, eaque implens, ne ulli eorum quidquam desit, atque sic etiam cum sapientia in cogitationibus prudenter omnia officia corporis ordinat: in bona quoque et sancta intentione per fidem ad Deum ascendens, quoniam ab ipso se missam cognoscit. Sicut enim humiditas ab inferioribus corporis ad cerebrum ascendit, ita et anima cum sancto desiderio Deum cognoscendo omnia officia corporis hominis sursum trahit, et ut iterum eadem humiditas descendit, inferiora corporis implendo, sic etiam anima corpori condescendit, ne officia illius in offensione Dei operentur.

Quod sicut cerebrum et intestina dum humoribus redundant purgatione indigent, ita etiam aer et terra tempore autumni, ille per fila longa et coagulata, haec per spumam sordidam quibusdam locis purgari videantur, et quod eodem modo caro veneria exsudatione exsiccari, anima poenitentiae labore expiari comprobetur.

XXVI. Cerebrum etiam impletum ex se rheuma spumat, visceraque cum impleta fuerint egestionem faciunt, et ista frequenter in homine sunt, sicut et humor et calor super terram descendunt, eamque germinare faciunt, sed postquam fructus ipsius maturitatem pleniter acceperint, humor et calor sursum retrahuntur. Quapropter in initio frigoris cum hiems appropinquare videtur, aer sursum tendit, et de calore solis aliqua parte coagulatur, qui sicut fila se prolongando volare,

et tunc etiam de superiori humiditate terra mollescit, et sordidam spumam evomit; similiter cum officia carnis implentur, caro sudorem emittit; et sic in ipsa delectatio exoritur, et deinde homo per gustum delectationis operari incipit. Sed cum anima in scientia sua senserit secundum voluntatem et concupiscentiam carnis se opera fecisse, carni multoties afflictionem peccatorum inspirat, quia malum operata est, et deinde a concupiscentia carnis se subtrahit, ne peccatum sciat, et ita etiam corpus optat a peccatis abstinere. Et anima nequaquam omittit quin corpus affligat, et asperitatem de factis peccatis ei inferat, et ideo in afflictione homo semper est, ita scilicet ut anima querelam contra carnem habeat, et caro delectationem nutriat; quapropter et in opere peccati velut in egestione malum cognoscitur. Anima quippe multoties in delectatione carnis operatur, quam postea repudiat, sicut etiam humore et calore terra tacta inutiles et utiles herbas germinat. Ac etiam cum peccatorum diuturna consuetudo peccata homini infesta facit, tunc anima corpori multoties inspirat, quatenus poenitentiam illorum a Deo quaerat, velut etiam humor et calor sursum saepius retrahuntur, et sic in medio istorum homo et malum et bonum operatur. Aliquando etiam cum caro hominis delectationem suam inspicit, anima ad calorem rationalitatis se extendit, quamvis per terrenam inhabitationem saepius impediatur, quoniam cum per fortitudinem corpus coagulationem conceptionis suae retractat peccando, tunc rationalis anima refrigescit carni consentiendo. Sed tamen deinde eadem anima ad rationalitatem se sursum extendit, cui et prava opera exponens cor hominis etiam tangit, et illud gemere et lacrymari facit, et hoc modo carnem superat, ita ut corpus pro viribus animae effectum peccatorum non perficiat,

sed de superiore rore sancti Spiritus tactum pristinam duritiam deponat, et peccata sua considerans, illa quasi pro luto computet.

Quia vas cerebri superioris ignis solem accendentis vicem teneat, et humor aquosi aeris ejusdem solis et calori temperamentum, et cursui terminum ne subjecta concremet praebeat, et quomodo secundum haec anima sub potestate Dei et judicio posita, et rationalitate sibi indita discrete et se et corpus suum in omnibus regere debeat.

XXVII. Vas itaque cerebri, quod cum fronte ad oculos extenditur, superiorem ignem notat, sub quo sol ardet, cujus ignis cum leni humiditate aquosi aeris permistus est, idemque humor punctum est solis, per quod ille terminum loci sui transire non potest; et humor iste per puritatem aetheris ad solem ascendens ardorem illius mitigat, ne ea quae in terra sunt nimio fervore suo consumat. Sic et anima scientiam et rationalitatem cum manifesta verecundia et salubri circumspectione in se habens, potentiam Dei ostendit, sub qua fortitudo illa est quae felicia suspiria mentibus fidelium hominum immittit; eademque suspiria judicium fortitudinis Dei retinent, ne in multa severitate se demonstret, atque per veram poenitentiam ejusdem fortitudinis examinationem ita deliniunt, ut peccata hominis quando ille poenitet oblivioni tradat. Sed et quemadmodum ventus ignem ardere facit, ita et rationalitas animam hominis movet et illuminat. Rationalitas enim in anima est quasi ventus, et quasi lumen in igne; et anima spiraculum est a Deo in homine missum, quod indeficiens et rationale est, et sicut ignis sine ardore ignis non esset, ita et anima sine rationalitate intelligibilis non esset, cum caetera creatura irrationalis velut ventus pertranseat, quia

flammans ignis non est. Nam rationalitas animam cum scientia ubique ducit, mille modis ea considerando: et cognoscendo quae homo facit, unde etiam cum ipsa anima bonum in scientia sua intelligit, in gaudio sicut sol ardet, et coelestis est. Sed tamen in hoc ardore coelestium anima semper manere non potest, quoniam caro hominis deficeret, et ideo anima refrigerium in aliqua re corpori infert, quemadmodum Filius meus in mundo corporaliter manens modo oravit; modo laboravit, et deinde corpus suum recreavit, et hoc absque peccato fecit, quia sine peccato conceptus fuit. Quemadmodum etiam punctum solem retinet, ne metam suam transeat, sic et anima corpori consentiendo illud temperat, ne deficiat; et hoc in magna puritate facit, quatenus corpus hominis pravis operibus non derideatur, et ne etiam pro nimia coelesti intentione exterminetur, velut humiditas solem temperat ne consumatur. Anima itaque discretionem in omnibus amat, et ideo quoties corpus hominis absque discretione aut comedit, aut bibit, aut aliud quid tale indiscrete fecerit, vires animae scinduntur, quoniam omnia cum discretione agenda sunt, quia homo in coelestibus semper esse non potest. Et ut per nimietatem aestus solis terra scinditur, et per incongruentem pluviam germen utiliter non exsurgit, sed per rectam conjunctionem caloris et humoris terra quaeque utilia germinat, ita etiam et per justam temperantiam omnia opera coelestium et terrestrium discrete et bene ordinantur et perficiuntur. Hanc autem discretionem illi cum quibus coelum illuminatum est dilexerunt, et adhuc diligunt; sed diabolus eam habere noluit, nec habere vult, quoniam vel in nimiam altitudinem, vel in nimiam profunditatem tendit, unde cadens non resurget.

Quod sicut nigredo cerebri calore et humore coagulata flegma vel livorem corpori hominis diffundit, sic et niger ignis, qui in secundo circulo est, tempestales et fulgura mundo inducat, et in hunc etiam modum anima elatione et caro concupiscentiis corrupta, diversa ad invicem altera alteri resistendo certamina habeant.

XXVIII. Sed et cerebrum quamdam nigredinem superius habet, quia anhelitus hominis humidus existens humiditatem illam sursum mittit, quae in fine suo ubi ultra non procedit, nigredinem facit, et nigredo haec ardori resistit, ne idem cerebrum in fervorem erumpat, velut etiam niger ignis lucidum ignem retinet, ne terminum suum transeat; eademque nigredo cerebri flegma et livorem reliquo corpori immittit, quemadmodum et niger ignis iste tempestates, tonitrua et grandinem multoties super terram producit. Isto modo anima cum scientiam suam in favore elationis sursum extendit, per illum eam quasi superius denigrat, quoniam suspiria hominis ibi in elationem extenta puritate verae lucis carent. Unde etiam et ipsa turbulentia supernae fortitudini hoc modo repugnat, quod eadem fortitudo calore coelestium desideriorum eamdem scientiam non excitat, sicut et vindicta Dei, quae peccata hominum paulatim examinat, potentiam ejus multoties retinet, ne peccantem hominem omnino conterat. Et tenebrositas ejusdem scientiae concupiscentiam et temeritatem peccatorum negligenti homini saepius infert, quia supernum judicium non inspicit, ut etiam idem judicium in vindicta diversos excessus delinquentium conterit. Anima utique quoniam amplexionem dilectionis ad corpus cum quo operatur habet, saepe illi consentit, et cum iterum nigredinem consensus istius in ignea rationalitate agnoverit, carnem per

poenitentiam se affligere facit, et iterum illam confortat, ne homo in sensibus suis deficiat. In corpore namque hominis anima manet, secundum quod illud in humoribus suis invenit, ut etiam apis favum cum melle in vase suo operatur, nunc scilicet purum, nunc autem turbidum. Quando enim anima cum ignea rationalitate sursum hoc modo ascendit, ut corpus ascensum illum tolerare non possit, tunc iterum descendit, et corpus confortat, quia caro velut terra fragilis est, et sic anima et corpus diversa certamina inter se habent, quoniam homo lucida et tenebrosa opera cum anima et carne operatur.

Quod ita cerebro totum corpus hominis quemadmodum sole, qui medius planetarum est, superiora et inferiora roborentur, et de eo quod tribus partibus mundi a sole illustratis, quartam Deus tenebrosam et frigidam reliquerit, et mystica horum ratio secundum interiorem hominem.

XXIX. Et sicut praefatum est, per vires cerebri totum corpus hominis retinetur, quemadmodum et per solem superiora et inferiora roborantur. Sol namque in superiora et subteriora lucet, totumque firmamentum, excepta plaga aquilonis, circuit. Cum enim Deus totam terram cum creaturis roboravit, unum locum vacuum dimisit, quatenus creatura cognosceret quae et qualis claritas Dei esset, quoniam per tenebras lux honoratur, et lucidae parti tenebrosa pars ministrat, vacuus locus existens, quia Lucifer illum elegit quando Domino suo aequari voluit. Sol quoque in oriente oritur, et in meridie in ardore suo magis et magis fortior est; sed post meridiem in occasum se declinat, et sic cursum suum usque in mane perficit. Et quia in partem aquilonis non procedit, ideo in mane et circa vesperam frigiditas in terra est. Ego autem qui sine initio sum ignis sum, per quem omnia

luminaria accenduntur, lux quae tenebras obtegit, nec tenebrae lucem comprehendere valent. Itaque lux tenebris se non admiscet, nec tenebrae ad lucem transire possunt. Sicut enim homo in bona scientia, quae lumen veritatis existit, a Deo constitutus est, et ut in mala scientia, quae vacuum locum habet in quo nulla constitutio meritorum aut praemiorum est, ad malum declinat, sic etiam in homine coelum et terra, lux et tenebrae signantur. Per scientiam utique omnia opera hominis reguntur, ut etiam per spiritum fortitudinis caeterae virtutes continentur, quia idem spiritus et in spiritalibus et in saecularibus causis viget, hominemque ab insidiis antiqui serpentis defendit, qui vacuus ab omni felicitate, claritatem Dei demonstrat, ut per malum id quod bonum est cognoscatur, quoniam servus domino suo subjectus esse debet. Fortitudo enim incoeptione et in actione bonorum operum robusta existens, post completionem eorum in illo mala devitat, et sic ad initium suum recurrit, nec malum appetit, quia tam in initio quam in fine perversitatis calor Spiritus sancti non adest, sed torpor et negligentia hominem ad nociva pertrahens. Sed ille qui sine principio est lumen hoc existit, quod omnia lucentia incendit, et omnes adversitates tenebrarum depellit quoniam ab ipsis exterminari non valet. Et ut fidelis homo a Deo regitur, et sicut perversus ab eo alienatur, ita et in homine quaelibet elementa ordinate distincta sunt. Anima quoque velut ignis apparet, sed rationalitas in ipsa quasi lumen est, et rationalitate quae lucida est, hoc modo perfunditur, quemadmodum mundus sole illuminatur, quia per rationalitatem omnia opera quae in homine operatur, praevidet et cognoscit. Homo quippe gustum et desiderium in se habet, atque per haec duo sanguis in venis ipsius cum calore medullarum movetur; et sic idem homo operatur,

quemadmodum rota cursum suum peragit, cum ad currendum impellitur, quoniam corpus gustum et desiderium habens animam hac et illuc impellit, ita ut secundum eosdem impulsus illa gressus suos multoties dirigat.

Quid significet in actibus hominis ortus vel occasus solis, et quid nunc nubibus vel nimietate tempestatum occultatus non apparet, nunc his abstersis lumen suum terris restituit.

XXX. Sol etiam nigra nube obscuratus, atque fulgure et tonitru, et nimietate pluviarum obrutus non apparet, sed illis omnibus cessantibus iterum lumen suum effundit, in hoc animam hominis demonstrans, quia cum illa per corpus ita premitur, ut secundum concupiscentiam carnis operetur, rationalitatis lumen in ipsa obnubilatur, quoniam ira sicut fulgor, et avaritia velut tonitrus, et illicita carnis desideria, quemadmodum nimietates pluviarum sunt. Sed cum deinde per poenitentiam ab his se purgaverit, iterum in claritate veri luminis illustratur, sperando quod liberari et salvari possit. Rationalitatem itaque anima exspirat, velut ignis scintillas emittit, et per eam coelestia et terrestria discernit. Quapropter etiam si corpus per eam ita superatur, ut justa et bona opera operetur, de aeterna vita gaudebit; vel si hoc modo per corpus opprimitur, quatenus bona negligens id quod malum est faciat, semetipsam tartareis locis immittit. Diabolum quoque repudiat, qui Deo similis esse voluit, et per hoc a parte aquilonis separatur, quod sive bonum sive malum operetur, Deum se non nominat, sed a Deo creaturam per rationalitatem cognoscit. Ipsa quoque terrenum vas suum multoties docet ut opera quae coelestia sunt faciat, iterum concupiscentiis carnis consentit, de quibus se iterum extorquens, vas suum affligit, cum ad officia sua ascendit, omnia mala in eodem vase suo

per poenitentiam excribrans, sicut hordeum a tritico ejicitur. Haec animae opera sunt, quoniam quando illa bonum operatur, est quasi sol cum in meridie ardet; cum autem ad malum anhelat, est velut sol cum ad occasum declinat; sed eum deinde per poenitentiam resurgit, est ut sol cum a tempestatibus splendorem suum avertit. Sed tamen cum homo per vires animae crescit, venis et medullis suis nondum impletis vel roboratis, propter teneritudinem corporis ea quae coelestia sunt nondum cognoscere potest, nec etiam poenas infernales discernere valet, quia corpus suum ad perfectionem nondum excoctum est; unde etiam anima cum vase suo tunc vacat, quoniam idem homo timorem tunc non habet, quemadmodum et homines in prima aetate mundi timore legis carebant. In plena vero aetate hominis anima cum corpore roboratur, illudque bona opera facere cogit; sed corpus a voluntate ipsius declinat, vires suas secundum concupiscentias carnis exercens, et hoc quandiu vivit facere satagit, nisi per poenitentiam viribus animae refrenetur.

Quia frons inter cerebrum et oculos consistens, ita infirmitates quae de cerebro et stomacho nascuntur colligit, quemadmodum luna ea quae de superioribus descendunt et de inferioribus ascendunt recipit; et quod oculi albugine et pupillis in humore suo purum aetherem, stellas et vaporem de subjacentibus aquis ascendentem insinuent, et multiplex horum in qualitatibus animi consideratio.

XXXI. Ut autem praedictum est, a fronte usque ad extremitatem nasi puro aethere designato, frons inter cerebrum et oculos existens constitutionem cerebri et oculorum sustinet, et infirmitatem quae de cerebro et stomacho nascitur in se continet, velut ut etiam luna sub sole

stellis circumdata, ea quae de superioribus descendunt, et quae de inferioribus ascendunt, multoties recipit. Oculi enim, qui plurima conspiciunt, stellas firmamenti, quae undique lucent, ostendunt. Nam albugo eorum puritatem aetheris, claritas quoque ipsorum splendorem illius, pupilla vero stellas, quae in eodem aethere sunt, designat; humor vero eorum, humorem quo idem aether a subterioribus aquis humectatur, ne a superiori igne laedatur, demonstrat. Hoc itaque est, quod inter scientiam et circumspectionem anima in vera poenitentia locata, vas suum per gratiam Dei ad poenitentiam impellit. Verecundia quoque inter scientiam et circumspectionem degens, viam illarum notat, quia recte incedit, cum pudicitiam amat, atque noxia quaeque in se occultando ad nihilum redigit, ne in palam prorumpant, sicut et timor Domini fortitudine coelestium virtutum vallatus, aeterna et caduca in semetipso bene moderatur. Circumspectio namque, qua fidelis homo quaelibet bona sibi praevidet, ardens desiderium ipsius quod ad superna habet demonstrat. Consideratio enim circumspectionis, qua homo ea diligenter considerat quae animae suae utilia videt, sinceritatem verae poenitentiae appetit; perspicacia autem ejusdem considerationis decorem ipsius poenitentiae diligit, cum homo a peccatis se purgatum aspicit. Intentio quoque ejus, quae quasi pupilla oculi est, ardentia et lucentia opera quae in illa sunt clarificat, sed indulgentia peccatorum, gemitus et suspiria, quibus poenitentia humore lacrymarum discutitur, ne potentiali judicio Dei feriatur, exornat. Anima etenim undique circumspicit, unumquodque opus incipiens et operans, quoniam ignea est, et cum aere spirat, atque cum scientia et rationalitate omnia peragit et discernit. Nam anima in corpore roborata fortiter operari incipit, et hoc facere desiderat; sed

quamplurimae infirmitates, carnis videlicet, in medullis, in sanguine et in stomacho ei occurrunt. Ex calore namque medullae sanguis hominis aestuat, et ex pondere ciborum stomachi sanguis ardet; istaeque infirmitates viribus animae quoddam obstaculum sunt, quia de ardore carnis incestus, quem Satan dolose texuit, pullulat, atque ad animam de terrenis ascendit, illique proponit quia homo caro sit et eum secundum carnem vivere oporteat. Unde et ipsa per corpus quod deorsum est, multoties cogitur mala cum illo operari. Opera quippe animae cum mobili corpore sunt, quemadmodum luna stellis circumdata est, ipsaque anima per scientiam artificiosa cum reliqua creatura est, ita ut opera artis ejus, sive de superioribus, sive de inferioribus sint, in vase suo videantur et cognoscantur, velut stellae aut lucidae aut obscurae in firmamento lucent. Candida etiam scientia quasi albugo oculorum in homine apparet, intellectusque velut claritas eorum in eo fulget, et rationalitas quemadmodum pupilla ipsorum in eo lucet. Quapropter etiam homo sic ad coelestia tendere gemendo et flendo cogitur, ubi se indignum praemio aeternae remunerationis aestimat, quoniam multis peccatis se oneratum novit, ideoque ut poenas judicii tantum evadat, contendit.

Quibus ex causis et lacrymae de humoribus corporis collectae ab oculis, et pluviae ab aquis inferioribus sursum tractae e nubibus defluant, et diligens horum secundum affectiones animae expressio.

XXXII. Et cum homo aut laetitia aut tristitia in corde suo commovetur, venulae cerebri ejus, pectorisque, et pulmonis ipsius etiam concutiuntur, unde et venulae pectoris et pulmonis humores sursum ad venulas cerebri mittunt, illaeque

eos suscipientes oculis infundunt. Sicque hominem ad lacrymas perducunt, quemadmodum cum aut in initio augmenti seu detrimenti lunae firmamentum per ventos commotum strepitu suo mare aliasque terrarum aquas concutit, illae fumum et humorem de se producunt. Sed nubes ipsas, fumum scilicet et humorem, excipientes ad lunam extendunt, quos illa velut sitiat ebibens, iterum ad nubes remittit, pluviamque congruentem illas producere facit, quoniam hoc modo de subterioribus aquis quas nubes sursum trahunt, iterumque remittunt, pluvia super terram descendit. Sic etiam cum anima in homine aliquando, vel ex securitate salvationis suae gaudet, vel quasi de pressura peccatorum suorum moeret, scientia hominis cum conscia confessione poenitentiae per timorem movetur, atque cum his suspirando sursum erigitur, operaque illius circumspiciendo, lacrymas ab ipso educit, eumque plangere facit, quia cum timor Domini hominem concutit, ipsum sitibunde in gemitibus fiere compellit. Unde fit ut cum homo interdum adversitatem saecularium rerum deflet, animum multoties ad appetitum coelestium, neglectis saecularibus, retorqueat. Nam cum homo a Deo recedit, et eum in oblivionem ducit, mox anima ejus contremiscit; unde et omnia membra hominis, quae viribus illius impleta sunt, in alienam viam commoventur, quasi Deus venerandus et timendus non sit; sed illa vasi suo verecundiam et confusionem peccatorum proponit, illudque suspirare facit, ita ut suspiria haec lacrymas educant. Et sic de suspiriis et lacrymis istis viriditas poenitentiae exsurgit. Quapropter et ipse in operibus bonis denuo suscitatus, gravamina peccatorum suorum in tanta diligentia et poenitentia examinat, ut carnes membrorum suorum aliquantulum exsiccentur, et tanta amaritudo in corde ipsius

crescit, ut intra se multoties dicat: Utquid ad tanta crimina natus sum? Cum anima mea in Deum peccavi, et cum ea poenitentiam ago ad Deum suspirando, qui formam Adae de Virgine dignatus est suscipere. Unde et ego confido quod me non despiciat, sed a peccatis meis absolvat, et etiam per vultum sanctae humanitatis suae, in vera fide me poenitentem suscipiat. Tunc anima et corpus in unum se conjungunt, et concordes ad Deum anhelant, quoniam animae peccata nequaquam placent, sed tantum ex stupore carnalis concupiscentiae carni cogitur consentire, quia si delectationem anima ad peccatum haberet, homo in luto peccatorum semper sordesceret. Nam in peccatis anima non delectatur, quamvis illa cum corpore operetur, ut etiam elementa quae hominem sustinent, ipsum ad peccatum non cogunt, sed tamen eum per judicium Dei in peccatis dijudicant, in operibus autem bonis suavitatem et lenitatem super illum ostendunt. Et quoties anima cum corpore mala operari cogitur, illud tristitia replet, quoniam eadem opera sibimetipsi displicent, sed cum id quod bonum est cum corpore perfecerit, idem corpus gaudere facit. Quapropter etiam homo qui bonum operatur, per gratiam Dei, ipso nesciente, ab hominibus diligitur; qui aliquando in tantum proficit, ut bona inexplebiliter operari appetat, quemadmodum etiam angeli vultum Dei inspiciendo, contemplatione ejus extaediari non possunt. Anima quoque ipsius gaudium bonae operationis habens corpori condescendit, illudque a peccatis concutit, atque per humilem poenitentiam suspiria et lacrymas ei immittit, quatenus ad virtutes virescat, velut etiam nubes aquas sursum trahunt et iterum remittunt.

Quia sicut nulla forma visibilis sine nomine, ita nec sine mensura sit; et quid in interiori homine aequalis exteriorum mensura oculorum significet.

XXXIII. Ut autem nulla forma visibilis sine nomine est, sic nulla sine mensura est. Unde etiam ambo oculi hominis aequalem mensuram habent, atque speculativa vasa eorum in circuitu suo aequalia existunt. Deus enim virtutes a vitiis, sancta quoque opera a peccatis separavit, velut creaturas quae homini notae sunt formis et nominibus suis ab invicem discrevit, ita ut etiam homo in circumspectione quae sibi, quemadmodum in oculo, quaelibet bona praevideat, et etiam in consideratione bonae intentionis suae, sinceram aequalemque discretionem habeat, ne si in bono modum excesserit, in profundum corruat, aut ne si in malo nimietatem apprehenderit, in desperatione omnino pereat.

Quia judicium rationalis animae et bono praemium et malo poenam debeat constituere, et quod ad comparationem aeternae retributionis nulla poenitentia sufficeret, etiamsi arenam omnem et maris guttas transcenderet.

XXXIV. Anima quoque in rationalitate ostendit quae et qualia peccata sint, modumque peccandi et poenitendi demonstrat. Ex viribus enim animae homo ad poenitentiam imbuitur, cum omni studio peccata sua per poenitentiam affligit, velut pluvia ignem exstinguit; sed tamen, ad comparationem aeternae gloriae et ineffabilis retributionis, vix considerare poterit quomodo salvandus sit. Nam si poenitentia nominis supra arenam et supra aquas maris esset, salvationem tamen gaudii sui pro ineffabili gloria aeternae vitae vix considerare posset. Et o ubi invenitur iste qui concupiscentias carnis suae non

impleat, a peccatis declinando? Scientia namque rationalis animae in duobus modis est, quia bonum cognoscit, et malum sentit, bono scilicet praemium, et malo poenam constituens; atque haec officia animae sunt, quibus corpori adest multoties operando, secundum quod illud expostulat. Unde et homo ut dies est in bonis, et ut nox in malis.

Quia sicut homo oculis et caeteris sensibus confortatur, et coelum sole, luna et stellis, vicaria sibi luce subvenientibus, illustratur, ita et anima verae operibus poenitentiae illuminetur, et suspiriis vel lacrymis cito a peccatis diluatur.

XXXV. Homo quoque per oculos videt, per nasum odorat et per os gustat; sicut etiam per vim solis et lunae a summis stellis, quae ipsis cum ministerio adsunt, quidam radii aliquando in caetera sidera mittuntur, ita ut alterum lumen ab altero excitetur. Anima quippe, cum prava et turpia opera videt, tristatur, et cum ea per malum rumorem quasi per odorem intellexerit, suspirat, atque cum ea quasi per gustum cum corpore perfecerit, hominem lacrymas effundere facit, illique poenitentiam immittit per scientiam, suspiria per rumorem peccatorum, lacrymas autem per effectum eorum. Illuminatrix vero animae poenitentia est, et in ipsa suspiria et lacrymae sunt, et velociter culpas in homine diluit, in qua suspiria et lacrymae generantur, quae verae poenitentiae adsunt, quemadmodum etiam per spiritum fortitudinis et timoris Dei caeterae virtutes excitatae fidelem hominem efficaciter illuminant.

Quod sicut mento caput et superiora per nubes sustentantur, sicut etiam ossa in homine per ignem durantur, et per frigus medullae coagulantur, et in mundo terra per aestatem et

hiemem ad fructificandum excolitur, ita et mentes fidelium igne Spiritus sancti et rore compunctionis ad quaelibet bona corroborantur, et inertia torporis et negligentiae debilitantur.

XXXVI. Ut omnia quae in capite hominis sunt per mentum continentur, tali etiam modo cuncta praedicta in statutis locis suis per nubes sustentantur, quod designat ut mentes fidelium stabilitatem bonorum operum ita arripiant, ut in bonis perseverantes ad coelestia perveniant. Aestus etiam ossa et frigus medullam in homine significant, quoniam anima per ignem ossa coquit, et per frigus quod in vas suum trahit medullam coagulat; sic etiam per aestatem, et hiemem tota terra probatur, ita ut fructus ejus per frigus firmamenti sub terra coaguletur, et per calorem illius solvatur. Calor etenim solis et humor de aquis in nubibus ita se conjungunt et admiscent, ut per haec omnis fructus in terra regatur et firmetur, quia calor solis et humiditas aquarum totam terram quasi colendo ita fructificant et perficiunt, sicut tornator vasa sua ad perfectum perducit, tanta quoque firmitate in nubibus ad invicem copulantur, ut nequaquam ante novissimum diem intrando et exeundo, nec hac nec illac se spargendo dissipentur aut separentur. Et anima in homine per ignem sancti Spiritus ad quaelibet bona roboratur, atque per frigus torporis et negligentiae debilitatur. Ignis quippe fortitudinis et compunctio mentis hominis se in invicem admiscentes, bonum fructum in homine proferunt, hominemque in omni utilitate ita confortant et exornant, ut nequaquam a servitio et dilectione Dei separari possit. Nam cum homo molestiam et taedium peccatorum incurrerit, per eamdem molestiam peccata in ipso ita constringuntur velut per densum fumum ignis deprimitur, ne in viribus suis ardeat. Cum enim per vires

animae, voluptas carnis in mente hominis dirumpitur, mox suspiria ad coelestem patriam in eo texuntur, quemadmodum per apem favus cum melle in vase ipsius aedificatur, ubi etiam nova et vetera ejusdem hominis opera simul admista, cum vera humilitate regantur, ne per calorem superbiae combusta arescant. Per ignem itaque Spiritus sancti, et per humiditatem humilitatis fructiferae virtutes in vase Spiritus sancti, in quo sapientia mansionem sibi aedificat, perficiuntur, ita ut idem homo virtutes quae serenissimae coram Deo et angelis ejus sunt, ad se colligat, quasi in odore omnium aromatum, ubi deinceps non deficiunt.

Item de utilitate sensuum in homine et siderum in mundo, et quod dolus diaboli, quo Evam decepit, et originale peccatum toti per eam posteritati transfudit, quasi nebula sit, quae de nocivo aere consurgens terram obtegendo et fructus laedit, et ne claritas diei cernatur visum praepedit.

XXXVII. Sed et per visum oculorum, auditus, odoratus rationalitasque oris et tactus reguntur et cognoscuntur, sic utique ut sciatur vel quid sint, vel quomodo sint, sicut et per solem ac lunam et per stellas omnis constitutio firmamenti regitur et illuminatur. Homo enim per oculos videt, quae cum sapientia cognoscit, eademque per auditum, odoratum et per gustum capit. Quae autem in pectore sua congregat, ea per scientiam scit, sed ea per oculos non videt. Nam et serpentinus dolus occultus erat, qui se tunc manifestavit, cum Evam primo interrogavit quod illa nesciebat, eamque decepit, quoniam ipsa sine dolo fuit. Istud initium in primo originali peccato per deceptionem diaboli exortum est, ipsumque est quasi nebula quae de nocivo aere surgit, totam terram obtegens, ne purus dies inspici possit, et quae opera sapientiae quasi designando

corrodit. Sic quoque dolus nec jocunditatem, nec gaudium habet, nec in ulla parte in quiete est. Haec etiam designant, quod ad intentionem hominis quilibet sensus ipsius declinat, sicut et virtutes ad correctionem ipsius festinant, cum hoc a Deo poposcerit. Quo enim intentio hominis eum ducit, illuc quoque et sensus suos dirigit, sed tamen cogitationes cordis ipsius quandiu in occulto manent nesciuntur. Sic etiam nec Eva cum a diabolo decepta est, calliditatem illius novit, quoniam ille se totum ita obtexerat, ut dolus ipsius a primo parente videri non posset. Unde et omnem mundum in malo evertit, quia nihil boni in se habuit.

Quod supercilia ad munimentum oculis data itinera lunae designent, menstruis crementis et detrimentis obnoxia, et quod secundum hoc animae inter prospera et adversa in timore Dei constantia et securitas tenendae sint.

XXXVIII. Supercilia vero hominis itinera lunae declarant, viam scilicet alteram, qua ad restaurationem sui sub solem vadit, alteram autem, qua a sole incensa recedit. Et supercilia defensio et munimentum oculorum sunt, velut et luna tutamen et nutrimentum stellarum est, quia dum a sole incensa crescere incipit, ignem tam a stellis quam a sole recipit, in hoc illis subveniens, ne in nimietate ignium superabundent; et dum in detrimento est, ignes suos stellis non autem soli infundit, quoniam ille velut princeps existens, in uno statu semper est. Hoc quoque modo anima constantiam et securitatem in homine ad timorem Domini mittit, quae quasi via illius sint, quia dum homo Deum timet, interdum prosperitas, interdum quoque adversitas ei occurrit, in quibus eum recte incedere oportet, ita ut nec de prosperitate elevetur, nec de adversitate opprimatur. Unde et cum spiritu fortitudinis munitur, se

robustum in omnibus ostendit. Virtutes enim istae protectionem intentioni hominis faciunt, quemadmodum timor Domini fundamentum et scutum aliarum virtutum est, quoniam cum ipse fortitudine induitur, caeteras virtutes ad se colligit, easque et fortitudine et timore munitas ostendit, ubi hominem coelestibus desideriis tam in adversitate quam in prosperitate inhaerere facit.

De naso, ore, auribus, quantum in homine valeant, et quid diversi effectus eorum in exterioris mundi elementis et in interioribus animae significent, et quod in omnibus exempla sanctorum sequenda sunt.

XXXIX. Sed et a naso usque ad guttur, aquoso aere cum sibi supposito forti et albo lucidoque aere praemonstrato, nasus hominis aerem qui aquas movet significat; os vero in rationalitate humiditatem earum demonstrat, aures autem strepitum et sonum ipsarum aquarum manifestant, quae per ventum aquosi aeris et per elevationem nubium convenienter inundant. Nam auditu auris interiora hominis concutiuntur, sicut et sono superiorum aquarum elementa penetrantur, et humore os rationalitatis perfunditur, velut humiditate earumdem aquarum superiore humectantur, ne ariditate consumantur, atque odore nares replentur, sicut et aere eaedem aquae commoventur. Quod autem nasus sursum ad superiora in longitudine tendit, hoc est quod aer iste qui aquosus est in puritatem superioris aetheris et in ardorem superioris ignis humores suos transmittit, et ab eis temperamentum fortitudinis ne diffluendo dissipentur aut dissolvantur recipit. Per nasum quoque cerebrum et venae purgantur, quia etiam eadem elementa interdum commota, humore et fumo in superioribus multoties expurgantur. Purus

enim aether humiditate aquosi aeris, ut praefatum est, perfunditur, quemadmodum poenitentia operibus et exemplis justorum illuminatur, et ut auditus aurium verba scientiae capit, in qua verba ejus sonant. Flatus quoque odoris et humiditas rationalitatis oris in unum se conjungunt, madidumque humorem habent; et sicut etiam aqua fluit et sonat, et humiditate sua totam terram perfundit, similiter et aquosus aer superiora elementa humectat. Spiramen etiam animae rectum iter per nasum et per os habet, quod extra terminum suum nec ascendit nec descendit, sicut et idem aquosus aer itinera sua ut positus est tenet. Haec etiam designant, quod anima dono Dei in homine facta, cum discretivo intellectu boni odoris intente gustat exempla justorum, quae illi verborum viriditate auditus aliorum infuderat, interna cordis concutit, quatenus gratia Spiritus sancti perfusa, odorem virtutum omni desiderio retineant. Quapropter et temperantia odorem beatitudinis recipiens, et considerans opera fidelium, quae tam bonis insistendo quam a malis per poenitentiam desistendo perficiunt, potentiae Dei committit, ne per immoderationem dissolvantur, quia per temperantiam boni odoris scientia hominis purgata, ipsum in bonis ubique robustum reddit. Poenitentia quippe veris gemitibus multoties sublevatur, ubi vera et sancta verba aedificatione fidelium proferuntur. Virtus enim rectae moderationis in his esse debet, quatenus omnia opera sua homo bene disponat, et se ad coelestia justo intuitu ita attollat, ne modum suum excedat. Et ut in aquoso aere quidam sufflatus est, qui cum humiditate roris super terram descendens, viriditatem et ariditatem fructuum temperat, in aestate scilicet viriditatem, in hieme vero ariditatem; et ut per sufflatum istum fructus terrae vires recipiunt, ita et per os

hominis totus homo pascitur; et sicut per splendorem solis mundus illustratur, ita etiam per eumdem sufflatum omnia superiora spiramina temperantur et producuntur. Similiter per exempla justorum compunctio in fideli homine aliquando exoritur, quae illi viriditatem bonorum operum et ariditatem malorum infert, videlicet cum quasi in aestate bona appetit, et cum velut in hieme mala contemnit. Hoc modo in his justitiae fructibus delectatus et pastus, ut coelestibus desideriis semper intendat.

Quod in lingua hominis inundatio aquarum ostendatur, et quid per eamdem exteriorem fluctuum inundationem in interioribus figuretur.

XL. In lingua vero elevatio aquarum, qua ad inundationem sustolluntur, ostenditur, quia ut per linguam verba formantur, ita per elevationem ipsae aquae in undas procreantur. Per quod designatur quod anima coelestibus desideriis inesse desiderans, vas suum ad laudes Creatoris sui impellit, illudque assiduas orationes cum devotione mentis proferre facit. Et anima de humiditate movetur, et de igneo strepitu sonat, atque per hoc quod ignea est Deum cognoscit, et per hoc quod spiraculum est, ad Deum, qui spiritus est, anhelat. Quae cum ea quae bona sunt perficit, justum iter habet, velut purus aer qui tenebrosis nubibus caret; cum autem putredinem peccatorum operatur, quasi inundatio aquarum est, quae purum iter aeris evertunt. Sed cum deinde a peccatis se amoverit, sicut in Evangelio scriptum est de villico qui, peccata relinquendo et debita minuendo, ad misericordiam se convertit, et cum post peccata gratiam Dei quaerit, ut eam velut quatriduanum Lazarum exsuscitet, intima suspiria trahens, et correctionem sui quasi firmam sepem nectens,

atque bonis operibus insistens, ne consuetudini peccatorum iterum appropinquet, poenitentiam stabilem velut firmamentum operatur, ne denuo per incoeptionem peccandi mala faciat.

Quid virtutis vel fortitudinis per dentes, qui cavernosi sunt, nec medullam habent, in nobis exprimatur.

XLI. In dentibus autem retentaculum earumdem aquarum monstratur, quod secundum modum dentium forte et firmum est, videlicet fortis et albus lucidusque aer, qui aquas istas continet, ne modum suum excedentes dissolvantur. Per hoc ostenditur quod mens hominis cum gratia Dei per animam firmatur, et retinetur, ne per malas cogitationes nimis diffluat, ita ut eas sibi voluntarie per illicita desideria attrahat, quae etiam modo per opera peccatorum quasi tempestas, modo per poenitentiam eorum quasi medicina in homine efficitur. Dentes etenim hominis cavernati non sunt, nec mollitiem medullae habent, quoniam carne induti non sunt, sed per cerebrum atque per omnes constitutiones formae hominis, quae secundum firmamentum positae sunt, coagulantur et obdurantur, et per calorem et humiditatem capitis in duritiam exsurgunt. Haec autem designant quod anima rationalis in aequalitate infinita vita consistens, nec per corporis vegetationem incrementum, nec per ejus defectionem accipit detrimentum, quoniam spiraculum ipsa omnipotentis Dei est, qui omnes creaturas in praescientia sua ordinatas per Verbum suum mirabiliter creavit. Anima namque corpus cui per Creatoris sui potentiam invisibiliter infunditur, visibiliter movet, ac illud vivificando invisibilis in eo manet, quemadmodum Deus omnem creaturam, quam ad ministerium hominis creavit, invisibili quadam possibilitatis

suae vi ex viriditate terrae, et aeris calore, sed et aquarum humiditatem firmavit, et eidem animae indumentum, scilicet corpus, naturae suae incognitum atque alienum praevidit.

Quare infans, cum ossa habeat, sine dentibus nascatur, et homines cum in senium declinant eosdem saepe dentes amittant, et quid secundum ista demonstretur.

XLII. Nam infans cum tener est, et fortitudinem sanguinis nondum habet, dentibus caret, quia etiam frigidus est, sed postquam sanguis in eo roboratur, et calore perfunditur, dentes ejus oriuntur et confortantur. Cum autem ad senectutem pervenerit, sanguis in eo minuitur, et calor in ipso attenuatur, dentesque ejus iterum pro frigiditate in detrimentum et in commotionem convertuntur. Sic et cum anima primum ex praecepto omnipotentis Dei incorporatur, corpus suum, quod ex quatuor elementis creatum est, igne suo tandiu calefacit quousque per praeceptum omnipotentis Dei inde transeat. Ipsa etiam anima in infantia hominis, propter innocentiam ipsius cum adhuc sugendo teneris cibis pascitur, in ipso multum gaudet, quia nondum peccata, sicut nec Adam ante praevaricationem pure et simpliciter vivendo gustavit. Sed homo cum, per incrementum temporis confortatis ossibus, carnis et sanguinis sui robur acceperit innocentia cessat, quoniam gustus peccatorum in homine tunc surgit, anima contra naturam suam operando in ipso depressa, et per corpus in peccatis vivendo superata. Et quemadmodum post solis occasum splendor ipsius hominibus subtrahitur, sic ipsa post perpetrationem peccati, de amissione gaudii quod prius habuerat, gemens et plorans cruciatur. Gustus namque peccatorum corpus et sanguinem et omnia viscera hominis per opus peccatorum contaminat; post peracta vero peccata, homo

taedio peccatorum suorum in dolorem cordis per suspiria animae multoties coactus ducitur.

Quomodo vel unde dentes in pueris formentur, et quare gravi interim dolore constringantur, et horum in nobis significatio.

XLIII. Cum autem infans tener est, liquor de cerebro illius ad gengivas descendit, et cum caeteris quibusdam humoribus cavernulas in illis facit, in quibus etiam usque ad praefatam maturitatem latet, velut flosculi per hiemem in ramis arboris latent. Sed cum deinde fortitudo sanguinis et calor quasi aestas in illo exsurrexerit, idem liquor cum aliis humoribus et calore sanguinis coagulatus, in dentes erumpit, quemadmodum cum calor aestatis supervenerit, flosculi in ramis arborum apparere incipiunt. Infans enim priusquam dentes in ipso oriantur, gengivis per liquorem cerebri caeterosque humores cavatis, gravi dolore infirmitatis interim tenetur, qui postea puerili aetate transacta, in plenitudine sanguinis sui constitutus, sanctitate animae per gustum carnis in eo jam deficiente, lasciviam amplectitur, ideoque homo illius aetatis sub magna custodia timoris habendus est. Ita et anima corpori dominatur, dum homo adhuc in dubio positus cogitat quid eligere vel agere velit, vel quid non; quae tamen in corpore sine mora quasi captiva ducitur et ligatur, et quando homo gustu peccati per ferventem sanguinem coagulato malum committit, ipsa quoque cum corpore suo contraria naturae suae licet invita operatur. Et quemadmodum calor aestatis germina terrae et fructus arborum ad maturitatem perducit, sic homo per fervorem sanguinis sui illecebris carnis delectatus, quaelibet vitia prout valet perficere non desistit.

Quod dentes, qui cibos quibus homo alitur comminuunt et circumferunt, similitudinem molendini obtineant, et quomodo anima in interioribus suis ista imitetur.

XLIV. Dentes quoque, qui unumquemque cibum per cujus vires homo pascitur comminuunt et circumferunt, in similitudinem molendini positi sunt, quod cum aere aquarum circumfertur, et cujus lapidis circulus cum calore ardet. Sicut enim homo cibum quo reficitur dentibus suis conterendo temperat, sic etiam anima in ipso quidquid ipse secundum voluntatem suam elegerit, ardenti studio operatur. Ipsa quoque anima, per quam homo sensum et gustum ad perficiendum quodlibet opus sive bonum sive malum accipit, animo velut molendinum per cogitationes circumcunte, illum ardentissime instigat, in modum ignis, qui per sufflatus follium inflammatus fortius ardet. Sic anima etiam in quatuor elementis ex quibus homo creatus est, quaecunque vult homo per capacitatem rationalitatis operatur, per desideria cordis sui circumferens, sicut molendinum humana arte constructum per aquas velocissime circumfertur. Et quemadmodum ad servandam circuitus sui velocitatem per artem hominis convenienter et saepe firmatur, sic animae quandiu manet in homine per gratiam Dei in bono subvenitur, cui tamen alias in malo per suggestionem diaboli delectatio mala et consensus ingeritur.

Quia per mentum guttur et collum diversa in corpore habentium officia, et varii in mundo nubium, et multiplices in anima virtutum effectus indicentur.

XLV. Per mentum autem, quod quasi arcus incurvatum dependet, et faciem hominis elevat, et per guttur quod omnem

fortitudinem refectionis recipit, et ventri temperate immittit, et per collum quod etiam totum caput fortitudine sua sustentat, diversitas nubium designatur, quarum quaedam pluviis gravatae aliquantulum se deorsum inclinant, in serenitate vero velut hilaritatem superiorum demonstrant. Quaedam etiam cum virtute aeris terram tangentes, illam hoc modo contemperant, ut plenitudinem fructuum ad utilitatem reliquarum creaturarum proferat; quaedam etiam, quemadmodum columna, omnem volubilitatem firmamenti ferendo conglutinant. Homo namque fiducialem spem per animam ad Deum extendens, cum duobus oculis rationalitatis, scilicet scientia boni et mali, coelestem patriam et poenas inferni cognoscit, quia facie sua, quae per mentum elevatur, quamlibet rem visibilem conspicit, et qualis illa sit per intellectum considerat. Sicut enim homo per animam quaeque discernit, ita ea disponit, ut coram Deo et hominibus honeste fiant; sicut etiam guttur cibum quem recipit ventri pro confortatione temperate transmittit, quatenus homine per veram et puram fidem hoc modo confortato, ipsa ad regalem sedem veri Salomonis, qui Christus est, digne valeat aspicere. Fides enim cogitationes omnes quae ex peccato in homine surgunt dissipat, cogitationes autem quae ex ipsa in simplici veritate procedunt, per suspiria animae ad verum regem dirigit. Ipsa quoque fortis et vera virtus caeteras virtutes, ut collum caput, sustentat, et velut nubes volubilitatem firmamenti in modum columnae sustinent, sic omnia bona et sancta opera, quae coelestem Jerusalem aedificant, per bonam perseverantiam in hominibus conservat. Infideles autem qui, fide postposita, omnia opera sua per infidelitatem male operantur, coram Deo indigni, sicut cibus

digestus cum fetore emittitur, sic poenis infernalibus, nec immerito, deputantur.

Quod per crines, qui caput decenter ornant exterius, roris vel pluviarum guttae, quibus terra fecundata graminum vel fructuum decore vestitur, et interius innocentiae et castitatis et humilitatis cultus, quo ante Deum fulget anima, demonstrentur.

XLVI. Sed crines de capite dependentes guttas pluviarum ostendunt, quae per nubes singulariter descendunt, et totam terram rigando per viriditatem ad fructuositatem perducunt. Similiter anima, quae in mortale et deficiens corpus infantis a Deo mittitur, illud viribus suis vivificando suscitat. Ipso quoque in naturali simplicitate adhuc persistente, anima quasi quadam eleganti veste innocentiae induta valde decoratur, quia quaeque vitia, quae ut tempestates sunt, depellit, fructuositatem omnium virtutum producens, in modum terrae quae per suavem pluviam fructum suum germinando profert. Innocentia enim regina est circumamicta aurea veste, per quam castitas intelligitur, cujus virtutes sicut pluvia multiplicantur, et ejusdem castitatis caput humilitas est. Hae duae virtutes sibi in homine sociatae coelum laudibus resonare faciunt, et terram exemplis sanctarum virtutum replent.

Unde fiat quod in quorumdam hominum capitibus capilli fortitudinem suam tenentes non eradicentur, et in quorumdam capitibus infirmati per calvitiem defluant, et quod secundum ista tam fertilitas quam sterilitas, et fructuum in terra exterius, et virtutum in anima interius denotetur.

XLVII. Quod autem crines in quorumdam hominum capitibus fortitudinem suam superius non evulsi retinent, ita ut non eradicentur, hoc in illis est, quorum caro ex humoribus humida existit, quoniam isti capillos nutriunt, quemadmodum et terra irrigua multitudinem graminis producit. Per hoc ostenditur quod anima per vires suas fructuosas virtutes bonorum operum in illis hominibus operatur, qui devotis mentibus verba Dei libenter audientes per igneam inspirationem Spiritus sancti humiditatem lacrymarum in suspiriis et desiderio coelestium saepe producunt. Istorum sancta intentio quasi in pinguedine bonae terrae fructuosorum operum fructus cum gaudio profert, ita ut anima, in bonis operibus corpore sibi consentiente, in Christo jam exsultando gaudeat, ejusque charitatis dulcedine veraciter firmata in beata perseverantia ita persistat, ut jam nulla vagatione spiritalium vel carnalium vitiorum deficiendo arescat. In quorum vero capitibus capilli evelluntur, ita ut calvi efficiantur, hoc ideo est, quia caro eorum sicca in calore existit, quoniam calor ad verticem ipsorum transiens, capillos paulatim et singillatim evellit, cum humorem non habent, velut etiam terra humore carens pro ariditate sua viriditate graminum expers est. Sic homines illi qui in tanta duritia oblivionis Dei vivunt, ut nec per admonitionem Spiritus sancti, nec per doctrinam, vel consilium fidelium doctorum voluntati animae consentiant, aridae terrae quae sine humore est, et pro ariditate nullum fructum profert, assimilantur, quoniam omnia opera sua secundum voluntatem desiderii sui et non secundum naturam animae constituunt. Unde etiam multiplici vicissitudine peccatorum oppressi, nulla spe beatitudinis ad coelestia tendunt, nec in terrenis adjutorio alicujus utilitatis hominibus prode se cupiunt. Isti namque

homines igne Spiritus sancti non calentes, discretione quae mater virtutum est, carent, ita ut propter inconstantiam morum suorum, quod prius placuit modo displiceat, ideoque stabilitate sanctarum virtutum privantur quemadmodum caput crinibus suis destituitur.

Quid in diversis effectibus animae designet positio hominis in facie orientem, retrorsum occidentem, dextrorsum austrum, et sinistrorsum aquilonem habentis.

XLVIII. Homo itaque ad orientem versus et velut occidens ad orientem respiciens, brachiaque sua extendens, quemadmodum auster et septentrio ab invicem separati sunt, brachium suum dextrum ad austrum, sinistrum vero ad septentrionem dirigit. Hoc modo et anima cum viribus suis et quatuor elementis per scientiam boni et mali operando in homine volat, per scientiam boni ad orientem, et per scientiam mali ad occidentem respiciens; ita ut homo scientia boni per ignem, qui Deus est, accensus, in perfectione sanctissimorum operum cum austro volet, in effectu vero malorum operum in poenis aquilonis, secundum quod peccaverit, puniatur. Ipsa enim anima, quae corpus sensibile reddit, hominem in viribus suis frigidum aut calidum facit, ita ut per ipsam calorem austri, et frigus aquilonis sentiat, quod in flatu hominis probari potest, quem ipse secundum quod voluerit sive calidum sive frigidum emittit. Homo etiam in creatura, quam per visum discernit, secundum quod caro desiderat, bonum vel malum cum anima operatur, ipsaque anima in timore et amore Dei bonum quasi in dextera parte facit. Unde et mala scientia per bonam auxilio gratiae Dei in homine superatur sicut etiam sinistra manus per dexteram, quae majoris fortitudinis est, premitur. Anima enim, quae spiramen a Deo est, in corpore

invisibiliter manens, illud ad quodlibet opus movendo, non visu sed virtute rationalitatis agnoscitur; quemadmodum et ventus non per visum, sed per sonum et motum in flatu suo sentitur: sed tamen quid ista sint, humana scientia nec comprehendere, nec intelligere valet.

Quia, sicut collo humeri et brachia cum manibus, sic firmamento quatuor principales venti cum collateralibus suis inhaereant; et quomodo iisdem quatuor ventis quatuor vires in homines, scilicet cogitatio, locutio, intentio et gemitus assimilentur; et quid significet quod in dextra quam in sinistra vis major sit.

XLIX. Ut collo scapulae et humeri cum brachiis et manibus adhaerent, sic et quatuor principales venti cum collateralibus suis firmamento conjuncti sunt; et flexurae brachii, humerus cum scapula, manus cum digitis subveniunt, sicut et iidem principales venti cum alis suis, id est cum collateralibus ventis, firmamentum sustentant, et manus ad manum conjungitur, ut et ala cujusque ad alam alterius extenditur. Haec autem designant quod anima, quae per vitam, quae Deus est, vita existit, et spiraculum de Spiritu Dei finem vivendi ut humanum corpus non habet, corpus viribus suis vivificat et sustentat, velut sidera firmamentum cum puncto suo, quod terra est, quam in medio firmamenti verbum Dei constituens, immobilem firmavit et illuminavit. Siquidem anima quae a Deo missa in corpus invisibiliter et occulte descendit, hominem Deum per fidem cognoscere, coelum respicere, et coelestia operari facit. Et sicut ros invisibiliter super gramen cadens, illud fructiferum reddit, sic Deus hominem qui spem suam in ipso constituit, et terram, videlicet carnis desideria, pedibus calcat, toto corpore ad coelum erigit, ad fructus

bonorum operum perferendos, occulta dulcedine gratiae suae misericorditer irrigat, contraria vero opera aeternis gehennae suppliciis damnat. Homo namque omnia opera sua bona vel mala cum quatuor elementis operatur, in modum quatuor ventorum qui in superioribus partibus aeris vires suas exercent, et tamen flatus suos interdum in sordes et in immunditias luti deponunt. Quatuor enim principalibus ventis quatuor vires in homine, scilicet cogitatio, locutio, intentio et gemitus, assimilantur. Et sicut unusquisque eorum flatus suos dextrorsum et sinistrorsum mittendi potestatem habet, sic anima his quatuor stipata viribus per naturalem scientiam in quam partem voluerit, sive bonum sive malum eligendo, declinare potest. Australis enim ventus duos collaterales ventos quasi duas alas habet, quarum altera versus orientem calida est, quae bonas et sanctas cogitationes, quae per ignem Spiritus sancti studio piae intentionis accenduntur, significat. Altera vero versus occidentem frigida est, quae pravas et inutiles cogitationes in igne Spiritus sancti non calentes, sed frigidas et opera prava designat. Ignem quoque spiraculum, quod anima rationalis est, quae opera carnis et sanguinis, quibus homo delectatur, sentit, licet ad coelestia naturaliter suspiret, corpori tamen vires et calorem in immundissimo fetore peccatorum etiam subministrat, quemadmodum sol fetentem putredinem immundissimorum vermium radiis suis calefacit. Sed septentrionalis ventus omnibus creaturis inutilis est, qui etiam duas alas habet, quarum altera ad orientem, altera ad occidentem extenditur; quae scientiam boni et mali in homine designant, per quam ipse quaeque utilia et inutilia in animo suo velut in speculo considerat, sicut terra per firmamentum superius et inferius regitur. Orientalis autem venti ala, quae ad austrum tendit, demonstrat hominem qui per

bona opera ad Deum in amplexione verae charitatis ascendit; ala vero quae ad aquilonem respicit hominem carnis voluptatibus sordidatum significat. Et sicut ii duo collaterales venti orientali vento quasi duae alae juncti sunt, sic animae bonum et malum, bonum in gaudio et laetitia, per quae tanquam sol in virtute sua coram Deo lucet, malum per quod opera bona et sancta nigredine peccatorum, velut claritas solis tenebrosis nubibus obscuratur. Homo namque per bonam intentionem animae suae poenas quas in aquilone esse cognoscit, valde timet, quamvis corpus delectationibus peccatorum assuefactum, animam multoties premat. Sed et haec intentio animae duas alas habet, quarum altera timor Dei est, qui per admonitionem Spiritus sancti in homine accenditur, altera vero abrenuntiatio peccatorum, quae postea, timore Dei postposito, homo saepissime repetit. Occidentalis ventus etiam duas alas habet, quarum altera ad austrum et altera ad aquilonem extenditur, quae significant quod homo bonum sentit et per bonum malum scit. Et dextera ala ostendit quod anima desiderium et suspirium ad bona opera habet, sinistra autem fatuitatem hominis, cum qua mala perpetrat, quae ex debito originalis peccati contraxit.

Quia anima per Spiritum Dei in corpus missa viribus suis illud totum perfundat, quemadmodum flatus ventorum mundum omnem percurrit.

L. Sed et anima per totum corpus diffunditur, sicut et ventositas eorumdem ventorum per totum firmamentum discurrit. Anima enim, quae per Spiritum Dei in corpus missa est, viribus suis illud totum perfundit: et quemadmodum flatus ventorum in firmamento discurrunt, sic ipsa hominem Deum ardentissime diligere, et sanctissimas virtutes mellifluum

saporem habentes operari facit, quia eloquia Domini super mel et favum ori ejus dulcescunt. Sicque anima firmamentum, scilicet corpus suum, incomparabili ornamento virtutum et suavissimo decore sanctorum operum diligentissime perfundit.

Quia sicut homo brachiis et cruribus regitur et sustentatur, ita et venti alii aliis in confortationem firmamenti subveniunt, et quid vel ista, vel etiam eorumdem ventorum placidus flatus, aut turbulentus discursus in anima figurent.

LI. Nam et homo cum brachiis et cruribus suis totum se regit et sustentat, et ventosus est, quemadmodum quatuor principales venti cum collateralibus suis omne firmamentum in illud positi tenent, et ut unusquisque eorum ad confortationem firmamenti aliis subvenit. Haec designant quod anima quatuor alis, scilicet cum sensualitate, intellectu et scientia boni et mali, in homine volat. Cum sensualitate namque secundum gustum carnis in homine operatur, per intellectum vero opera sua discernit, si Deo aut hominibus placeant. Per duas etiam alas, scientiae videlicet boni et mali, homo omne opus in anima perficit, quarum diversitate qualis sit innotescit, quia salvationem per animam a Deo, per carnem vero honorem ab hominibus expetit. Et sic interdum per scientiam boni in coelum ascendit, interdum etiam per scientiam mali in terram prosternitur. Sed cum homo aliquando gratia Spiritus sancti intrinsecus tactus, pondere peccatorum suorum in anima se gravari senserit, de pravis operibus poenitentiam agens, ad Deum suspirat; et quemadmodum venti modo in aura placida, modo in tempestate magna in firmamento discurrunt, sic homo vel cum bono vel cum malo semper occupatus est.

Quomodo in flexuris brachiorum et in juncturis scapularum vel manuum reflexiones ventorum determinandae sint, et quod sicut dextera et sinistra firmamentumque et terra sibi in aliquibus cooperantur, sic et homo per scientiam boni et mali licet contraria omnia opera sua perficiat.

LII. In flexura etenim sinistri brachii principalis ventus orientalis designatur, in flexura autem, et in junctura ubi manus eidem brachio conjungitur, collaterales venti illius ostenduntur, in scapula quoque et in manu illius flatus eorumdem collateralium ventorum manifestantur. In flexura vero dextri brachii principalis australis ventus demonstratur; in humero vero atque in junctura, qua manus ipsi brachio coadunatur, collaterales etiam hujus venti declarantur; sed et in scapula et in manu ejusdem brachii spiramina ipsorum collateralium ventorum notantur. Hoc est quod anima in membris hominis similitudinem venti tenens, quodlibet illorum flecti et moveri naturaliter facit, et homo etiam secundum gustum carnis cum ipsa operatur. Quapropter ipsa de peccato excusare se non potest, quoniam homo per ardorem libidinis sicut lac coagulatus et conceptus est, et in dextra parte bonum, in sinistra autem malum per animam operatur; et ut quisque ventus alteri, sic anima corpori adjungitur. Homo quoque in bona scientia ad Deum tendit, in mala vero scientia, quae bonae, velut ancilla dominae, subdita est, ad malum se inclinat, et sicut domina per ancillam saepius offenditur, similiter et bona scientia a mala interdum superatur. Quemadmodum etiam manus ad operandum sibi conjunguntur, et ut firmamentum et terra, licet a se invicem plurimum distent, aliqua societate concordant, sic homo per

has dissimiles scientias quas in se habet quaelibet opera sua perficit.

De tripertita dimensione humani corporis et spissitudinis sphaerae mundi, et qualiter vita hominis secundum pueritiam, adolescentiam et senectutem eidem dimensioni conveniat.

LIII. Et a vertice capitis hominis usque ad finem gutturis ejus, et ab eodem fine gutturis usque ad umbilicum ipsius, et ab umbilico usque ad locum egestionis, aequalis mensura est; quemadmodum etiam a summitate firmamenti usque ad inferiorem partem nubium, et ut ab eadem inferiori parte nubium usque ad summitatem terrae, et ut ab eadem summitate terrae usque ad infimum finem ipsius aequalis mensura existit. Anima namque a primo die nativitatis usque ad ultimum diem vitae hominis secundum quod pueritia, adolescentia et senectus requirunt, operatur. In pueritia scilicet per innocentiam, in adolescentia per gustum carnis, quem peccata criminalia saepius sequuntur; in senectute autem taedium operandi habet; quapropter operibus suis, qualiacunque sint, finem cito imponere contendit. Sicut enim summus artifex firmamentum cum parietibus suis aequali mensura constituit, sic anima, quae in corpore operatur, a principio operis sui usque in finem aequalem possibilitatem operandi cum scientia boni et mali habet, quarum neutra sine altera operatur.

Quia superior pars terrae tenera, mollis et perforabilis; inferior vero tenax, dura et impenetrabilis sit, et quid secundum ista in hominis anima inveniatur.

LIV. Media autem pars terrae, id est superior pars ipsius, tenera, mollis et perforabilis est; altera vero medietas, scilicet inferior pars illius, tenax, dura et impenetrabilis existit, ita ut etiam duritia et fortitudo ipsius duritiam et fortitudinem chalybis exsuperet. Hoc modo etiam anima rationalis quamdam viriditatem in viribus suis habet, qua mollitiem carnis et duritiam ossium omnesque venas penetrat, velut arma quae per duritiam chalybis secandi quaslibet res majorem soliditatem capiunt; et ut panes igne fornacis coquuntur, ita opera corporis ardenti studio animae complentur. Ipsa enim corpus amore, ut dura pars terrae mollem partem terrae sustentat, et omnia opera sua cum ipso inseparabiliter operatur, cui etiam ut mulier viro suo, a quo separari non potest, quoniam duo in carne una sunt, adhaeret.

Quid mensura humerorum, cubitorum, manuum quoque et pedum, usque ad finem majoris digiti, ventis in aliqua proportione similis, in interioris hominis qualitatibus demonstret.

LV. Sed et ab utroque humero usque in flexuram utriusque brachii, et ab eadem flexura usque ad finem medii digiti utriusque manus aequalis mensura est. Manus quoque a junctura sua usque ad summitatem finis medii digiti, eamdem mensuram habet, quae a talo usque ad finem majoris articuli est, velut etiam quilibet principalis ventus cum collateralibus suis, et flatibus ipsorum in una mensura existit. Homo namque per vim rationalitatis bonis et sanctis operibus vana intentione interdum delectatur, quae dum operari incipit, sanguis ejus, qui in peccatis conceptus est, per laborem coepti operis totus in ipso commovetur, sicque taedio operandi opus suum imperfectum relinquit. Bonum etiam quod prius, non in Deo,

sed de propria virtute confidendo, inchoaverat, imperfectum propter elationem mentis suae deridet; et quantum, priusquam illud inciperet, in eo delectabatur, tantum post de imperfectione ejus erubescit, et quia tale quid fecerit, dolere et moerere incipit. Mensura enim quae ab humeris usque ad flexuram utriusque brachii est, opera quae homo per elationem mentis operatur significat; et mensura quae a flexura brachiorum usque ad finem medii digiti utriusque manus extenditur, demonstrat quod homo opera quae per elationem mentis operatus est per poenitentiam deleat. Unde etiam anima dum in corpore manet, plenum gaudium nunquam habere valet, quia corpus et anima sibi invicem adversantur. Quorum conflictum homo ferre non valens, pro magnitudine tristitiae in se ipso deficit, gemensque ad Deum contrito corde se ipsum per crebra suspiria humiliat, et ita per timorem Dei humiliatus, ab operibus malis et animae contrariis declinat, operans bona quae per manum significantur, currens etiam vias Dei quae per pedes ostenduntur. Manuum namque motus et pedum significat quoniam animae de bonis operibus gaudendum sit; quod autem a motu cessant, designat quod eidem animae in malis operibus sit tristandum et dolendum.

Quid mensura femorum in ante per latitudinem, et mensura ab umbilico usque ad loca digestionis per longitudinem, latitudini vel spissitudini terrae proportionaliter congruens in diversis animae affectibus ostendat.

LVI. Mensura quoque quae est in ante in transversum a femore usque ad femur tantae longitudinis est quanta illa existit quae ab umbilico usque ad locum egestionis est, quoniam latitudo terrae tantae longitudinis in transversum

existit, quanta spissitudo profunditatis ipsius est. Homo quippe qui frequenter peccat, si aliquando animae in bono opere consenserit, laetatur, in qua tamen laetitia dolorem timoris habet, quia timet quod incoeptum opus forte non possit perficere, et cum timore isto quem per vires animae in se retinet, bonum opus tandiu operatur, quousque hominem taedio peccandi anima sibi attrahat. Sic igitur omnis homo in hac vita positus modo voluntati animae, modo voluptati carnis consentit; sic quoque omnes sancti et electi martyres Dei, dum adhuc in saeculo viverent facientes vexillum passionis Christi portabant. Carne enim peccante anima, sicut, homo jejunans, esuriem habet; et carne esuriente, id est a peccatis cessante, anima, sicut qui cibis reficitur, in bonis operibus gaudet. Mensura etiam quae ab umbilico usque ad locum egestionis est, petulantiam carnis significat, cui homo interdum consentit, interdum resistit, velut cuique domino obsequium servi sui modo placet, modo displicet, et sicut terra per spissitudinem suam sustentatur, ita et jam in longitudine et latitudine sua utilia et inutilia procreat. Spissitudo enim terrae, quae servo comparatur, desiderium carnis designat; longitudo autem et latitudo ipsius abstinentiam ostendit quae pro domina hic computatur.

Quia per spatium quod est a fine gutturis usque ad umbilicum aer designetur, ipsique aeri omnia vacua penetranti, et terram ad ferendos fructus diversis modis temperanti, anima totum corpus vivificans, et ad operandum movens comparetur.

LVII. Sed et in spatio quod est inter finem gutturis et umbilicum aer designatur, qui de nubibus usque ad terram descendit, et naturali virtute sua creaturas terrarum temperat. Anima nempe quae vivens scintilla et rationale spiraculum ex

divina potentia consistit, totum corpus vegetando penetrat, ejusque amore circuit, illud ad quodlibet opus movens, et licet in gustu peccatorum exortum sit, secum operari compellit. Anima enim ab altitudine coeli ad terrena descendens, hominem quem vivificat, sed a Deo creatum esse intelligere facit, ipsaque aeri, qui inter coelum et terram medius videtur, assimilatur, quoniam homo per ipsam in superioribus bonum et in infimis malum operatur. Nam aer iste omnia loca terrae temperando pertransit, ita ut eam ubi arida est humidam faciat, ubi pinguis est, cum calore constringat, ubi aquosa est, exsiccet, ubi dura est, emolliat; atque hoc usque ad medietatem profunditatis ipsius facit, ad calorem quoque, et ad frigus quasi aratro eam evertit, rectaque temperie eam fructiferam reddit. In hunc quoque modum cum anima corpus suum ab omni viriditate virtutum aridum senserit, in moerorem et luctum convertitur, et corpus suum per scientiam rationalitatis et per spiritum compunctionis ad suspiria et lacrymas impellit, quia opera ejus prava esse cognoscit, et ita aridum corpus suum per humorem divinae gratiae revirescere facit. Sed si homo majora quam perficere possit, de viribus suis praesumendo, operari tentaverit, anima ipsum ad mensuram possibilitatis suae rursus retrahens, opera ipsius melius disponit; et si in oblivione Dei quasi in securitate tunc vivit, timore Dei perterritum ab oblivione Dei evacuat. Cum autem homo qui alienum Deum quaerendo in duritiam infidelitatis ducitur, tantis tribulationibus ab anima perturbetur ut nec spem salutis, nec ullum gaudium habere possit, per hanc tristitiam ipsa admonitione sua eum ad meliorem partem trahens ad Deum verum suspirare facit. Sic igitur corpus per animam, quae vivens scintilla et vita ex Deo est, ad spem veniae et quaelibet opera discernenda et sequenda

revocatur, et relicto errore duplicitatis, in rectum iter bonorum operum ducitur, ut etiam aqua cursu suo in recto meatu fluit, et sic postea bene vivendo in timore Dei fortis efficitur. Suavissimus quoque calor cum leni frigore ipsius humiditatem terrae immittit, eamque fructiferam in arboribus, in herbis et in granis facit, ita ut omnia haec per eamdem humiditatem virescant. Similiter anima in suavissimo calore fidei, et in fortissima patientia ad tolerandas omnes injurias hominem confortat, et opera quae non bene vivendo prius operatus est, et in quibus eum praestare non licebat, fugienda sibi proponit. Sic quoque eum in bonis operibus fructiferum et in sanctis virtutibus virescere facit. Niveum etiam frigus idem aer aliquando super terram mittit, quod ipsam totam obtegit, et per quod ad germinandum calefit, unde et illa ex se frigus suum educit, quousque ad fructiferum officium suum germinando interius praeparetur, ac sic deinde viriditatem fructui cunctorum germinantium infert. Anima namque hominem a gustu operum suorum, quibus eum velut molendinum circuire cogit, temperat, quoniam ipsa aer ille est qui sanguinem, per quem homo sensum et intellectum capit, fluere facit. Ipsa etiam carnem sudorem emittere facit, per cujus calorem homo sensum, et per cujus humorem, qui frigidus et humidus est, intellectum habet, et ideo omnis fructus operum ejus in sensualitate et in intellectu constat.

Quod ex aere et aves ad volandum subvehantur, et etiam quidam pisces in aquis ita ut aliquandiu sine pastu vivant nutriantur; et quod in hunc modum homo non carnis, sed animae desideria sequens, et per contemplationem volet, et Scripturarum suavitate pascatur.

LVIII. Quaedam etiam volatilia, quae magnae fortitudinis sunt, in aestate in eumdem aerem volantia ab ipso confortantur, ipseque aer aliquando in flumina descendens quosdam magnos pisces confortat, ita ut aliquandiu sine pastu esse possint. Similiter cum anima corpus ad consensum suum traxerit, in altitudinem coeli, velut avis in aerem, volat, et sicut avis sine aere volare non valet, sic nec corpus per se, sed per animam movetur. Sed cum homo desideriis animae aliquando consenserit, in charitate Dei totus ardet, sicque de die in diem in jucunditate aeternae laetitiae volans, in speculativa fide et in sapientia sanctarum Scripturarum delectatur, quarum suavitate invisibiliter pascitur et confortatur, velut piscis qui per aerem et per fluxum aquarum confortatus, in aquis sine pastu interdum vivit.

Quod et mare et flumina per aerem, et per venas sanguine infusas corpus, et per virtutes anima moveantur, quibus sicut terra rivulis irrigata bonorum germina operum proferat.

LIX. Iste etiam aer cum aquoso aere mare movet, a quo flumina divisa fluunt, quae terram irrigant et confirmant, quod etiam venae sibi connexae totum hominem cum sanguine confortantes ostendunt. Anima quoque, quae aerea est, et per quam omnia opera hominis quemadmodum per aerem omnes fructus terrae perficiuntur, per gratiam Spiritus sancti homini opera sua proponit, ut per cogitationes, quae velut mare inundant, utilia et inutilia discernat. Idem etiam homo naufragium saepe patitur, cum per bonas cogitationes animae non consentiens, de peccatis suis in magnam confusionem dimergitur, et sic in gravissimo labore cum nave cogitationum remigat, nisi per inspirationem Spiritus sancti supra petram, qui Christus est, eas aedificet. Cum enim mens hominis per

varias virtutes dilatata ad laudem Dei erigitur, stabile fundamentum supra petram aedificat, quod ventis, id est variis tentationibus diaboli, moveri non possit, quia quemadmodum venae cum nervis humanum corpus ne dissolvatur confirmant, sic virtus humilitatis bona opera ne per elationem dissipentur connectit et confirmat. Flumina namque rivulos educunt, terram viriditate sua adjuvando, quae omnia per praedictum aerem moventur, qui calore et humiditate sua omnia germinare facit. Ita cum anima carnis delectationem superans desideriorum suorum fundamentum in homine constituit, ipsa et corpus opera sua unanimiter perficiunt, unde et in sanctis operibus gaudens in dulci odore virtutum volat. Et quemadmodum majora flumina diversos rivulos emittunt, qui terram germinare faciunt, sic anima corpori dominans, charitatem, obedientiam et humilitatem cum aliis fortissimis virtutibus in eo suscitat, quibus hominem in laude Dei per exercitium bonorum operum introducat.

Quia sicut terra, calore aestatis et frigore hiemis in lutum resoluta ad quaelibet germinanda impraegnatur, ita et homo, anima et carne inter se confligentibus, nunc virtutum, nunc vitiorum fructus afferat.

LX. Terra enim de calore aestatis et de frigore hiemis semper lutulenta est, et lutum istud ad germinandum eam impraegnat. Hoc modo et corpus animae, velut ancilla dominae, subjacere debet, quae per corpus, sicut domina per ancillam, multoties superatur, ipsaque omnia bona in homine operatur, velut etiam aestivum tempus omnes fructus ad maturitatem perducit. Sed cum corpus in putredine peccatorum involutum contrarium animae existit, homo intra se sic dicit. «Ego in tanta duritia vivere nequeo, ut carni meae quae desiderat prorsus negare

valeam, sed idipsum quod possum facere mihi sufficit.» Ipse vero in putredine peccatorum suorum jacens, priorum virtutum quas operatus est interdum reminiscitur, et de lutulentis peccatis suis poenitentiam agens ad justa opera et sanctas virtutes quas prius habuerat cum gaudio revertitur. Et quemadmodum lutulenta terra omnes fructus per hiemis tempus in se servat, quos aestivo tempore ad gaudium hominum profert, ita homo priores virtutes quasi pretiosis lapidibus exornat et elegantiores reddit.

Quia sicut pectus hominis, cor, jecur, pulmonem, sic et aer calorem, siccitatem et humiditatem aurarum in se comprehendat, et hoc etiam modo memoria, animae cogitationes et opera sua disponendo contineat.

LXI. Pectus autem hominis plenitudinem et perfectionem ejusdem aeris ostendit, quoniam, ut pectus cor et jecur ac pulmonem, et caetera interiora ventris in se retinet, sic et aer iste calorem, siccitatem et humiditatem aurarum in se comprehendit. Tali modo et anima in pectore hominis cogitationes cujuslibet utilis vel inutilis causae considerando et velut scribendo discernit, et qualiter homo rationalis ipsam causam operari debeat disponit. Ipsa quoque anima quaelibet opera hominis sive mollia sint, eo quod carni placeant, sive dura, quia ei contraria sunt, congregat, et in se discutienda demonstrat. Per hoc etiam quod ignea est, calore suo illecebras carnis exsiccat; quibus desiccatis gemitum cum humiditate lacrymarum in eo suscitat, per quas anima omnia bona operando opera sua exornat. Anima enim delectationem carnis odit, et per hoc quod aerea, est carni suae mala opera et vulnera tempestatum diabolicae suggestionis ostendens, hominem ad cognoscendum opera sua qualia sint provocat,

velut etiam cor cum omnibus appendiciis suis hominem confortat, qui anhelitu suo omnia humectat.

Quia sicut cor jecore, pulmone et caeteris cohaerentibus sibi intestinis vegetatur, et sicut tempus diei et noctis, et aer tranquillitatis et tempestatum vicissitudinibus variatur, sic et vita hominis inter carnis et animae certamina modo vitiorum turbine qualitur, modo virtutum claritate laetatur.

LXII. Nam cor hominis calorem, jecur siccitatem, pulmo humiditatem illius demonstrant, quia ut calor cordis, et siccitas jecoris, et humiditas pulmonis hominem vegetant, ita et calor, siccitas humiditasque aeris et aurarum ea quae in mundo sunt confortant. Pari ratione sicut cor cum omnibus sibi cohaerentibus vitalibus hominem calefacit et roborat, sic anima cum sibi collatis virtutibus a Deo actus hominis perficit, sanctum desiderium ad bona opera ei tribuens. Sed cum hoc opus desiderii malum esse cognoverit, moleste ferens quod gessit, hominem per compunctionem ad lacrymas rursus impellit, talisque tunc efficitur velut qui in bonis operibus delectatus pro gaudio lacrymatur. Ipsa quoque anima omne opus hominis, sive bonum sive malum, quocunque animo fiat, secundum desiderium carnis regit, et quemadmodum praedictus aer in omnem creaturam, modo germinantem et florentem, modo arescentem et deficientem, spirat, sic anima opera carnis modo gaudiis, nunc vero lacrymis variando commutat. Et sicut sol et luna cursum suum sine vicissitudine nubium nunquam perficiunt, sic homo nullum bonum opus quod facere inchoaverit, in tali puritate ut proposuit ad finem perducere valet, quin aliqua tempestas eum saepius perturbet. In similitudine namque diei et noctis, quae interdum in luce sua clarius lucent, et interdum ex vicissitudine nubium in luce

sua deficiunt, homo certamen corporis et animae habet. Per desiderium enim carnis in bono deficit, sed per desiderium animae gaudens in ipso proficit, quia in omnibus operibus suis calore ipsius vegetatur, quemadmodum praedictus aer cum omnibus creaturis volat.

Quod sicut venter viscera et cibos molis dentium contritos in se ad utilitatem totius corporis claudit et retinet, ita et anima in arcano memoriae cogitationes correctionis suae reponere et sollicita discretione ruminare debeat.

LXIII. Et quemadmodum per guttur cibi ventri immittuntur, qui per molendinum dentium prius confringuntur, et ut pectus hominis cogitando et cognoscendo omnia quae hominis sunt temperat, et sicut venter viscera hominis continet et claudit, ita et praedictus aer virentes vires in fructus mittit, et sic ea quae in mundo sunt, ad salutem hominis conservat. Eodem modo anima omnia opera hominis ruminat et memoriae commendat, ita ut nullum illorum indiscussum relinquat, velut esca ventri per guttur immittitur, et sicut esca dentibus conteritur, sic anima cum spiramine suo opera hominis discernendo scribit, et hanc scripturam per cogitationes colligit, ut homo opera sua qualia sint cognoscat, quae ipse velut aliquas formas rerum in cogitationibus suis in quibus formantur jugiter inspiciat. Homo igitur operum suorum non potest oblivisci, quia in cogitationibus suis sicut viscera in ventre clausa servantur, ipseque in omnibus operibus suis per animam viret, quoniam ipsa aerea est. Cogitationes quoque cum scientia in pectore hominis quasi famulatus omnium operum illius sunt, quoniam ea praeveniendo praeparant, sicut sinistra dexterae famulatur, quia et hiems aestati servit, quoniam omnia conservat quae aestas profert. Etiam anima

servitium cogitationum est, et cogitationes sicut pugillaris in quo scribitur animae sunt, quoniam ipsa omnia opera hominis cum illis limat, et quasi scribendo ad id ad quod per corpus cogitur praeparat. Cum enim homo mala opera secundum desiderium carnis operatur, tamen ex virtute animae interdum compunctus lacrymas fundit, quia mala opera carnis animae displicent, quamvis in consensu eorum carnis subjecta multoties famuletur. Ipsa quoque mala opera quae homo per delectationes carnis commisit, lacrymabili suspirio quasi scribendo ipsi in memoriam revocat, et sicut hiems fructus aestatis in se conservat, sic anima delinquenti homini suspirium quo salvetur in se diligenter proponit

Quod tumores carnium qui in pectore eminent et ubera vocantur, et exterius aeris ubertatem et interius hominis desideria cordi inhaerentia significent; et quia sicut mulier viro comparata mollis est et infirma est, ita et delectatio carnis ad vires animae nullam fortitudinem habeat.

LXIV. In pectore autem, in quo omnia quae homo facere vult congregantur, quidam tumores carnium insurgentes in ubera vertuntur, quae ubertatem supra demonstrati aeris designant, quoniam ut ubera fortitudinem et plenitudinem hominis ostendunt, ita et ejusdem aeris ubertatem ad fertilitatem terrae manifestant. Sic et anima scit quae eam sicut aerem sursum volare faciant, quia sicut cordi mentem, sic animae scientiam inesse constat. Quapropter omnia opera hominis per ipsam perficiuntur, Et sicut humanum corpus diversis generibus indumentorum vestitur, sic anima singulis quibusque operibus carnis, qualiacunque sint, tanquam vestimentis cooperitur, quae etiam in ipsa jugiter apparent, animabus tantum et solis spiritibus visibilia, quoniam quae homo seminaverit haec et

metet, manipulos operum suorum in fine reportans. Desiderium namque hominis cordi ejus velut ubera pectori adhaerent, in quibus omnis vis pectoris consistit; ideoque anima per desiderium carni cooperari cogitur, ita ut per ipsam, quia aerea, humida et calida est, omnia opera perficiantur, quemadmodum ubertas totius terrae per aerem abundanter profertur. In loco enim illo vir in viribus suis potens est, sed ibi mulier lac infantibus effundit, qui cibo refici non possunt. Ita et vires animae fortissimae sunt, quoniam per ipsas Deum scit et sentit, quamvis desideriis carnis etiam famuletur. Quapropter cum dolenti suspirio corpus macerat, dum contra voluntatem suam Deo servire contemnit, velut servus qui a domino suo cum indignatione recedit. Delectatio namque carnis vires animae, cui peccata displicent non habet, sed motu ardentis sanguinis agitur, ideo corpus per vires animae in tantum affligitur, quod gravia peccata sine dolore suspirii cum gaudio perficere nunquam valet. Ipsa quoque delectatio viribus animae comparata nullam fortitudinem ad bene operandum habet, sed gustu carnis pascitur, sicut infans cum lacte matris alitur, quia omnino debilis est, sicut mulier si fortitudini viri comparetur. Sed desiderium animae sicut volans sagitta acutum est, quae hominem in quem mittitur vulnerat. Unde delectatio carnis viribus animae, sive velit sive nolit, multoties subditur. Quapropter desiderium animae homini in delectationibus carnis secure viventi sic imperando loquitur: «Attende quod opus tuum quasi fetens lutum est, ideo in confusionem convertitur, quia omnem suavem odorem spirans a te longe factum est.»

Quod mulier propter debilitatem suam ad viri procurationem respiciens, ei subdita et ad serviendum parata semper esse

debeat, et quid extrinseca communis eorum conversatio in interioribus designet.

LXV. Unde et mulier debilis est, et ad virum aspicit, ut per eum procuretur, quemadmodum luna fortitudinem suam a sole recipit, ideoque et viro subdita, et ad serviendum parata semper esse debet. Ipsa enim opera scientiae suae virum operit, quia et de carne et de sanguine plasmata est, quod vir non est, quoniam primum limus fuit, quapropter etiam in nuditate sua ad mulierem respicit, ut ab ipsa operiatur. Hoc est quod delectatio carnis ad desiderium animae cum magno tremore aspicit, quoniam ab illa saepe reprehenditur et superatur; nec tamen a viribus animae superari potest, quia quemadmodum mulier ad virum aspicit, quatenus ab eo procuretur, quoniam ei cum timore servit, sic ipsa ad animam semper respicit. Sed cum homo per delectationem carnis totus defecerit, per admonitionem desiderii animae iterum excitatur, cogitando apud se cum in tanto honore a Deo constitutus sit, cur a vitiis non desistat; sicque anima corpus suum ad amorem bonorum operum saepius retrahit. Istam namque diversitatem operandi homo in se semper habet, ut etiam angeli cum Deo in gaudio sunt, et ut mala opera hominum cum ira judicio ejus per ipsos judicantur. Animam etiam a spiritu Dei spiraculum est, et in corpus hominis missa per se ipsam nihil operatur; sed quidquid illud ab ea postulaverit, hoc in natura sua cum scientia boni, qua Deum sentit, et cum scientia mali, qua ipsum timet, velut ignis accendit in bonis operibus semper gaudens, et in malis corpus affligens. Homo enim per vires animae ita reviviscit, ut opera quae secundum desiderium carnis operatus est, et quibus

animam a viribus suis denudaverat intelligens, ad lacrymas quibus anima velut camisia induitur moveatur.

Quod quisquis per poenitentiam peccata sua absterserit, ulterius de ipsis non erubescat; et quod qui per jejunia et orationes se cruciat, quasi purpurea veste animam suam exornet.

LXVI. Quapropter quicunque per lacrymas verae poenitentiae peccata sua sicut Maria Magdalena, quae super pedes Domini flevit, absterserit, de ipsis amplius non erubescet. Sed cum post lacrymas jejuniis et orationibus carnem suam macerat, animam suam quasi purpurea veste exornat, per quam cicatrices vulnerum ita obteguntur, ut in ipsa nunquam appareant. Anima etiam poenitentiam ab homine semper quaerit, quoniam ipse gustum peccatorum habet; ipsaque per poenitentiam operari postulat, ut etiam mulier per subtilem scientiam operis sui virum operit, Homo autem qui a peccatis, quibus per gustum carnis occupatus est, declinaverit, bona opera omni studio operans, animam suam aureis, coronis et omnibus ornamentis ornat. Unde etiam angeli super eam, quae perdita ovis erat, gaudium habent, et ipsa cum illis laetatur. Vitia namque et virtutes ut mulier fertiles sunt, quia vitium vitia, et virtus virtutes parit; virque qui secundum Deum fortis et potens est, omnia opera sua, scilicet bona et mala, cum muliere perficit, quae prima casum dedit, et per quam eadem mala in melius postmodum reparata sunt.

Quia sicut aer per calorem et humiditatem fructus terrae ad maturitatem perducit, sic cor, jecur et pulmo ventrem ad conficiendos et digerendos cibos confovent, et quod perversas peccatorum consuetudines igne zeli sui consumat Deus.

LXVII. Sed cor ventrem etiam calefecit, jecurque eum confirmat, et pulmo humectat, ita ut ille receptionem ciborum usque ad egestionem conservet, sicut et supra demonstratus aer viriditatem, calorem et humiditatem omnium germinantium fructuum usque ad maturitatem ipsorum perducit. Sic etiam anima, quae rationalis et ignea est, rationalitatem cum vento, sicut et ardens ignis flammam suam sine vento non emittit. In circumeunte quoque circulo scientiae boni et mali, cum rationalitate, per quam cognoscit quid Deo placeat vel discernit per quam etiam intelligit quod Deus malam consuetudinem peccatorum in zelo suo comburit, sicut scriptum est:

Verba David ad idem pertinentia, et quod sensu accipienda sint.

LXVIII. Descendit fumus in ira ejus, et ignis a facie ejus exarsit, carbones succensi sunt ab eo **(Psal. XVII)**. Quod sic intellectui patet: Homo qui peccando in oblivionem Dei ducitur, super hunc ira vindictae Dei ascendit, et peccata illius coram eo per ignem examinantur, quia sicut exstincti carbones per ignem succenduntur, sic ipse poenas ad comburendum peccata parat. Ipse enim per scientiam boni et mali pro malis factis suis se puniendum, et etiam bona opera in laude Dei volantia super cherubin ascendere cognoscit. Ista vero scientia fiducialem spem quam homo ad Deum habet ealefacit, eumque ad timorem et amorem Dei confortat. Per has namque virtutes humiditas lacrymarum educitur; per has etiam omnia bona in homine perficienda conservantur, quemadmodum venter per cor, per jecur, et per pulmonem receptionem ciborum usque ad egestionem servat. Omnia quoque opera, sive bona sive mala, per rationalitatem aeriae et rationalis

animae cum viriditate scientiae, cum calore sensualitatis, et cum humiditate sapientiae ad agnitionem hominum proferuntur, sicut etiam praedictus aer viriditatem, calorem et humiditatem omnium germinantium fructuum usque ad maturitatem ipsorum producit.

Quod teneritudo ventris, costis et ossibus vallata, mollitiem terrae fructiferae et lapidibus interpositae designet; et quid etiam per haec in diversa qualitate humanae vitae exprimatur, adhibito in testimonium versu psalmi XVI *ad idem congruente.*

LXIX. Et venter, qui costis et aliis ossibus quae succum medullae non habent, sustentatur, mollem fructiferamque terram, quae lapidibus interposita est designat. Hoc exemplo anima gustum peccata in natura sua non habet, quamvis peccata cum corpore operetur, et illud ad opera quae gustus carnis suae postulat, in similitudine aeri venti qui totam terram ad germinandum movet, accendat. Ipsa enim corpus in omni opere suo continet, ut mollis fructifera terra interpositione lapidum firmatur; et sicut tener infans de peccatis quae nondum gustavit loquitur, et velut Adam ante praevaricationem peccatum scivit, et non gustavit, sic ipsa in corpore quod peccat peccatum non naturaliter gustat. Anima vero quae sancta et bona opera operatur, pro meritis operum suorum coram Deo in coelesti regno gloriosa est; sed animae quae mala opera perpetrat magnae poenae per judicium Dei adsunt. Beatus etiam homo de bonis operibus suis coram Deo et hominibus laudatur, quapropter anima ipsius gaudet; sed homo qui lubricis peccatis involvitur, coram Deo et hominibus in magnam confusionem ducitur. Unde ipse cum sudore pudoris homines propter peccata sua fugiens, cum se

in his culpabilem cognoverit, omni honore beatitudinis se mortuum et despoliatum plangit dicens: «*Susceperunt me sicut leo paratus ad praedam, et sicut catulus leonis habitans in abditis* **(Psal. XVI)**.» Quod sic intellectui patet: Homo cum peccaverit omni beatitudine propter peccata sua denudatur, quando per propriam voluntatem ipsius omnis sanctitas ab eo rapitur, sicut leo quod devorare vult rapit; et propter miserabilem confusionem peccatorum suorum, sicut catulus leonis in abditis, sic ipse de peccatis suis erubescens, hominibus absconditur, ne opera ejus cognoscantur. Sic quoque omne opus hominis aut praemium in gloria, aut poenam in judicio Dei consequetur. Sed anima quae in sanctitate gaudet ad Deum dicit: «O altissime Deus, omnia vota mea tibi ad laudem reddo, quia sine te per me nihil possum, nisi quantum per gratiam Spiritus sancti in me accendis.»

Quia sicut succedente fructu flores excutiuntur, ita et esuries subveniente saturitate depellatur, et quod eodem modo anima peracta poenitentia de peccatis in quibus quasi fame tabescebat, justitia Dei in exsecutione sanctorum operum saturetur.

LXX. Esuries quoque, quae cibum postulat, flores fructuum manifestat, sed cum fructibus venter saturatus fuerit, esuries cessat, velut cum fructus procedunt, flores corruunt. Anima similiter, quae spiraculum a Deo est, et cum scientia boni et mali veritatem semper quaerendo thesaurus justititiae existit, Deum super omnia diligendum esse in natura sua intelligit, quoniam ab eo sicut scintilla ab igne processit, et etiam opera hominis sicut scintillas fulminare facit, quia homo per eam quasi per scintillam illustratur. Ipsa etiam hominem pro

vilissimis operibus suis, quae cum ipsa contra Deum operatur suspirare facit, eumque justitiam Dei in se esuriendo tandiu affligit, quousque peccata sua cognoscendo lacrymas cum poenitentia pro illis effundat. Cum igitur homo peccata sua hoc modo poenitendo conculcaverit, anima justitia Dei saturatur; sed cum postea flores virtutum cum bonis operibus ad se collegerit, ipsa bonis operibus repleta, statim non esurit, quae prius in malis operibus dolendo famem patiebatur, quoniam fames ista per fructus bonorum operum velut cum flores corruunt deficit.

Quibus congruentiis stomachus, mundus et anima sibi invicem confortantur, et quod Deus hominem sine praecepti lege nunquam esse velit; et quid in eo et aestatis viriditas, et hiemis ariditas, ipsiusque mundi capacitas ampla designent.

LXXI. Sed stomachus, cujus sedes in ventre est, et cui cibi immittuntur, et a quo emittuntur, et qui ut saccus ligatus est cum visceribus, capacitatem mundi ostendit, quem creaturae germinando et crescendo replent. et quem deficiendo quasi inanem reddunt, hoc est quod homo, qui sicut luna crescit et deficit, per animam, quae omnibus creaturis repleta est, operatur, et sicut sanguis in venis est, sic omnia opera hominis in anima sunt. Quae cum bonis operibus secundum desiderium suum repleta fuerit, in aeternam mansionem ubi cibo vitae reficiatur ascendit, et cum malis operibus occupatur, in fetentem putredinem infernalium poenarum peritura descendit. Deus enim, qui praeceptum Adae dedit, hominem sub praecepto esse vult, in cujus observatione anima opera salvationis cum gaudio colligit, quae in exsilium perditionis lacrymabiliter mittitur, cum homo desideriis carnis suae praeceptum relinquendo consenserit. Sed sicut

stomachus, qui cibum recipit et emittit, cum visceribus ligatur, sic ipsa cum omnibus creaturis vel in ascensione boni, vel in descensione mali in homine operatur. Et sicut creaturae in aestate florent et virent, in hieme vero arescunt et deficiunt, ita ipsa in bonis operibus gaudendo floret et viret, et in malis operibus dolendo arescit et deficit. Stomacho etiam non prodest ut vacuus sit, quemadmodum nec capacitati mundi utile esset, si diversis creaturis evacuaretur. Capacitas quoque ista dispensatrix virium fructuositatis terrae est, quia eam nec desolatam, nec vacuam in ulla re quae necessaria ad officium fructuum est dimittit, quoniam si mundus arctus et constrictus esset, ita ut dilatatione careret, plenitudinem creaturarum, quam nunc habet, ferre non posset. Sic et homini non prodesset si tantum unam scientiam haberet, quoniam quasi vacuus tunc esset, cum nullum opus incipere aut perficere, seu lucem diei vel tenebras noctis discernere posset. Qui modo in duabus scientiis plenus est, et per bonam scientiam Deum cum bonis operibus amat, quem etiam per malam mala opera cognoscendo timet. Anima vero cum magna sollicitudine in corpore, sicut paterfamilias in domo sua, habitat, qui semper sollicitus est ne in bonis suis depraedetur, quoniam ipsa curam istam ne homo per involutionem peccatorum a sanctis desideriis, quae per ipsam fiunt, despolietur semper habet. Cum autem homo propter taedium peccatorum suorum animae aliquando consenserit, ipsa, inde gaudens, homini omnia peccata sua in amaritudine proponit, et coelestia desideria super mel et favum ei dulcia faciens, ipsum sanctum saepissime efficit, et ad coelestia regna perducit. Sicut enim homo periret si stomachus vacuus semper foret, sic anima sine istis duabus scientiis nequaquam esse posset; et ut mundus aresceret si a bonis et malis fructibus

inanis esset, ita anima arida et inanis existeret si operibus quae homo per has duas scientias operatur careret. Ipsa namque omnia quae hominis sunt in rectum iter dirigendo cum discretione recte dispensat, et per bonitatem Dei, a quo divina est, per sancta etiam opera quae cum homine operatur mansionem in terra viventium se habituram confidit. Per scientiam quoque boni, qua malum cognoscit, illud injustum esse judicat, quamvis idem malum per corpus coacta saepe operetur; et si scientiam istam boni et mali non haberet, sicut follis cum qua faber nihil operatur esset. Et sicut mundus absque omni plenitudine fructuum esset, si non in viriditate germinaret, sic etiam ipsa sine honore et beatitudine bonorum operum esset, si in rationalitate scientiae boni et mali non floreret.

Quod in similitudinem aeris terram ad fructificandum juvantis, anima quoque per vires suas corpus ad quaelibet opera exsequenda moveat, quibus, si recta fuerint, in aeternum decorata, Deum et angelos et beatas animas perfecte intueatur; si vero perversa, velut immunda ab hac visione repellatur.

LXXII. Praedicta autem mundi capacitas aerem in se habet, qui viribus suis viriditatem terrae immittens, eam fructiferam facit, fructusque ipsos cum ad maturitatem pervenerint ventosa frigiditate ad ariditatem inclinat; sed quamvis terram frigiditate hac exterius arefaciat, ipsa tamen ex hoc interius pinguescit quatenus in aestate germinare possit. Proinde Creator omnium, qui terram ad operandum firmavit, animam, per quam homo omnia opera sua operatur, secundum se ipsum constituit, quae homini, qui ipsius Dei opus est, et usque ad novissimum diem operabitur, sicut sancta Divinitas invisibilis

existit; sed post novissimum diem, cum homo totus spiritalis effectus fuerit, sanctam Divinitatem et omnes spiritus et animas perfecte intuebitur. Eadem vero anima fructifera vis est, quae totum hominem movendo secum vivere facit; et sicut homo panno ex filis texto induitur et vestitur, sic ipsa omnia opera quae cum homine operatur, ut vestem induens, cum illis, sive bona sive mala sint, sicut corpore in quo habitat obtegitur. Bona quidem opera, cum de corpore abcesserit, sicut vestimentum in fulgore purissimi auri quod omni ornamento decoratum est in ipsa apparent; sed prava opera ut vestimentum omni immunditia pollutum in ipsa fetent. Ipsa etiam in similitudine aeris cum homine operatur, qui vires suas terrae immittit, per quas fructifera est et fructus suos perficit, et qui frigiditate hiemis totam terram arefacit; quae tamen ad fructuositatem terrae calorem in se conservat, quoniam per vires animae pueritia, adolescentia, juventus et senectus, fructus bonorum operum operantur et perficiunt, quae decrepita aetas per defectum quasi arefacit, sed tamen in vera fide ad praemia aeternae beatitudinis post finem hominis conservabuntur.

Quia sicut terra, si bis in anno viresceret et passim gigneret, arescendo in pulverem verteretur, sic et anima in opere suo deficeret, si omnibus desisideriis suis et voluptatibus carnis immoderate deserviret; et quod instar terrae inaequaliter fructificantis, ex mutabilitate sui et conflictu carnis nunc in profectu, nunc in defectu posita, nec fidem in Evangelio commendatam, nec visionem Dei in paradiso perditam in hac vita perfecte obtinere valeat.

LXXIII. Quod si terra bis in anno viresceret et passim gigneret, in ariditatem verteretur et sicut pulvis efficeretur. Per

hoc designatur quia si anima desideriis ac voluntati carnis suae pariter consentiret, nullum opus perficere posset, quoniam ipsa vivens spiraculum est, quod nobili tactu totum corpus illud vivificando pertransit, quemadmodum etiam flatus praedicti aeris totam terram fructiferam reddit. Idem vero aer quasi anima terrae existit, cujus humiditatem flatu suo tangens, eam virescere facit; et sicut aer iste, cujus viriditas sanguinem et humiditas sudorem in homine significat, in terra invisibilis et impalpabilis est, sic anima in corpore impalpabilis sanguinem calefacit, et per rationalitatem, in illo visibiliter operatur. Homo namque se Deum habere per animam intelligit, ideoque sive per se ipsum, sive per alium legem sibi semper constituit; et hoc ei naturale est, quoniam primus homo legem in praecepto accepit quam per consilium serpentis repudiavit. Qui post praevaricationem praecepti Dei in exsilium istud expulsus, paradisum inhabitare non potuit, ad quem tamen in multis suspiriis anhelavit. Ut etiam anima, cum per corpus superata fuerit, plurima suspiria dolendo trahit: sed cum illud desideriis naturae suae subdiderit, in magno gaudio laetatur. Et sicut terra in frigore et in calore fructus suos non aequaliter profert, sic etiam ipsa male et bene operando inaequalia opera habet. Ex natura namque ista, in qua anima per corpus, et corpus per animam saepe superatur, homo illam puram fidem nequaquam habere potest per quam ipse montem elevare et in mare mittere possit, ut Dominus discipulis suis de grano sinapis dicebat, et quam Adam habuit quando invisibilem claritatem Dei exterioribus oculis suis videbat, in qua quaecunque vellet se posse facere non dubitabat. Sed post praevaricationem, nec Adam nec ullus hominum hanc visionem habere potuit. Unde fidelis homo cum interiori visu animae suae in speculo fidei ad Deum

respiciat, et ab eo qui omnia potest se salvari confidat. In qua fide multi desideria carnis suae mortificando plurima signa fecerunt.

Quia sicut venae cordis, jecoris et pulmonis, ad receptionem vel emissionem ciborum stomacho subveniunt, et eidem stomacho continua vel nimia repletio aut exinanitio obessent; ita et anima corpori quidem in quibusque operibus adest, sed eam taederet, si corpus ipsum desideria carnis semper sequi permitteret.

LXXIV. Nam et de corde, et de jecore, et de pulmone, quaedam venae quasi fistulae extenduntur, quae ad receptionem et ad emissionem ciborum stomacho subvenientes adsunt. In hunc modum anima, quae magna vi corpus quod dormiens invenit exsuscitat, in multis itineribus suis Deum sentit. Et quemadmodum venae stomacho adsunt, cum impletur et evacuatur, sic ipsa in omni bono et malo homini adest, ita ut homo cogitationes, duritiam malitiae et mollitiem carnalis desiderii incipiendo et perficiendo per eam exerceat; et sicut sanguinei rivuli ad stomachum currunt, sic ipsa viribus suis totum corpus pertransit. Sicut etiam stomacho non prodesset, si semper plenus vel vacuus foret, sic etiam animae obesset, si corpus in deliciis desideriorum carnis semper viveret, quoniam in viribus esuriem desideriorum naturae suae habendo deficeret, ut etiam sensu et corpore saepe deficit, qui in pinguedine carnis suae incessanter peccat.

Quia sicut caro hominis laeditur si vel superflue vel minus necessario ciborum alimenta percipiat, sic et anima si plus vel minus justo districtioni vel remissioni insistat; et quod

stomachus mundos quidem recipiens, sed fetentes cibos rejiciens, hominem qui in peccatis delectatur, sed postea per poenitentiam purgatur, significet.

LXXV. Si igitur cibi superflue accipiuntur, caro hominis ex indigno livore infirmatur; vel si minus necessario sumuntur, caro in defectu attenuatur. Sic itaque stomachus recte dispensator receptionis et emissionis ciborum est. Cum etiam anima ignea vi sua hominem ita superaverit, ut a carnalibus desideriis et a propria voluntate sua abstinendo se maceret, tunc per suggestionem diaboli superbia inflatus, alios spernendo saepe dicit: «Sanctus sum et ab omnibus laudari et honorari merito debeo.» Sicque oculis animae ejus per superbiam obcaecatis, pro nimia tristitia gaudium et coeleste desiderium habere non potest, et ideo in ipso homine turbata dicit: «Ach, ach, ego per fetentem superbiam obcaecata coelestibus desideriis, in quibus Deum vidi et intellexi despoliata sum.» Unde etiam homo, qui non per carnem et sanguinem, sed per vires animae, qua Deum scit et sentit, bona operatur, elationem in bonis operibus diligentissime caveat, ne per illam praemia aeternae beatitudinis amittat. Sicut enim homo si cibos superflue vel si minus necessario receperit, caro ejus infirmatur, sic etiam anima per elationem superbiae et per nimiam abstinentiam quae sine discretione est, deficit. Anima vero quae corpus vivificat, et quae Deum in Trinitate unitatis intelligit, humilis spiritus est, humilitatemque suam in pueritia hominis ostendit, qui necdum superbiam vel odium in gustu peccatorum habet. In quo etiam tandiu laetatur quousque idem homo per desideria carnis ad peccata moveatur, pro quibus ipsa dolendo semper lamentatur. Neque enim secundum desiderium naturae suae in fictili vase corporis nunquam

pleniter operari potest, cum caro exsilium et ipsam vitam quaerat, sed corpus, quo peccante saepe affligitur, immunda illi et fetida peccata cum dolore proponendo affligit, atque eadem peccata in tristitia cognoscere facit. Stomachus enim qui cibos recipit, quos iterum in fetore emittit, hominem qui in peccatis delectatur significat, et postea per poenitentiam in molestiam peccatorum convertitur.

Quod sicut umbilicus omnium interiorum sibi adhaerentium fortitudo et ambitus terrae caeterarum creaturarum retentaculum existit, sic et universorum quae per corpus et animam geruntur, sive bona, sive mala sint, ad ipsam animam respiciunt, et quia magna distantia sit inter hos qui per elationem et hos qui per negligentiam delinquunt

LXXVI. Et umbilico omnia interiora ventris adhaerent, sicut et ad circuitum terrae reliquae creaturae respiciunt, quia umbilicus fortitudo ventris est, sicut et ambitus terrae receptaculum caeterarum creaturarum existit, hoc designat quod anima, quae mediatrix omnium operum hominis est, in sanctis et bonis operibus non in se, sed in Deo confitendo gaudet, et in peccatis quibus vas suum implicitum esse cognoscit erubescendo contristatur, per quam tristitiam idem vas, scilicet corpus, quasi stimulo affligit, per quod homo intra se coactus dicit: «Quare anima mea pro peccatis in quibus natus sum, et a quibus me continere non possum, me tantum contristat, cum ea ante finem meum emendare confidam?» Sic quoque homo in peccatis se consolando, in ipsis quasi in sono epulantium gaudet. Unde anima, de cujus natura consolatio ista non procedit, tristitia repletur, quoniam ipsa vita et de divina rationalitate procedens, quae hominem, qui omnis creatura est, movet. Deus enim, qui de vilissima natura

hominis tunicam humanitatis suae ex virginea carne Mariae Virginis sibi texuit, humilitatem valde diligit, per quam superbiam et malignitatem diaboli superavit. Anima vero hominem in bono et malo ut columna domum sustentat, quia cum ipse per elationem sanctitatis in Deo fugerit, per eam se Deo et hominibus odibilem intelligit, et ipsa eum hoc modo affligendo gaudium habere non permittit. Multi enim per elationem sanctitatis pereunt, et plurimi praemia laborum suorum amittunt, ita ut in fine suo ad Deum suspirando vix salvari possint. Qui autem per negligentiam sanctitatis et per carnalia desideria sine superbia peccaverint, illis Deus plurima peccata, cum pro ipsis in poenitentia suspiraverint, ignoscit, multique ex his sancti et columna coelestis Jerusalem postea efficientur. Sicut enim umbilicus fortitudo omnium interiorum sibi adhaerentium est, sic omnia opera, sive bona sive mala sint, ad animam aspiciunt, quia ipsa fortitudo illorum omnium existit.

Quod umbilicus etiam terrae lutulentas et aquosas immunditias in paludibus emittenti comparetur, eo quod calor, frigus et humiditas cibum et potum sub eo discoctum ad inferiora digerendum urgeant; et quod similiter anima voluptatibus carnis superata et in sordidis involuta operibus ad inferiora et poenalia loca, nisi suspiriis poenitentiae purgetur, devolvenda sit.

LXXVII. Umbilicus quoque cum carnalibus fistulis cordis, jecoris et pulmonis, omniumque viscerum, in auxilium refectionis hominis surgit, quae omnia spiramen animae movet, quemadmodum aer cunctas vires terrae perflando confortat. Idem etiam umbilicus usque ad finem lumborum quasi terra quae semper quasdam lutulentas et aquosas

immunditias in paludibus emittit, et, quia calor, frigus, humiditasque hominis, quibus ille regitur, in umbilico latent, et cibus ac potus, quibus homo in carne et sanguine vegetatur, ibi ad inferiora defluentes, velut lutum ejiciuntur. Homo namque, qui per vires animae cum omni creatura secundum Deum operatur, etiam secundum naturam terrae, cujus pars altera mollis, altera dura est, durus et mollis existit, in cujus mollitie per gustum carnis anima contristatur, cum idem homo per illa superatus, ei non consenserit. Sicut enim aer omnes creaturas ad crescendum confortat, et ut umbilicus cum carnalibus fistulis in auxilium ciborum surgit, sic anima omnia opera hominis viribus suis pertransit, continet et perficit. Ipsa etiam operibus corporis, sicut vermis tabernaculo suo quod ex luto facit, tegitur; et sicut per vermes, qui interdum non videntur, lutum movetur, sic homo per invisibilem animam ad sordida opera movetur. Et licet ipsa omnia opera hominis, quemadmodum hamus piscem, ad se trahat, tamen per corpus ita superatur, ut ei nullo modo resistere valeat. Pro peccatis quoque quae per corpus coacta operatur se puniendam et ad judicialia tormenta adducendam cognoscit, quoniam omnia in ipsa quasi scripta videntur. Quapropter quandiu ipsa in corpore manserit, suspiria doloris emittit, quia ut umbilicus ad lumbos extenditur, sic peccata in ipsam extenduntur; et etiam cum ipsa in poenas emittuntur, sicut esca hominis in luto emittitur, et ut terra lutulentas immunditias emittit.

Quia sicut terra et homo, illa per aestatem, hic per juventutem virent et florescunt, itemque illa per hiemem, iste per senectutem arent et marcescunt, sic et anima manens in corpore, et illud sibi servire compellens, de virtute in virtutem

ascendendo in bonis operibus et exemplis Filii Dei virescit, et postmodum educta de corpore velut pretiosis ornata lapidibus, et receptionem corporis in quo laborarat inhianter exspectans coram Deo requiescit.

LXXVIII. Et homo in puerili et in juvenili aetate florendo perficitur, ac postmodum per senectutem in ariditatem inclinatur, sicut et terra in aestate per viriditatem florendo decoratur, et postmodum in hieme per frigus in pallorem vertitur. Cum enim anima corpus suum ita superavit, ut simplici corde in bona voluntate sibi consentiat, et bonis operibus velut dulcissimo cibo delectetur, homo ille in coelesti desiderio dicit: «Quam dulcia faucibus meis eloquia justitiae tuae, quae etiam ori meo multo dulciora melle sunt;» et sic cum puerili simplicitate sine gustu carnis in innocentia vivit. Anima vero hominem istum desideriis suis tandiu imbuit, quousque de virtute in virtutem ascendendo virescat, et in bonis operibus et exemplis quae Filius Dei hominibus reliquit floreat, quia livore peccatorum impolluta in ipso gaudet et decoratur. Et sicut in frigore hiemis viriditas, floriditas et maturitas omnium fructuum deficiunt, sic homo per mortem in omnibus bonis et malis operibus deficit. Homo autem qui in pueritia, in juventute et in senectute bona opera feliciter complevit, anima ipsius cum eisdem operibus lucida, et quasi pretiosis lapidibus ornata coram Deo ascendit, et corpus, quod per eam operabatur, ut in jucunda mansione simul habitent vix exspectat.

Quid fortitudo vel petulantia renum, et pinguedo terrae, quae moderata uberes, immoderata inanes fructus producit in diversis animae affectibus significent.

LXXIX. In renibus autem, in quibus et fortitudo et lubrica petulantia diffunditur, pinguedo terrae notatur, quoniam ut in illis aliquando vires hominis, aliquando quoque ea quae incongrua sunt exsurgunt, ita etiam moderata pinguedo terrae ubertatem fructuum, immoderata vero inanes fructus, quamvis plurimi appareant, interdum producit. Homo namque omnia quae sub circulo solis et lunae in temporibus mensium operatur, per vires animae in sapientia, in scientia et in discretione perficit; per eam etiam, quia ignea et aerea est, secundum lunam quae crescit et deficit, bonum et malum facit. Per vires quoque ejusdem animae, quae per intellectum boni coelestis est, homo quaeque cogitat et operatur, temporaque temporum, et elementa cum quibus bonum et malum facit, cum differentia rationalitatis discernit et omnia quae cognoscit nominat. Et sicut in renibus fortitudo probitatis et infirmitas, prosperitas et inutilitas latent, et ut terra per solem, lunam et aerem, omnia per quae homo vivit utilia et inutilia germinat, ita fortitudo ista in anima est quatenus homo per vires ejus bona et mala, utilia et inutilia operetur.

Quod terra in medio aeris constituta sit, adversus tempestates montibus et collibus partim calidis vel frigidis, partim aestu et gelu temperatis, velut urbs turribus et propugnaculis munita; et quod hoc modo anima in multiplici quem contra desideria carnis exercet conflictu sanctorum operum protectione ornetur et defendatur.

LXXX. Terra enim in medio aeris ut favus in medio mellis est, diversis collibus elata, ita ut in quadam parte colles nimio aestu, in quadam nimio frigore inhabitabiles habeat, in quadam autem parte colles aestu et frigore temperatos. Per colles quippe firmata est, ut urbs cum turribus et

propugnaculis. Colles itaque valles obtegunt, et montes terram contra varias tempestates defendunt; quapropter et ipsa montibus et collibus velut muro circumdata et firmata est. Hoc designat quod anima, quae ex praecepto Dei tota corpori infixa est, in illo se cum omni creatura operaturam coelestia et terrena opera cognoscit. Intelligit etiam quia Deus, qui omnia mala opera judicat in bonis operibus hominis, ab omnibus angelis et sanctis suis laudatur, quoniam ipse rex et imperator omnium in coelestibus et liberator in infimis existens, hominem mortalitate carnis assumpta liberavit, et quod ipse mirabilis Deus plurima miracula in sanctis suis operatur. Cum enim homo secundum gustum carnis suae peccaverit, per animam in poenitentia saepe revocatur: sed qui a peccatis nunquam cessando animam superaverit, in illo anima lacrymabili voce plangit, eo quod esuries naturae suae nunquam reficiatur, dum pene nullam spem salvationis ad Deum habere possit. Sed gratia Dei eumdem hominem in amara poenitentia peccata sua tandem cognoscere faciens, eum ad relinquendum saeculum confortat, per quod anima multum laetatur; sicque opera hominis terrae, quam aer super et subtus undique tenet, assimilantur, et anima cum corpore ut aer cum terra, et ut favus in medio mellis est. Sicut enim terra colles ad habitandum aestu et frigore temperatos; et quosdam intemperatos et inhabitabiles habet, sic etiam homo bona opera quibus ad coelestem patriam, et mala quibus ad poenalia loca ducitur exercet. Cum autem ipsa voluntatem carnis superando victrix exstiterit, bonis operibus ex natura sua quoniam spiritus est delectatur, Deoque quemadmodum angeli, qui faciem ejus inspiciunt, in amore fidei famulatur. Corpus quoque, cui desideria carnis contraria sunt, ad bona opera et sancta cogit; et cum illud per fortissima bella

bonorum operum devicerit, ejusdem bonis operibus velut urbs cum turribus et propugnaculis ornatur et firmatur. Ipsa enim humilis est, et per vilissimam naturam carnis qua opprimitur lamentabilem vocem habet, per quam hominem, qui collum suum in superbiam erigit, nunquam plenum gaudium habere permittit. Qui etiam ex natura ejusdem animae propter molestiam peccatorum in poenitentia illorum gaudere non potest, et sic anima in vera ascensione humilitatis, hominem ne in vanis viis superbiae vagari possit constringit. Anima quippe quae per scalam humilitatis ad altum montem, qui habitatio coelestis Jerusalem est, ascendit, hominem a superbia discedere, et ad humilitatem se inclinare, ne per dolum antiqui serpentis dimergatur semper monet, quoniam sicut valles de incongrua pluvia per colles, sic homines per humilitatem a malis defenduntur. Et sicut terra per montes et colles, quibus velut muro defensa et firmata est, a variis tempestatibus defenditur, sic anima per sancta opera quae humilitate velut muro muniuntur, ad coelestem patriam a confusione diaboli perveniet.

Quia sicut terra sic posita est, ut undique a sole temperetur, ita et anima Deo subjecta a luce sapientiae discretionis virtute illuminanda perfundatur.

LXXXI. Terra enim ad cursum solis sic posita est, ut in omni loco suo per ipsum temperetur. Sic et anima, quae cum sapientia temperata est, per guttas salientis fontis, qui Deus est, hominem imbuit, ut in plateis discretionis et sanctorum desiderium, Deum cognoscendo, ambulet et propter amorem ipsius gustum peccatorum suorum relinquat. Sed homo qui secundum desideria animae operatur, per eam cum sanctis

operibus, quemadmodum terra in omnibus officiis suis per solem, illuminatur.

Quia homo in similitudine terrae factus ossa sine medulla lapidum vice, ossa cum medullis vice arborum habeat; et quod secundum qualitatem morum suorum, vel duritiam lapidum, vel amoenitatem horti floridi seu pomerii fructiferi per significationem recipiat.

LXXXII. Terra etiam cum lapidibus et arboribus firmata est, et secundum illam homo factus est, quia caro ejus ut terra est; ossa autem ipsius sine succo medullae, ut lapides sunt; ossa vero cum medulla velut arbores existunt. Unde et homo aedificium suum secundum se ex terra, ex lapidibus et ex lignis componit. Anima quoque, cui desideria carnis contraria sunt, et quae firmamentum totius corporis est, illud viribus suis infundens, omnia opera cum homine operatur et perficit, ipseque homo floridus hortus, in quo Dominus oculos suos pascit secundum desiderium animae, operando efficitur; cum autem secundum voluntatem carnis operatur, coram oculis Dei sicut sol cum eclipsim patitur non lucet. Homo enim qui bona opera fecerit, pomerio omnium bonorum fructuum repleto assimilatur, sicut terra quae lapidibus et arboribus firmatur et ornatur; cum autem per duritiam peccatorum mala opera perpetraverit, sicut dura terra quae sine fructu est coram Deo infructuosus existit. Caro namque hominis bonam scientiam, quae fructiferam mollitiem habet, et ossa malam scientiam, quae contra Deum se indurat, significant; ossa autem quae sine medulla in eo sunt, mala opera ipsius designant. Anima vero secundum Deum in homine operans est, quoniam, sicut ipse coelum in pleno gaudio coelestibus constituit, et ut terram hominibus ad habitandum dedit, sic

anima in gaudio cum homine bona opera, quae coelestia sunt, et in querela tristitiae mala opera quae terrena sunt operatur. Scientia itaque boni et mali viscera animae sunt, quibus hominem humilitatem, quae materia omnium virtutum est, docet, et quae hominem in viribus suis in peccatis ita constringit, ut illa in gaudio nunquam perficere possit. Et sicut homo omnia aedificia domus quam aedificare vult secundum voluntatem suam praevidet, sic ipsa omnia opera in homine secundum quod potest disponit.

Item quod sicut aer terram in medio sui aequali undique mensura positam sustentat et continet, ita corpus et anima a Deo conjuncta, licet natura plurimum distent, in faciendis communiter praeceptis Creatoris sui patienter se invicem sustentare et instruere debeant.

LXXXIII. In medio quoque aeris terra posita est, ita scilicet ut aer aequali mensura super terram, ac sub terra, et in utraque parte terrae sit. Anima etiam quae vivens spiraculum a Deo in corpus missa est, hominem ut cum patientia praeceptis Dei in hac laboriosa vita obediat, instruit; in qua in tanta dissocietate quanta coelum et terra distant, inhabitat manetque, ut qui scientia sua quid ipse sit pleniter comprehendere non valet, in labore certaminis sui cum patientia et obedientia ad Creatorem suum tendendo respiciat. Sicut enim aer in medio terrae eam sustentando et continendo est, sic anima in medio corporis, illud totum sustinendo, habitat, et in illo secundum quod ab eo postulat operatur.

Quod vesica, quae potus recipit et emittit, cursus fluminum quae per terram diffunduntur ostendit; et quod in hunc modum victrix carnis anima corpus suum fluentis

praeceptorum Dei bona recipiendo, mala emittendo irrigare debeat, apposito in testimonium versu psalmi CXVIII *ad hoc competente.*

LXXXIV. Sed vesica hominis inundationem fluminum quae hac et illac per terram diffunduntur, ostendit, quoniam ut illa fluenta ventris recipit et emittit, sic etiam et flumina nunc crescunt, nunc vero decrescunt, totamque terram irrigant. Anima itaque, cui natura carnis et sanguinis contraria est, hominem ut ab inquietis cogitationibus se abstineat, et pro peccatis suis de gratia Dei non desperet, sed ut in vera humilitate ad pedes Domini pro illis se prosternat, docet, quatenus omnipotens Deus in amara poenitentia ei peccata sua misericorditer ignoscere dignetur. Cum enim ipsa hominem in humili natura sua ita superavit, ut ei in omnibus consentiat, coelum sic dicendo victoriose pertransit. «Concupivi salutare tuum, Domine, et lex tua meditatio mea est **(Psal. CXVIII)**.» Quod sic intellectui patet: Ego in carne mea, quae praeceptis tuis per se in bono non consentit, te desideravi et intellexi, et per vim salutaris tui quasi veloci aqua ita infundebat, ut in medio virium mearum et in medio cordis mei, mandata tua contra voluntatem ejusdem carnis meditarer. Et quemadmodum molendinum grana ad edendum per aquas conterit, sic ego, quae torrens iter aquae in corpore sum, omnia praecepta tua ex natura mea requirendo diligenter observo. Sicut enim vesica hominis aquosam humiditatem corporis recipit et emittit, et ut flumina crescendo et decrescendo totam terram perfundunt, sic victoriosa anima totum corpus, bonum recipiendo et malum emittendo, praeceptis Dei regit, cujus vires in bonis crescunt et in malis decrescunt.

Quod ex locis corporis per quae digestio ciborum et potuum fit, secreti et sub erranei meatus fluminum designentur, et querela animae lutulentis et fetidis operibus pollutae, et per spem poenitentiae et passionem Christi in Deum respirantis, adducto in testimonium versu psalmi XLI *in hoc convenienti.*

LXXXV. In locis autem ubi digestio ciborum et potuum emittitur, secreti et subterranei meatus praedictorum fluminum designantur, quia, ut digestio in corpore hominis permanere non potest, sed ejecta apparet, ita quoque et meatus isti flumina ejiciunt, illaque ad apertam manifestationem perducunt. Cum vero anima in lutulentis peccatis a luce abscondita est, se abstinere non potest quin lamentabili voce dicat: «Ach, ach, ego infelix quae vivens spiraculum adeo sum, tanto fetore peccatorum involuta sum, ut nulla laetitia coelum respicere valeam. Ach, unde veni, aut quo vadam, et quid prosunt mihi omnia bona quae Deus creavit, cum in infernum dimergar?» Sed postea in se reversa iterum dicit: «Confido in Deo meo, quia in vera poenitentia per misericordiam ipsius de infernalibus tormentis quae promerui liberari possim. Et sic per gratiam Dei consolata et confortata iterum dicit: «Quare tristis es, anima mea, et quare conturbas me? Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi salutare vultus mei et Deus meus **(Psal. XLI)**.» Quod sic intellectui patet: Cum homo peccata sua per naturam animae coactus emendare cogitaverit, in gaudio quod ex rivulis aquae vivae ei influxit dicit: «Quare tantum contristor et perturbor in anima mea, cum per gratiam Dei vulnera peccatorum meorum cum suspiriis et lacrymis delere possim, quae per vulnera Domini mei, qui clavos et lanceam pro peccatis meis sustinuit, me liberandam confido?» Omnia vero mala opera in amara

poenitentia postea manifestat, sicut etiam egestio ciborum et potuum emittitur. Sed et sicut de subterraneis aquis lumina super terram producunt, sic de his rebus optima fama super terram volat, quoniam qui in peccatis exstinctus erat, in bonis operibus revelatur.

Quod per dorsum et latera hominis planities terrae, per femora vero et loca sessionis colles et asperitas ejusdem terrae inferius durae et impenetrabilis, et superiorem partem, quae mollis est, constringentis insinnetur; et quod similiter viribus animae mollities carnis a vitiis restringatur, ut virtutum margaritis decorata angelos sanctos et ad admirationem sui et ad laudem Dei accendat.

LXXXVI. Dorsum autem et latera hominis planitiem terrae demonstrant; anima vero, quae operans spiritus nominatur, sancta opera et claras virtutes, per quas Deus ab angelicis spiritibus laudatur, cum homine operatur; ipsaque corpori, quod per omnia regit, invisibilis existit, quemadmodum Deus, qui totam terram creavit, homini invisibilis est. Et sicut homo cum dorso et latere potenter operatur, sic etiam anima cum corpore omnia opera sua perficit. In femoribus quoque et in loco sessionis colles et asperitas praefatae durae et impenetrabilis terrae ostenduntur, quoniam ut femora lumbis et ventri adhaerent, et hominem portant, et ut locus sessionis hominem retinet, sic etiam haec inferior et impenetrabilis pars terrae, superiori tenerae et molli parti ejus conjuncta existit, illamque fortitudine sua quasi chalybs retinet ne dissolvatur. Sicut enim homo totam terram artibus suis regit, eamque aratro aliquando profundius, aliquando levius evertit, sic anima viribus et virtutibus corpus secundum gustum carnis pertransit et evertit, et cum fortissimis viribus ejusdem animae

homo gravia et criminalia peccata perficit, sed leviora, quae per cogitationes sine opere fiunt, aliis animae tantum perficiuntur. Diabolus namque propter odium quod ad Dominum suum habet, delectationem homini suggerit, ex qua fumus quoties homo irascitur in corpore ejus ascendit, quia homo nunquam irasceretur si delectatione carnis careret. Anima vero quae immortalis vita est, in cujus discessu corpus emoritur, omnia opera secundum desideria corporis perficit, quemadmodum aerius ventus totam terram perficit, quemadmodum aerius ventus totam terram germinare facit, ipsaque in corpore operando, sicut torrens aqua fluendo, nunquam cessat. Omnes quippe angeli super hominem illum qui sanctis operibus velut elegantissima veste induitur, mirantur, quoniam societatem cum illis Deum laudando etiam habebit; omniaque opera ejus anima sustinet, sicut femora et locus sessionis totum hominem sustentant. Et sicut aspera et acuta terra mollem partem terrae atque flumina portat, sic vires animae totum hominem continent, quae ei, quemadmodum femora cum lumbis ventri, serviendo adhaerent. Ipsa etiam cum viribus suis opera hominis, quemadmodum posterior pars ipsum sustinet, et eum in bono gaudere et in malo contristari cogit, bonisque operibus et variis virtutibus velut baccis et margaritis eum circumdat. Unde et Joannes dicit:

Verba sancti Joannis apostoli in Apocalypsi sua decorem sponsae Christi, id est animae sanctae, contemplantis et describentis, et David in Psalmo excellentiam hominis praedicentis.

LXXXVII. «Vidi Jerusalem descendentem de coelo, ornatam tanquam sponsam viro suo **(Apoc. XXI)**.» Quod sic

intellectui patet: Sponsa ista sanctam et ornatam animam, quae Christo in dote sanguinis sui adjuncta est, et ad eum quemadmodum sponsa ad sponsum respicit, designat, quia ipse Filius Dei in alvum Virginis descendit de coelo, in qua novam et sanctam civitatem Jerusalem aedificavit. Angeli namque, qui faciem Dei semper inspiciunt, in operibus sanctorum, quae cum innumerabilibus ornamentis ad faciem Dei lucent, et ad coelestem Jerusalem ascendendo nova tabernacula semper aedificant, et etiam coram eis ut aurea scriptura fulgent, mirantur. Unde in sono psalterii, citharae, et vocis omnium laudum sonant. Deus vero hominem ideo creavit, ut lucida opera quae in coelo fulgerent operaretur, quatenus angeli in operibus ejusdem hominis, ut etiam in facie Dei, mirarentur. Unde etiam scriptum est: «Minuisti eum paulo minus ab angelis; gloria et honore coronasti eum, et constituisti eum super opera manuum tuarum **(Psal. VIII)**.» Quod sic intellectui patet: Deus angelis, qui laus ejus sunt, praesens semper est, ideo ab eis videtur et cognoscitur, cum homo, qui opus [ejus] cum anima est, eum in fide et non in divinitate videat; quem Deus glorificat, honorat et multum ornat, quoniam eum ad obedientiam praeceptorum suorum creavit, et super omnia opera quae fecerat eum constituit.

Item de comparatione durae et mollis vel calore vel algore inhabitabilis terrae, et unde terraemotus contingant, et quod eadem terra si subtus quasi ferrea chalybinea non esset, ab ascensu solis nimio aestu, et ab occasu ejus nimio frigore disrumperetur, et de multifaria concertatione carnis et animae secundum supraposita.

LXXXVIII. Nam tenerae parti terrae dura et velut ferrea pars altera terrae, subjuncta est, quae in duritia sua, quemadmodum

chalybinea fit, perdurat, ita ut nec confringi, nec emolliri ulla inundatione circa eum concurrentium aquarum possit. Homo quoque cum delectationem carnis amplectitur, anima in spiritali natura sua dicit: «O vae mollitiei gustus carnis, quam ego affligo, et a qua affligor!» Unde homo in peccatis suis mox ingemit dicens: «O vae mihi, quod ad tanta peccata, quae in me superare non possum, natus sum!» Et mox ut anima moerorem istum senserit, hominem plus quam prius in peccatis puniendo ad se trahit, et eum propter peccata sua tristem reddit, quoniam vires animae in ipso aruerunt. Postea namque homo secundum naturam animae operando, ipsam in mortificatione carnalium desideriorum prodit, quatenus eam in coelesti desiderio inveniat. Sic quoque anima hominis in quo obdurationem cordis non invenit, superat, quemadmodum dura et quasi ferrea terra mollem in potestate sua sustentat; ipsaque anima fortitudine fidei quasi chalybe eum firmat, ne per circumeuntia mala consuetorum peccatorum deficiat. Pars itaque haec durae et velut ferreae terrae colles cum rupibus habet, et flumina quae in oriente in quatuor partes divisa fluunt, eam scindere non praevalent, sed eam interdum movent, nec tamen vulnerant. Motio autem ista ex nimio aestu solis ab illa parte firmamenti fit, ubi sol ascendit, et si terra subterius, ut ferrea seu quasi chalybinea non esset, ex nimio aestu hoc tota scinderetur. Ab altera quoque parte firmamenti ubi sol occidit ex nimio etiam frigore rumperetur. Nam et ex immoderato fervore solis et ex immoderato frigore istae partes terrae inhabitabiles sunt. Proinde et anima, quae humilis naturae est, contra superbiam hominis semper pugnat, eique dicit: «Quare in tantam altitudinem, quasi te ipsum creaveris, ascendis? Si enim per te ipsum esse vel operari desideras, ut primus angelus cades.»

Ipsa etiam Deum, a quo ipsa spiritalis essentia facta est, scit, et sentit, et quod ei nullus similis est intelligit, ideo superbiam quae sine gaudio est, et per seipsam esse et nulli obedire vult, odit. Unde etiam superbae menti corporis sui dicit: «Omnia quae quaeris vana et fallacia sunt, et quae tu honorem nominas, haec blasphemia sunt; et cum te ascendere putas sine adjutorio Dei et hominum, cades.» Sed homo ex moerore animae saepe suspirat, et ab omnibus operibus superbia declinando, in altitudinem sanctorum operum humilitatis ascendit, per quam ipse in medio peccatorum, quemadmodum dura terra collibus et rupibus tenetur et firmatur. Et tunc homo bona et sancta opera cum elementis in alio modo quasi reviviscendo operatur, ne quasi vulneribus mortis condemnatus, coram Deo et hominibus derideatur, sicut etiam eadem terra de quatuor fluminibus in viribus suis non disrumpitur. Anima autem, quae ventosa est, omnem creaturam per cor et venas in homine, dum peccata quae sibi molesta et contraria sunt cum eo operatur, movet; ipsumque post gaudium peccatorum saepe plorare facit, et post securitatem eorum in magnam confusionem convertit. Homo etiam magnam infirmitatem multoties incurrit, cum omnia interiora viscera sua rectum iter perficiendo, quae vult non habet; sicque anima quasi tempestas in homine cum peccatis, et etiam cum poenitentia ipsum affligendo est; et quantum ipsa in peccatis doluit, tantum eum in poenitentia dolere facit. Ipsa quoque anima in omni fervore peccandi et poenitendi hominem, quemadmodum ferrea et chalybinea terra mollem, sustentat ne deficiat, quia ipsa vitalis virtus corporis est, quod nunquam cum gaudio peccata sua operari permittit, quodque in peccatis ita saepe affligit, ut ab illis se surgere vix speret. Anima vero per hoc eum iterum excitat, et ut per gratiam Dei

se liberandum confidat, ne in dispersionem desperationis decidat consolatur, quod etiam terra quae ex nimio frigore occidentis non rumpitur significat. Terra enim quae pro nimio frigore et aestu inhabitabilis est, designat quod homo, qui propter expulsionem Adae parvum locum habitabilis terrae ut peregrinus inhabitat, inter praelia et bella peccatorum et poenitentiae nunquam securitatem habere possit, quoniam in lacrymabili exsilio plenum gaudium coelestis patriae videre non potest, nisi quod illuc a longe in umbra fidei tendit. Unde cum nullam securitatem se habere videt dicit:

Verba David in psalmo CI *velocitatem dierum suorum et defectum suum deplorantis.*

LXXXIX. «Dies mei sicut umbra declinaverunt, et ego sicut fenum arui.» Quod sic intellectui patet: Homo ex originali peccato in his quae praeterita et futura sunt, caecus est. Unde ea in scientia sua quasi umbram habet. Qui etiam per hoc quod nullam securitatem habet, ut fenum arescit, cum omnia opera sua ei incerta sint. Omnes enim dies hominis deficiendo in oblivionem ducuntur, sed aeterna vita stabilis et nova est, ut etiam aestas omni anno novos fructus profert.

Quod terra quidem in omni superficie sua rotunda, sed non plana, propter tumores collium et montium quos undique gestat existens, inaequalem humanae conversationis propter diversa virtutum et vitiorum quae inter animam et carnem geruntur certamina, tenorem significet.

XC. Terra namque montes et colles portat, et intra rotunditatem suam plana non est; sed tamen aer eam ubique tangit, ipsaque supra et subtus montes et colles fert,

quemadmodum cervus cornua sua. Anima, quae spiraculum a Deo est, frendenti molestia avaritiam, quae collum luxuriae existit, odit, quoniam homo per haec duo vitia pacificos et mansuetos mores nec in se nec ad alios habere potest. Ipsa quoque anima corpori ideo immissa est, ut ad confusionem diaboli contra suggestionem ipsius cum homine pugnet, quia luxuria per ipsam suggestionem Leviatan, qui totum mundum deglutire vult, in ipso exsurgit, per quam etiam, ut avarus homo pecuniam, animas inquinare et ad se trahere desiderat. Homo namque qui superbus et avarus existit, possibilitate peccandi, quemadmodum terra montibus et collibus ponderata, nequaquam plana est, se ponderat, cum relicto timore Dei ac si per eum judicandus non fit, secundum desideria cordis sui quaecunque vult operatur. Et sicut aer terram non communit, sed secundum qualitatem tempestatis tangit, sic ipse opera iniquitatis excusando secundum vanitatem cordis sui injuste operatur. Sed anima etiam viribus suis hominem istum affligendo ad Deum pro peccatis suis suspirare facit, ac montem superbiae in ipso prosternens, eum super terram in humilitate sancta et bona opera facere cogit, qui prius peccata in superbia quasi sub terra operatus est. Ipsa etiam in potestate scientiae suae bonum et malum operatur, et ex magna afflictione quam in corpore ex superbia habet dicit: «Ach, Ach, unde veni, et quid operor modo? cum suspiriis plangentem vocem profero, qui scientiam meam cum putredine peccatorum misceo.» Et ita lugendo hominem cogit, ut his verbis Dominum adoret. «Miserere mei, Domine, quoniam animam meam in peccatis pollui, et sana contritiones cicatricum vulnerum meorum, quia tibi soli peccavi. O Deus meus, amplius, amplius doce me sancta et bona operari, quibus anima mea sanetur, quam multum perturbavi.» Postea

namque homo se totum ad Deum inclinat, et esurie animae suae deficiente, in convivio poenitentiae laetatur.

Quod sicut inferior superficies terrae pulsantes se et circumfluentes aquas quasi ferrea repellit, sic et vis animae velut chalybs qui caetera acuit ferramenta fallaciam et immissiones diaboli domare et a se repellere debeat.

XCI. Nam superficies terrae subtus quemadmodum supra rotunda existit, ipsaque ad intrantes et circumfluentes aquas quasi ferrea est. Anima quoque quae in corpore latitat, et in omnes sensus corporis cogitando, loquendo et operando volat, secundum ista cum omni creatura in homine operatur, cum alii spiritus laus Dei tantum sint, nec operentur. Homo enim de cujus operibus angeli Deum laudando mirantur, coelestis et terrestris est, unde in coelo gloriose laudatur, et totam terram operando replet, et ita vis animae ipsius rotunditati terrae assimilatur, quae in corpore et in omnibus operibus hominis circuit, et etiam secundum naturam carnis, et secundam naturam suam operatur. Vis itaque animae ut chalybs est, per quem omnia ferramenta acuuntur et firmantur, quoniam ipsa desideria carnis quae naturam ipsius intrant pugnando superat, ne homo pereat, ipsaque ne pondere peccatorum suffocetur, contra omnem fallaciam diaboli bellatrix existit.

Quod flexurae, tam aequales quam dispares, quae in homine a femore per genu et talum usque ad finem majoris articuli pedis, et a vinctura manus usque ad extremum medii digiti inveniuntur, in mundo oceani et fluminum incurvationes et reflexiones significent, et in homine impetus, et aestus libidinum, et multiplices compaginationes naturarum, carnis et animae oppositiones designent.

XCII. A genibus vero usque ad talum eadem mensura est quae a loco egestionis seu a femore usque ad genu existit. Et in mensura membri hujus, scilicet quod a genu usque ad talum est, oceanus, qui totam terram comprehendit, designatur, quoniam, ut crura ad posteriora recurvantur, ita et aquae istae omnem rotunditatem terrae circumamplectentes, metam suam non transeunt. Aquae etiam istae extra meatum suum non ruunt, quia velut in sulco et quasi in canalibus fluentes, eosdem terminos non excedunt, et aquis quae super firmamentum sunt in profunditate sua aequales existunt. Sic et anima, quae in omnibus membris hominis constituta est, per illum ad omnia desideria carnis festinat, ut follis flare cogitur, unde et lamentando ad eumdem hominem dicit: «Ach, ach, cinerosa putredo, cur a Deo meo in te unquam missa sum, quae in tua desideria me ita involvisti, ut diabolica suasione criminalia opera tecum cogat perficere?» Tunc homo, licet in petulanti convivio peccatorum vivat, propter querelam animae intra se saepe dicit: «O vae mihi, quare a peccatis me continere non possum! qui opera mea coram Deo et hominibus polluta esse cognosco, et quare non timeo Deum meum, qui omnem maculam peccatorum sicut malitiam diaboli judicando abjicit!» Post ea homo in amara poenitentia a peccatis ea dinumerando declinat, et in eamdem molestiam, in qua anima ipso peccante fuit, sic dicendo ducitur: «Ach, ach, ego Creatoris mei oblita sum, quando a desiderio carnis in scientia rationalitatis meae propter timorem et amorem ejus non declinavi!» sicque in vera poenitentia se ad terram prosternens, ad Deum sic orando clamat: «O Deus meus, adjuva me, et per sanguinem tuum educ me de profunditate peccatorum meorum, quibus quasi in infernum mersus sum, et per gratiam tuam trahe me ad te, ut ad salvationem surgere

possim.» Sicque singula peccata sua in vera poenitentia considerando abluit. Mensura enim quae a loco egestionis seu a femore usque ad genu existit, significat quodvis libidinis in lumbis viri, et in umbilico mulieris per primam suggestionem diaboli excitatur, cum per malum ejusdem deceptionis pari studio desiderando et operando peccata luxuriae perficiunt. Sed homo post ea per animam in dolorem et in molestiam eorumdem peccatorum ducitur, quod etiam mensura quae a genibus usque ad talum est designat. Talus quidem locum exsilii in quo Adam positus est ostendit, quod homo in omnibus operibus suis bonis et malis oblivisci non potest, quia in malis operibus expulsionis Adae recordatur, et in bonis operibus qualiter a Deo creatus sit reminiscitur. Deus quippe animae rationali habitaculum in tanta plenitudine creavit, ut in illo omnes virtutes suas exercere posset, sicut et homo domum aedificat, quatenus in illa omnia quae vult operetur; et ut etiam venti a Deo creati sunt, ut aliquando in jucunditate, alio modo in periculo, quaeque flatu suo pertranseant. Et sicut oceanus locum in quo fluit non excedit, sic anima modum istum non relinquit, quin in bonis operibus gaudeat, et in malis contristetur. Cum enim homo secundum desideria carnis peccat coram Deo ut tenebrosa nox est; cum autem secundum naturam animae operatur, coram Deo et angelis ejus sicut lux diei lucet. A talo autem usque ad finem majoris articuli ea mensura existit, quae a junctura manus usque ad summitatem finis digiti qui medius dicitur, est, ut supra demonstratur. Pedes quoque caetera flumina demonstrant, quae se per totam terram dividentes, illam ubique irrigant. Et sicut iidem pedes cruribus, et ut manus brachiis adhaerent, sic et flumina ista vires suas ab oceano sumunt. Deus quippe elementum terrae creavit, quae per vires caeterorum elementorum germinat, ut

etiam mulier per vires viri feta existit. Homo itaque per animam divinus, et per terram terrenus, plenum opus Dei est; unde etiam terrena scit, et in speculo fidei coelestia cognoscit. Sicut enim a talo usque ad finem majoris articuli, et a junctura manus usque ad summitatem finis medii digiti aequalis mensura existit, sic anima, per quam homo se Deum habere intelligit, aequali mensura sine omni defectu corpus possidet, illudque eam aequali mensura sustinet, ita ut anima in illo nullum defectum in omnibus operibus quae cum corpore operatur, habeat. Et ut etiam terra utilia et inutilia germinat, sic pedes hominem ad utilia et inutilia opera portant; et ut ab oceano omnes aquae fluunt, sic per corpus et animam omnia opera hominis peraguntur.

Item quod in flexuris humerorum et brachiorum, manuum, lumborum, poplitum et pedum, in quibus duodecim majores inflexiones sunt, quatuor principalium ventorum et octo collateralium ipsorum flatus et spatia quibus a se differunt, insinuent, et quod iidem venti calore, frigore, siccitate et humiditate invicem temperentur.

XCIII. Sed in poplite dextri cruris, ubi crus hominis incurvatur, principalis occidentalis ventus demonstratur; in femore autem et in talo ejusdem cruris spiramina eorumdem collateralium ventorum designantur. In poplite quoque sinistri cruris principalis ventus septentrionalis notatur; sed in femore ac in talo ipsius collaterales venti ejus ostenduntur; in lumbis quoque et in pede cruris illius flatus collateralium eorumdem ventorum manifestantur. Deus itaque, ut praefatum est, constitutionem ventorum in homine signavit, videlicet in flexura brachiorum, in scapulis ac in manibus, in genibus, quoque in lumbis et in pedibus, in quibus duodecim majores

inflexiones sunt, quemadmodum etiam duodecim venti existunt. Flexurae etenim brachiorum cum sibi appendentibus membris orientalem et australem ventum cum collateralibus eorum, ut praedictum est, designant; genua vero cum appendentibus sibi membris occidentalem et septentrionalem ventum cum collateralibus ipsorum demonstrant; atque quemadmodum membra ista omni corpori adhaerent, ita etiam et venti isti cum ministris suis firmamento assistunt. Alter quoque per alterum calore, frigore, siccitate et humiditate temperatur, officiaque sua congrue exercent, ut etiam homo brachiis et manibus suis omnia operatur quae in scientia sua dictat. Et sicut haec membra aequali mensura a se differunt, ita etiam venti aequali spatio a se distant.

Specialiter de periculosa asperitate et noxio flatu aquilonis, qui in aestate interdum frigido humore fructus laedit et arbores arefacit, solem offuscat, et lunae nitorem per diversos calores immutat.

XCIV. Sed inter hos aquilo asperitatem et horrorem suum saepius ostendit, cum ventosam alam suam in rotam firmamenti et contra orientem extendit, ubi et terribilem et nocivum fumum multoties movet, frigidamque humiditatem in aestate emittit, quae fructum terrae laedit arboresque arefacit. Cum istud acciderit, idem horribilis flatus cum magna ferocitate se aggerat, nubemque per quam sphaera solis lucet obtegit, ita ut hominibus sol defecisse videatur. Sic quoque idem flatus errorem sub nubibus facit, unde et tenebrae in terra tunc fiunt. Sed istud ab hominibus videri non potest, nisi cum magna portenta praefigurantur, quoniam per elementa ista moventur, velut manus per brachium flecti, signare omniaque operari potest. Et idem flatus propter

contraria opera hominum cum luna multoties ita ludit, ut ipsa eis interdum coloris nigri, interdum ferrei et interdum coloris varii distincta appareat. Quapropter et aspectus ejus terribilis hominibus tunc est. Aquilo namque in omni parte ad quam se dirigit periculosus est, et omni rei super quam efflat nocens, calidumque flatum, qui de sole cum humiditate roris suaviter volat et omnem viriditatem et fructus agrorum in terra perficit, frigiditate et asperitate sua conturbat, prosperitatemque utilitatis devitat. Alios autem ventos sustinet, quemadmodum homo, qui ad parietem se reclinat, et eis sic ministrat, omniaque luminaria per tenebras aquilonis ornatiora et speciosiora in creaturis videntur, quia lumen in ipso non est. Et secundum hunc modum sinistrum etiam brachium dextrum sustentat, eique ministrat.

Quomodo universa haec quae de mensuris vel inflexionibus humanorum artuum seu ventorum duobus superioribus capitulis comprehensa sunt, sed et vicissitudo diei et noctis et horarum ad animam referenda sunt; et quod ipsam animam Deus quatuor viribus, quas secundum corpus ex elementis, scilicet igne, aere, aqua et terra habet, et secundum se item quatuor quasi quibusdam alis ad regendum se ipsam et idem corpus suum instruxerit.

XCV. Haec omnia ad animam prospiciunt. Quae scilicet anima in corpore, in similitudine ventorum quorum flatus non videtur sed auditur, manens, per hoc quod aeria est, sufflatum et suspirium et cogitationes suas quemadmodum aer volans dilatat, et quae etiam per humiditatem sapientiae rori assimilatur, per quam bonas intentiones ad Deum habet. Sicut enim splendor solis totum mundum illuminat, et tamen in se non minuitur sic ipsa in brevi statura hominis tota est; quamvis

per cogitationes suas ubique volet, per sancta quidem opera in laude Dei ad sidera ascendens, per mala autem opera peccatorum in tenebras descendens. Quod etiam sol designat, qui viribus suis in die super terram, et in nocte sub terra lucet. Ipsa quoque bona intentione ascendit, et mala intentione perverse operando descendit, sicut et crura cum poplitibus superius et inferius in diversis negotiis agitantur. Occidentalis enim ventus, qui aliquantum timendus est, bonam intentionem hominis, quae nunquam sine timore esse debet, per quem homo dum adhuc in fetore peccatorum est, sicut per poplitem sustinetur ostendit, cujus talus et pes voluntatem et desiderium, per quae bona intentio cum operibus perficitur, demonstrant. Et sicut vento occidentali collaterales sui in officio suo assistunt, sic voluntas et desiderium operi adsunt. Dexter quippe collateralis occidentalis venti designat quod homo velut in dextra parte animae consentiendo peccata in se ipso devincit; sinister vero quod peccatis superatus velut in sinistra parte in oblivione Dei vivit, ostendit. Aquilo autem, qui flatu suo omnem viriditatem terrae arefacit, ad quod eum collaterales venti sui adjuvant, ostendit hominem secundum voluntatem et delectationem cordis sui desideria carnis perficientem, per quae ab omni felicitate coelestium honorum destituitur. Sed cum idem homo velut homo sinistra parte mala perpetrando animae non consentit, vis rationalitatis ipsius quasi in dextra parte ab hoc eum prohibet, et tamen omnia opera bona et mala per ipsam perficiuntur, sicut per aestatem omnes fructus terrae proferuntur. Deus etiam animam per quatuor vires quas de igne, de aere, de aqua et de terra habet, sapientem ad regendum vas suum, scilicet corpus, creavit, cum quibus etiam omnia officia ejusdem corporis cum ipso operando perficit. Ipsa vero antequam in corpus mittatur,

nihil operata est, sicut etiam cum illud exuerit, nihil amplius operabitur. In flexuris namque membrorum hominis Deus quatuor ventos cum collateralibus ipsorum signavit, in humeris, in ulnis, in manibus et in lumbis, in genibus ac in pedibus, quorum unus, scilicet orientalis ventus, fortitudini aurorae adjunctus est, quae de frigiditate noctis rorem habet, quem super terram mittit. In mane enim aurora lucet, in prima sol diem illuminat, in terra ardere incipit, et in sexta plenitudinem ardoris apprehendit. Per quod designatur quod homo per bonam intentionem primum suspirat, postea lacrymatur, post lacrymas bona opera incipit, quae post ea magno studio bonae intentionis complet. Homo namque qui in sancta conversatione bonorum operum fortiter ardet, velut auster est, qui prius per suspiria et bonam intentionem velut in oriente sancte vivere incepit; sed postea velut in occidente inquieta bella, quibus anima corpus domabat cessant, quemadmodum aestus solis, qui in oriente incipit, et in austro pleniter ardet, in occidente tepescit. Sicut enim oriens et auster in calore diei se conjungunt, ita anima virtutem virtuti adjungit, et omnia bona opera sicut manus cum brachiis perficit. Sol autem finito die in occidente descendit, sicut et genua hominum cum pedibus super terram currunt. Ad vesperum etiam jocunditas diei in taedium ducitur, nec homo in luce diei tunc gaudet, sed taedium dormiendo habet. Hoc est quod homo secundum gustum carnis operans, et carnalibus operibus occupatus, coelestium bonorum obliviscens, nocturnalis efficitur; cum autem per animam in igne Spiritus sancti sanctas virtutes operatur, in amore Christi a concupiscentia carnis refrigescit. Anima quippe rationalis cum sono verba multiplicando profert, quemadmodum arbor ramos multiplicat, et ab ea omnes vires hominis sicut ab

arbore rami procedunt, ipsiusque opera, qualiacunque sint, quae cum homine operatur, sicut fructus arboris cognoscuntur. Ipsa namque quatuor alas habet, scilicet sensum et scientiam, voluntatem et intellectum. Per alam sensus se vulneratam sentit, et quae caro diligit, declinat, quia semper mobile spiramen est; per alam quoque scientiae corpus desiderium operandi habet, quia se per animam vivere cognoscit; per alam autem voluntatis anima cum corpore operari desiderat, quoniam illud factum videt; sed per alam intellectus fructus cujusque operis, sive utile, sive inutile sit, quoniam ipsa in finita vita manet cognoscit. Per istas itaque quatuor alas, ante et retro cum scientia boni et mali oculos habens, per bonam quidem scientiam, quasi ante cum bonis operibus; per malam autem quasi retro malis operibus velut avis volat.

Item de creatione aquilonis, et quomodo ea quae specialiter de asperitate ejus et laesionibus quae per eum exterius in creaturis fiunt, de suggestionibus vitiorum, quibus anima et corpus a diabolo interius irritantur, intelligenda sint.

XCVI. Nam cum aquilo flatum suum horribiliter levaverit, orientalis ventus ei resistit, et occidentalis eum prohibet, ne super eum flare possit; sed auster, qui his duobus fortior est, cum illis etiam ei repugnat, ne super ipsum flatum suum emittat. Sic quoque omnes venti ab ortu solis usque in occasum ejus aquiloni, quem lumen solis nec tangit nec illuminat, resistunt. Aquilo enim aliis ventis pejor est, quoniam in casu diaboli quando Deus illum in lacum exteriorum tenebrarum projecit, ubi in tenebris absque omni luce manet, tenebrosus factus est. Ex quo enim Adam cecidit, maligni spiritus flatum suum de tenebris in quibus sunt, in

totum mundum homines in errorem urgendo emittunt, et hoc in eadem malitia qua verae luci contradixerunt, faciunt. Deus autem non permittit eos horribili forma ut sunt, hominibus qui sub sole sunt apparere; sed secundum intentionem et mores eorum in omni forma creaturarum eos decipiendo, et a bonis operibus quantum possunt avertendo eis apparent. Aquilo enim, qui homines et fructus terrae laedit, et qui alis suis in calore aestatis contrarium frigus adversus orientem et occidentem emittit, per quod fructus terrae arefacit, tenebrositati et nequitiae aeriorum spirituum similis est, quia ipsi pessimi spiritus calorem ignis Spiritus sancti per oblivionem Dei in hominibus frigidum faciunt. Anima nempe, quae conflictu corporis ita superatur, ut illi consentiendo in desideria carnis, velut vermis in habitaculum suum involvitur, per spumam serpentis peccatis inquinata, spiraculum a Deo se esse non recordatur. Ipsa vero in his non diu manens, sed pro amplexione peccatorum, quibus quasi magnis inhiabat deliciis, suspirat et gemit, et peccata sua non in deliciis ut prius, sed in molestia habens, et quasi contra se rixando postmodum bonis operibus insistit. Sed cum homo in mala scientia se ipsum vendiderit, et per fervorem libidinis Deum in oblivionem ducendo ad consilium serpentis aspexerit, eadem libido per flatum diabolicae artis in eo ferventius ardet, eumque sic dicendo decipit: «Quomodo posses te continere, quin caro tua per delectationem concuteretur, cum homo sis, et iterum poenitendo mundus fieri possis?» Sic namque homo iste in similitudine venti qui horrorem suum sub nubibus facit, per irrisionem errantis mentis in scientia sua obnubilatus, in tenebris oblivionis Dei cum criminalibus peccatis dormit. Et cum tali modo in peccatis suis Deum obliviscendo dormierit, in scientia hominum illorum qui

Deum juste vivendo vident, velut pessimi et horribiles vermes quos homines fugiunt habetur. Unde et de ipso dicunt: «Qualis est homo iste, qui se, in tanta immunditia vivendo, hominem esse non recordatur?» sicque eum ut mortiferum signum fugiunt, se ipsos considerantes, omniaque opera sua cum timore Dei signando, propter terrorem illum, quem in homine illo cognoverunt, ne ei similes efficiantur. Haec quoque in similitudine illorum signorum quae aerumnas et inutilia praefigurant faciunt. Et sicut manus per brachium omnia signat, et ut portenta in motu elementorum praefigurantur, sic homo per animam utilia et inutilia in se ipso considerando operatur. Diversitas namque aquilonis instabilitatem mentium hominum illorum significat qui quaeque secundum voluntatem suam praevidendo convenientia aestimant, in se et non in Deo confidentes; per quod et spissae nubi per quam fulgor solis nunquam perfecte videtur, similes sunt, eum omnia quae Creatori suo contraria sunt eligendo et constituendo thesaurizant. Unde etiam in nigredine malignitatis hominibus molesti sunt. Sicut enim luna vario colore distincta apparet, sic ipsi cum oblivione Dei in ferream duritiam per duplicitatem doli ita convertuntur, ut se interdum suaves et utiles sine recta fide hominibus ostendant, ipsique diabolica arte delusi per odiosa et malitiosa opera sua coram Deo et hominibus in confusionem convertuntur. Idem enim aquilo periculosus in parte existit, et omni utilitate caret, quia illum malitiosum qui Deo contradicit, ex judicio justissimi judicis suscepit. Ipse quoque ardentem iram in qua per suggestionem diaboli sanguis hominis effunditur, et etiam hominem, qui in odio irae suae cum nequitia sua illum quem Spiritus sanctus inspiravit, quantum in se est occidit, cum in dulci sono dilectionis eum nunquam laudare potest, designat.

Idem namque homo in malitia sua aquam inhonestatis super illum quem sapientia infusum viderit fundit, et eum ubique conterendo prosequitur; hominemque charitatem habentem per verba mendacii ab omni honore, quantum potest, despoliat, et pacem cum verbis asperitatis et perfidiae undique in omnibus quibus potest destruit. Aquilo enim, qui a Deo alienatus est, omnia vitia hominum suscipit, ut in ipso torqueantur, quia sicut hordeum a tritico excribratur, sic ipse ab omni utilitate et beatitudine ac sanctitate separatus, omnes virtutes quae per inspirationem Spiritus sancti procedunt, et quae per eum ornatiores et lucidiores fiunt sustinet, quemadmodum paries hominem sustentat qui se in illum reclinat. Per tenebras quoque suas omnia lucida quae coelesti harmoniae adhaerent, et quae Filius hominis in virginea natura seminavit, cognoscuntur; et sicut suggestio diaboli homines seducit, sic etiam flatus aquilonis homini nocivus est. Cum etiam homo qui iniquitates et peccata quasi in sinistra parte cum diabolo susurrando operatus est, per poenitentiam et conversionem quasi in dextera parte eorum reminiscitur, et per recordationem peccatorum suorum fortior et sanctior in bonis operibus efficitur, quemadmodum sinistra dextrae ministrat.

Ratio quare Deus Adam de terra suscitans vel erigens ita primo statuit ut in facie orientem, dextro austrum, laevoque aquilonem haberet; et quod in brevi parvaque statura ejus immensum totius mundi instrumentum collegerit, et omnes creaturas dominationi viribusque sensuum ipsius subjecerit.

XCVII. Faciem vero justi germinis, scilicet Adae, Deus contra orientem vertit, quando eum suscitavit et erexit, ac in dextra ipsius australem partem beatitudinis, et in sinistra ejus

exteriores tenebras, quae aquilo nominantur, signavit. Ipsi quoque vires elementorum caeterarumque creaturarum infixit, ut cum illis contra aquilonem operaretur, quae habitaculum perditorum angelorum est, qui se ab ipso separaverunt, quoniam in proprietate voluntatis suae eum negando, Deum esse noluerunt. Quapropter etiam Deus vult ut homo aquilonem per sinistram partem repudiet, eumque retrorsum abjiciat, nec ulla imitatione ad illum aspiciat, sicut nequaquam facie sua dorsum suum videre potest, et ut omnibus viribus creaturae adversus serpentem in praelio Michaelis pugnet; aquilonemque omnino in oblivionem sinistrae partis habeat, quemadmodum tenebrae a luce segregatae sunt. Sic Deus hominem cum viribus omnium creaturarum firmavit, eumque ipsis velut omni armatura induit, ita ut per visum creaturas cognoscat, per auditum intelligat, per odoratum discernat, per gustum ab eis pascatur, et per tactum eis dominetur. Unde et ipse verum Deum creatorem omnium creaturarum scire debet, nec adversus eum praeliari contendet, quamvis per consilium antiqui serpentis multoties decipiatur, quia Deus supradictis viribus eum non ad hoc replevit, ut ullatenus mentem suam in stultitiam pravi angeli elevare tentet. Deus enim formam hominis secundum constitutionem firmamenti caeterarumque quarumdam creaturarum formavit, quemadmodum fusor aliquam formam habet secundum quam vasa sua facit. Et ut Deus magnum instrumentum firmamenti aequali mensura mensus est, sic etiam aequaliter mensus est hominem in parva et brevi statura sua, quemadmodum supra dictum est, eumque sic creavit, ut membrum membro conjunctum, rectam mensuram suam, rectumque pondus suum non excedat, nisi hoc ex judicio Dei fiat, et ut in pluribus partibus corporis sui se flectat, scilicet in collo, in

humeris, in ulnis, in manibus, in femoribus, in genibus atque in pedibus et in caeteris quibusdam membris.

Item multifariae rationes, adjunctis interdum congruis Scripturae testimoniis, qualiter et tempora et menses totius anni juxta proprietates qualitatum suarum, et juxta ascensum vel descensum solis, et incrementa seu detrimenta lunae, hominis qualitatibus assignentur tam secundum distinctiones vel mensuras membrorum et aetatum, vel etiam proprietates humorum corporis, quam secundum diversos et profectus et defectus affectuum mentis.

XCVIII. Sed et sicut creaturas Deus in homine signavit, sic etiam tempora anni in illo ordinavit. Nam aestatem in homine vigilante, hiemem in dormiente ostendit, quoniam et hiems infra se abscondit quod aestas in gaudio profert; ita et dormiens per somnum confortatur, quatenus vigilans in viribus suis ad quaelibet opera promptus efficiatur. Menses quoque in eo distinxit, cum qualitates et virtutes eorum in ipso discrevit. Nam mensis primus, in quo sol sursum erigitur, frigidus et humidus existit, et in multa diversitate est, et aquam in candorem conversam exsudat. Unde et qualitates ejus cerebro conjunguntur, quoniam illud frigidum et humidum exstans, vilem humorem per oculos, et per aures, atque per nares ejiciendo emundat. Ita et anima in pueritia hominis, quae nec dolum, nec carnalem gustum habet, et eam contra naturam suam operando non concutit, in gaudio operatur; ipsaque in eadem pueritia, quae juxta desiderium suum simplex et innocens est, fortis et potens existit. Postea vero gaudio puerilis innocentiae carens, in magnam tristitiam velut peregrinus qui ex patria sua pulsus est convertitur, cum corporales humores in homine crescunt, et ipse per gustum

carnis maculosus effectus, lasciviam amplectendo cum oblivione Dei in convivio peccatorum gaudet et laetatur. Sicut enim sol in primo mense sursum erigitur, sic anima in prima aetate nec ligata nec tenebrosa gustu et effectu peccatorum est, per quae homo cum diversis moribus instabilitatis in duritiam sordiditatis et vanitatis sanctitate legitimorum operum carendo convertitur. Sed cum idem homo humiditatem lacrymarum per doctrinam, et admonitionem Spiritus sancti effuderit, a foeditate peccatorum in suavissimo odore boni rumoris, ignorantiam et taedium bonorum operum devitando mundatur.

Secundus autem in qualitate sua purgatorius est, et in oculis designatur, quia et oculi aquosi et lutulenti et pestiferi existentes, purgationem aliquando in semetipsis faciunt. Hoc modo anima in homine velut succus in arbore est, quia sicut per succum omnes fructus arboris crescunt, sic etiam per animam omnia opera hominis perficiuntur; et cum venae et medullae ipsius impletae fuerint, secundum desideria carnis operari incipit, quae cum profecerint, ex spiritali natura ipsius animae coactus saepissime ingemit. Sic quoque cum oculo scientiae quomodo peccata inceperit, et qualiter sine poenitentia illa perfecerit considerando ab omni pollutione mundatus, ea ulterius vitare studet.

Per tertium vero, qui tumultuosus existens, tempestates portat, et pestes in se retinet, et diversis flatibus omnia germina terrae movet, aures intelliguntur, in quibus sonus cunctorum utilium et inutilium sonat, per quae totum corpus movetur. Similiter et anima in corpore quod per eam movetur et impletur, et velut venis connectitur, conflictum contra vires naturae suae habet, cum homo in medio juventutis suae similis est arbori, quae

prius grossos et postea fructus suos emittit. Homo enim tempestates inquietorum morum habet, cum intelligit quid facere possit, quia medulla ejus jam pinguis est, et venae ipsius plenae sunt; et tunc anima in illo plangentem et querulam vocem habet, eo quod dolor suus de peccatis illius magis et magis augeatur, quoniam ipsa vita illa est quae omnia in homine movet. Ille autem plus justo appetentior laudis, se sapientem reputando magis desipit, cum per temeritatem et superbiam suam quasi putridum vulnus existit, et in mendacium ducitur, cum in eo fama honesti et boni rumoris quam habere quaerit nunquam apparet. Unde et anima in quam omnia bona et mala revertuntur, sicut etiam in auribus omnia utilia et inutilia sonant, et per cujus vires omnia perficiuntur, lugendo tristatur. Cum autem, compresso tumore juvenilis mentis, per gratiam Dei ad meliorem partem peccata sua emendando convertitur, anima, quae prius tristis erat, et in ipso omnia utilia et inutilia perflat, propter mala et inutilia opera eum ad poenitentiam commovet, et propter bona et utilia opera eum sicut in paradisiaco loco gaudere facit.

Sed et per quartum, qui viridis et odoriferus est, et velut cum timore tonat, nares designantur, in quibus spiramen animae odorem attrahit, et emittit omnium quae sibi homo cum timore eligit. Huic quoque, scilicet mensi, homo qui per spiramen rationalitatis in scientia sua viriditatem bonorum operum sapienter elegerit, assimilatur, in quo omnes fructus virent, et qui odoriferus est, quoniam in dulcissimo odore rumor probitatis et utilitatis in laude Dei ubique emittitur. Sed tumultus odiosorum et malorum hominum, virtutes et bona opera illius hominis saepe repudiat, et eum injustum et malum vocat, quemadmodum Judaei Dominum Jesum Christum

injustum et coinquinatum esse mendaciter dicebant, cum eum in omnibus operibus suis sanctum et justum cognoscerent. Sicut enim mensis iste cum periculo et timore sonat, et tamen fructus terrae non arefacit, sic etiam vires et virtutes beati hominis per praedicta mala non arescunt, sed illi qui dentibus suis super eum frendent deficiunt. Et sicut homo in spiramine rationalitatis per nares quaeque dulcissima et nobilissima eligendo sibi attrahit, et fetentia et lutulenta abjicit, aeterna praemia promeretur, et ab hominibus cum laude honoratur, ubi ejus persecutor coelestibus praemiis carens, in terra ab hominibus nunquam in veritate laudari potest. Qui enim Deum timet et diligit, mentem suam ab omni quod malum est se custodit, quemadmodum homo nasum suum de fetenti et immunda re avertit.

Quintus autem suavis et lenis est et gloriosus in omnibus terrae est, ut etiam gustus oris dulcis et delectabilis est, quoniam per ipsum cognoscuntur et sciuntur, quibus homo cum gaudio reficitur. Sic et rationalitas columna et medulla quinque sensuum existit, qui per eam sustentantur, et ad operandum diriguntur, quemadmodum terra, per aratrum eversa, germinando fructuosa efficitur. Visus enim, scilicet sensus oculorum, per quem homo omnia videt et cognoscit, inter alios jure principatum tenet, quia ut loco sublimior caeteris est, ita et remotiora magis quam alii percipit. Unde et idem visus oculorum jucundus et gloriosus est, quia homo cum eo cognoscendo et eligendo utilia ab inutilibus discernit. Sicut ergo quintus mensis, videlicet Maius, suavissimum odorem florum habet, in quo corda hominum laetantur, eo quod in ipso omnes fructus terrae de quibus homo gaudet procedant; sic etiam homo in visu oculorum omnem usum

naturarum naturaliter cognoscendo, quid inter illa quae videt differat, acumine rationalitatis discernit. Fructuositas vero istius mensis gustui oris similis est, per quem homo ea quae ad refectionem suam utilia sunt cognoscit.

At sextus cum calore siccus existens, in processu fructuum cum aere illo se elevat, qui maturitatem fructibus immittit, et aquas aliquando in nimietate effundit; in quo et humeri hominis notantur, qui cum calore siccitatem habentes, unumquemque laborem sustinent, et omnia opera complent, totumque corpus retinent, et tamen interdum pro labore quietem quaerunt, velut cum avis pro lassitudine alas suas remittit, et ut radix ramos suos continet. Eodem modo secundus sensus, scilicet auditus, ad intelligenda verba quae suscipit, quasi quaedam pennula rationalitatis existit. Unde fit ut dum aures sonum cujusque creaturae recipiunt, qualis sit vel ubi sit eadem creatura cognoscat, ideoque tunc homo magis ad investigandam eam animum intendit. Vis enim animae, quae per aures sentit, sicut audiendo non laborat, ita nec extaediata satiatur, sed potius desiderium multa cognoscendi et notandi habet, ut etiam sextus mensis, qui humidus non est, fructibus quos cum leni calore produxerat, multiplici incremento dilatat, et eis maturitatem immittere incipit. Et sicut in mense isto inundationes aquarum cum periculosis sonis tonitruum in timore funduntur, sic etiam inter illa quae de rebus humanis placide auditus admittit, sunt multa quae cum horrore et tristitia recipit. Auditus vero initium rationalis animae est, quia sicut verba quae scribuntur, prius dictantur, sic per ipsum dictata et composita quaeque secundum hominis intentionem perficiuntur. Anima tamen omnia ista bona et mala, utilia et inutilia sustinere cogitur,

quae per initium auditus in suspiriis lacrymarum, quia nondum bona opera incoepit, plene gaudere non potest. Humeri quoque, qui humiditatem viscerum et aliorum membrorum hominis, sicut totum corpus sustinent, etiam nonnullam auditus, qui initium animae est, similitudinem habent, per quem omnia opera perficiuntur, quemadmodum per humeros onera cuncta portantur. Sicut enim viscera ad invicem cohaerent, sic et opera hominis conjuncta sunt; et per bona quibus mala arguuntur gaudium habet, et per mala quibus bona cognoscuntur, tristatur; et ita cum jam in gaudio manet, mox in tristitiam convertitur. Quapropter et requiem quaerit, ut homo quietem quam habere non potest saepe desiderat. Unde et eadem anima quae quandiu in corpore manet fatigatur, in aeternis tabernaculis pro bonis recipitur, et pro malis secundum merita sua in poenis collocatur.

Septimus quoque per ardentem solem magnas vires habet, fructusque terrae maturos et aridos facit, atque per tempestates ariditatis et pluviae torrens est, quemadmodum et flexurae brachiorum per scapulas et per manus fortes sunt, quibus homo omnia necessaria colligit. Sic et homo per odorem naturam cujusque rei sapit discernendo et cognoscendo quae utilis et inutilis sit, et ea quae ad conservationem naturae suae pertinent eligit, et in sinu suo colligit, quatenus, malis humoribus arefactis, in sanitate crescat, quibus temperatur, ne humores per corruptum succum a fortitudine sanguinis destituantur. Ipse enim, scilicet homo, in scientia sua omnia ista ad se trahens, ea sub potestate ligat, ut livor humorum expellatur, et ipsi in fortitudine sanitatis persistant, et sic cum discretione ista fortiter disponit, ut etiam flexurae brachiorum per scapulas et per manus fortes sunt. In mente quoque sua

conservat quae ad sanitatem suam pertinent, et sic omnia sibi necessaria providet, quemadmodum omnes fructus in mense isto maturi jam colliguntur. Anima vero quae a Deo spiramen est, torrens iter habet, ut etiam sapientia torrenti itinere gyrum coeli circuivit. Unde et septem donis Spiritus sancti cum quinque sensibus homo per eam incipit et perficit omnia opera sua, ut etiam septimus mensis omnes fructus terrae proficit. Quae videlicet opera vel ad laudem quasi per dextram, vel ad confusionem quasi ad sinistram, ac si in quadam maturitate et ariditate fructuum perficiuntur. Ex recordatione enim peccatorum in amara poenitentia saepe lacrymae effunduntur, velut in fortissimis viribus leonis, qui alias bestias praecellit, omnia vitia et peccata cum magnae intentionis studio conculcat, et per sapientiam qua Deum cognoscit, pro operibus peccatorum, quibus a Deo fugerat, luget. Anima namque cum suspiriis suis per admonitionem Spiritus sancti in multis viribus hominem movet et sustinet, cum eum in poenitentia omnem viriditatem virtutum ad abstergenda vulnera peccatorum colligere facit, per quod ipsa gaudium habet, semper desiderando ut ad aeterna tabernacula perveniat et in ipsis sine fine permaneat.

Octavus autem velut magnus princeps in viribus suis est, qui omnia in potestate sua per plenitudinem habet. Quapropter et laetitiam in se ostendit, atque per fervorem solis ardens, rorem etiam de quadam frigiditate habet, horribilisque in tempestatibus suis est, quia sol jam ad inferiora declinavit. Qualitates itaque ipsius in manibus hominis ostenduntur, quae plurima opera perficiunt, et potestatem totius corporis in se habent, quoniam omnia quae possunt sibi attrahunt, et thesaurizant, ita ut homo operibus manuum suarum saepe

laudetur. Similiter et homo per gustum oris vires illorum quibus reficitur prae caeteris sensibus perfectius cognoscit, et eas in potestate scientiae suae habet, sicut etiam mensis iste in viribus suis magnus est. Ipse etiam laetitiam in se habet, sapienter discernens quae frigidae et calidae naturae ad sanitatem suam conveniant, ut etiam mensis iste ardorem solis et frigiditatem roris in se habet. In scientia enim sua ab illis quae periculosa et inutilia sunt declinans, bona et utilia colligit, sicut manus laudabilia opera fortiter in probitate perficiunt, et ut aedificator in potestate artis suae omnia aedificia domus suae construit, in qua omnem substantiam suam sapienter conservat. Anima vero praeliatrix existens, desideriis suis illicitas cupiditates hominis superando penetrat, et torrenti itinere circulum suum circumeundo, in incoeptione praelii sui ad altissimum Deum ascendit. Ipsa enim scuto fidei et omni armatura virtutum, contra desideria carnis pugnat; et cum illa vicerit, velut vir praeliator qui secundum voluntatem et intentionem suam inimicos suos superavit, gaudet, quia in calore veri solis ardendo, hominem suspirare facit, ita ut in frigiditate verae poenitentiae, quae omnia peccata arefacit, lacrymas effundat. Homo enim in poenitentia, in qua plurimae contrarietates ei occurrunt, cum humilitate se pro luto computando descendit, ita ut vix salvationem animae suae speret. Sed anima mox crucem et omnes passiones Jesu Christi, per quas peccata abluuntur ei proponit in spem eum elevando, et ex qua poenitentia ipso de virtute in virtutem ascendente floret, ita ut pro singulis per eam perpetratis flores bonorum operum et sanctarum virtutum quibus nunquam extaediari possit operetur. Sic enim per poenitentiam in magnis viribus quotidie proficiendo

sustollitur, et thesaurizat bona et sancta opera de quibus omnis coelestis turba Deum laudando gaudet.

Nonus vero maturi temporis est, nec per tempestates se terribilem ostendit, omnemque indignum succum fructuum qui boni ad edendum sunt aufert, quia ipse omnia velut in sacculo secure tenet. Unde et in qualitatibus suis sicut venter hominis est, in quo ex calore jecoris et aliorum viscerum quidquid ei immittitur excoquitur; quod etiam mistum calore et frigore in statuto modo recte ejicitur. Sed iste modus, per infirmitates aliquando destituitur, ut etiam mensis iste per percurrentia tempora in modo suo interdum commovetur. Homo quoque per sensum tactus quae ad edendum matura sunt cognoscit et comedit, ne de immaturis ejus humoribus turbatis, infirmitatem incurrat, ut etiam mensis iste indignum succum fructuum aufert. Ipse etiam intendit ut non immoderate, sed recte et sufficienter reficiatur, ne humores vili sanie moveri possint, et etiam quaeque utilia caute sibi colligit, ut quilibet rem quam diligit diligenter claudit, ne sibi auferatur. Sic ergo homo tactu suo ventri similis est, qui ea quae recipit calore et frigore temperate coacta emittit, ut etiam in mense isto omnia matura apparent, quorum succus postea exsiccatur. Anima vero, quae multis bellis et laboribus tribulationibusque lapsum Adae, et etiam per praelia carnis suae turbatur, in bonis operibus cum gaudio ad coelestia ascendit, et in malis per tristitiam descendit. Ipsa enim fortissimam loricam, quae diligentissime texta et connexa est, scilicet patientiam induit, quam nulla sagitta perforare valet, et in ascensione bonorum operum hominem provebit, ut in descensione verae humilitatis quidquid boni fecerit illi qui summum bonum est, et per quem illud habet, attribuat. Cum

vero homo in tanta tristitia est pro peccatis suis, ut vix salvationem animae suae speret, tunc ejus iterum anima patienter sustinens ei proponit quod Deus pro salute hominis humanam formam assumpserit, et eum in spe ab ista dubitatione surgere facit, sicut scriptum est: «Si ascendero in coelum, tu illic es; si descendero ad infernum, ades **(Psal. CXXXVIII)**.» Quod sic intellectui patet. O Deus, omnis ascensio sanctorum et coelestium operum eorum quos igne tuo accendis, tua est, qui homini in amore tuo rorem compunctionis cordis immittis, per quam caeterae virtutes postea virendo frondent. Cum autem in profunditatem peccatorum descendero per oblivionem tui infernales poenas promerendo, si in vera poenitentia ad te clamando suspiravero, guttis sanguinis tui me ungis et salvas, et sic liberator et salvator meus ades. Patientia cum humilitate in altis est superbiam superando, et etiam in tenebris peccatorum est hominem monendo, ne pro peccatis suis de misericordia Dei desperet, et sic omnia opera in recta moderatione quasi in maturitate habet, illa quae in sanctitate fiunt a vana gloria defendendo, et ea quae in putredine peccatorum perficiuntur, a desperatione liberando salvat. Ipsa enim patientia in recto itinere est, quoniam coelestia non relinquit nec terrena despicit, sed omnia incitamenta vitiorum fallentis diaboli in vero lumine, quod Deus est, conculcat, et in omnibus his nec nimis laetatur, nec in tristitiam cadit, licet interdum ex deceptione diaboli commoveatur, cui cum scuto fidei fortiter resistit.

Decimus quoque quasi homini sedenti assimilatur, quoniam viribus suis in viriditate non volat, nec calorem parat, sed ramos arborum exspoliat, frigusque exsudat, quemadmodum

et homo dum sedet se complicat ut frigus evadat, qui in eodem mense vestem sibi attrahit, quia tunc calorem per vestimentum habet. Hoc exemplo et homo cum per senilem aetatem frigescere incipit, tunc sapientior quam prius effectus pueriles mores in taedium ducit, et vicissitudines lascivorum et stultorum morum in ista matura aetate desiccat, et stultorum societatem, ne eum per ignorantiam decipiant, devitat, quoniam inutiles et varii sui gustus carnis ex frigiditate aetatis, in ipso jam deficiunt, ut etiam mensis iste ex viriditate jucundus non est, per cujus ariditatem cum frigore rami exspoliantur. Anima quoque, quae vivens et prudens spiraculum a Deo facta est, qui vera sapientia est, hominem docet ut firmiter teneat quae ab ipso Deo sunt, et per gratiam Dei cum viribus suis in beato homine velut domina ancillam corpus sibi dominando subjicit, et illi in bonis delectationem parit. Si enim aliquando caro hominis illius per gustum delectationis mota fuerit, anima in ipso indignando miratur, et idem venenum in venis et in medullis illius exstinguendo cessare facit, et per gratiam Spiritus sancti cum doctrina Scripturarum eum consolando, de vitiis ad virtutes, ne in peccatis deficiat, colligit et caute observat.

Sed undecimus se inclinat et frigus aedificat, nec gaudium de aestate, sed tristitiam de hieme in se ostendit, et frigus de ipso super terram cadit, eamque lutum spumare facit, quod et homo imitatur, cum genua sua flectit, ne frigus per eum transeat. Unde etiam cum genua sua in tristitia flectit, in corde suo cogitationes doloris exaggerat, et se quasi lutum computat, nec aspectum ad gaudium habet, quoniam in moerore recordatur quod genua hominis in primordio suo naturaliter flexa sunt. Non dissimiliter, cum homo ad senectutem

pervenerit, frigiditate attenuatur, et gaudium juventutis non habens, ex defectu ariditatis suae, in qua macie afficitur et indignis humoribus defluit, tristatur. Quilibet enim senex propter timorem frigoris ad ignem se calefaciens membra sua colligit, quoniam naturaliter frigidus est, ut etiam mensis iste absque jucunditate aestatis omnes dies suos frigidos habens, genibus hominis similis est, quae ipse in tristitia flectit, cum primordii sui reminiscitur, scilicet quando in utero matris suae complicatis genibus quasi captus sedebat. Cum vero anima viribus suis hominem ita superavit, ut per eam a peccatis quae operatus est aliquantulum cesset, et tamen eam prohibere non potest quin peccare desideret, tunc in vase suo, quod est caro quam inhabitat, ingemit, quoniam ipsa totum corpus perfundit et movet, velut ventus qui in aliquam domum flat, cujus parietes moveri facit, et cujus cavernas seu fenestras flando pertransit. Sed cum homo in tenebras peccatorum velut vermis in foramen luti se involvit, tunc anima, quae in venis et in medullis cum omnibus compaginibus membrorum sita est, quoniam de igne Spiritus sancti non calet, in viribus suis deficit; et quia per carnalem naturam jucunda opera habere non potest, diurnum lumen sanctitatis transiliendo, semper ingemiscit, et in natura sua quid sit vel unde venerit obliviscitur. Gemitus vero animae plenus doloribus existit, cum gustus spiritalis naturae suae ab ea alienatus fuerit, quia per gratiam Spiritus sancti non accensa, opera quae corpus ab ea postulat, licet invita, ad operandum ei consentit. Unde contra voluntatem suam operando magnam tristitiam habet, sicut etiam corpus nonnunquam tristitiam habet cum secundum naturam animae operari cogitur.

Duodecimus quoque cum magna potentia frigus habet et terram cum duritia coagulat, et ipsam cum spuma frigoris totam obtegit et eam taediosam et laboriosam facit. Quapropter in qualitate ejus pedes hominis notantur, qui plurima conculcant et dispergunt, et terram temperant, ne se terra in altum levare possit, sed super illam stant. Hoc modo et anima hominis illius qui in ira sua sanguinem proximi sui effuderit, vel aliam injuriam rixando ei intulerit, graviter commaculatur, quia sicut corpus post discessum animae absque omni calore frigidum manet, sic ipsa sine calore donorum Spiritus sancti per iram indurata, naturae suae obliviscitur, in qua coram Deo sanguinea apparet, quoniam ipsa, quemadmodum Cain in sanguine fratris sui, a Deo abjecta est. In ira enim hominis sanguis inundat. Unde et ipse rectis sensibus suis destitutus quasi insanus efficitur; per irrationabiles irarum et blasphemiae motus corde et ore ab omni beatitudine fratrem suum invidendo abscidit, et quantum potest cogitando et dicendo, omnia bona illius dispergit, et ideo per malum odii in anima sua coram Deo homicida est. Ipse enim dentibus suis super eum frendet, malitiosa verba quae in corde suo cum odio dictaverat, ei obfundens, et per duritiam injustorum itinerum nullam dulcedinem sanctitatis in se habere, nec semen bonorum operum seminare potest, et pro ista duritia, in qua assidue moratur, ad coelestia nunquam suspirat. Unde et qui hujusmodi est a bonis sanctae et purae scientiae operibus caecus, sanctitatis gaudia quae in ira sparserat, nunquam habebit, quoniam ipse velut camelus foedis peccatorum sarcinis oneratus et pollutus est. Hoc modo qualitates et virtutes mensium homini coaptantur. Unde et Psalmista inspiratione mea dicit:

Verba David in psalmo CIII *ad haec competentia.*

XCIX. «Fecit lunam in tempora, sol cognovit occasum suum.» Quod sic intellectui patet: Deus posuit lunam esse temporalem, quatenus omnia tempora velut mater infantem nutriret, primo quidem lacte, postea cibo. In defectu enim suo luna debilis est, unde et velut lacte tempora lactat; in augmento autem suo quasi solido cibo illa nutrit. Solem vero Deus super terram lucere, et se sub terra abscondere constituit. Quapropter in die super terram lucet, quemadmodum homo in die apertis oculis vigil est, et in nocte sub terra est, ut etiam homo in nocte clausis oculis dormit. Sic homo terrenus secundum ima in carne est, et coelestis secundum altitudinem coeli in anima existit, et tempora temporum novit, quia per haec omnia vivus movetur.

Quod homo ad imaginem Dei creatus, et quasi alter Dominus super tribunal terrae sedens, omnique creaturae propter se factae imperans, plenum ipsius Dei opus sit, et ei valde placeat; et quod alter sexus ad adjutorium et consolationem alterius factus sit, virque divinitatis, et mulier humanitatis Christi formam teneat.

C. Cum autem Deus hominem inspexit, valde bene ei placuit, quoniam secundum tunicam imaginis suae, et secundum similitudinem suam illum creaverat, quatenus per tubam vocis rationalis omnia miracula ejus pronuntiaret. Homo enim plenum opus Dei est, quia Deus per eum cognoscitur, et quoniam Deus omnes creaturas propter illum creavit, eique in osculo veri amoris per rationalitatem ipsum praedicare et laudare concessit. Sed ipsi adjutorium similitudinis suae defuit. Unde et Deus illi adjutorium, quod speculativa forma

mulieris fuit, in qua omne humanum genus latuit, quod in vi fortitudinis Dei producendum erat, sicut et primum hominem in vi fortitudinis suae profecerat. Vir itaque et femina sic ad invicem admisti sunt, ut opus alterum per alterum est, quia vir sine femina vir non vocaretur, nec femina sine viro femina nominaretur. Femina enim opus viri est, et vir aspectus consolationis feminae est, et neuter eorum absque altero esse posset. Et vir divinitatem, femina vero humanitatem Filii Dei significat. Homo itaque super tribunal terrae sedet, omnique creaturae imperat, illaque in disciplinatu illius existens ei subdita est, et ipse super omnes creaturas est, sicut David inspiratione mea loquitur dicens:

Verba David in psalmo CIX, *et expositio eorumdem verborum quomodo de Incarnatione et potestate Christi, et in subjectione inimicorum ejus intelligenda sint.*

CI. «Dixit Dominus Domino meo: Sede a dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum.» Quod sic intellectui patet: Dicat ergo homo: Dixit ille qui Dominus et Pater omnium est Filio suo incarnato, cui a Patre data est omnis potestas in coelo et in terra, ita ut Dominus meus sit, qui homo peccator sum: «Dominare sedens a dextris meis,» id est dominare homini, qui dextra mea est, quoniam omnes creaturas ei subjugavi; illumque per fidem tibi subjice, ita ut idola deserat, et ad Creatorem suum, videlicet verum Deum, se convertat. Hoc autem facies, quandiu ponam rebelles, qui inimici tui per incredulitatem sunt, scabellum vestigiorum tuorum, quia illos in perpetuum tibi subjugabo, faciamque ut adorent vestigia pedum tuorum. Nam cum ab infidelitate sua conversi fuerint, te verum Deum cognoscent. Sic Deus per Verbum suum omnes creaturas produxit, idemque Verbum

carnem in homine induit, qui dextra Dei est, quoniam comprehensio potentiae ipsius existit. Idem quoque Verbum, quod Filius Patris est, dominando super hominem sedet, donec impleatur numerus fratrum suorum, quod in novissimo die erit, et tunc diabolica turba cum sequacibus suis velut scabellum quod etiam post ultimum tempus mundi est, ei subjicietur, et tunc videbitur et cognoscetur quis et qualis Dominus ipse est, quoniam ipse Satanas sicut scabellum tunc conculcabitur et omnino dissipabitur.

Quia homo signis omnipotentiae Dei per quinque sensus insignitus auctorem suum in trinitate unum, et in unitate trinum cognoscere et venerari debeat, a quo ad hoc et conditus et post lapsum reparatus est, ut et dominus mundi esset, et decimum in coelis chorum faceret.

CII. Dominus etenim in coelo in potentia sua potenter regnat, et sidera quae per ipsum accenduntur et reliquam creaturam inspicit. Sic et homo super sedem, quae terra est, sedet, et reliquae creaturae dominatur, quia signis omnipotentiae Dei insignitus est. Signa vero haec quinque sensus hominis sunt, per quos ex potentia Dei intelligit et sentit quod trinitatem in unitate, unitatem in trinitate in Deo venerari per rectam fidem debet; et veneratio ista ornamentum novem ordinum angelorum est, de quibus diabolica turba expulsa corruit. Homo autem decimus chorus est, quem Deus in semetipso in prima constitutione perditorum angelorum reparavit, quoniam homo fieri voluit, in cujus humanitate turris est, in qua illi ambulant qui in decimo choro sunt. Itaque, ut supradictum est, Deus in homine tam superiores quam inferiores creaturas signavit. Qui postquam per spiraculum vitae, quod est anima,

inspiratus est, surrexit, omnesque creaturas cognovit, ac in animo suo fortissima dilectione illas amplexatus est.

Quod natura animae ignea et multiplicis efficaciae in viribus suis sit, quibus et Deum cognoscit, et se ipsam intelligit vel regit, et corpus suum sensificat et ad operandum movet.

CIII. Anima vero hominis ignea est, totumque corpus hominis calefacit ac vivificat; et quoniam ignea est, homo sanguineus existit. Ventosa quoque itinera habet, spiramen introrsum in hominem trahendo et emittendo. Quod cum in hominem trahit, ille intus siccatur, idque ei valde utile est, quia caro hominis per siccitatem istam in sanitatem crescit; cum autem illud emittit, ignis intra hominem tabescit, caloremque suum educit. Unde et cum sensualitate totum corpus aedificatur, ita ut homo vivere possit, et omnes quinque sensus corporis cum officiis suis regat. Et si calor iste non omitteretur, ignis animae corpus suffocaret, velut domus quae igne tota consumitur. Per vires quoque animae homo carne et sanguine induitur et totus perficitur, quemadmodum etiam per flatum ventorum omnes fructus terrae complentur. Sed et per hoc quod anima ignea est, se Deum habere cognoscit; et per hoc quod spiritale spiraculum est, se operari cum corpore posse intelligit. Quapropter et praeceptum a Deo habet ut opera sua recte operetur, et ne in vacuum locum aquilonis aspiciat, ubi primus angelus regnare volebat et periit. Cum enim elatio proprietatem voluntatis suae congregaverit, ex ea mox superbia volans velociter ad aquilonem tendit cum proprietatem voluntatis suae perficit, quocunque modo voluerit. Elatio autem et volans superbia aquis similes sunt, quas navis nequaquam pertransire valet, quia Deo et hominibus molestae sunt et omnia destituunt. Unde et opera

earum defluunt, nec charitas eas pertransit, quoniam nec diligere, nec diligi a fidelibus possunt; sed quae non habent capere volunt, illaque disponendo constituunt super quae nullam potestatem habent; quapropter in interitum vadunt. Anima itaque magistra domus corporis sui est, in qua Deus omnia habitacula quae illa possessura erat, formavit; nec eam ullus videre potest, sicut nec ipsa Deum videt, quandiu in corpore manet, nisi quantum eum in fide videt et cognoscit, et cum omni creatura quae a Deo processit in homine operatur, ita scilicet ut sicut apes in vase suo favum aedificat, sic et homo opus suum velut favum cum scientia animae, quae quasi liquor est, perficiat. Et quoniam a Deo missa est, in corde cogitationes fundat et pectore congregat, quae deinde in caput et in omnia membra hominis transeunt. Oculos quoque ipsa penetrat, quoniam fenestrae ejus sunt per quas creaturas cognoscit, quia rationalitate plena in solo verbo vires earum discernit. Hinc etiam homo omne opus suum secundum voluntatem cogitationum suarum ad unamquamque necessitatem suam perficit, quia cum ventus scientiae animae in cerebro movetur, a cerebro in cogitationes animi descendit, et sic opus voluntatis perficitur. Anima enim in scientia sua seminat, quod opus cogitationum compleatur, illudque per ignem animae coquitur, et in gustum convertitur per quem scienter probatur. Ipsa etiam refectionem ciborum et potuum introrsum in hominem ducit, ut caro illius refocilletur. Nam per vires suas quomodo homo in omnibus naturis carnis suae crescat et consistat, disponendo ordinat, viribusque suis viscera illius replet. Ipsa namque caro et sanguis non est, sed ista adimplet, ita ut eam secum vivere faciat, quia rationalis a Deo orta est, qui primo plasmati vitam inspiravit. Unde anima et caro in duabus naturis unum opus existunt. Sed et aerem

cogitando, calorem congregando, ignem suscipiendo, aquam immittendo, ac viriditatem germinando corpori hominis inducit, quomodo et a prima constitutione confectum est et supra et subtus, circa et intra corpus ubique est. Et hoc modo est homo.

Quia Deus secundum opera sua sive ad vitam sive ad poenam hominem dijudicet, et quod sancta anima corpore exuta Deum, quem nunc impediente corruptione carnis non potest, plene videat, diemque judicii ad recipiendam amabilem vestem suam, hoc est idem corpus suum, desideranter exspectet, ut in eo cum angelis contemplatione et laudibus Dei sine fine fruatur.

CIV. Quando autem homo recta opera facit, elementa recta itinera habent; sed cum injusta opera perficit, elementa cum poenali afflictione super se inducit. Corpus enim secundum desiderii sui voluntatem cum anima operatur, et Deus hominem secundum opera sua sive ad vitam sive ad poenam dijudicat. Et anima in totum corpus cogitando loquendo et suspirando defluit, quemadmodum ventus, qui in aliqua domo ubique flatus suos emittit. Sed quandiu corpus cum anima in homine operatur, ille localis et gravis est, nec a terra se levare potest; cum vero corpus cum vivente anima renovabitur, scilicet post novissimum diem, tunc levis et volatilis erit quasi avis quae pennas habet. Ipsa quoque dum in corpore est Deum sentit, quoniam ab eo venit, et quandiu in creaturis officialis est, Deum non videt; sed postquam ab ergastulo corporis educta ante conspectum Domini venerit, tunc cognoscet quid ipsa sit, et quid ei adhaeserit dum in corpore maneret. Et quia tunc gloriam magni honoris sui sciet, habitaculum suum reposcet quatenus gloriam suam secum sciat. Unde et

inhianter novissimum diem exspectabit, eo quod amabili veste, scilicet corpore suo, nudata est, in quo cum angelis gloriosam faciem Dei pleniter videbit, videlicet cum illud receperit. Quod postquam evenerit, angeli denuo in laudibus accenduntur, sicut in primo die per victoriam praelii sui accensi sunt. Nam post novissimum diem in laudibus Dei perficientur, cum nova miracula operis Dei, quod homo est, laudabunt, et cum citharam gloriosae jucunditatis exinde percutient, nec in hoc taedio afficientur, nec deficient, nec finientur. Et sicut in vultum Dei sine defectu semper aspicere desiderabunt, sic etiam nunquam cessabunt quin opera Dei in homine semper mirentur. Itaque, ut supra dictum est, talis est forma hominis cum corpore et anima, opus etiam Dei cum omni creatura existens, quemadmodum Joannes spiritu meo inspiratus scripsit dicens:

Expositio capituli primi Evangelii secundum Joannem, ab eo loco ubi scriptum est: «In principio erat Verbum,» usque ad id, «plenum gratis et veritatis.» In qua scilicet expositione tractatur de aeternitate Verbi Dei, de creaturis quomodo in arte Creatoris sine coaeternitate ipsius erant antequam essent in se ipsis. De creatione angelorum et ultione zeli Dei in apostatas spiritus, de consilio faciendi hominis ad imaginem Dei, et quomodo vis potentiae, et lux sapientiae Conditoris in opificio humani corporis resplendeat. De Incarnatione Dei et verbis doctrinae, et exemplis justitiae, quae mundo edidit. Item de reparatione lapsi hominis et felicitate ejus post hanc vitam.

CV. «In principio erat Verbum.» Quod sic intellectui patet: Qui sine initio sum, et a quo omnia initia procedunt, et qui Antiquus dierum sum dico: Ego per memetipsum dies sum

qui a sole nunquam processi, sed de quo sol accensus est. Ego etiam ratio sum quae ab alio non sonuit, sed ex qua omnis rationalitas spirat. Ad intuitum igitur faciei meae specula feci, in quibus omnia miracula antiquitatis meae quae nunquam deficient considero, ac eadem specula in laudibus concinentia paravi, quia vocem ut tonitruum habeo cum qua totum orbem terrarum viventibus sonis omnium creaturarum moveo. Haec ego Antiquus dierum facio, quoniam per Verbum meum, quod sine initio semper in me fuit et est, quemdam magnum lucidum, et cum eo innumerabiles scintillas, scilicet angelos, prodire jussi, qui ut in lumine suo evigilaverunt, mei obliti sunt, et sicut ego sum esse voluerunt. Et ideo in magno tonitru ultio zeli mei, in praesumptione quia mihi contradixerunt, illos dejecit, quia solummodo unus Deus est, et alius esse non potest. Unde parvum opus, quod homo est, in me dictavi, et illud ad imaginem et similitudinem meam feci, ita ut in aliquo secundum me operaretur, quoniam Filius meus in homine indumento carnis operiendus erat. Illud quoque de rationalitate mea rationale institui, et in eo possibilitatem meam signavi, sicut rationalitas hominis in arte sua per nomina et per numerum omnia comprehendit, quia homo nullam rem alio modo nisi per nomina discernit, nec multiplicitatem rerum nisi per numerum cognoscit. Angelus etiam fortitudinis sum, quoniam angelicis agminibus per miracula me annuntio, et quia omnibus creaturis in fide me ostendo, ubi me creatorem esse cognoscunt, sed tamen a nullis perfecte pronuntiari possum. Homo quippe vestimentum illud est, quo Filius meus circumamictus in regali potentia, se Deum omnis creaturae et vitam vitae ostendit. Sed agmen angelorum qui regali potentiae illius specialiter adsunt, nemo praeter Deum dinumerare potest, nec illos qui eum Deum

omnis creaturae singulariter profitentur, ullus ad finem producere valet, nec eos qui ipsum vitam omnis vitae specialiter vociferantur, ulla lingua sufficit determinare. Unde beati sunt qui cum illo habitant.

Deus autem omne opus suum in forma hominis designavit, ut praedictum est, sicut etiam hic per quaedam exempla in ipso demonstratur. Nam in circulo cerebri hominis dominationem suam ostendit, quia cerebrum corpus totum tenet et regit; et in crinibus capitis ejus possibilitatem suam, quae ornamentum ipsius est, designat, quemadmodum crines caput ornant. In superciliis quoque oculorum illius fortitudinem suam demonstrat, quoniam supercilia tutamen oculorum hominis sunt, ita ut quaeque nociva ab eis avertant, et decorem faciei ostendant et ut pennae ventorum sunt, quibus illi sublevantur et sustentantur, velut avis quae pennis suis interdum volat, interdum a volatu cessat, quoniam de fortitudine Dei ventus flat, et flatus venti pennae ipsius sunt. Sed et in oculis hominis scientiam suam, per quam omnia praevidet et praescit, declarat, quia plurima in se ostendunt, quia lucidi et aquosi sunt, quemadmodum umbra aliarum creaturarum in aqua apparet. Homo enim in visu omnia cognoscit et discernit, et si visu careret, in his velut mortuus esset. In auditu etiam ejus omnes sonos laudum secretorum mysteriorum et angelicorum agminum, in quibus ipse Deus laudatur, aperit, quoniam indignum esset si nonnisi per se cognosceretur, cum homo ab homine in auditu cognoscatur, ubi etiam in semetipso omnia intelligit, et velut inanis esset, si auditu careret. In naribus autem sapientiam, quae odorifera ordinatio in omnibus artibus est, ostendit, ita ut homo per odorem cognoscat quid sapientia ordinet. Odoratus enim in omnibus

dilatatur illa trahendo quatenus sciat quae et qualia ea sint. Sed per os hominis Deus Verbum suum, per quod omnia creavit, designat, sicut etiam ore omnia sono rationalitatis proferuntur, quia homo plurima profert sonando, quemadmodum Verbum Dei creando in amplexione charitatis fecit, ita ut operi suo nihil necessarium desit. Et sicut genae et mentum ori circumposita sunt, sic eidem Verbo cum sonuit illud principium omnis creaturae afficit, cum omnia creata sunt, et sic: «In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum.» Quod sic intellectui patet: In principio incoeptionis illius, cum voluntas Dei ad pariendum facturam creaturarum se jam aperuit, quae sine initio in ipso fuit, quatenus se non aperuisset, erat Verbum absque principio illius incoeptionis, «et Verbum erat apud Deum,» sicut verbum in rationalitate est, quoniam rationalitas verbum in se habet, et in rationalitate est verbum, et haec a se divisa non sunt. Nam sine principio ante principium creaturarum, et etiam in principio ipsarum erat Verbum, et idem Verbum ante principium, et in ipso principio creaturarum erat apud Deum, et nullo modo Deo divisum, quoniam Deus in verbo suo voluit ut Verbum suum omnia crearet, sicut ante saecula praeordinaverat. Et quare dicitur Verbum? Quia cum sonante voce omnes creaturas suscitavit, et eas ad se vocavit. Nam quod Deus in verbo dictavit, hoc Verbum sonando jussit, et quod Verbum jussit, hoc Deus in verbo dictavit. Et ita Deus erat Verbum. Verbum enim in Deo fuit, et Deus in illo omnem voluntatem suam secreto dictavit, et verbum sonuit, et omnes creaturas produxit et sic Verbum et Deus unum sunt. Cum autem verbum Dei sonuit, omnem creaturam quae ante aevum in Deo praeordinata et disposita fuit ad se vocavit, et per vocem ejus omnia ad vitam suscitata sunt, sicut etiam in

homine designavit, qui Verbum in corde suo occulte dictat antequam illud emittat, quod in emissione secum est, et sic dictatus verbi in verbo est. Quando enim verbum Dei sonuit, idem verbum in omni creatura apparuit, et idem sonus in omni creatura vita fuit. Unde etiam de eodem verbo rationalitas hominis opera sua operatur, et de eodem sono opera sua sonando, clamando et cantando profert, quia per acumen artis suae in creaturis citharas, et tympana sonando sonare facit, quoniam homo secundum Deum per viventem animam rationalis est, et anima ejus cum calore suo carnem ad se trahit, in qua prima figura digiti Dei quam in Adam formaverat apparet, et quam eadem anima vivificando, et plenitudine sua in incremento replendo pertransit. Caro enim sine rationali anima se non movet, anima autem carnem movet et vivere facit. Nam caro rationali animae adest, quemadmodum omnes creaturae Verbo adsunt. Quapropter hominem in voluntate Patris creavit. Sed quemadmodum homo sine connexionibus venarum homo non esset, sic etiam sine creaturis vivere non posset; et quia mortalis est, operi suo vitam non praestat, quoniam ipse incipiens vita a Deo est; Deus autem operi suo vitam dat, quia ipse vita sine incoeptione vitae est.

«Hoc erat in principio apud Deum,» scilicet in principio illo de quo Moyses servus meus per me inspiratus loquitur dicens: «In principio creavit Deus coelum et terram **(Gen. I)**,» quia Verbum quod sonuit *fiat,* sicut etiam ibidem scriptum est, «Dixitque Deus: Fiat lux,» erat in eodem in principio cum creatura a Creatore initium acciperet apud Deum, id est in una aequalitate divinitatis, quoniam istud Verbum quod apud Deum est, illi aequale in divinitate est, videlicet quia Verbum

quod in Deo est, a Deo inseparabile est et consubstantiale illi existit. Sic omnia per ipsum facta sunt, quoniam cunctae creaturae per Verbum Dei, ut Pater voluit, factae sunt, quia nullus Creator est nisi solus Deus. Omnia enim utilia quae res formatae et vitales sunt, per ipsum factae sunt. Ipse etiam in brachiis hominis et in juncturis illis adhaerentibus fortitudinem firmamenti cum signis suis, quae ipsum firmamentum sufferunt et regunt, ostendunt, quemadmodum brachia cum juncturis articulorum suorum dominationem et operationem totius corporis manifestant. Nam etiam dextra ut auster, et sinistra ut aquilo sunt, qui firmamentum sunt ne procedat ultra quam positum est, ut scriptum est. Et in his omnibus inter nos et vos chaos magnum firmamentum est, scilicet ne tenebrae lucem exstinguant, et ne lux tenebras expellat. «Et sine ipso factum est nihil,» quoniam sine Verbo Dei facta est nulla creatura, quia per Verbum Dei omnis creatura, tam visibilis quam invisibilis, facta est, quae in illa essentia, videlicet viventis Spiritus, aut viriditatis aut virtutis subsistit; et sine ipso non factum est aliquid, praeter malum quod a diabolo est, et ideo ab oculis Dei projectum ad nihilum deductum est, quoniam solummodo unus Deus est, et alius non est. Rationalis quoque homo, in quem possibilitas operandi a Deo posita est, peccatum fecit, quod in nihilum ducitur, quia a Deo creatum non est, et huic nihilo Deus inexterminabiles tenebras posuit, quoniam fugiendo lumen recusavit. Sed «quod factum est in ipso vita erat,» quia omnia quae creata sunt, in ipsius Creatoris ratione apparuerunt, quoniam in praescientia ejus fuerunt, non tamen illi coaeterna, sed ab ipso praescita et praevisa ac praeordinata. Deus enim unica vita est, quae non accepit initium vitae illius, quae initium habet. Quapropter omne «quod factum est in ipso vita

erat,» quia ab eo praescitum fuit; et Deo vivebat, ita ut Deus nunquam recordationem illius habere coeperit, quoniam illud nunquam oblivioni tradiderat, quia in praescientia ejus erat, quamvis in formis suis nondum temporaliter fuisset. Nam sicut non est quin Deus sit, sic non est quin per ipsum opera illa in creaturis procederent, quae in sapientia ejus praescita et praeordinata fuerant. Et sicut hoc quod in creatione factum est, in Deo vita sine exstinctione fuit, quia creandum erat, ubi factae creaturae nihil deerat, quin plenitudinem profectus sui in crescendo haberet, ita etiam quae homo operatur, ipsi vita sunt ei ad vitam succurrendo, quia in ipsis subsistit et perficitur. Sed et quoniam Deus sine initio et sine fine plena vita est, ideo etiam opus suum in ipso vita est, quod in hoc nullo modo illudetur, quemadmodum et Deus in pectorali loco hominis designavit, ubi homo desiderando, componendo et ascendendo unamquamque rem, scilicet bonam et malam, in cogitationibus suis congregat, considerans quid sibi placeat vel displiceat, quia quod sibi placet cum gaudio conservat, quatenus ei vitam retineat, et quod sibi displicet indignando a se projicit, ne vitam ejus laedat. Sic omne quod Deus fecit, in ipso vita est, quoniam illud a Deo vitale in natura sua est. Unde et sicut Verbum Patris carnalem vitam hominibus dedit cum eos creavit, ita etiam cum tunicam suam induit, spiritalem vitam eis ostendit, quatenus per alienam vitam, et non secundum carnem incedendo in turbas spiritalium se dilatarent, et ita utrumque populum in manu sua tenet, quoniam ipse Filius Dei, Deus et homo est. Spiritalem quippe populum in amore complectitur, quia Filius Dei est; saecularem autem secundum justitiam habet qua dictum est: «Crescite et multiplicamini **(Gen. I)**,» quoniam Filius hominis est.

«Et vita erat lux hominum,» quoniam vita quae creaturas suscitaverat, vita vitae hominis, quia per eam vivit, existens, ratione et scientia lucem hominibus dabat, in qua Deum fide aspicerent, eum Creatorem suum agnoscentes, et ipsa luce ita perfusi, quemadmodum lux diei mundum illuminat. Homo enim alas scientiae per coelum intelligit, quod solem et lunam producit, quia dies scientiam bonam, nox malam demonstrat, velut sol diem, luna noctem manifestat. Et ut homo cum creaturis sine luminibus istis in officio vitae suae velut caecus esset, et ut corpus ejus sine spiritu vivere non posset, sic etiam homo sine alis scientiae quid esset non intelligeret. Unde «lux in tenebris lucet,» quemadmodum lux diei per lunam in nocte lucet, quatenus homo in bonis operibus mala opera cognoscat, quae a luce separata sunt, quoniam bona scientia ratio ne suffulta malam reprehendit, et eam a se expellit. «Et tenebrae eam non comprehenderunt,» velut nox diem obnubilare non potest, quia malum hoc illud quod bonum est nec scire nec intelligere vult, sed illud fugit. Haec Deus in corde hominis declarat, quod vita et firmamentum totius corporis est, et totum corpus sustentat, quia in corde cogitatio hominis ordinatur et voluntas pascitur. Unde et voluntas quasi lux hominum est, quoniam sicut lux omnia penetrat, sic et voluntas in eo quod desiderat abundat, atque in eodem desiderio suo, quod pro luce sibi computat, in tenebras malorum operum quae perficere vult saepe ambulat. Sed «tenebrae» eamdem voluntatem ita «non comprehendunt,» ut illi scientiam boni abstrahere possint, quin bonum sciat, quamvis hoc non faciat.

«Fuit homo missus a Deo,» qui gustum humi non habebat, quia missus a superno Creatore et non ab homine fuerat,

quoniam calor Verbi Dei ariditatem carnis illorum qui eum genuerunt, viridem fecerat, ita ut etiam caro ipsius in plurimis operibus velut aliena consuetudine in peccatis nascentium esset. Nam qui eum genuerunt per gratiam Dei attacti, ipsum procrearunt, et ita per gratiam Dei processit in testimonium Filii Dei missus. Unde et angelus Joannem eum nominavit. «Cui nomen Joannes erat,» quia opera quae fecit nomini ipsius concordabant, quoniam gratia Dei ipsum praeveniendo et subsequendo confortaverat. Gratia enim Verbi, quod Deus est, Joannem misit motione vicissitudinum morum illorum, qui in vicissitudinibus hominum in peccatis nascentium mundavit, et ob hoc quamdam stabilitatem secundum rectitudinem spirituum habuit, qui nec vicissitudinem morum hominum habent, nec peccare desiderant. Deus autem, qui mirabilis existit, ad ventrem hominis miracula quae in Joanne fecit, conformat. Venter enim vires creaturarum quas recipit et emittit postulat, ut de succo earum sicut Deus constituit pascatur. Sed tamen in omnibus creaturis, scilicet in animalibus, in reptilibus, in volatilibus, et in piscibus, in herbis et in pomiferis quaedam occulta mysteria Dei latent, quae nec homo, nec alia ulla creatura scit aut sentit, nisi quantum eis a Deo datum est. Joannes autem mirabiliter ad elementa missus est, et mirabiliter ab eis pastus est, et sicut quodam modo a consuetudine peccati abstractus erat, sic quoque per abstinentiam mirabiliter de elementis vixit. Et ipse purus homo digne et laudabiliter nuntius ante occultum Filium Dei fuit, per quem mundus cum innumerabili numero positus est, et omnes creaturae creatae sunt. Quod etiam per ventrem designatur, quia sicut mundus omnia capit, ita et venter alias creaturas in comestione in se recipit. Sed et quemadmodum omnis creatura a Deo processit, sic et Adam omnes homines

in forma sua portavit, quibus Dei Filius vera pascua subministravit, cum hominem in humanitate sua portavit. «Hic venit in testimonium ut testimonium perhiberet de lumine, ut omnes crederent per illum,» quoniam Joannes in mirabilibus rebus per consuetudinem carnalis nativitatis mirifice homo factus et mirabilis homo existens, venit divina dispensatione in testimonium mysteriorum Dei, ut testimonium per virtutes quae in ipso operabantur perhiberet de lumine, scilicet de Deo, de quo omnia lumina accenduntur, ut omnes qui per Spiritum sanctum ignei sunt crederent Deo per testificationes illius, quas mirabiliter proferebat. Venit itaque testando divinitatem, humana forma indutam. Et sicut ipse in arida natura quantum ad ipsam sine viriditate natus est, sic Filium meum ex Virgine Maria sine peccato natum dixit. «Hoc ideo volui, quatenus per miraculum istud quod in Joanne operatus sum, homines miraculis Filii mei crederent.» Et sicut in Joanne testimonium hoc apparuit, sic etiam in femoribus hominis verum testimonium declaratum est, quae testimonium omnium nascentium sunt, et propago totius corporis sui quod videt, palpat, cogitat et optat, et in scientia sua omnia computat quae operatur. Nam homo miraculum Dei est, et ideo justum est ut mirabilibus Dei testimonium det. «Non erat ille lux, sed ut testimonium perhiberet de lumine,» quia Joannes non fuit illa lux quae nunquam dividitur, nec mutatur, videlicet quae Deus est. Sed venit a Deo missus, quatenus testimonium daret de illo qui verum lumen existens, omnia lumina accendit, quoniam Deus absque omni indigentia necessitatis ullius in se et per se est, quia ipse omnia in omnibus facturus erat. Unde et in omni factura operis sui est. Hinc etiam Joannes testificatum testimonium de Christo nuntiavit, quoniam ut pomum testis est radicis qualis sit, sic

ipse in mirabilibus Dei surrexit. Quapropter et mirabilia ejus testificatus est. Homo autem designatum opus et lumen a Deo est, quod vivere incipit, et in carne quandoque deficiet, et exinde Deo testimonium perhibet, quia Deus sic non est.

«Erat lux vera,» quae nunquam umbra ulla obumbrata est, et cui nunquam tempus serviendi vel dominandi, minuendi seu augendi datum est; sed quae ordinatio omnis ordinationis et lux omnis luminis est, et ex se lucens. Deus enim nunquam in aliquo mane, in ulla aurora surrexit, sed ante aevum semper fuit. «Quae illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum,» quoniam haec lux cum spiraculo vitae perfundit omnem hominem carnem et ossa habentem, et in praesentem mundum crescentis et deficientis mutabilitatis per ortum incoeptionis venientem, ut quando sol cum luminaribus suis eum susceperit, creaturas aspiciat et cognoscat. Deus enim per viventem scintillam animae primum hominem suscitavit, quem de limo formavit, ita ut ille per eamdem animae scintillam de limo caro et sanguis factus sit. Unde et in posteris ipsius cum spuma per naturam hominis mulsa fuerit, per igneam scintillam animae caro et sanguis pleniter efficitur, quia, si hoc modo per calorem animae non suscitaretur, caro et sanguis pleniter non efficeretur, quemadmodum materia primi hominis limus permansisset si per animam mutatus non fuisset. Nam sicut per aquam et ignem panis ex farina efficitur, sic etiam per ignem animae caro et sanguis fit. Homo enim quasi lux aliarum creaturarum in terra commorantium est, quae multoties ad ipsum currunt, et qui eum multo amore lambunt. Unde etiam et homo a creatura in cujus amore ardet, ea vult, diligenter saepius inquirit. Creatura autem quae hominem non diligit ipsum fugit, et omnia quae ad eum

respiciunt conculcat et dissipat, quoniam timore ejus perterrita, ipsum esse moleste fert, et ideo multoties eum invadit quatenus ei vitam excutiat. «In mundo erat,» cum regale indumentum de carne Virginis induit, ubi sancta Divinitas in uterum illius se reclinavit, quia in aliena natura homo factus est, et non sicut alius homo, quoniam caro ipsius per sanctam divinitatem inflammata est. Quapropter post novissimum diem, cum quilibet homo transfiguratus fuerit, animae electorum corpora sua per fidem in coelum levabunt, quae prius in mundo erant. Haec Deus per semetipsum in virtute sua faciet, quam nulla creatura exterminare potest, quia tunc homo, ut praedictum est, carne induetur, et ossa ipsius medulla implebuntur, sed ampli . . . . . si cibi et potus et vita non deficiet, quoniam tunc in viribus divinitatis sine omni vicissitudine diversitatis procedet, quia in bono membrum Christi est, qui in mundo multas passiones et plurima opprobria sustinuit, quamvis Filius Dei esset. Quod diabolus omnis fallaciae inventor scire non potuit, qui initium habuit, et illum cum omnibus membris suis, quae Deum respuunt, negare festinavit; sed tamen quin homo in indeficientem vitam elevaretur impedire non potuit.

«Et mundus per ipsum factus est,» ita ut mundus ab ipso, non ipse a mundo exortus sit, quoniam creatura per Verbum Dei processit, scilicet quidquid creaturarum, tam invisibilium quam visibilium, est, quia quaedam sunt quae nec videri nec tangi possunt, quaedam autem et videntur et tanguntur. Sed homo utrumque in se habet, animam scilicet et corpus, quoniam ad imaginem et similitudinem Dei factus est. Unde et verbo jubet, ac manibus operatur. Sic Deus hominem secundum se ordinavit, quia Filium suum de homine incarnari

voluit. «Et mundus eum non cognovit,» quoniam filii mundi, videlicet qui mundum sequuntur, propter caecitatem ignorantiae suae ipsum venientem nescierunt, nec eum operantem cognoverunt, quemadmodum infans scientiae et operationis nescius est. Quapropter et hic in femore ac in genibus hominis Deus ignorantem infantiam incredulorum demonstrat, quia sicut infans incedere non potest, quoniam et medullae et ossa ejus nondum firmata sunt, eo quod per lac et per mollem cibum alatur; et quoniam sine cruribus et sine pedibus per femur ac per genua adultus homo incedere non valet, ita cum scientia et sensus incredulorum ab igne sancti Spiritus vacui erant, per quem Deum agnoscere debuerant, in via rectitudinis ambulare non poterunt.

«In propria venit,» quia mundum creaverat, et quoniam humanam carnem induerat. Unde et omnes creaturae ipsum ostenderunt, ut nummus dominum suum ostendit. Nam Deus mundum creavit, quem homini tabernaculam praeparare voluit; et quia hominem induere voluit, idcirco eum ad imaginem et similitudinem suam fecit. Quapropter omnia ipsius propria erant. «Et sui eum non receperunt,» scilicet qui sui erant quoniam eos creaverat, quia eos specialiter ad imaginem suam fecerat; sed tamen eum neglexerunt, ubi eum Factorem suum esse non cognoverunt, et ab ipso solo se creatos non intellexerunt. Increduli namque humanitatem illius non receperunt, nec propter obcaecationem incredulitatis suae Deum in humana forma cognoverunt. Unde et in cruribus hominis juventus ipsius designatur, quae stulta et inutilis est, ubi viriditates et flores et aliam creaturam attendit, et ubi sapientiorem se aliis existimat, quia medulla et ossa ejus tunc pleniter firmata sunt. Sic Judaei et pagani

fecerunt, qui vanitatem saeculi diligentes, se putabant scire quod nesciebant, et esse quod non erant, et illum qui eis carnem et spiritum dederat, per fidem non attenderunt. Quemadmodum enim juventus in creaturis decepta delectatur, ita mundus tunc in vanitate conversabatur; et ideo necessarium fuit ut Deus illis se ipsum ostenderet, et eos ad se colligeret, sicut etiam asinam et pullum ejus absolvi et sibi adduci jussit, ubi se ipsum cum lege veritatis super eos posuit.

«Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri,» quoniam omnibus hominibus utriusque sexus qui eum receperunt credendo eum esse Deum et hominem, quia Deus primum fide capitur, deinde quod Deus homo factus est recipitur, dedit potentia sua potentialiter potestatem hanc, ut propria voluntate sua filii Patris sui in coelesti regno fiant, id est ut participationem regni sui haeredes haereditatis ejus facti secum habeant, et hoc ea potestate qua filius haeres patris sui existit. Nam quia eum Deum et Creatorem suum cognoverunt, et eum charitate amplexi et fide osculati sunt, et omnia sua ab eo diligenter et caute sciscitati sunt, ros Spiritus sancti in eos cecidit, ita ut tota Ecclesia ab eis germinare et fructum supernorum gaudiorum proferre incoeperit. Quapropter datum est eis ut per virtutem verae fidei filii Dei sint. «His qui credunt in nomine ejus,» istis qui fidem hanc credendo habent, quod in nomine ipsius per baptismum salvi fiant, participatio coelestis regni datur, quoniam omnia opera sua in ardenti amore quasi Deum videant faciunt, et non in umbra fidei nomen Dei sine operibus colendo ubi deos alienos abjiciunt, qui se ipsos facere non possunt, et a se ipsis non sunt, sed qui socii hominum sunt. Nomen autem hoc, in quo vera credulitas est, tale est, quod initio caret, et quod per ipsum omnes

creaturae surrexerunt, et quod vita est, per quam omnis vita spirat. Unde et ab omni creatura sua adoratur. Secundum autem has tres vires quae in hoc nomine sunt, omnis creatura quae nomen habet ex tribus viribus subsistit. Sed et arida et putrida creatura nomine caret, quoniam vitalis non est. Nomini autem vitalis creaturae tres vires adsunt, quarum altera videtur et altera scitur, sed tertia non videtur. Corpus enim vitalis rei videtur, et quod gignit scitur; sed unde vitalis fit, nec cognoscitur nec videtur. Sic et Deus magna mirabilia per pedes hominis manifestavit, quia sicut pedes totum corpus sustentant, et quo vult illud portant, sic etiam fides nomen Dei cum mirabilibus quae et videri et non videri, et quae cognosci et non cognosci possunt, fortiter sustinet, ac ubique magnifice fert. Et corpus hominis et opera ejus videntur; sed multo plus in ipso est id quod nec videtur nec cognoscitur. Sed cum tanta obscuritas in homine sit, quomodo manifestus ille esset qui eum creavit? Nam hunc nullus hominum in saeculo vivens scire potest sicuti est.

«Qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt.» Filius enim Dei dixit: «Quod natum est ex carne, caro est; et quod natum est ex spiritu, spiritus est **(Joan. III)**,» quoniam caro de carne in peccatis concepta nata est; sed quia Deus spiritus est, per ipsum omnes spiritus orti sunt, nec spiritus in carnem, nec caro in spiritum vertitur; sed per carnem et spiritum homo perficitur, alioquin homo nec esset nec nominaretur. Deus quippe Adam plasmavit, ut aeternaliter immutabilis viveret; sed ille inobedientia praevaricatus est consilium serpentis audiendo. Quapropter et idem serpens eum omnino periturum existimavit, quod tamen Deus noluit, qui mundi exsilium illi

praeparavit, in quo filios suos in peccatis concepit et genuit. Sicque cum omni genere suo mortalis factus, per conceptam spumam peccati in putredinem vertitur, usque ad novissimum diem cum Deus hominem renovabit, ita ut postea immutabili vita, ut Adam creatus fuit, vivat. Haec autem vita in filiis qui in peccatis concepti et nati sunt nequaquam esse potuit; sed in humanitate Filii Dei exorta est, per quem supernus Pater recordatus est ut hominem liberaret qui perierat. Isti enim qui per virtutem bonorum operum filii Dei efficiuntur, hanc potestatem ut filii Dei sint non habent ex coagulatione sanguinis parentum, in qua sanguinei sunt, nec ex voluntate infirmioris carnis quae ad partum pullulat, nec ex voluntate fortioris partis illius quae ad gignendum robusta est; sed ex remuneratione divinae revelationis in ablutione baptismi, et in ignea effusione Spiritus sancti hoc accipiunt quod modo ex Deo nascuntur, et haeredes regni ejus efficiuntur. Deus enim omnia opera sua priusquam formarentur, praeviderat, quae postea in creatione formatae formae in se vacuae non remanserunt, sed vitalia facta sunt. Caro enim sine vita caro non esset, quoniam cum vita ab ea recesserit, in defectu deficit. Spiraculum autem quod Deus in Adam misit igneum et intelligibile ac vita fuit. Unde et per calorem ejus limus terrae rubicundus in sanguine factus est Et sicut omnis creatura in praescientia Dei ante aevum fuit, sic etiam et adhuc omnes nascituri homines in praescientia ipsius sunt. Sed homo intelligibilis et sensibilis est; intelligibilis scilicet quia omnia intelligit, sensibilis quoniam ea quae sibi adsunt sentit, quia Deus totam carnem hominis vita implet, cum in eam spiraculum vitae mittit. Quapropter et praescientiam boni et mali eligit quod sibi placet, et reprobat quod sibi displicet. Deus autem considerat quid sibi homo proponat. Quod si

homo sibi illa proposuerit quae a Deo non sunt, Deus ab eo se subtrahit, et mox illi occurrunt qui primum malum incoeperunt, videlicet qui coelum destruere voluerunt, quod Deum non tetigit, quoniam indecens esset, ut Deus seipsum destrueret. Si autem homo ad nomen Patris sui anhelaverit, et illum bono desiderio vocaverit, angelica praesidia illi aderunt, ne per inimicos impediatur, et Deus per delectationem desiderii bonorum operum quasi lac illi suaviter primum immittit, ac deinde pluviam gratiae suae illi infundit, per quam de virtute in virtutem fortiter ascendat. Et hoc modo ille in hujusmodi virtutibus usque ad obitum suum semper novus est. Sed qui modicum quid et non magnum facere potest, semper in impetu vadit, ut idem quod potest perficiat; qui vero multa et magna facere valet, moderationem in eis cum temperamento habet. Diabolus enim unum vult, scilicet, ut animas in mortem seducat, nec aliud facere quaerit nec facere potest, et vix sustinet donec illud perficiat quod facere valet. Deus autem quia in omnibus et per omnia potens est, in cunctis operibus suis moderationem habet, et cum temperamento discretionis facit quatenus homo fortior et promptior in stabilitate bonorum fiat. Nam unusquisque qui in impetu vadit, multoties in ruinam se ponit. Sed homo significatio totius honoris Dei est, quoniam bona scientia quae in ipso est angelica agmina quae Deo laudabiliter serviunt demonstrat; mala vero scientia quam habet, potestatem Dei manifestat, quia Deus illam vicit cum primum hominem de paradiso expulit. Sic in omni homine fit, quoniam in illo qui per bonam scientiam bonum eligendo operatur, bonitas Dei ostenditur; et in illo qui malum arripiendo illud perficit, potestas Dei declaratur, quia Deus illud quandoque dijudicat, quandoque remittit. Homo itaque hoc modo, ut praedictum

est, vita est, et omnia quae ipsi adhaerent per ipsum vitalia sunt, quoniam Deus hominem cum omnibus appendiciis suis sub sole creavit, quatenus in terra solus non sit, quemadmodum ipse Deus in coelo solus non est, sed in omnibus coelestibus harmoniis glorificatur. Haec autem quae in terra circa hominem sunt, cum eo in terra perdurant, quousque numerus ille impleatur quem Deus impleri constituit. Post futuram autem resurrectionem beatus homo non indiget ut crescat aut ab ullo pascatur, quia in claritate illa tunc erit quae nunquam transibit nec mutabitur. Hac namque claritate per sanctam Trinitatem beatus homo tunc induetur, et illum inspiciet, qui terminum initii et finis nunquam habuit; et ob hoc senio et taedio nunquam afficietur, quia etiam semper et nova psallendo citharizabit. Itaque, ut praedictum est, per vitam caro vivit, et nisi per vitam caro plene non esset; et ita caro cum vita, et vita cum carne unum sunt. Haec Deus attendit quando in Adam per spiraculum quod in illum misit carnem et sanguinem roboravit, quoniam carnem illam tunc inspexit qua induendus erat, et illam in ardenti amore habuit.

«Et Verbum caro factum est, et habitavit in nobis.» Verbum enim quod apud Deum aeternaliter ante aevum erat, et quod Deus erat, per ardorem Spiritus sancti carnem de utero Virginis assumpsit, quem ita induit, quemadmodum venae compago carnis sunt, et ut ipsae sanguinem portant, et tamen sanguis non sunt. Deus enim hominem ita creaverat, ut omnis creatura ei serviret. Unde etiam Deum decuit quatenus indumentum carnis in homine acciperet. Sic etenim Verbum carnem induit, scilicet quod Verbum et caro unum sunt, non tamen sicut alterum in alterum transmutatum sit, sed unum in unitate personae sint. Sed et corpus indumentum animae est,

et anima cum carne officia operandi habet. Corpus autem sine anima nihil esset, et anima sine corpore non operaretur, unde unum in homine sunt, et homo sinit, et sic opus Dei, videlicet homo, ad imaginem et similitudinem Dei factus est. Cum enim spiraculum hominis a Deo mittitur, idem spiraculum et caro unus homo efficitur. Verbum autem Dei ex inarata carne Virginis absque omni calore incendii carnem assumpsit, ita ut Verbum Verbum sit, et caro caro, et unum sint, quia Verbum quod sine tempore ante tempora in Patre fuit, se non immutavit, sed tantum carnem induit.

«Et habitavit in nobis,» quoniam homo factus sine peccato ut homo habitat in nobis, humanitatem nostram non negligens ubi et nos cum spiraculo vitae hominis sumus ad imaginem et similitudinem ejus facti. Quapropter et nos in ipso habitamus, quoniam opus ipsius sumus, et quia in praescientia sua nos semper habuit, nec nostri oblitus est. «Et vidimus gloriam ejus,» quia nos qui cum ipso eramus, specialiter vidimus eum in mirabili natura absque omni peccato venientem. «Et gloriam quasi Unigeniti a Patre,» manifestante, quia mirabiliter ante saecula a Patre natus Unigenitus, gloriam suam mirabiliter a Patre veniens ostendit, ubi eum Virgo de ardore Spiritus sancti concepit, nec operis viri indiguit, cum alius quilibet homo a viro, scilicet ex patre, cum peccato seminetur. Deus enim hominem de limo formaverat, et in illum spiraculum vitae miserat. Unde et Verbum Dei in homine regale vestimentum cum rationali anima assumpsit, et illud totum ad se traxit et in eo permansit. Nam et spiraculum quod in homine anima nominatur carnem perfundit, et illam pro delectabili vestimento et decoro ornamento habet. Quapropter et eum amat, et ipsi consentit, nec tamen in ea

videri potest. Ex natura quoque et ex desiderio animae homo vestem vitae postulat, et quoniam Deus nullam creaturam sine viribus vacuam creavit, ideo homo mirabilia semper operatur. Et idem Verbum «plenum gratiae et veritatis» est, quia in plena gratia erat omnis in divinitate creando, et in humanitate redimendo; et in plena veritate exstitit, quoniam nullum mendacium iniquitatis et peccati ipsum tetigit, nec se ipsi associavit, quia Dominus est qui praelio suo mala vicit, quae sine ipso nihil sunt. Nam ipsum Verbum, scilicet verus Dei Filius, plenum est gratia, dando et remittendo secundum suam misericordiam, qui se ipsum in divinitate non exinanivit, sed humanitatem induit; et humanitas ipsius plena est, quoniam nulla ruga peccati humanae naturae eum tetigit. Plenus etiam veritatis est, quia dat, remittit et judicat ut justum est; quod homo non facit, quoniam in ruga peccatorum conceptus et natus est. Sic Deus rotundus, rotae similis est, omnia creando et bona volendo, ac bona perficiendo. Voluntas enim Dei omnia praeparavit quae Verbum Dei creavit. Omnis itaque homo qui Deum timet et diligit, verbis istis devotionem cordis sui aperiat, ac ea et ad salutem corporum et animarum hominum non quidem ab homine, sed per me qui sum prolata sciat.

PARS SECUNDA.

VISIO QUINTA.

Visio magnae admirationis, in qua et orbis quinque distinctus partibus, sed et dimensiones et qualitates earumdem partium tam lucis et amoenitatis quam poenarum et tenebrarum horrore refertae; duo quoque globi, alter sapphirino colore circumdatus, alter luminosis splendescens radiis cum circumstantiis suis subtili acumine describuntur.

I. Deinde vidi rotunditatem terrae in quinque partes distinctam, ita ut pars una ad orientem, altera ad occidentem, tertia ad austrum, quarta ad septentrionem, quinta autem in medio istarum esset. Et ambitus partis orientalis ambitusque partis occidentalis aequalis mensurae erant, formamque extenti arcus uterque habebat. Ambitus quoque partis australis ambitusque partis septentrionalis unius mensurae existentes, longitudini et latitudini priorum duarum partium adaequabantur, excepto quod in interioribus finibus suis propter arcuatos interiores fines earumdem priorum duarum partium quasi truncati videbantur, formamque extenti arcus praeter ipsos truncatos interiores fines suos imitabantur. Nam hae utraeque partes, scilicet pars australis, parsque septentrionalis in tres partes distinguebantur, quarum duae mediae ipsarum partium unius formae uniusque mensurae erant. Reliquae quatuor etiam, quae finetenus erant, aliam sed tamen parem sibimet formam, paremque distinctionem habebant, atque longitudini et latitudini earumdem duarum mediarum partium aequales existebant, excepto quod in interioribus finibus, suis constrictiores, in exterioribus vero latiores caeteris duabus videbantur, secundum quod supradicta pars orientalis parsque occidentalis in utrisque finibus suis, ut praefatum est, se incurvando, hinc constrictius, hinc largius spatium istis concedebant. Quinta autem pars

priorum partium, quae in medio omnium istarum erat, in quadrata forma apparebat, atque alibi ardore, alibi frigore, alibi autem temperamento aeris perfusa erat. Et praedicta pars orientalis multa claritate lucebat; occidentalis autem quadam tenebrositate obtecta tenebrescebat; australis vero, quae tribus distinctionibus distinguebatur, duas distinctiones, quae finetenus erant, plenas quibusdam poenis habebat. Tertiam autem, quae medio videbatur, non quidem poenis, sed aliis quibusdam monstruosis terroribus horrendam demonstrabat. Quod et septentrionalis pars, tres etiam separationes habens, in duabus extremis separationibus diversis poenis abundantibus, et in media quamplurimis horroribus sive poenis horrenda ostendebat. Sed versus orientem, supra praefatam terrae rotunditatem, in quadam altitudine videbam globum rubeum circulo sapphirini coloris circumdatum, a cujus dextra et sinistra parte utrinque duae alae procedebant, quarum altera earumdem duarum partium ab utraque parte ejusdem circuli sursum in altum se extendebat, ita ut ambae in summitate sua se recurvando ad invicem respicerent; altera vero ab eisdem partibus deorsum usque ad medietatem praedictae rotunditatis terrae descendebat, ita ut eaedem alae eamdem mediam rotunditatem extra firmamentum circumamplectendo tegerent. Et ab eadem medietate rubeus circulus in modum arcus se extendens, totam exteriorem partem occidentis, nec non et quasdam distinctiones quae extra rotunditatem illius erant, comprehendebat, scilicet a termino praefatae australis alae circa occidentem, usque ad terminum septentrionalis alae se retorquendo. Ab ipsa autem rotunditate versus orientem inter praefatas alas quasi aedificium sursum usque ad supradictum globum ascendens apparebat, et ab eodem globo sursum usque ad medietatem

praedictarum alarum velut platea extendebatur, supra quam quasi stella candida radiabat.

Et deinde inter summitatem earumdem alarum velut globus igneus quosdam radios de se emittens videbatur, ita ut a summitate praedictae rotunditatis terrae usque ad praefatum globum rubeum, ut ab ipso globo usque ad praedictam stellam candidam, et ab eadem stella usque ad supradictum globum igneum, aequalia spatia essent. Inter priores quoque alas ex utraque parte praefatae plateae, a praedicto globo circa demonstratam stellam usque ad praefatum globum igneum, quasi quidam radii stellarum discreti videbantur. Sed et versus occidentem extra praedictam terrae rotunditatem tenebrae apparebant, quae ab utraque parte ejusdem rotunditatis ad medietatem ipsius quo et praefatae alae deorsum descendebant, in modum arcus se extendebant. In quibus inter angulum occidentalem et angulum septentrionalem aliae densiores et acriores tenebrae velut formam horribilis et devorantis hiatus oris habentes erant, aliis quibusdam densissimis et pessimis, infinitisque tenebris quae extra istas erant, quasi os et rictus earum essent, adhaerentes. Has autem infinitas tenebras sciebam, sed eas non videbam. Iterumque audivi vocem de coelo mihi dicentem:

Quia artificis Dei sapientia vel potentia in hoc mirabilis enitescit, quod elementum terrae non angulosum, sed rotundum, et quinque non amplius vel minus distinctum partibus certae causa rationis in medio aliorum trium elementorum immobilem suspenderit, quodque hominem instar quinariae divisionis terrae, et in hac vita quinque sensibus ditaverit, et in futura de pulvere sepulcri in integrum restituat.

II. Orbem terrae Deus in medio trium elementorum ita suspendit, ut nequaquam labi nec dissolvi possit, et in hoc se mirabilem atque potentem ostendit, cum etiam nec carnem nec ossa hominis in pulverem sic redigit, quin ea in novissimo die ad integritatem suam restituat. Aliam quoque terrae partem lucidam, aliam tenebrosam, aliam horribilem, aliam poenalem, aliam quoque homini aptam, aliam vero ineptam fecit, cum et quasdam animas regno suo consociat, quasdam autem justo judicio ad tartara damnat. Vides enim rotunditatem terrae in quinque partes distinctam, ita ut pars una ad orientem, altera ad occidentem, tertia ad austrum, quarta ad septentrionem, quinta autem in medio istarum sit; et hoc ideo est, quoniam, si terra angulosa et non rotunda esset, anguli ipsius defectum et inaequalitatem ponderositatis ei inferrent. Et si quinque partibus non distingueretur, recto moderamine non pensaretur, quia quatuor exteriores partes eam ad rectitudinem ponderant, quinta autem, quae media est, eam in rectitudine ista solidam et stabilem facit, designans etiam quod homo, quem terra demonstrat, quinque sensibus qui in eo vigent, ad quaeque sibi necessaria solidatur, atque ad salutem animae suae dirigitur.

Item de quinque distinctionibus terrae, quomodo nativis mutuo qualitatibus temperentur, et qualiter quinque sensibus homines coaptentur.

III. Unde et pars una ad orientem versa mediae parti succum bonum viriditatemque utilem tribuit, quemadmodum et hominis visus, quasi ad ortum claritatis directus, ipsi, qui velut in medio elementorum est, salutem corporis et animae subministrat. Altera autem ad occidentem respiciens, humiditatem interdum bonam, interdum nocivam eidem parti

dat, ut etiam auditus totum corpus hominis velut ad occidentem concutiens et penetrans, nunc prospera, nunc adversa, nunc animae salutem, nunc desperationem illi denuntiat. Tertia vero ad austrum vergens, calorem frigido flatu ventorum temperatum ipsi parti immittit, sicut et odoratus, quemadmodum vapor de calore surgens, odorem de calidis et frigidis temperamentis procedentem, odoremque de supernis suspiriis venientem homini infundit. Sed quarta ad septentrionem tendens, frigus a septentrione, et calorem ab oriente venientem, praedictae mediae parti inducit, velut gustus frigida recipiens, frigidaque et calida discernens, diverso sapore supernaque dulcedine hominem concutit. Quinta autem in medio istarum existens, ab ipsis in soliditate confortatur diversisque infusionibus temperatur, quemadmodum et tactus, velut in medio aliorum sensuum vigens, ab eis roboratur, cum omnes ipsi vires tribuunt, et eum ad vegetationem consolidant, ut etiam in dispositione digitorum ostenditur, quia et per ipsos opera ad aeternam remunerationem respicientia perficiuntur. Et ut vides, ambitus partis orientalis ambitusque partis occidentalis aequalis mensurae sunt; formamque extenti arcus uterque habet, quoniam sol oriendo et occidendo aequalia spatia terrarum in circuitu cursus sui occupat. Quod etiam ostendit visum per scientiam boni et mali in hac similitudine esse, videlicet quod sicut visus per scientiam boni ad hoc quod bonum est sursum tendit, ita et per scientiam mali ad hoc quod malum est deorsum descendit; per illam quidem se a malo retorquendo, per istam autem a bono se recurvando. Ambitus quoque partis australis ambitusque partis septentrionalis unius mensurae existentes, longitudini et latitudini priorum duarum partium adaequantur, excepto quod in interioribus finibus suis propter

arcuatus interiores fines earumdem priorum duarum partium quasi truncati videntur. Formam quoque extenti arcus praeter ipsos truncatos interiores fines suos imitantur, quia quantum terrae auster in calore, tantum septentrio in frigore occupat; in hoc etiam longitudinem et latitudinem orientis et occidentis imitantes, praeter quod fines eorum qui ad quintam partem praedictarum partium diriguntur, per extensionem partis orientalis nec non occidentalis aliquantum constringuntur, cum tamen alibi similitudinem circuli imitentur. Sic et odoratus per odorem virtutum tendit ad dexteram, gustus vero per saporem vitiorum ad sinistram; in hoc obtentu velut par studium, quamvis contrarium, habentes, origini suae se assimilant, cum ille bono, hic malo se coaptat; sed tandem neuter istorum in initio incoeptionis suae plenitudinem conatus sui habere potest, quia dum primitus homo sive bonum sive malum incipit, scienter in eodem facto se constringit, quoniam nondum illi se totum committere audet.

Quod duarum partium divisionis terrae, australis scilicet et septentrionalis, in tres unaquaeque subdivisiones distincta contemplanti ista appareant, et quomodo haec secundum corpus, et animam, et opera hominis intelligenda sint.

IV. Nam et hae utraeque partes, scilicet pars australis parsque septentrionalis, in tres partes distinguuntur, quae hinc pro ardore, hinc pro frigore, hinc pro serpentibus inhabitabiles hominibus sunt. Hoc quoque demonstrat, quod odoratus cum ascendit ad odorem virtutum, gustus vero cum declinat ad saporem vitiorum, hominis corpus animamque ejus ac opera ipsius diverso modo tangunt, ubi et illum quasi inhabitabilem ostendunt, si non intelligit quid corpus, quid anima, quid opera in ipso sint, et si etiam in semetipso nec rectum

temperamentum discernere novit. Quarum duae mediae ipsarum partium unius formae uniusque mensurae sunt, quoniam pars australis et pars septentrionalis in recta mensura existentes. his etiam sua rectitudine justa moderamina concedunt, atque designant quod anima in odore virtutum et in sapore vitiorum velut media inter corpus et opera ipsius existens, unius moderaminis et dispositionis est, cum mala metuendo ad Deum suspirat. Sed et reliquae quatuor, quae finetenus sunt, aliam, sed tamen parem sibimet formam paremque distinctionem habent, quia illae tam australi quam in septentrionali parte ex utroque latere praefatarum mediarum partium dilatatae, in interioribus finibus suis, qui versus praedictam quintam partem respiciunt, aliquantum constrictae sunt. In exterioribus vero finibus suis aliquantam latitudinem habentes, ubi aliam formam quam supradictae mediae partes habeant videntur habere, sibi autem invicem similes et in forma et in dispositione sua existentes; quod demonstrat quia corpus hominis operaque ejus, quae velut terminum illi imponunt cum in se defectum sentiunt, aliud officium habent, in quo tamen pariter sibi consentiunt, quam anima habeat, cum homini vegetationem corporis et sensuum pleniter infert. Nam cum corpus labitur, opera ipsius attenuantur; cum autem anima corpus sustulerit, opera corporis sublevantur. Atque longitudini et latitudini earumdem duarum mediarum partium aequales existunt, excepto quod in interioribus finibus suis constrictiores, in exterioribus vero latiores caeteris duabus videntur, secundum quod supradicta pars orientalis parsque occidentalis in utrisque finibus suis ut praefatum est se incurvando, hinc constrictius, hinc largius spatium istis concedunt. Hoc ideo est quoniam partes istae quae in utroque latere mediarum sunt,

longitudinem earumdem mediarum quidem habent, sed latitudinem versus praefatam quintam partem eisdem mediis partibus minorem; versus autem exteriorem terminum suum illis latiorem, alibi vero ipsis aequalem, quia utrique fines, scilicet partis quae ad orientem dirigitur, et partis quae ad occidentem extenditur, secundum modum arcus juxta interiores fines supradictarum quatuor similium partium contrahuntur. Sed et omnia haec designant quod corpus hominis et opera ejus ita in ipso ad sustentationem sui extenduntur, secundum quod anima in illo ad confortationem excitatur, propter quod idem corpus eademque opera hominis in securitate arctiora, in dubio autem ampliora multoties se reddunt quam suspirium animae desideret, quoniam illa modum rectitudinis appetit, corpus autem hominis ad immoderationem in operibus suis saepius currit.

Quod media quoque omnium quinta pars terrae quadrata apparens, et triplici etiam ipsa distinctione divisa, hinc calore, hinc frigore inhabitabilis, hinc temperata habitabilis reddatur; et quid hic per haec in hominis conversatione significetur.

V. Quinta vero pars priorum partium, quae in medio omnium istarum est, in quadrata forma apparet, quatenus a caeteris aequaliter contineatur et perfundatur, designans etiam quod tactus perfectionem operum et non levitatem vitiorum habeat. Atque alibi ardore, alibi frigore, alibi autem temperamento aeris perfusa est, quia ardor solis eam hic propter vicinitatem suam perurens, frigus vero propter remotionem ipsius eam illic constringens, inhabitabilem hominibus reddit. Temperies autem caloris et frigoris illam isthic habitabilem concedit, quemadmodum et digiti a se

differentes, manum tamen fortitudine sua continentes roborant, et ut quinque sensus hominis quamvis sibi dissimiles sint, velut per ignem et aquam tentationem transeuntes, adminicula adjutorii sibi invicem ad virtutes exhibent. Sed et haec eadem loca habitabilia fideles homines demonstrant, qui divinam legem semper ruminantes, et se totos ad supernam vitam erigentes, in bonis operibus se habitabiles reddunt; inhabitabilia autem infideles designant, qui verbis Dei resistere et repugnare conantes, et fidem abnegare, veritatemque et soliditatem ejusdem fidei lacerare et praerumpere laborantes, his perversitatibus se inhabitabiles faciunt, quia Spiritui sancto habitaculum in semetipsis non concedunt.

Item de qualitatibus ipsarum quatuor partium, et quibus in locis poenae purgandis poenitentium animabus hominum collocatae sint, alibi leves, alibi graves, alibi acerrimae, secundum modos culparum eorum qui examinantur differentes; et quare in mediis earumdem partium finibus non poenae, sed monstruosi quidam horrores habeantur.

VI. Et praedicta pars orientalis multa claritate lucet, quoniam in ipsa locus voluptatis et deliciarum est, refrigerium beatarum animarum in se habens, et ut anima interiorem visum ad aspectum veri luminis figat monens. Contra vitia autem multorum peccatorum, quibus homines justitiam praevaricantur, poenalia et transitoria loca in quatuor angulis terrae posita sunt, quibus animae salvandorum, secundum quod culpae eorum exigunt, corporibus exutae examinantur. Unde occidentalis pars quadam tenebrositate obtecta tenebrescit, his tenebris poenas levium minorumque peccatorum in se continens, scilicet hominum illorum qui

ignorantia delinquunt, et in eis auditum hominum a clamore veritatis aversum ostendens. Australis vero pars, quae in tribus distinctionibus divisa est, duas distinctiones, quae finetenus sunt, plenas quibusdam poenis habet, in quibus fortia peccata animarum illarum puniuntur, quae, dum in corporibus suis essent odorem virtutum neglexerunt. Nam in distinctione anguli hujus, qui inter orientem et austrum est, acerrimae poenae ignei et ventosi aeris, aliorumque cruciatuum sunt, in quibus pessima opera homicidarum, raptorum, furum, atque quorumdam aliorum hominum exquiruntur, quoniam judicia Dei semper parata sunt super impietatem et infidelitatem, et super peccata et horribiles sensus qui se Deo opponere nituntur. In distinctione autem anguli illius qui inter austrum et occidentem est, pessimae poenae abundant, ita ut ibi in aestate frigus, in hieme vero ardor, aliaeque poenae existant, per quas illorum animae corporibus exutae purgantur, qui de multis et magnis peccatis suis vix vel in fine suo poenitentiam habent; unde et odore virtutum carentes vix salvabuntur. Tertia autem, quae media istarum esse videtur, non quidem poenis, sed aliis quibusdam monstruosis terroribus demonstrat se horrendam, quia si etiam ista quemadmodum et aliae duae poenis abundaret, eaedem poenae superfluitate sua ebullientes, habitationem hominum in terris inhabitabilem redderent, cum nunc pro multis horroribus qui in ipsa sunt pestilentiam hominibus et animalibus laesionemque fructibus multoties immittat, quoniam homines odorem virtutum animabus suis non inferunt. Quod et septentrionalis pars tres etiam separationes habens, in duabus extremis separationibus diversis poenis abundantibus ostendit, in quibus animae illorum purgantur, qui gustum vitae postponentes, concupiscentias carnis suae

secuti sunt. In separatione enim anguli istius, qui inter orientem et septentrionem est, durissimae poenae frigoris et ventorum aliorumque cruciatuum sunt, in quibus infidelitas quorumdam incredulorum hominum examinatur, qui, dum in saeculo manerent, incredulitatem imitantes gustum verae fidei neglexerunt, in hora tantum mortis suae per poenitentiam ad fidem catholicam redeuntes, gustum rectitudinis tandem receperunt. Et in separatione anguli hujus, qui inter septentrionem et occidentem est, immundissimae poenae lutulentae humiditatis, mortiferique fetoris et fumi, necnon et aliorum cruciatuum abundant, in quibus opera adulterorum, voracium et ebriosorum exquiruntur, qui gustum vitae velut alienum habuerunt. Sed media quamplurimis horroribus sine poenis horrenda ostenditur, ut praedictum est, quia ista multos horrores in se habens si poenis etiam abundaret, flatibus illarum habitatio hominum inficeretur, horroribus tantum qui in ea sunt hominibus, et aliis creaturis pericula interdum inferentibus, cum homines saporem vitae in insipientiam ducunt. Et quemadmodum in fetore sordium vermes ebulliunt, ita etiam ex fetore peccatorum poenae in praefatis angulis ascendunt. Unde et multoties ex eisdem poenis fumus in terram ubi homines habitant se dilatans, magnam pestilentiam in hominibus, et in animalibus parat.

Quod judicia Dei quae super terram vel homines veniunt, de poenalibus locis earumdem partium effundantur, quodque contra poenas vel tenebras inferni ne mundum occupent, altissimi quidam et durissimi montes oppositi sunt, et in quarum locis partium animae pro suorum qualitate commissorum examinandae constituantur.

VII. Judicia autem haec quae super terram et super homines veniunt, de praedictis angulis procedunt, ita ut plurima mala ab eis effundantur; sed tamen contra horribiles tenebras infernalium poenarum altissimi durissimique montes, qui per nullam tempestatem scindi possunt, positi sunt, tenebris resistentes, terramque defendentes, velut parietes domum ne labatur continent. Quia autem homo in quinque sensibus consistens semper peccat, idcirco in praefatis quinque partibus terrae purgationem patitur; sed parvas poenas in supradicta tenebrositate occidentalis partis illi sustinent, quibus praesens terra dum in corporibus suis essent quasi carcer ob amorem coelestium fuit. Qui autem voluptati carnis serviunt, in aliis purgatoriis poenis, qui et in partibus austri et septentrionis sunt, ut praedictum est, purgantur, quia quamvis peccaverint, Deum tamen et justam fidem non abjecerunt. Has etenim supradictas, orientis et occidentis scilicet, duas rotunditatis terrae principales partes, necnon et austri et septentrionis, ut praefatum est, quatuor angulares fines mortalis homo non inhabitat, quoniam pro immutabilitate caloris seu frigoris, seu pro aliis incommoditatibus illarum in eis vivere non posset, quemadmodum etiam si homo supra modum se exaltaverit, aut si in desperationem ceciderit, vel si dextram negligens ad sinistram declinaverit, Spiritum sanctum in habitaculum cordis sui non recipit. Itaque Deus judicia sua multoties super quatuor angulos terrae exercet, ut Joannes electus meus in Apocalypsi vidit, quemadmodum loquitur dicens:

Verba de Apocalypsi Joannis apostoli ad hoc consona, in quibus per quatuor equos album, rufum, nigrum et pallidum

quatuor tempora et qualitates eorum ab exordio usque ad finem mundi significatae subtiliter describuntur.

VIII. «Et ecce equus albus et qui sedebat super illum habebat arcum, et data est ei corona, et exivit vincens ut vinceret **(Apoc. VI)**.» Hoc considerandum sic est: Tempus primum quod in Adam incoepit, ut equus albus fuit, quoniam homo per ignorantiam praevaricatus est, super quod Deus iram animadversionis suae posuit, quae et vindictam in se habuit, cui et Deus dedit potestatem victoriae, inimicosque superare, ita ut etiam in praelio praeliorum contra antiquum draconem dimicaret. Et vindictam hanc in defectu legis quam Adae dederat posuit, ut etiam in defectu diluvii, arcum in nubibus coeli fecit. Tempus autem hoc ab expulsione Adae usque ad diluvium perduravit, in quo Deus in ira arcus sui cunctum populum praeter illos qui in arca servati sunt, per concurrentes aquas, quae ut tonitrus sonuerunt submersit. Et sicut in primo tempore Deus irae suae arcum in vindictam ostendit, sic et post diluvium nubibus coeli arcum in hoc signum dedit, ne deinceps per tonitrualem sonum aquarum totum mundum dimergeret, ubi et per baptismum fideles salvari praesignavit. Iterumque subsequitur: «Et exivit alius equus rufus, et qui sedebat super illum datum est illi ut sumeret pacem de terra, et ut invicem se interficiant, et datus est illi gladius magnus **(ibid.)**.» Hoc considerandum sic est: Equus iste tempus illud est, quo post diluvium per iram Dei justo judicio ablata est pax ab illis qui se Deo opposuerunt, quoniam pacem ab ipso non quaerebant, nec illam hominibus dabant, et ideo etiam judicium Dei permisit quod invicem se crudeliter fidelitatem ab eo recesserant sicut et anima se ipsam occidit cum Deo adhaerere non quaerit. Deinde iterum

scriptum est. «Et ecce equus niger, et qui sedebat super eum habebat stateram in manu sua **(ibid.)**.» Et subsequitur: «Bilibris tritici denario uno et tres bilibres hordei denario uno, et vinum et oleum ne laeseris **(ibid.)**» Hoc considerandum sic est: Tempus quo post passionem Filii Dei persecutores in Ecclesia surrexerunt, equus iste est niger, videlicet per incredulitatem, ubi increduli fidem contemnentes, nigredinem infidelitatis sibi attraxerunt; sed ira Dei recta mensura cruciatus martyrum ponderabat, tortoribus quidem condignam poenam, martyribus autem gloriam sempiternam. Nam victoria martyrum pinguis radix omnium virtutum erat, quae grossos suos in illis emiserunt, quibus convivia propriae voluntatis et legis secundum carnem abstulerunt; et in quibus defectus voluntatis carnis in amore aeternae vitae factus est, fides quam in se continet quilibet fidelis, et ista quoque in beata esurie facta sunt, qua fideles esuriunt, et sitiunt justitiam. Sic et statera illud est, quod quidem homo in spiritali abstinentia fructibus terrae pascitur, et quod in virgine a natura coelestem patriam amat. Quapropter tempus istud martyrum erat, quod nigredine aquilonis mistum fuit, quando martyres ab injustis, velut agni a lupis, occisi sunt. Idcirco etiam judicio temporis hujus statera data est, qua in bilibre libraret, haec duo scilicet abstinentiam et coelestis patriae dilectionem, quae martyrum sunt, ut praedictum est. Ipsi enim martyres corpus suum per abstinentiam affligunt, et in coeleste desiderium aspiciunt, velut aquila in sole oculos suos ponit, quod bilibris tritici designat, denarium unum vitae comparans. Qui vero secundum praecepta legis per abstinentiam a peccatis se continent et consortium viri aut uxoris sibi abstrahunt, et relictis divitiis suis se pauperes faciunt, quae omnia valde dura et aspera sunt, per tres bilibres asperitatum istarum, in amore

denarii unius, qui coelestis patria est sibi connexi sunt, et hoc sapientia facit, quae omnia per misericordiam aeque ponderavit, quia Deus super omnes misericors est. Istoque modo vinum et oleum non laeditur, cum per poenitentiam et misericordiam homo a peccatis suis redimitur. Et iterum subsequitur: «Et ecce equus pallidus, et qui sedebat super eum nomen illi mors et infernus sequebatur eum. Et data est illi potestas super quatuor partes terrae, interficere gladio et fame et morte, et bestiis terrae **(ibid.)**.» Hoc considera dum sic est: Equus hic denotatus, illud tempus est in quo omnia legalia et plena justitia Dei, velut in pallore pro nihilo computabuntur, ubi homines dicent: Nescimus quid facimus, et qui haec nos facere praecipiebant, quid dicere nesciebant, atque sic absque timore et tremore judicii Dei omnia haec contemnent, et hoc etiam per diabolicam suasionem facient. Opera autem haec ira Dei in occiderunt, et magnis praeliis perierunt quia per invindicta sua dijudicabit, eaque omnino conculcabit, quia mortem istis non poenitentibus inferet eosque ad tartarea loca damnabit. Nam etiam in tempore illo per omnes fines terrae cum gladiis contentiones in ipsis fient, et fructus terrae auferentur, hominesque repentina morte et morsibus bestiarum peribunt.

Quod antiquus hostis coelestem gloriam quam amisit homini invidens, de paenis ejus semper gaudeat, et propterea in eum horror odii, homicidii, Sodomitici criminis et caeterorum vitiorum contaminet ardenter insistat.

IX. Antiquus itaque serpens de omnibus supradictis poenis, quibus homo seu in anima seu in corpore punitur gaudet, ut quia ipse coelestem gloriam amisit, homo etiam ad illam non perveniat. Nam quando sensit quod homo consilio suo

consenserat, pugnam contra Deum facere studebat dicens: «Nunc in homine omnem voluntatem meam complebo.» Et deinde in odio suo odibilem eonsensum inter homines misit, quatenus se invicem interficerent. Et dicebat: «Faciam homines mori, eosque magis perdam quam perditus sim, quia, cum ego sim, ipsi non sunt.» In sufflatu suo quoque habuit, ut processio filiorum hominum interiret, ubi viri in viros exarserunt turpia operantes. Unde et valde gavisus clamabat: «Maxima blasphemia illi est, qui hominem formavit, quod homo in forma sua evanescit, naturali usu mulierum abjecto.» Itaque in suggestione diabolica infideles et seductores sunt; in odio autem homicidioque raptores et latrones; in contrario vero peccato virorum immundissima praevaricatio omniaque vitia sunt. Et cum peccata haec in populis se invicem conjunxerint, tunc constitutio legis Dei dividetur, Ecclesiaque quasi vidua concutietur, et principes, nobiles et divites per suos minores de locis suis expellentur, et de civitate in civitatem fugabuntur, nobilitasque generis eorum ad nihilum deducetur, et de divitiis ad paupertatem redigentur. Ista omnia tunc fient cum antiquus serpens varietatem morum varietatemque vestimentorum in populo sibilabit, quem ipsi imitabuntur, haec abjiciendo, haec attrahendo, cum in praedictis operibus se semper novabunt et variabunt. Sed idem antiquus inimicus caeterique nequissimi spiritus pulchritudinem formae suae quidem perdiderunt, non autem sufflatum rationalitatis amiserunt, et pro timore Creatoris sui formam perditionis suae nulli mortali creaturae sicuti est ostendunt; sed suggestionibus suis unicuique homini secundum mores ipsius insidiantur, cum et in reliqua creatura malitiae suae aliquid simile inveniunt. Deus autem contra impietatem eorum magnum praelium instituit, cum

rationalitas hominis rationalitati illorum resistit, eosque confundit, et praelium hoc usque ad novissimum diem perdurabit, ubi et confusio eos per omnia inquinabit, ubi et homo qui eos superavit, mercedem vitae accipiet.

Quod per globum rebeum et alas eum utrinque sursum et deorsum ambientes in hac visione ostenditur zelus Dei quo cum charitate peccata puniuntur, et defensiones ejus quibus salvandi proteguntur ostendantur.

X. Sed quod versus orientem supra praefatam terrae rotunditatem in quadam altitudine vides globum rubeum circulo sapphirini coloris circumdatum, hoc est quod in plaga orientis ortum justitiae designantis, humanum intellectum supergrediens, et in altitudine coelestium secretorum consistens, zelus Dei in potentia ipsius cum justitia charitatis ostenditur, quoniam cum Deus potens sit judicia sua perficere, ea tamen per aequitatem charitatis complet. A cujus dextra et sinistra parte utrinque duae alae procedunt, quarum altera earumdem duarum partium se sursum in altum extendit, ita ut ambae in summitate sua se recurvando ad invicem respiciant, quia et in prosperis et in adversis scilicet et suavi inspiratione atque aspera correptione divina protectio ad tutelam hominis se demonstrans ea quae per ipsum ad superiora tendunt, in celsitudine majestatis suae conservando concludit; altera vero utrinque ab eisdem partibus deorsum usque ad medietatem praedictae rotunditatis terrae descendit, ita ut eaedem alae eamdem mediam rotunditatem extra firmamentum circumamplectendo tegant, quoniam sicut superna defensio haec quae in coelestibus sunt defendit, sic et illa quae in inferioribus existunt protegit, sed ad plenitudinem bonae

voluntatis hominum inclinans, illamque in amplexu verae dilectionis ponens.

Quod per circulum rubeum in modum arcus circa exteriorem occidentis partem se extendentem, extensio vindictae Dei in eos qui extra integritatem verae fidei et ambitum bonorum operum sunt designetur.

XI. Et ab eadem medietate rubeus circulus in modum arcus se extendens, totam exteriorem partem occidentis, nec non et quasdam distinctiones quae extra rotunditatem illius sunt, comprehendit, quia a perfectione illa qua Deus ipsum colentes misericorditer fovet, ignis zeli sui per vindictam justae extensionis eos qui extra ambitum bonorum operum incedunt, illosque qui extra integritatem verae fidei sunt juste dijudicat, atque ad loca poenalia damnat, scilicet a termino praefatae australis alae circa occidentem usque ad terminum septentrionalis alae se retorquendo, cum a prosperitate praesentis vitae culpabilia facta projiciens, ea in asperitatem flagellorum suorum mittit, quoniam veritatem justitiae non tenuerint. Quod autem ab ipsa rotunditate versus orientem inter praefatas alas quasi aedificium sursum usque ad supradictum globum ascendens apparet, hoc est quod a terrenis causis se avertens per ortum justitiae inter protectionem Dei civitas vivis ex lapidibus constructa, ad judicium Dei aspectum suum dirigit, ipsum glorificans, quia fideles animae Deum assidue laudant, quoniam omnia recte dispensat.

De aedificio supra rotunditatem terrae apparente, de platea et stella super eam radiante, et de alio globo et radiis stellarum inter easdem alas micantibus, et de spatiis quibus

haec omnia distabant, quomodo ad civitatem Dei, quae est Ecclesia, et Christum, et ad Spiritum sanctum, et munera ejus et ad angelos, quorum custodia sancti muniuntur, referantur.

XII. Et ab eodem globo sursum usque ad medietatem praedictarum alarum velut platea extenditur, supra quam quasi stella candida radiat, quia a judiciis potentiae Dei ad perfectionem protectionum ejus via dirigitur, supra quam virginitas floret, ubi incarnatus Dei Filius de Virgine natus apparet, quem maxima multitudo virginitatem diligens, perfectionemque arripiens, pia devotione potenter subsequitur. Et deinde inter summitatem earumdem alarum velut globus igneus quosdam radios de se emittens videtur, quoniam in altitudine supernarum defensionum Spiritus sanctus plurima dona electis suis tribuens se manifestat. A summitate vero praedictae rotunditatis terrae usque ad praefatum globum rubeum, et ab ipso globo usque ad praedictam stellam candidam, et ab eadem stella usque ad supradictum globum igneum, aequalia spatia sunt, quia judicia potentiae Dei et virginitatis opera, necnon sancti Spiritus dona sibi non dissentiunt, sed aequo moderamine sibi concordant, quoniam quod gratia sancti Spiritus exspirat, hoc opera sanctitatis confirmant, eaque divina judicia juste dijudicant. Inter priores quoque alas ex utraque parte praefatae plateae a supradicto globo circa demonstratam stellam usque ad praefatum globum igneum, quasi quidam radii stellarum discreti apparent, significantes quod in protectione illa quae sursum in coelestibus est, itinera virginitatis ubique circumteguntur, cum per invictam potentiam eadem virginitas, quae in Filio Dei incoepit, et per fortitudinem sancti Spiritus munita etiam custodia

angelicorum spirituum nullatenus careat, quia virginitas socia angelorum existens, consortium eorum promeretur. Nam Filius meus per suavitatem humanitatis suae illos ad se colligit, qui ipsum fideli devotione castitatis imitantur, et qui judicia Dei metuentes, per inspirationem sancti Spiritus passionem ejusdem Filii mei corporibus suis inferunt, dum concupiscentiis carnis suae resistunt.

De tenebris exterioribus et poenis vel cruciatibus diversi generis in quibus animae damnatorum cum diabolo et ejus sequacibus torquentur, quibus in partibus habeantur, et quod dira inferni tormenta nullus in corpore vivens comprehendere possit.

XIII. Sed et versus occidentem extra praedictam terrae rotunditatem, tenebrae apparent, quae ab utraque parte ejusdem rotunditatis ad medietatem ipsius, quo et praefatae alae deorsum descendunt, in modum arcus se extendunt, quae in plaga illa extra mundum exteriores tenebrae sunt; ex altera parte usque ad mediam plagam austri, ex altera usque ad mediam plagam septentrionis se prolongantes, ac sic per nequitiam rebellionis contra plenitudinem protectionis Dei se erigentes, ubi antiquus praeliator, qui in ipsis dominatur super animas oblivioni traditas, cruciamenta se habere gaudet. In quibus inter angulum occidentalem et angulum septentrionalem aliae densiores et acriores tenebrae velut formam horribilis et devorantis hiatus oris habentes sunt, quae eisdem partibus extra mundum acerbitate sua os infernalis putei existentes, animas damnatorum devorant, dirisque afflictionibus cruciant, quoniam illae damnationis opera magis facientes quam Deum diligentes diabolum subsequuntur. Praedictae autem tenebrae aliis quibusdam

densissimis et pessimis infinitisque tenebris, quae extra istas sunt, quasi os et rictus earum sint, adhaerent, quae infernalia loca sunt, in quibus omnia genera poenarum absque consolatione abundant, ab aliis poenis separata, quia illis acriora sunt, et cuncta devorant, quae Deus in oblivionem mitti dijudicat, per quae animae illorum cruciantur, qui per infidelitatem incredulitatis et per facta exsecrationis Creatorem suum oblivioni tradunt. Quapropter et has infinitas tenebras scis; sed eas non vides, quoniam infernum ejusque diros cruciatus homo per scientiam et intellectum esse quidem scire potest, sed eos, dum in corpore est, nullo mortalis intuitu perfecte videt, nec etiam quae et quanta tormenta in ipsis sint discernere valet, sicut nec animam suam, nec merita illius, quandiu in saeculo vivit cognoscit.

Quia Deus unica vita in semetipso subsistens a nullo esse acceperit, sed omnibus esse dederit; item de creatione angelorum et de ruina superborum, et de confirmatione beatorum spirituum, et quod diabolus, quamvis in hoc semper laboret, numerum salvandorum destruere non possit.

XIV. Deus itaque, qui omnia quae praedicta sunt fecit, unica vita est, ex qua omnis vita spirat, ut etiam radius a sole est, et ignis ille est a quo omnis ignis, qui ad beatitudinem respicit, accenditur, quemadmodum scintillae ab igne procedunt. Et quomodo conveniens esset ut huic vitae nihil vitale adhaereret, et ignis iste nullam calefaceret, nec illuminaret? Et quomodo deceret quod a Deitate quae, ante aevum vita fuit, nulla vita nec claritas ulla procederet? Et quid prodesset si lumen per ignem accensum nulli luceret, cum nec ignis lumen suum, nec sol radium suum abscondit? Deus enim vita illa est per quam multitudo angelorum accensa est,

quemadmodum scintillae ab igne procedunt. Unde et indecens esset ut vita haec non claresceret. Et claritas ista indeficiens est, quoniam nulla mors in ipsa esse potest. Quomodo? Deus solus et per semetipsum et in semetipso est, nec ab ullo alio esse accepit, sed alia quaelibet creatura ab illo esse coepit. Ipse quosdam spiritus magni honoris creavit, quibus magnum principem praefecit, in quem omnes aspexerunt, ut lucerna inspicitur in qua ardens lumen lucet, quia in ipso omnia ornamenta illorum quasi lapides pretiosi fulgebant. Sed ille in vacuum locum respexit, ubi et sedem suam ponere voluit. Quapropter cum omni agmine suo sicut stipulam in puteum inferni projectus est, ita ut ad ejus casum exteriores tenebrae et os infernalis putei cum ipso puteo parata sunt; qui puteus sine mensura est, sicut et numerus perditorum angelorum numerum non habet. Nam contra similitudinem illam, qua Deo similis esse voluit, exteriores tenebrae illae paratae sunt, et propter illicitam discordiam, qua inter exercitum Dei et suum esse voluit, ipsi os infernalis putei factus est, atque propter invidiam hanc, qua Deum nullo modo confiteri volebat, illi puteus inferni praeparatus est. Et Deus in fortitudine majestatis suae beatos spiritus ita circumdedit, ut amplius nullo stupore antiqui deceptoris terreantur, faciesque illorum claritate sua ita replevit, ut faciem ejus intueri semper delectentur, atque potentiam suam hoc modo super infernum extendit, quod antiquus deceptor nullo bello nec ulla arte plenum numerum salvandorum destruere valet, quemadmodum ille se ipsum secundum vipereos mores occidit.

Quia homini in virtute divini luminis facto, sed fraude diaboli decepto, Deus vestem de aere creaverit, indutumque a

paradiso in exsilium hujus mundi ad luendam inobedientiae culpam expulerit; et quod in dejectione ejusdem hominis creatura a pristino decore obnubilata sit, et qualiter homo ipse per elementa adjutus vivat et operetur.

XV. Tunc Deus in lumine virtutis suae hominem fecit, illumque in inexstinguibilem lucem paradisi posuit, quae imputribilis cum fructibus suis manet; sed homo inobedientiam arripuit, ac sic nudum se esse cognovit; quod diabolo multum placuit, qui eum denudaverat, quoniam et ipse pulchritudinem gloriae suae perdiderat. At Deus in pallida nube sicut flamma, quasi illi alienus, apparuit, velut etiam obtecta facie postmodum Moysi et caeteris charis suis se ostendit, eumque nudum esse noluit, quia ut filius suus vestimento humanitatis quandoque indueretur voluit, et ideo etiam vestem de aere per quem animal vivit illi dedit, quoniam ipse Adam et Eva animal audierant, ubi praeceptum Dei deseruerant. Et sic in miseram peregrinationem expulsi cum aliis fructibus terrae putribiles effecti sunt, atque in casu et egressu eorum omnis creatura mundi obnubilata est, velut si radius solis per densam nubem fulgeat, quemadmodum etiam ingressus paradisi antiquo deceptori obnubilatus est, ita ut deinceps illuc non introeat. Deinde homo cum creatura operari coepit, quia sicut ignis alia quaeque accendit et perficit, ita et homo cum reliqua creatura est, atque creatura in igne latet, qui omnia perfundit et probat; ipsique aqua adest, quae omnia mundat; et ignis in tanta vi ardet, ut nulli parceret nisi per aquam temperaretur. Et ut aqua igni parcendo adest, sic etiam humanitas divinitati adjuncta est, ut parcat, quoniam homini non prodesset, quod in tenebris jaceret, nec ullum lumen daret. Ipse enim igne coagulatur et aqua perfunditur, ut forma esse

possit, et propterea etiam omnem formam luteam quam facit, igne et aqua perficit. Deus utique vivens lumen est, a quo omnia lumina clarescunt, unde et homo per ipsum vitale lumen manet, et ipse etiam ignis est. Quapropter et hominem igne coquit et aqua perfundit, ideoque etiam aqua ex nimio calore in carne hominis rubet et manat. Et quomodo conveniens esset ut homo tenebrosus maneret, qui de lumine clarescit, et se non moveret cum de igne vivat? Quod si homo absque opere esset, et si habitaculum non haberet, vacuus foret. Nam Deus ignis et lux existens per animam hominem vivificat, et per rationalitatem eum movet, sic etiam in sono verbi totum mundum creavit, qui habitaculum hominis est, qui scilicet homo cum omnibus his operatur, sicut et Deus eum in omnibus perfectum fecit.

Quod hominem a perditione nullus posset eruere; ne que deceptorem ejus diabolum revincere nisi solus Deus; et verba libri Apocalypsis Joannis apostoli, et quo sensu accipienda sint; de odio et persecutione draconis in mulierem et semen ejus, et quomodo a terra adjuta sit.

XVI. Et quis levaret perditum hominem, qui deceptus Creatoris sui oblitus est, nisi ille qui nulla caligine obumbratus ignorantiae illius condoluit? sed cum diabolus mulierem vestitam vidisset, in invida scientia, qua se de coelo projectum cognovit, intra sciscitando ut quid Deus illi vestitum dedisset, se ipsum decerpsit, ut in Apocalypsi scriptum est: «Et postquam vidit draco quod projectus est in terram, persecutus est mulierem quae peperit masculum. Et datae sunt mulieri duae alae aquilae magnae, ut volaret in desertum locum suum, ubi alitur per tempus et tempora, et dimidium temporis a facie serpentis **(Apoc. XIII)**.» Hoc considerandum sic est:

Antiquus draco, videns quia locum illum perdidisset in quem sedem suam ponere volebat, quoniam in tartarea loca projectus erat, iram suam in mulierem exacuit, quia illam radicem omnis humani generis per partum esse cognovit; et in maximo odio eam habens, intra se dixit quod nunquam cessaret illam persequendo quousque ipsam velut in mari suffocaret, quia eam primum deceperat. Sed ipsa quasi pariendo angustiata, fortissimum adjutorium consolationis tandem arripuit, divinaque protectione suffulta in omnibus modis diabolo se opposuit. Nam ipsi data sunt duo munimenta beatitudinis, scilicet coeleste desiderium et salvatio animarum, ut cum in his in secreta cordis sui tenderet, ibidem nutrimenta salutis accipiens, per tempus quod ante diluvium fuit, et tempora post diluvium et dimidium temporis quod in circumcisione ante Incarnationem Filii mei erat, et perduravit usque ad plenum tempus Evangelii; in quo omnis plenitudo verae et justae constitutionis, adversus antiquum serpentem surrexit. Ante diluvium et post diluvium, necnon et in circumcisione, Deum colentes fuerunt, qui redemptionem animarum suarum per effusum sanguinem Filii mei adepti sunt. Cum autem tempus rutilans aurorae, id est plenae justitiae per Filium meum venit, antiquus serpens valde exterritus obstupuit, quoniam per mulierem, videlicet Virginem, totus deceptus est. Quapropter in furore suo contra illam exarsit, ut in voluntate mea scriptum est: «Et misit serpens ex ore suo post mulierem aquam tanquam flumen, ut eam faceret trahi a flumine, et adjuvit terra mulierem **(Ibid.)**. Hoc considerandum sic est: Misit antiquus persecutor ex nequissima voracitate sua rectitudinem mulieris, quae virum protulerat, incredulitatem et infidelitatem in populos Judeorum et paganorum, hoc intendens ut illam plurimis

persecutionibus attritam sibi subjugaret, vel omnino suffocaret, quemadmodum navis per naufragium suffocatur, quatenus nomen ipsius totum de terra deleretur, sicut et res illa de terra deletur quae in profundum fluminis projicitur. Sed adjutorio terrae mulier erepta est, quia Filius meus vestem humanitatis suae de ipsa sumpsit, qui plurima opprobria et passiones ad confusionem ejusdem serpentis in corpore suo pertulit.

Quia Deus mundum constituens et se ipsum glorificaverit, rationali creaturae ostendendo se omnium creatorem et hominem simul ex subjectione eorum quae in mundo sunt magnificaverit; et quomodo secundum litteram intelligendum sit initium libri Genesis ab eo loco quo scriptum est: «In principio creavit Deus coelum et terram,» usque ad id, «factumque est vespere et mane dies unus.»

XVII. Itaque, ut supradictum est, Deus mundum coelo ornavit, terraque ipsum firmavit, ac per eum se ipsum glorificavit, atque per illa quae in mundo sunt hominem sublimavit, cum illi omnia terrena subjecit, velut servus meus, secretorum meorum conscius, ostendit dicens: «In principio creavit Deus coelum et terram **(Gen. I)**.» Hoc considerandum sic est: In principio, id est in incoeptione omnium rerum quae in scientia Dei erant qualiter fieri deberent, creavit Deus, hoc est per se ipsum procedere fecit, coelum et terram, scilicet materiam omnium creaturarum coelestium et terrestrium, coelum, id est lucidam materiam, et terram, videlicet turbulentam materiam. Et hae duae materiae simul creatae sunt, et in uno circulo apparuerunt, qui circulus potestas Dei est in coelo et in terra. De claritate illa, quae aeternitas est, praedicta lucida materia velut spissa lux fulminabat, et haec eadem lux super

turbulentam materiam lucebat. Ipse quoque nec firmamentum nec terram statim illuminavit, quemadmodum nec homo facit, qui quasdam formas parat, quia unamquamque prius cum circino suo signat, et eam postmodum coloribus depingit. «Terra autem erat inanis et vacua, et tenebrae erant super faciem abyssi **(ibid.)**,» quoniam terra fuit inanis, scilicet forma carens, et invisibilis, lumen non habens, quia necdum splendore lucis, nec claritate solis, lunae aut stellarum illustrabatur, et inculta, quoniam nulla creatura sulcabatur, et vacua, id est incomposita, quia nondum plena erat, cum necdum viriditatem, germen, aut floriditatem herbarum, seu arborum haberet. Quod autem non est dictum quod coelum inane et vacuum esset, hoc ideo est quia nullos fructus parere debebat. Sed tenebrae, quae necdum per splendorem luminis evanuerant, quoniam nulla forma fulminabat, erant super faciem abyssi, videlicet super eamdem indistinctam confusionem terrae; quae facies abyssi est, cum illa videatur, abyssus vero occultetur, quia terrae abyssum, sicut corpus animam obtegit, ut non videatur. «*Et Spiritus Dei ferebatur super aquas* **(ibid.)**.» Nam Spiritus Dei vita est, et vita haec aquas ad manandum movit, quatenus terra per illas firmaretur, ne per ventum velut cinis spargeretur, quia ut Spiritus sanctus homini infunditur, sic et aquae torrens iter habent et omnia immunda lavant, quemadmodum et Spiritus sanctus sordes peccatorum. Dixitque Deus: «*Fiat lux, et facta est lux* **(ibid.)**.» Dixit Deus, inexstinguibile lumen quod a nullo obscuratur existens, et per Verbum suum velut tonitrus sonuit dicens: *Fiat lux, et facta est lux,* quia nox indeficiens, hominibusque invisibilis lux, quae nunquam obscurabitur fulminabat, cui etiam viventes sphaerae scilicet angeli adhaerebant, quoniam Deus vita est, et verbum suum non

dormit, sed vita apparet. Et quod illud protulit, hoc Deus ad laudem sibi posuit, non autem lux solis, quia sol nondum erat, et quoniam splendor solis super terram non semper apparet, sed multoties obnubilatur. «Et vidit Deus lucem quod esset bona, et divisit lucem a tenebris, appellavitque lucem diem, et tenebras noctem **(ibid.)**.» Nam Deus vidit quod lux esset bona, quae faciei suae splendorem redderet, et ideo illam a tenebrositate etiam segregavit, ne officia sua in invicem admiscerent, quia ex his duobus alterum indeficiens est, alterum in defectu cadit. A Deo namque dies est, quoniam Deus per Verbum suum lumen primum prodire jussit, quod appellavit diem, non diem solis, sed diem indeficientem, quae in superioribus nulla tenebrositate opprimitur. Et tenebras, non quae luce solis fugantur, sed quae indeficientem obscuritatem habentes, nulla claritate lucis perstringuntur; tenebras quoque quae erant super faciem abyssi, et quas nondum illuminaverat, appellavit noctem. Nox quippe carens die caeca est, et dies a nocte segregata est, et a caecitate noctis separata in claritate est. Sic Deus lucem a nocturnalibus tenebris separavit. «*Factumque est vespere et mane dies unus* **(ibid.)**. Nam factus est finis operis hujus, et incoeptio ipsius, claritas una in perfectione, quia cum Verbum Dei lucem fieri jussit, incoeptio ipsius velut mane fuit; perfectio autem ipsius quasi vespere, ubi completa apparuit. Et alio modo:

Quia sicut Filius Dei, intemporaliter ex Patre natus, principium est, in quo condita sunt universa, sic idem ipse ex matre virgine nascens initium sit creationis, vel aedificationis ecclesiae, et auctor justificationis plenariae, ad quam nulla patrum justitia vel legis sacramenta suffecerunt, sed

in praedicatione vel susceptione baptismi, et Evangelii, et in fide Trinitatis reformata est.

XVIII. «*In principio creavit Deus coelum et terram* **(Gen. I)**.» Hoc considerandum sic est: In principio incipientis temporis, cum Deus per Verbum suum omnia crearet, creavit coelum et terram, id est primam materiam, in qua omnis coelestis et terrestris creatura per Verbum Dei processura latuit. Similiter Deus in creatione Ecclesiae fecit, antequam eam construeret. Ipse incoepit, incipiens in principio, id est in Filio suo, quem per auream portam virginis, in clausura pudicitiae ejus, in mundum misit. Per ipsum omnia, scilicet coelum et terra creata sunt, sicut Joannes evangelista dilectus Dei dicit, atque eodem modo omnis justitia coelestis et terrestris in ipso facta est. Et quomodo est ipse principium, qui ante saecula in Patre natus est? Ante saecula in Patre spiritaliter non carnaliter natus est; ipse autem incarnatus initium omnis justitiae existit, quia quaeque justitia, quam antiqui sancti ante nativitatem ejus habuerunt, in salvatione non vixit, neque hominem in eam reduxit. Illa vero justitia, quae in eo surrexit, scilicet baptismus et Evangelium, et unum Deum in nomine sanctae Trinitatis credere, ipsa hominem in paradisum reducit. Quapropter ipse principium salvationis in opere suo est, ut Adam initium perditionis in opere suo fuit. Et quemadmodum ipse Verbum illud est, quod omnem creaturam produxit, quia omnia per ipsum facta sunt, sic etiam in humanitate sua principium omnis aedificationis sanctae Ecclesiae est. Quomodo? Ipse in praedicatione prophetarum, qui eum venturum esse praedixerunt, quasi umbra erat, velut etiam ab Abel usque ad nativitatem ipsius Filii Dei, quaeque justitia umbra Ecclesiae fuit, quae de latere Christi in sanguine ejus

orta est. Quae per regenerationem spiritus et aquae, quae nunquam ante fuit nisi quantum Joannes Baptista in umbra baptismi pronuntiavit, in forma sua tunc pleniter apparuit, quoniam ipse Christus, qui ante nativitatem suam quasi umbra a prophetis praedictus erat, homo in carne apparuit, ut Psalmista David in Spiritu meo dicit:

Verba David prophetae in psalmo primo, et quomodo intelligantur, de Incarnatione Filii Dei et fertilitate fructificationis doctrinae ejus ver omnem mundum.

XIX. «Et erit tanquam lignum quod plantatum est secus decursus aquarum, quod fructum suum dabit in tempore suo.» Hoc considerandum sic est: Filius Dei, qui per omnia voluntatem Patris sui secutus est, lignum salutis fuit, conceptus de Spiritu sancto, de quo viventes aquae fluunt, multum fructum sanctitatis dans, cum discipulos suos ad ecclesiasticam doctrinam pleniter instruxit. Nam Filius Dei secundum divinitatem quasi radix in corde Patris, et vis divinitatis fuit, et sic in uterum Virginis descendens, plenum fructum per humanitatem suam protulit, quia sicut humor aquae in viriditate ligni est, ita Filius Dei in Patre usque ad praedestinatum tempus humanitatis ipsius semper erat, cum cibus vitae omnibus spiritualibus factus est. Coelum etenim Filium Dei tetigit, dum ipse in coelo in sinu Patris apparuit; et terra tetigit, dum in praesepi jacuit; et aqua sensit, dum ipse supra mare ambulavit. Et licet illum populi corporaliter viderent, Deum tamen esse non cogitaverunt.

Quia id quod scriptum est: «Terra autem erat inanis et vacua, et tenebrae erant super faciem abyssi,» de incredulis a bono opere vacuis, et infidelitate tenebrosis per allegoriam

intelligatur; et illud quod sequitur: «Spiritus Domini ferebatur super aquas» in apostolis et populo credente per gratiam Spiritus sancti impletum sit.

XX. «Terra autem erat inanis et vacua, et tenebrae erant super faciem abyssi **(Gen. I)**. Omnis populus, scilicet Judaicus et gentilis, qui super faciem abyssi, id est terram habitabat, per irritationem spiritus sui inanis fidei, et caecus et surdus in agnitione Dei fuit, et vacuus a bonis operibus, quoniam ea secundum doctrinam Altissimi Filii non operabatur, donec ipse ad Patrem ascendit. Et sic super terram, quae facies abyssi est, tenebrae infidelitatis erant, in qua homines Deum non cognoscentes quasi caeci vivebant. «Et Spiritus Dei ferebatur super aquas.» Post ascensionem Domini igneus Spiritus sanctus super aquas, id est apostolos ferebatur, quod charitas Filii in voluntate Patris fecit, quia ut in creatione mundi ante alias creaturas aquae ortae sunt, sic etiam apostoli primi doctores prae aliis doctoribus Ecclesiae fuerunt. Et ut etiam ab aquis illis quae in creatione mundi ortae sunt, omnes aquae profluunt, sic ab apostolis primis doctoribus omnes doctores Ecclesiae propagati sunt, ut Psalmista David testificatur dicens:

Item verba David in psalmo XXVIII *prophetae, apostoli et doctores consona voce, et qualiter accipienda sint.*

XXI. «Vox Domini super aquas, Deus majestatis intonuit, vox Domini super aquas multas.» Hoc considerandum sic est: Vox primum sonat et vim verbi in se habet, ita ut quaecunque annuntiat, scienter intelligantur. Ita vox illius qui omnibus dominatur super aquas, id est super prophetas venit, cum eis multa secreta tam coelestia quam terrena denudavit, et idem

Dominus Deus majestatis existens, quia super omnia potens est, potenter innotuit, cum Filium suum in mundum misit. Tunc quoque ille Dominus omnium populorum Spiritum sanctum super apostolos caeterosque credentes, qui in catholica fide multiplicati erant, misit, ita ut doctrina ipsorum totum orbem terrae penetraret. In humana namque forma homines Filium Dei aspiciebant; sed quomodo conceptus et natus fuisset nesciebant. Sed et vox aliquantum aliena est, nec intelligibilis, verbum autem notum et intelligibile est, per quod homo Deum majestatis in fide cognoscit, qui prophetiam in hominem misit; quam aqua etiam significat, unde et Dominus prophetarum in vocibus eorum cognoscitur.

Quomodo verba Dei dicentis, «Fiat lux;» et caetera usque ad id, «Factum est vespere et mane dies unus» in exortu fidei Christianae, et praedicatione apostolorum, et divisione fidelium al incredulis secundum allegoricum sensum completo sint.

XXII. «Dixitque Deus: Fiat lux, et facta est lux.» Locutus est Deus per Spiritum sanctum apostolis dicens: «Estote ardens lumen, veritatem in nomine sanctae Trinitatis docentes.» Qui statim Spiritu sancto accensi, clausuram in qua inclusi erant aperientes, lumen unum facti sunt, in mundum cum doctrinis suis ita fulgentes. «Et vidit Deus lucem quod esset bona, et divisit lucem a tenebris. Appellavitque lucem diem, et tenebras noctem.» Vidit Deus quoniam ipsi lumen utile mundo essent, et divisit lumen, id est apostolos, a tenebris, scilicet ab infidelitate incredulorum, et appellavit lumen istud diem unum, qui per Verbum suum, quod Filius ejus est, eis in carne loquens, mundo in praedicatione eorum lucet; tenebras quoque, scilicet infidelitatem infidelium, appellavit noctem.

«Factumque est vespere et mane dies unus.» Infidelitate incredulorum quasi ad vesperas se declinare incipiente, factum est hoc vespere cum transitu suo, et mane primae lucis, id est initium fidei fidelium dies unus, quod unica fides est, per quam unus Deus creditur, quia primus ortus in Abel, bono fine in Christo consummatus est, et ideo vespere Filium Dei cum opere salvationis sensit et tetigit, quod usque in finem mundi dies unus perseverat, quia Abel quasi mane et Filius Dei quasi vesperum diei fuit. Et iterum alio modo:

Quomodo haec eadem quae de creatione coeli et terrae, vel de opere primi diei in Genesi scripta sunt, in conversatione hominis ex diversis naturis animae et corporis constantis juxta moralem sensum accipienda sunt.

XXIII. «In principio creavit Deus coelum et terram.» Hoc considerandum sic est: Dum ego Deus hominem quasi in principio cujusdam creationis in bonis moribus formo, viventem scientiam boni et mali in illo creo, ita videlicet ut malum devitet, et me Patrem suum in bono imitetur, qui discretionem boni et mali ad similitudinem meam ipsi dedi, ad hoc ut cum scientia illa omnes creaturas discernat, easque cognoscens potestatem super eas post me habeat. Sed ipse homo per magnam vanitatem diabolo suadente me dimittens, in lacrymabiles labores peccatorum cadit, quia in fragili natura Adae natus, laetam scientiam, quae eum nullatenus vulneraret, relinquit. Attamen in anima sua habet quod in rectis suspiriis ad coelestia desideria frequenter anhelat, quod quasi coelum est, in carne autem habens, quod terrena desideria semper requirit, quapropter de fragilitate quae sibi de Adam orta est, et de consilio insidiatoris diaboli, sine contagione peccati nunquam esse potest, quod quasi terra est.

«Terra autem erat inanis et vacua, et tenebrae erant super faciem abyssi.» Homo qui in moribus suis nunquam stabilis esse potest, magna inanitas est, et quasi fluctuatio maris semper inundat. Sed sicut in creatione mundi creatura post creaturam de prima materia ordinate processit, ita homo deberet per bona desideria de virtute in virtutem ascendere, ut eum in prima creatione institui. Nunc autem per consilium diaboli bona desideria in magnam vanitatem ut praedictum est subvertit, et in ipsa vanitate morum a bonis operibus libenter vacat. Quapropter tenebrosis factis quae ad pravos mores pertinent circumdatus est, qui supra corpus ita dominantur, ut qui facit peccatum servus sit peccati. Et corpus quasi facies abyssi, anima autem velut abyssus est, quia corpus visibile et palpabile sicut facies abyssi, anima vero invisibilis et impalpabilis sicut abyssus terrae existit. «*Et Spiritus Dei ferebatur super aquas*.» Dum homo fidelis in peccatis implicatur, ad Deum aliquando suspirat. Quomodo? Ex compunctione quae de gratia Spiritus sancti in ipso surgit, humores lacrymarum profert, quia omne bonum opus suspiria praecedere debent. Et sicut in prima creatione aquae prae aliis creaturis de exspiratione Spiritus Dei praelatae sunt, Spiritui sancto in significatione specialiter adjunctae, ita etiam ipse Spiritus sanctus ante incoeptionem bonorum operum humorem lacrymarum de corde hominis producit. Dixitque Deus: «Fiat lux, et facta est lux.» Deus in admonitione Spiritus sancti dicit: Nunc aedificatio bonorum operum post compunctionem cordis in homine isto fiat, et viriditas fructus in eo producatur, unde lux in anima ipsius fiat. Tunc homo cum tristitia poenitentiae in luce bonorum operum surgit. Quomodo? De illicitis desideriis voluptatum carnis seipsum restaurans, malumque sibi abstrahens, incipit in illa novitate

lucis operari, quam prius non agnovit, dum in illecebrosis desideriis carnis dormiret, et sic in initio opus ipsius lucidum sit. «Et vidit Deus lucem quod esset bona, et divisit lucem a tenebris. Appellavitque lucem diem, et tenebras noctem.» Cum ergo Deus hominem illum bonum operari incipientem, et domum ejus ita fulgentem viderit, sciens et videns initium boni in eo, amando et amplectendo eum inspicit. Et in eodem initio illa lucida opera a contagione tenebrosorum factorum quae ad tormenta pertinet separat, et hoc divisio illa est, quod Deus bonum in homine illo videns, malum ab eo removet, lucida quoque opera in se ipso diem salvationis nominat, quia in ipsis bonis operibus animas ad se de perditione, quae in Adam fuit revocat, contraria opera noctem perditionis vocans, quae se in diabolo patre homicidii erexit, «Factumque est vespere et mane dies unus.» Sic in homine illo vespertina illa consuetudo mali operis cum initio incoeptionis bonorum operum, quasi in mane unius virtutis dies unus fit, quia relinquens malum, bono se adjunxit, eo quod compunctio prima virtus lucis sit.

Quomodo ea quae de constitutione firmamenti et divisione aquarum leguntur ad litteram intelligenda sint et verba David ex psalmo XVIII *ad idem spectantia.*

XXIV. «Dixit quoque Deus: Fiat firmamentum in medio aquarum, et dividat aquas ab aquis **(Gen. I)**.» Hoc considerandum sic est: Deus, qui inexstinguibilis lux est, per ardens verbum suum firmamentum fieri praecepit, scilicet hanc volubilitatem, quae superioribus signis ita firmata est, ut labi non possit, et illam in medio aquarum posuit, sic separando aquas ab aquis. Aquas enim, quae in altitudinem sicut mons ascendebant, ita continuit, ut quemadmodum nec

mons de altitudine sua descendit, sic nec illae quoquam declinent, nisi secundum quod eas posuit, congregans sicut in utrem aquas maris, qui firmamentum est; ponens etiam in thesauris abyssos, qui terra sunt, quoniam terra thesaurus in ipsa viventium est, sicut et Deus in arca Noe designavit, quam in medio aquarum sustentavit, cum creaturas clausas teneret. Isto modo inter segregatas aquas Deus firmamentum posuit, quatenus aquas ab aquis divideret. Deus namque hanc divisionem antequam firmamentum illuminasset fecit, illudque nondum illuminatum in loco suo absque circumvolutione stetit, exspectans quando a Creatore suo illuminaretur, quia omnis creatura primum radix existens, postea pariendo multiplicatur, velut et hiems radicem, aestas autem floriditatem viriditatis tenet. Sic Deus creaturas terrae cum circulo suo signavit, quas deinde secundum naturas suas vivificavit, et solum hominem spiramine suo inspiravit, reliquas vero creaturas aerio flatu vivificavit, qui cum nube pertransit. «Et fecit Deus firmamentum, divisitque aquas quae erant sub firmamento ab his quae erant super firmamentum. Et factum est ita **(ibid.)**.» Deus firmamentum in divisionem aquarum illarum quae subter et super illud erant posuit, et sic firmamentum apparuit. Vocavitque Deus firmamentum coelum, quoniam quaeque res quae aliam sustentat, juste firmamentum illius vocatur. Ideo etiam firmamentum coelum nominavit, quoniam omnia excellit, et gloriam ipsius semper narrat, quia dum homo inspicit, plene cognoscere non potest quid sit, quia et homo Deum perfecte non cognoscit, quem tamen in fide videt. Coelum autem, quod habitaculum Dei est, homo non videbit, nisi prius spiritalis totus efficiatur, quoniam sensus et scientiam illius praecellit. Quapropter et Propheta dicit: «Coeli enarrant gloriam Dei, et

opera manuum ejus annuntiat firmamentum **(Psal. XVIII)**.» Hoc considerandum sic est: Omnia instrumenta firmamenti juste coeli dicuntur, quoniam, Deus ea per se solum posuit; nec scientia illius creaturae indiguit, quia nullus est qui sensu suo diffinire possit qualiter illa fecerit. Unde et haec enarrant miracula Dei, quae per ipsum in firmamento velut in speculo signata sunt, ita ut sol divinitatem, luna vero humanitatem Filii Dei ostendant, et stellae reliqua secreta ipsius demonstrent; et isto modo Deo, qui Deus et homo est, tam innumerabilis turba fidelium adhaeret, ut eam nemo dinumerare valeat, quoniam et ipse innumerabilis in gloria sua existit. Hominem quoque, qui opus manuum Dei est, in lucido officio suo annuntiat firmamentum, quia secundum illud aedificatus est. Quapropter et hominem manifestat, ubi signa ipsius in se aperte portat. *Et factum est vespere et mane dies secundus,* quoniam Deus opus suum in firmamento eodem studio finivit quo et incoepit, quia omnia opera sua in aequitate disponit. Item alio modo:

Quod secundum allegoriam firmamentum Christus, vel fides Christi, divisio aquarum firma interpositio ejusdem fidei, qua ab infidelibus fideles diruuntur, vespere et mane in casu vitii et virtutis ortu accipiatur.

XXV. «Dixit quoque Deus: Fiat firmamentum in medio aquarum, et dividat aquas ab aquis **(Gen. I)**.» Hoc considerandum sic est: Dixit Deus: Fiat firmamentum fidei in medio infidelium populorum, qui intelligant praedicationem apostolorum, et qui etiam cum illis verba eorum voluntarie percipiant; et dividat aquas, id est fideles, ab aquis, scilicet incredulis Judaeis et paganis, ut Filius meus ad Judaeos dixit: «Auferetur a vobis regnum Dei, et dabitur genti facienti

fructus ejus **(Matth. XXI)**.» Hoc considerandum sic est: Vos qui infideles estis, haereditatem vestram per infidelitatem perdidistis. Quapropter justo Dei judicio auferetur a vobis regnum in quo cum Deo regnare debuistis, et dabitur illis qui, peccata sua deserentes, proferunt fructus per quos regnum Dei glorificatur. Nam magna duritia in cordibus infidelium est, qui non secundum scientiam boni, sed secundum illicita desideria cordium suorum operantur. Rationalitas enim materia scientiae boni et mali est, et quasi faber aedificando et destruendo existit. Nam qui diem fidei diligit, domum suam in coelesti Jerusalem aedificat; qui autem illam repudiat, domum suam ab honore et beatitudine supernae haereditatis destruit; et quoniam idem omnia quae facit in noxiali pomo secundum concupiscentias suas operatur, opera ejus obscura sunt, quia in tenebris fiunt lucem fugientio. Increduli itaque veram lucem, id est Filium Dei, reprobaverunt, nec eum videre, nec opera ipsius facere volebant, et ideo etiam haereditatem suam perdiderunt; illi autem qui eum bona fide susceperunt, et praecepta ipsius compleverunt, dote sanguinis ejus coeleste regnum adepti sunt. «Et fecit Deus firmamentum: divisitque aquas quae erant sub firmamento ab his quae erant super firmamentum. Et factum est ita **(Gen. I)**.» Deus firmamentum fidelium auditorum in praedicatione apostolorum fecit, et divisit aquas, id est infideles populos, qui in terrenis rebus cum idolis et his similibus sub firmamento fuerant, ab hominibus illis quis super firmamentum, id est super Christum erant. Vocavitque Deus firmamentum coelum, per quod intelligitur fides, quia ipsa firma et magna civitas cum coelestibus operibus est. Quomodo? Ipsa civitas omnis ecclesiastici ordinis est, et victoriosissimum certamen contra incredulitatem omnium incredulorum.» Et factum est

vespere et mane dies secundus **(ibid.)**.» Facta est illa finitio infidelium cordium cum ortu firmamenti illius diei, scilicet rectae fidei, dies secundus, quod quasi in secunda luce fidei est in Christum credere.

Quia sicut dies secundus sine luminaribus coeli fuit, ita et fides absque lucidis operibus nullius laudis sit, et ideo in opere ejusdem diei sicut in operibus caeterorum non est positum, «vidit Deus quod esset bonum.»

XXVI. Quod autem hic dictum non est, «et vidit Deus quod esset bonum **(ibid.)**, hoc est quod hoc igneum opus fidei et caeterae virtutes nondum in opere surrexerant: sed tantum in auditu populorum illis eas in gustu operis nondum gustantibus se formaverunt. Et sicut homo quis cibus bonus sit nisi per gustum nescit, sic homines opera fidei operando nondum gustabant; sed quasi in umbra auditus ea tantum audiebant. Itaque sicut firmamentum super orbem terrae sine splendore solis, lunae ac stellarum adhuc erat, sic etiam tunc quasi in secunda luce fidei, ipsa fides sine lucido opere juste constitutarum ordinationum manebat, ita ut illi homines fidem tantum quasi in umbratione perciperent. Et iterum alio modo:

Quod secundum moralem sensum firmamentum intelligatur virtus discretionis, quia fidelis quisque in activa et contemplativa vita et corpori necessaria a superfluis, sed et animae salubria a noxiis secernere novit.

XXVII. «Dixit quoque Deus: fiat firmamentum in medio aquarum, et dividat aquas ab aquis **(Gen. I)**.» Hoc considerandum sic est: Deus in dilatatione cordis homini

interdum loquitur. Quomodo? In dulcedine Spiritus sancti, quia in homine ipso locus domus suae fulget. Et deinde instrumenta virtutum ad tutelam operis illius quod incipiebat in eo facit, ita ut homini illi nulla necessaria ullius virtutis desint, sicut etiam in coelo et in terra fecit, ubi nullae creaturae homini necessaria desunt. Dicente igitur Deo fit firmamentum, quod discretio est in diversitate spiritalium et carnalium hominum, in eo quod homo coeleste desiderium et necessariam curam carnis habere debet, scilicet ut in rebus cum discretione ita detineatur, ne exaltatio ruinae per bona opera in illo aedificetur, et etiam ne de aliena instantia diversorum morum corrumpatur; sed interdum cum suspiriis oret, in alia hora bonis operibus occupetur; alia autem vice necessaria carni ne deficiat provideat. Et quaecunque dona sancti Spiritus habuerit, illa cum discretione frequenter reaedificet, et ita semper exercendis virtutibus pro modo earum instet, ut per has ferventibus suspiriis ad coelum anhelet, et curae carnis nonnisi ex necessitate deserviat. In his quoque muneribus Spiritus sancti vana gloria, quam Deus omnino abjecit, effugetur, quia homo eam pro Deo se ipsum honorans habet, et radicem boni unam post aliam eradicat. Unde semper instabilis manens, in uno loco nullo modo stare valet, et super talem requiescere gratia Spiritus sancti non potest. «Et fecit Deus firmamentum; divisitque aquas quae erant sub firmamento ab his quae erant super firmamentum. Et factum est ita **(ibid.)**.» Nunc quoque facit Deus omnia instrumenta virtutum in homine, cum discretione quam in exspiratione Spiritus sancti constituit, propterea ut ipse homo omnia instrumenta haec, quae Deus utilia esse videt, in se ipso discernat, ita ne ulla virtus quam incipit per vagationem mentis dimergatur. Et sic Deus terrenas necessitates et

coelestes virtutes dividit, quas Spiritus sanctus irrigat, et quae coelestibus semper adhaerent, quatenus homo cum eis ad contemplativam vitam semper anhelet. Has quoque virtutes discretio continet, quasi ancilla quae dominam suam servitio suo obtinet, quia in terrenis rebus quae carni adsunt, et quae discretioni subjacent, ipsa domina ancilla carere non vult. Sic discretio firmamentum est, terrena, id est activam vitam, sub se; coelestia autem, id est contemplativam vitam, super se habens; quibus ipsa scala est, in qua mentes hominum per bona opera ad coelum ascendunt, et in qua etiam propter necessitatem carnis ad terram descendunt, velut Maria et Martha diversa servitia Deo exhibuerunt, cui tamen utrumque placuit, quia ipse constitutor utriusque vitae est. Sicque firmamentum virtutis inter utramque vitam sit, cum ipse homo sibimetipsi discretionem facit, ita ut coelestia et terrestria suo statute modo recte habeat, sicut ea Deus constituit. «Vocavitque Deus firmamentum coelum **(ibid.)**.» Et Deus per inspirationem Spiritus sancti in homine discretionem coelum vocat, quae vere certissima significatio coeli est, quia, ut firmamentum omnia ornamenta quae mundum illuminant et regunt atque continent in se habet, ita discretio omnia instrumenta virtutum quae a Deo procedunt, quibus corpus et anima regitur, obtinet; et sic quae intrinsecus latent non deficiunt, et quae extrinsecus sunt per jactantiam non obscurantur. «Et factum est vespere et mane dies secundus **(ibid.)**.» Sic etiam in homine illo fit, qui ipse in bona consuetudine vespertinus est, cum omnia opera sua in discretione perficit. Nam Deus in initio omnium virtutum finem earum praevidet, quoniam ipsas se tangentes sentit, et etiam in fine initium earum approbat, quia bonum initium non

prodest nisi etiam bonus finis sequatur, ut Filius meus in Evangelio de sponso loquitur, qui ad fatuas virgines dixit:

Testimonium Evangelii, in quo Sponsus fatuis virginibus dicit: «Nescio vos,» et ad quid hic assumptum et quo sensu accipiendum sit.

XXVIII. «Amen, amen dico vobis, Nescio vos **(Matth. XXV)**.» Hoc considerandum sic est: Ego qui sum certissime dico vobis, qui propter gustum carnis secundum concupiscentias vestras operantes, ex toto exstincti estis: «Nescio vos,» quia me cognoscendo ita non tangitis, ut virtutes justorum operum, quas bonae scientiae vestrae proposui, faciatis, nec eas a me petatis. Animae etiam vestrae suspiria sua prohibetis, illam ad hoc cogentes, ut voluntatem carnis perficiat, et nullum auxilium a me quaerat. Quis enim potest illi respondere, cujus vox et verba non audiuntur? Nullus. Vos enim nullum clamorem ad me dirigitis. Et quod donum illi dabitur, qui nec aliquid quaerit, nec postulat, sed qui muta voce donum fugit? Vere nullum. Itaque vos a me nihil postulatis. Nam illos qui cum suspirio animae non clamant ad me, et me corde et mente non attendunt, utpote mei oblitos, quasi scientiam eis non dederim nescio, et ob hoc maxime quia per iniqua opera me irritant. Nam propter otiositatem fatuitatis suae ad me non respiciunt, et discretionem virtuosarum mentium quae de Spiritu sancto accenduntur propter amplexionem carnis repudiant. Unde et ab oculis meis exclusi sunt. Unum enim eligunt, at aliud abjiciunt, quia terram cum viriditate sua apprehendunt, et coelum propter voluptates suas negligunt, sola voce pulsant, sine opere ingredi volunt, sed idcirco porta ejus aperiri non poterit. Omnes namque virtutes per coelestia et per terrestria

discerni possunt, quia homo in terra ambulat, et coelum suspicit, ac in his duabus eum eligere oportet, quid secundum Deum diligat, et quid odio habeat, ita ut in bono ad coelestia tendat, et a malo se avertat. Sic utique dicitur Deo ignotum uniuscujusque hominis initium, cujus etiam finem ipse non approbat. Et ut in fine mundi qui multo utilior initio ipsius est, salvatio in Filio meo surrexit, quia in ipso initio perditio, in ipso autem fine salvatio processit; ita etiam bonus finis multo utilior quam bonum initium est. Tali modo discretio secunda lux boni operis, ut dies secundus est.

Quare etiam juxta moralitatem opus secundi dici, cum bonum sit, laude bonitatis careat.

XXIX. Quod autem hic dictum non est, «et vidit Deus quod esset bonum **(Gen. I)**,» hoc est quod discretio officium aliarum virtutum est, non operando, sed caeteris virtutibus ministrando, ut etiam firmamentum, quod sustentaculum illorum est per quae volvitur, alias operantes creaturas ipsis obsequium existendo continet, quae propter servitium hominis operariae nominantur, quoniam per illud singula opera sua die ac nocte operantur. Et ut etiam idem firmamentum unumquodque quod ei impositum est sustentans, illi locum dat, ita discretio per opus, ut caeterae virtutes quae ab opere operatrices nominatae sunt, operatrix non est, sed tantum aliarum virtutum sustentaculum.

Quomodo quod scriptum est, «Congregentur aquae» usque ad id «factum est vespere et mane dies tertius» secundum litteram competenter intelligendum sit.

XXX. «Dixit vero Deus: Congregentur aquae quae sub coelo sunt in locum unum, et appareat arida Factumque est ita **(Gen. I)**.» Hoc considerandum sic est: Per verbum quod inexstinguibile est confluxerunt aquae quae sub firmamento remanserant in locum unum, quatenus terra appareret, ne eis cooperta inanisceret, et hoc antequam firmamentum illuminaretur factum est ita, ut illud stellis elucidatum, plateis aquarum quae terra sunt ab aquis segregatis luceret. Et vocavit Deus aridam terram, quae mater omnium germinantium in terra est, quia et primus homo ex ipsa factus est, congregationesque aquarum appellavit maria, ex quibus aquae fluunt, quasi ab eis generentur. «Et vidit Deus quod esset bonum, et ait: Germinet terra herbam virentem et facientem semen, et lignum pomiferum faciens fructum juxta genus suum, cujus semen in semetipso sit super terram. Et factum est ita **(Ibid.)**.» Vidit Deus quia omne quod fecerat recte et bene ad officium suum positum erat, ac per vivens verbum suum praecepit, ut ad germinandum florentem herbam materna terra viresceret, facientem quoque semen, quatenus in semine suo multiplicaretur, per quod iterum renasceretur, quoniam omne germen semen in se habet, ne in natura sua deficiat. Jussit etiam ut germinaret lignum fructiferum faciens fructum ad vescendum, in natura sua semen in semetipso habens quo iterum germinet cum super terram ceciderit. Et sic adimpletum est, quemadmodum cum servus laeto animo praecepta domini sui perficit, cum paterfamilias illum vocans ei negotia sua committit, et quid de unoquoque faciat ipsi indicat, quia et terra cum gaudio ad jussa Domini sui movebatur, illa in omnibus adimplendo. «Et protulit terra herbam virentem et afferentem semen juxta genus suum, lignumque faciens fructum, et habens unumquodque

sementem secundum speciem suam **(Ibid)**,» quoniam ut Deus praecipiebat protulit materna terra viriditatem herbarum semen suum in se habentium, viriditatemque lignorum congruentem fructum proferentium et in semine suo renascentium, quia dum semina istorum in terra cadunt, secundum speciem formationis suae iterum alia resurgunt. «Et vidit Deus quod esset bonum,» ut omnia haec quae homini necessaria erant, quem facturus fuerat, ita praecederent, ne in sequenti necessitate hominis deficerent. «Factumque est vespere et mane dies tertius **(Ibid.)**,» scilicet finis et initium, quibus completur tertium opus, quoniam Deus praefata tria opera cum circulo scientiae suae profecerat, quae nondum cum circuitu luminarium illustrata fuerant. Nam sicut ignis silet antequam flatu venti excitetur, sed flatu venti excitatus flagrat, ita opus Dei in praescientia ipsius siluit antequam prodiret, sed virtute viventis verbi excitatum in forma sua apparuit. Unde etiam inspiratione mea scriptum est:

Verba Dei in libro Isaiae prophetae dicentis, «Tacui, semper silui, patiens fui, sicut pariens loquar,» et in psalmo secundo loquentis ad Filium, «Ego hodie genui te,» et ad quid hic posita sint, et quomodo intelligantur.

XXXI. «Tacui, semper silui, patiens fui, sicut pariens loquar **(Isa. XLII)**.» Hoc considerandum sic est: Ego prophetia prophetarum Spiritu sancto imbuta, tacui in patientia, silui in mansuetudine, sicut pariens post dolorem suum loquar. Nam ante incarnationem Filii Dei velut muta tacui, ita ut secreta ipsius in me silenter continerem, nec ea in aperto protuli, quemadmodum ignis flammam in se continet quae non per se, sed a vento movetur; sed nunc post dolorem illum quem idem filius Dei secundum carnem in cruce passus

est, sicut pariens dolore abjecto loquar, ea scilicet quae prius occultaveram, in gaudio aperte proferens. Prophetae etenim voces suas silenter comprimebant, quoniam quae scientia locutionis eorum esset, pleniter nesciebant. Unde et apud semetipsos dicebant: «O. o. o. pleniter non videmus quae loquimur, scimus tamen quod Deus illa temporibus suis manifestabit?» Et sic patienter sustinebant, scientiae Dei illa committentes. Deus autem ad ministerium operis sui quod ad imaginem suam fecerat, illa postmodum illuminavit, velut mater post partum laetatur, cum infantem viderit, quem de se genuit, ad ipsum suspirando dicens: «Hic est filius meus.» Sic etiam summus Pater de Filio suo loquitur: «Ego hodie genui te **(Psal. II)**.» Quod *hodie* aeternitas illa est in qua secundum divinitatem Patri semper aequalis est; post cujus incarnationem prophetia in sanctis aperte flagrabat, qui prophetiam prophetarum exponendo palam loquebantur, sicut et Deus firmamentum lucentibus luminaribus illuminavit. Alio modo: «Dixit vero Deus:»

Quia id quod Deus vocavit aridam terram, et congregationes aquarum appellavit maria, juxta diversos respectus allegorice de Ecclesia accipiatur, quae de pluribus populis collecta, et fidei soliditate fundata, a David terra viventium, et a Joanne apostolo in Apocalypsi mare vitreum mistum cum igne nominatur, et quo sensu haec eadem testimonia accipi debeant.

XXXII. «Congregentur aquae quae sub coelo sunt, in locum unum, et appareat arida. Factumque est ita **(Gen. I)**.» Hoc considerandum sic est: Deus populos Christianorum congregavit qui inter paganos (*sic*) eum plus et doloribus impugnati in diversis locis erant, et eos in unam Ecclesiam

tulit, et sic ipsi terra viventium apparuerunt, sicut Propheta dicit: «Credo videre bona Domini in terra viventium **(Psal. XXVI)**.» Hoc considerandum sic est: Ego qui Deum sequi studeo, cum ea quae bona sunt operor, credo nec dubito quin visurus sim bona illa quae Dominatoris omnium sunt, in terra illa in qua beati vivunt, nulla pericula mortis amodo metuentes. Verbum quoque Dei dormientes mentes hominum excitat, illosque in vera visione fidei videre facit ita ut qui in infidelitate in inarata terra prius erant, hos postmodum gratia Spiritus sancti, eum aratro fidei evertat. Eos etiam terram viventium parat, quae omni fructifera viriditate florens, plenum fructum profert, sicut et prophetae Virginem Filium Dei parituram dicebant, qui terram dormientem aratro verae fidei in sanctis suis suscitat, ita ut ipsi fluens aqua de vivente aqua Spiritus sancti fluant. Atque hoc ita in praecepto Dei factum est, ut Deus voluit. «Et vocavit Deus aridam terram, congregationesque aquarum appellavit maria **(Gen. I)**.» Itaque Deus Israel Ecclesiam promissam terram fluentem lac et mel nominavit, quia ipsa et dulcedo et candor coelestis regni est, cum fide et confessione Dei Patris in Christiano populo effulsit, ita ut idem populus Deum in vera Trinitate, quam Judaei percipere noluerunt, confiteretur. Ista etiam Ecclesia ab aquis, scilicet apostolis, congregata mare nominatur, quia inimicitiae diabolicae pugnae contra animas et tempestates malorum Christianorum et paganorum contra corpora in magnis periculis in Ecclesiam inundant, eam opprimere volentes, nisi Deus eos liberet, qui nauta et remex suorum semper est, quia nullus Christianus coelestem Jerusalem intrare potest, nisi tempestates illas, Deo adjuvante, pertransierit. Et Ecclesia etiam hoc ipsum mare est, quod Joannes evangelista, ut vitreum mare mistum cum igne vidit,

ut in Apocalypsi dicit: «Et vidi tanquam mare vitreum mistum cum igne, et eos qui vicerunt bestiam, et imaginem illius, et numerum nominis ejus stantes supra mare vitreum, habentes cytharas Dei et cantantes canticum Moysi servi Dei, et canticum agni **(Apoc. XV)**.» Hoc considerandum sic est: Ego cui secreta Dei demonstrata sunt, vidi in interioribus oculis Ecclesiam quam Deus de communi populo Judaeorum et paganorum vocavit, in fide puram, nec non e multis tribulationibus concussam, ubi fideles per Spiritum sanctum accensi, vivum Deum in vera fide cognoscebant et inspiciebant, quia fides velut umbra Divinitatis est, quam mortalis homo perfecte videre non potest. Et umbra formam quae non videtur demonstrat, sicut et circinus formam nondum formatam signat, quemadmodum et Filius Dei Philippo Patrem desideranti videre dicit, quod ille qui videt eum videat et Patrem suum **(Joan. XIV)**. Sancta enim divinitas in humanitate latuit, et per doctrinam qua totum mundum illustraverat, mundo illuxit; sicut et aqua terram, quae velut corpus ipsius est, totam perfundit, et ad refectionem omnis creaturae fructiferam facit; quia etiam ut Deus a coelestibus spiritibus videtur, sic quoque voluit, ut a creatura in humana natura conspiceretur. Sed et illos attendi qui superaverunt antiquum serpentem, ac membra ipsius et numerum angelici exercitus ejus, quoniam locus et numerus eorumdem cadentium spirituum per hominem implebitur, quem diabolus per invidiam de paradiso seduxerat; attendi, inquam, stantes in altitudine Ecclesiae, dum carnem suam mortificarent cum sanctis operibus, et cum signis quibus undique in laude Dei volabant. Et etiam habebant laudem illam quae ex praecepto Dei scripta est, et quam Deus per creaturas constituit, quia sicut coelestis Jerusalem ex

impolitis lapidibus qui in terrenis jacebant primitiis fundata existit, ita et vetus lex, spiritalia in se occultans, tandem spiritalia intelligere incoepit per quae muri ejusdem civitatis postea aedificabantur. Cantabant quoque canticum Moysi in similitudine cantoris, qui praesentia et futura cantat, quae tamen ei ignota et aliena sunt, excepto quod tantum ad ipsa suspirat, sicut et Moyses cum veteri lege quasi vox erat, in qua Verbum, scilicet humanitas Salvatoris latuit, qui scilicet Moyses omnia mirabilia incarnationis ejusdem Filii Dei significanter scripsit, quemadmodum Deus eum docuit. Ipsi etiam cantabant canticum Agni, quod in ordine virginum est, quae Agnum Dei in fide habent, desponsationem carnis postponentes, eumque in dilectione intuentes velut ipsum praesentem habeant, quem in carne non vident. Quapropter et ipsis valde jucundum est quod summo Regi desponsatae sunt, et quod cum jubilatione laudis ipsi cantant, quia etiam ad alienam vitam cum suspirio animae semper anhelant, et omnem sollicitudinem suam Deo commendant voce et opere eum laudantes.

Quod uterus Ecclesiae, instar cujusdam terrae, et herbam virentem in simplicitate fidelium parvulorum, et ligna pomifera in robusta operatione perfectorum modo germinet, et juxta semen laus fidei in successione credentium usque in finem germinativa sit, et hoc in die tertio, scilicet in claritate ejusdem fidei.

XXXIII. «Et vidit Deus quod esset bonum, et ait: Germinet terra herbam virentem et facientem semen, et lignum pomiferum faciens fructum juxta genus suum, cujus semen in semetipso sit super terram. Et factum est ita **(Gen. I)**.» Vivens terra Ecclesia est, fructum justitiae cum doctrina apostolorum

pariens, sicut ipsi filiis suis in initio praedicaverunt, ut quasi herba in viriditate rectae fidei essent, quam in semine verborum Dei percepissent, et ut etiam fructiferae arbores secundum legem Dei fierent, ita ut in semine eorum fornicationes et adulteria non perpetrarentur, sed in recta nativitate filios super terram parerent. «Et factum est ita,» quia in sono apostolorum fidem suscepit Ecclesia, et unaquaeque constitutio populorum rectae legi subjecta est. «Et protulit terra herbam virentem, et afferentem semen juxta genus suum, lignumque faciens fructum, et habens unumquodque sementem secundum speciem suam.» Ecclesia, quae est terra viventium fructum bonorum operum in viriditate fidei protulit, et afferentem semen Verbi Dei, et fructum ita ut etiam filii ejus, sive divites sive pauperes, sive majores natu sive minores, rectum conjugium secundum formas suas exercent. «Et vidit Deus quod esset bonum.» Et illud ante Deum bonum erat. «Factumque est vespere et mane dies tertius,» Tunc divisio sparsionis Christiani populi, quae ex praeliis infidelium et doloribus quos ei propter rectam fidem inferebant facta est, quasi per vesperum se declinare coepit ad mane illius diei, scilicet stabilis fidei in qua Christiani constitutam legem acceperunt, per quam scirent quid eis in eadem lege Dei faciendum esset; et hoc factum quasi dies tertius cum tertia luce rectae fidei est. Et iterum alio modo: «Dixit vero Deus:

Item quomodo ea quae eodem tertio die facta narrantur, per historiam in moribus filiorum Ecclesiae inveniantur juxta tropologiam, adjuncto ad hoc competenti testimonio Evangelii, et quo sensu accipi debeat.

XXXIV. «Congregentur aquae quae sub coelo sunt in locum unum, et appareat arida. Factumque est ita **(Gen. I)**.» Hoc considerandum sic est: Deus in compunctione cordis hominis dicit ut omnes necessitates corporis quae discretioni subjacent, in placidum locum unius usus congregentur. Quomodo? Ut homo in epulis, aut in ebrietate, aut in illecebrosis ornamentis vestimentorum, aut in tortuosa mente superfluus non sit, in omnibus his gloriam sibimetipsi requirens; sed necessitas corporis ibi tantummodo appareat. Quomodo? Ut corpus ita modice pascatur, ut eo recte refecto, anima gaudium habere possit; et ut justa itinera cum illo habeat, ita ut de nimia abstinentia in praecipitium non prosternatur, et ne etiam de superfluitate praedictae immoderationis prematur. Et sic in homine omnia haec per admonitionem Spiritus sancti fiunt, quam ipse in hilaritate mentis suscepit. «Et vocavit Deus aridam terram, congregationesque aquarum appellavit maria.» Et Deus cum eadem admonitione homini illi per sanctam humilitatem insistit, ita ut se ipsum miseram aridamque terram propter diversas necessitates corporis sui nominet; unde etiam propter saeculares res, quae in ipsis necessitatibus latent, suspiria habet, se ipsum ut fluctuationem maris existimans, et ob hoc etiam in humilitate se deprimens, quasi spiritali gaudio indignus sit. «Et vidit Deus quod esset bonum et ait: Germinet terra herbam virentem, et facientem semen, et lignum pomiferum, faciens fructum juxta genus suum, cujus semen in semetipso sit super terram. Et factum est ita **(Ibid)**.» Deus in amplexione dulcis ac profundae humilitatis videns quod modo seipsum propter terrena despiciat, quae de fragilitate sua sine contagione esse non possunt per admonitionem Spiritus sancti ait: «Quia homo compunctionem cordis et discretionem boni

et mali suscepit, et seipsum terram esse cognoscens sanctae humilitati prostratum subjecit, nunc in viriditate virtutum diligenter germinet, ita ut in cogitationibus et operibus suis carnalibus desideriis non succumbat, quia ipse in corpore suo succum habet, qui eum ad hoc semper allicit, ut in operibus suis peccare incipiat.

Et haec bona opera in consuetudine habens, semen faciat, videlicet ut secundum verba doctorum se corrigens a praedictis desideriis, se abstrahat, et deinde ad fortiores virtutes fructus facientes, secundum doctrinam magistrorum ascendat. Quomodo? Homo a doctoribus quid bonum, quidve malum sit scrutari debet, et secundum doctrinam eorum faciat, ita ut instrumenta virtutum illarum quas incoepit, hoc semen Verbi Dei in semetipsis habeant, et illud super terram, scilicet super hominem sit; sicque fiet ut quod de admonitione Dei ardenter suscepit, ex amore Dei in ipso perficiatur. «Et protulit terra herbam virentem et afferentem semen juxta genus suum, lignumque faciens fructum, et habens unumquodque sementem secundum speciem suam **(ibid.)**.» Homo a Spiritu sancto interius doctus, tunc de corde suo viriditatem abstinentiae, delectationes carnis coercendo, et verbum correctionis profert, quando in se secundum magistrationem qua se ipsum constringit, ad Deum semper anhelat. Nam unaquaeque virtus arida est, si verbo correctionis intra hominem non radicat, ut Salvator in Evangelio ait: «Aliud cecidit supra terram, et natum aruit, quia non habebat humorem **(Luc. VIII)**.» Hoc considerandum sic est: Semen verborum doctrinae Spiritus sancti in terra seminatur, quatenus homo per illud in anima pascatur. sed quoniam illud multimoda dona Spiritus sancti sunt, aliud cadit supra dura

incredulorum hominum, ita ut illi hoc interdum quasi gementes percipiant, sed tamen fructum pietatis non proferunt, quia humore lenitatis carent, quemadmodum nec terra sine humore infecunda ad fructus existit, fructum utilitatis non affert. Deus enim creaturas ad intellectum hominis creavit, quatenus in illis utilia eligerent et inutilia reprobarent, sicut et terra ubi humore perfusa mollis est, fructum facit, ubi vero absque humore dura et lapidea existit, fructum afferre non potest. Nam homo in scientia boni terra bona et delicata notatur, in scientia autem mali terra dura et lapidea intelligitur, ita ut ros Spiritus sancti super illos qui cum delectatione spiritalis vitae bona opera operantur, ad plurimum fructum fundatur, et illi qui per gustum carnis quaeque peccata voluptatis ad se colligunt, per duritiam cordis ut petrosa terra infructuosi permaneant, quoniam succus bonae voluntatis in ipsis exaruit. Et quomodo virtus intra hominem verbo correctionis radicabit? Ut ipse verbo cordis sui se constringat, cum quo contra vitia pugnare debet. Et sic altas virtutes quibus se per doctrinam majorum instruit proficiet, ita scilicet ut intelligat qualiter cum timore se constringere, et a malo per abstinentiam recedere debeat, quia homo qui in delectatione a pravis operibus se abstinet, majoris virtutis est quam ille qui non delectatur, opera carnis suae devitat. Et sic homo per verba dictorum quaeque sapienter perficiens, in semetipso fructum secundum exemplum quo doctus est proferet, et verba eorum contra se cum correctione verborum suorum habebit. «Et vidit Deus quod esse bonum **(Gen. 1)**.» Praedictae causae Deum ita tangunt, ut eas acceptando sciat et videat quia homo se ipsum restaurans, de instabilitate quae sibi in ruina Adae orta est, et quam malam esse novit humiliter surrexit, et hoc valde bonum est,

quia Deo tunc reviviscit, dum ad Deum pervenire desiderat. «Factumque est vespere et mane dies tertius **(ibid.)**» Et ita fiet hoc vespere, scilicet bonus finis, cum initio bonum incipientis dies tertius, ut praedictum est, in hoc quod homo se ipsum a malis operibus constringit, facta tertia virtute boni operis, quae humilitas est.

Quomodo ad litteram accipiendum sit quod scriptum est: «Dixit Deus: Fiant luminaria in firmamento coeli,» et caetera usque ad id, «et factum est vespere et mane dies quartus.

XXXV. «Dixit autem Deus: Fiant luminaria in firmamento coeli, et dividant diem et noctem, et sint in signa et tempora, et dies et annos, et luceant in firmamento coeli, et illuminent terram. Et factum est ita **(Gen. I)**.» Hoc considerandum sic est: Per divinam jussionem illuminatio firmamenti opus Dei pulchrum et gloriosum ostendebat, ut etiam anima corpus pulchrum et gloriosum faciet, quod licet post transitum illius propter primam conceptionem in putredine feteat, tamen sicut et superiora immutabitur, cum ipse homo denuo resuscitabitur. Et officia luminarium istorum Deus constituit et divisit in diem et noctem, quia in his duabus divisionibus, videlicet in die ac in nocte, omnis dispositio necessitatis hominis pendet, quatenus ille cum rationalitate per signa eorumdem luminarium, quae creatura illa et illa sit, et quomodo tempora dierum, noctium et annorum per singula haec signa nominentur, atque ut ipsa luminaria in firmamento elucidata videantur illuminantia terram, et ea quae in ipsa sunt. Omniaque haec ita constituta sunt, ut ea Deus apparere jussit. «Fecitque Deus duo magna luminaria, luminare majus, ut praeesset diei, et luminare minus, ut praeesset nocti; et stellas, et posuit eas in firmamento coeli, ut lucerent super

terram, et praeessent diei et nocti, et dividerent lucem et tenebras **(ibid.)**.» Deus per Verbum suum haec duo magna luminaria lucide illuminavit, majus scilicet in die, minus vero in nocte, quorum alterum in ordine suo stat, nec crescit, nec minuitur, alterum per signa firmamenti crescit, et defectum accipit. In his quoque duobus luminaribus Deus quomodo opus suum, quod homo est, in duabus naturis perficeret praevidit. Unde et ille in bona scientia coelestis, et in mala scientia terrenus est. Bona enim scientia ex Deo coelestis est, nec ullus rationali animae abstrahere potest, quin per bonam scientiam reptilia terrae malae scientiae assimilata praecellat, quae de terra roborata in nocte super ea audacius reptant et in sordibus gaudent. Mala vero scientia cum sordibus peccatorum est, bonae scientiae subjacet; eamque justam cognoscit, quamvis ipsam abhorreat. Sed bona scientia fortissimum bellatorem malae scientiae resistere facit, illumque, si ceciderit, per poenitentiam erigit, et ne in gustum peccati recurrat praemunire non desinit, quoniam bona scientia ut dies, mala autem ut nox est. Quapropter et ista in malo delectatur malumque perficit, cum delectatio peccatum praecedit, atque per has duas scientias, omnis homo mundas et immundas res cognoscit. Dies namque noctem scit, et ab ea secedit; nox vero diem novit, et ab illa fugit eodemque modo bona scientia a mala declinat; mala quoque a bona se separat, quoniam altera alteram abhorret. Sic homo coelestis et terrestris est, quia cum coelum in primo casu angeli motum est, Deus cum vili natura terrae illud reparavit, atque hoc modo terra fundamentum coeli est, coelumque cum majoribus miraculis, quam in primo angelo fuisset, super terram aedificatum est, quoniam homo de terra factus, plenum opus Dei est. Stellae quoque de luna, ut flamma de igne, flagrant,

et per totum firmamentum lucenti lumine infusae sunt, velut si flamma per cribrum luceat, et sic totam terram illuminant, atque ut positae sunt, usque ad novissimum diem praestabunt. Ipsae etiam in defectu lunae lucidiores, quam in augmento illius videntur, quia in augmento ejus prae fortitudine serenitatis ipsius perfecte videri non possunt, solique occurrunt diem ostendentes, et lunae subveniunt noctem illuminantes, et sic dividunt lucem a tenebris, ubi diem et noctem cum ministerio suo ostendunt. Et vidit Deus quod esset bonum, scilicet approbans quod per spirantem sphaeram luminis opus suum plenum, et ad ministerium paratum et elegans esset tenebris fugatis. «Et factum est vespere et mane dies quartus, quia quatuor elementa, videlicet ignis, aer, aqua et terra, per gratiam Dei parata et occultata in omnibus rebus apparuerunt in quibus constituta erant. Item alio modo:

Quia secundum allegoriam firmamentum firmitas Christianae fidei, per duo magna luminaria duae potestates, spiritualis in sacerdotibus, et saecularis in regibus, per stellas minores qui sub illis sunt, praelati vel judices designantur; qui omnes positi sunt ut illuminent terram, Ecclesiam per diem et noctem instruendo, spiritales doctrinae et exemplorum lumine, et coercendo carnales censura justitiae.

XXXVI. «Dixit autem Deus: Fiant luminaria in firmamento coeli, ut dividant diem et noctem, et sint in signa, et tempora, et dies, et annos, et luceant in firmamento coeli, et illuminent terram. Et factum est ita **(Gen. I)**.» Hoc considerandum sic est: Deus per Spiritum sanctum in cordibus discipulorum suorum dixit: «Fiant sacerdotes, et doctores in Filio meo, qui Ecclesiam, quae supra firmam petram, id est Christum, aedificata est, illuminent, de quo lapide justitia verae fidei

emanavit.» Ipsi quoque sacerdotes in omnem Ecclesiam mitantur, eam ita illuminantes, ut populo per verba sua diem, id est salutem fidei dividant, et felicitatem illam quam per eamdem fidem consequantur, si ea observaverint annuntient. Et etiam populo noctem, scilicet aeterna tormenta, quae ad infinitatem pertinent, insinuent, et hoc eis ipsi doctores etiam cum variis signis probent, ita ut illa quae ipsis observanda sunt annuntient, scilicet festa quae celebranda sunt, et tempora jejuniorum quae constricta sunt, et dies qui in lege Dei remissibiles sunt, ut annum cum institutis praeceptis observent. Et praecepta illa per fidem in coelo, id est in Filio meo, luceant, quia laudem angelorum sequuntur, et etiam ecclesiam terram viventium cum laude Dei illuminent.» Et factum est ita. Fecit itaque Deus duo magna luminaria, luminare majus ut praeesset diei, et luminare minus ut praeesset nocti. Et stellas. Et posuit eas in firmamento coeli ut lucerent super terram, et praeessent diei et nocti, et dividerent lucem ac tenebras **(ibid.)**.» Fecit Deus duo magna luminaria, quae Ecclesiae necessaria erant; luminare majus ut praeesset diei, videlicet principales et spiritales magistros, qui praepositi Ecclesiae, lumen fidelium oculorum existunt, ita ut reliqui spiritales magistri, id est minores personae, sub praecepto eorum, sicut bos sub jugo subditi et ligati sint, ne sine pastore errando ambulantes, ab acri volucre, scilicet diabolo, arripiantur. Et etiam luminare minus, scilicet reges et alias saeculares potestates, ut terrenis rebus et saecularibus populis tanquam nocti praesint, qui cum tenebrositate multarum illicitarum rerum frequenter obscurantur, quia sensibilis voluptas carnis, quae in Adam orta est, in illis multoties surgit. Unde in semetipsis quid facere possint computant, et a justo judicio se non recte dijudicantes

abscondunt. Fecit etiam stellas, videlicet eos qui in minori potestate majoribus principibus subjecti sunt, ut viventi terrae, id est Ecclesiae luceant, ubicunque ipsa in firmamento petrae, id est in Christo, fuerit, ita ut lucidis, id est recte viventibus, et umbrosis, id est in malo rixantibus praesint, lucidos secundum opera eorum, et malos secundum nequitiam ipsorum judicantes. «Et vidit Deus quod esset bonum,» hoc est in beneplacito suo disposuit, ut in Ecclesia diversis distincta gradibus, et simplices sapientum doctrina illuminarentur, et delinquentes rectorum disciplina corrigerentur. «Et factum est vespere et mane dies quartus **(ibid.)**.» Ordinante Deo Ecclesiam instabilitas illa, quae in ea erat quando Christiani spiritales pastores et saeculares rectores non habebant, quasi quarto die ab obscuritate confusionis illius se declinare coepit ad ortum stabilis diei, qui in eadem Ecclesia refulsit cum verae fidei et caeterarum virtutum luce sanctae operationis studio confirmata est. Et iterum alio modo:

Item quia secundum tropologiam per firmamentum discretio rationis, per duo magna luminaria duo praecepta charitatis, per stellas rectae cogitationes intelligantur, ut per ista quisque fidelis illuminatus sollicite discernat quid honoris et gratiae Deo, quid et suae et proximorum necessitati secundum salutem animae et utilitatem corporis debeat.

XXXVII. «Dixit autem Deus: Fiant luminaria in firmamento coeli, et dividant diem et noctem, et sint in signa, et tempora, et dies, et annos, et luceant in firmamento coeli, et illuminent terram. Et factum est ita **(Gen. I)**.» Hoc considerandum sic est: Deus in admonitione Spiritus sancti dixit: Fiant ex dono Spiritus sancti in discretione luminaria, ut homo Deum

et proximum suum sicut se ipsum diligat. Quomodo faciet hoc? Tota viriditate animae ad Deum firmiter anhelet, ita ut alienum deum in infidelitate quasi extraneus non quaerat, sed in virili animo ad me respiciat. Proximum quoque suum sicut se ipsum diligat, ita ut quaeque necessaria, quae ad formam suam pertinent, illi diligenter provideat, quia ipse forma et frater ejus secundum humanitatem est. Et eum indignum non habeat, quo sicut vilis illi creatura subjectus sit, sed in societate sua voluntarie suscipiat, quia Deus qui justum, ipse etiam et illum in eadem forma constituit. Caveat quoque ne in morte animae illius ullam communionem peccatis ipsius consentiendo habeat, ita ne animam ipsius sicut nec suam occidat. Et ista luminaria in firmamento coeli, id est in discretione rationis luceant, ita ut ipse homo cum discretione diem recte discernat, scilicet quali honore me omnipotentem Deum in desiderio animae suae habeat, et in gemitibus suis ad me libenter suspiret. Noctem quoque, id est illud obscurum quod in corpore latet, et ad terrena pertinet, scilicet necessitatem sui ipsius et proximi, ita cum eadem discretione illuminet, ut nec propter inferiora a spe superiorum avocetur, sed in his etiam ad coelestia desideria semper suspiret. Ipsa quoque luminaria sint ei in interiora signa, quomodo suspirare, orare et flere ad Deum et Spiritum sanctum in adjutorium suum advocare debeat; sint ei et in tempora, videlicet qualiter in proprio et in proximi sui usu exerceatur; sint ei etiam in dies fidei, ut omnia opera sua in aedificatione boni operis in me reluceant. Et sint ei in annos, ita ut annuale tempus observet, bonum in his omnibus per sancta opera cum Deo et proximo suo incipiens, et in omni lege Dei bene finiens, ita ut per omne tempus vitae suae bona exempla proximo suo praebeat, in omnibus constitutis rebus, quae in

duobus praeceptis pendent. Et haec luminaria in praedictis praeceptis in firmamento coeli, id est in discretione mentis luceant, atque omnia lumina operis hujus terram, videlicet hominem, illuminent, ut ante Deum mente et corpore refulgeat. Et hoc in homine ita fiet per compunctionem ardentis amoris Dei et proximi sui, ut haec omnia in Deo discernat. «Fecitque Deus duo magna luminaria, luminare majus ut praeesset diei, et luminare minus ut praeesset nocti, et stellas. Et posuit eas in firmamento coeli ut lucerent super terram, et praeessent diei et nocti, et dividerent lucem ac tenebras **(ibid.)**.» Facit Deus in homine per inspirationem Spiritus sancti, ut totis viribus ipsum amando inspiciat, ut hoc lumen diei, id est verae fidei, quae ante oculos Dei lucet, praesint, quia homo Deum exterioribus oculis videre non potest, sed eum per fidem in anima interius tangit. Et luminare minus, scilicet dilectionem proximi sui; quae minor dilectione Dei est, quia homo toto desiderio Deum intra animam suam aspicit, proximum autem palpando et videndo cum exterioribus oculis facie ad faciem videt; et ideo ipsa nocti praeest, quia visio hujus mundi nocturna est, quae sine contagione peccati esse non potest. Et stellas, id est rectas et bonas cogitationes quas Deus in firmamento, id est in discretione hominis ponit, ut in omnibus rebus quid bonum et utile sit deprehendat, ne tenebris ignorantiae in scientia sua obscuretur, et ut ipse super infirmitatem corporis illud regendo vigilet, et cogitationibus suis agenda quaeque praevideat; ipsae quoque cogitationes lumini justitiae et necessitati corporis ita praesint, ut eas recte disponant, et ut lumen justitiae Dei a tenebrosa necessitate saeculi et corporis illam isti praeponendo discernant. «Et vidit Deus quod esset bonum,» approbans scilicet domum suam in homine

secundum justitiam suam recte dispositam, et gaudens illum praecepta sua quibus ei reconciliatus est, operibus adimplevisse. «Et factum est vespere et mane dies quartus **(ibid.)**» Ipse Deus in homine bonum finem cum initio praedictae legis facit, quia omnibus virtutibus bonum finem providet. Quod si finis bonus non est, operatio initii etiam obtruncatur, sicut inutilis arbor peribit, cujus rami virescunt, et llorere incipiunt, sed tamen fructum non proferunt. Et quemadmodum arbor illa, si sic perseveraverit, abscindetur, ita et homo ille a Deo eradicabitur, qui bene operari incipit, et coeptum ad finem non perducit, quia Deus initium bonorum operum sine bono fine non respicit. Et in credentibus populis, qui quatuor elementis utuntur, quasi dies quartus fiet haec quarta virtus, scilicet dilectio Dei et proximi, quae spiritalibus et saecularibus ad observandum communis est.

Quomodo ad litteram intelligendum sit, et quomodo homini coaptetur quod scriptum est: «Producant aquae reptile animae viventis, et volatile super terram,» usque ad id: «Et factum est vespere et mane dies quintus.»

XXXVIII. «Dixit etiam Deus: Producant aquae reptile animae viventis, et volatile super terram sub firmamento coeli **(Gen. I)**.» Hoc considerandum sic est: Per vivens Verbum suum imperavit Deus ut producerent aquae reptilia et volatilia viventis animae, velut flores, qui de ramis arborum procedunt, quia Deus creaturas primitus creavit, deinde alias ex aliis produxit, quoniam praevidit, quid unicuique constitutioni in firmamento et sub firmamento quae per ipsum tangitur adesset, sicut etiam forma primum constituitur, et post ad unumquodque opus suum movetur. Et processerunt quae in aquis natant, et quae in aere volant, ne aqua vacua

foret opus illud adimplere, quod per ipsam perficiendum erat, et ne etiam aer corporalibus et viventibus volatilibus careret, quae ex aere replentur et vivificantur. Unde et pisces ex natatu natabiles; volucres vero ex volatu volatiles dicuntur; homo autem nec natare ad perfectum, nec volare potest, sed pedibus suis super terram incedit, de qua creatus est. Sed pisces et volucres mundioris geniturae genitura caeterorum animalium sunt, quia Spiritus sanctus aquas prae caeteris elementis sanctificavit; et sicut aqua omnia munda et immunda superat, ita et anima omnia penetrat atque carnem superexcellit. Anima etiam humana ad imaginem Dei facta est, et cum omnibus creaturis in homine operatur; sed Deus in omnibus creaturis est, omnesque creaturas excedit, quoniam nec initium nec finis in eo reperitur. «Creavitque Deus cete grandia, et omnem animam viventem, atque motabilem, quam produxerant aquae in species suas, et omne volatile secundum genus suum **(ibid.)**.» Deus in aquis genera piscium formavit, ac de ventosa flagrantia viventem animam eis induxit. Quapropter et ipsi motabiles vivunt de aquis generati, et inter omnia reptilia primi apparuerunt. Et quia vivens spiramen formas corporum excellit, ideo et aqua primum viventia produxit, quoniam aqua et sanctificata et spiritalis est. Genitura quippe in aquis quae fit genitura illa quae per primam fraudem antiqui serpentis decepta est mirabilior existit, quia in dilectione carnis gustus peccati exoritur; sed quoniam diabolus regenerationem in aquis destruere non potest, aquas odio habet. Deus autem squamam concepti peccati in Filio suo per lavacrum abluit, quo diabolus hominem denudare non potest, quoniam nescit unde virgo hominem illum conceperit, qui omnem gustum peccati per aquam diluit. Et quia diabolo partus Virginis occultus est,

quae viscera sua non vulnerata, sed integra esse cognovit, idcirco et genituram hanc Spiritus et aquae dissipare non valet. Per pisces autem Deus designavit, quod homo per viventem animam mobilis est, quemadmodum et pisces in aquis agiles sunt; per volatilia vero ostendit quod per rationalitatem ubique volat, velut etiam volatilia in aere feruntur. Quapropter et spiritalibus hominibus, qui communem populum fugiunt, spiritales cibi secundum genus suum convenientes adhibendi sunt, sicut et pisces et volucres a caeteris animalibus segregati in aquis et in aere vivunt. «Et vidit Deus quod esset bonum, benedixitque eis dicens: Crescite et multiplicamini, et replete aquas maris, avesque multiplicentur super terram **(ibid.)**.» Vidit Deus, id est approbavit, esse bonum, ut praedicta genera piscium et volatilium aerem in se haberent unde viverent; et benedicendo eis ne deficerent, jussit unamquamque earum secundum genus suum crescere in formatione, multiplicari in numero velut germina et fructus agrorum crescunt et proficiunt, quatenus et pisces replerent aquas, quia in ipsis versantur, et aves in multitudinem exsurgerent, quae propter pascua sibi convenientia terrae immorantur. «Et factum est vespere et mane dies quintus **(ibid.)**,» qui finis et ortus operis hujus hoc idem opus ostendit quod Deus ad quinque sensus hominis posuit, quos anima in homine perlustrat. Quod enim anima videt, hoc spiritale est, quoniam ex spiritali spiraculo visum lucis habet, discernens quid visibile et quid invisibile sit, quia et per rationalitatem societatem angelicorum spirituum se habere intelligit. Ipsa quoque invisibilis ut angelus existit, formamque corporis sui movet, quod quasi tunica ipsius est per quam obtegitur ne videatur, licet omnis creatura eam intelligat, quia vivens motus est. Alio modo:

Quia Deus unicum Filium suum mundo destinaverit, cujus praedicatione sublimia coelestis conversationis praecepta data sunt, quibus spiritales a carnalibus discernerentur: et verba Evangelii de relinquendis omnibus cum eleganti expositione ad instructionem evangelicae disciplinae pertinente.

XXXIX. «Dixit Deus: Producant aquae reptile animae viventis, et volatile super terram sub firmamento coeli **(Gen. I)**.» Hoc considerandum sic est: Deus per praedicationem discipulorum suorum Ecclesiae dixit: Nunc subtiliora praecepta per abstinentiam producamus, quae cum vigiliis, et jejuniis, ac orationibus in Christo fideliter vivendo terrenis rebus non adhaereant, et quae sub firmamento coeli, quod Christus est, cum altioribus pennis virtutum quasi virgines et viduae in Ecclesia volent et coelestia sequantur. «Creavitque Deus cete grandia, et omnem animam viventem atque motabilem, quam produxerant aquae in species suas, et omne volatile secundum genus suum **(ibid.)**.» Ostendit scilicet unicum Filium suum in carne in quo ortum est Evangelium, in quo dicitur: «Omnis qui reliquerit domum vel fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet, et vitam aeternam possidebit **(Matth. XIX)**.» Hoc considerandum sic est: Omnis fidelis qui reliquerit domum, id est propriam voluntatem, vel fratres, scilicet carnales concupiscentias, aut sorores, id est gustum peccatorum, aut patrem, videlicet delectationem carnis, aut matrem, id est amplexionem vitiorum, aut uxorem, scilicet avaritiam, aut filios, videlicet rapinam et furtum, aut agros, id est superbiam pro gloria nominis mei, ita me inspiciens qui Filius Dei et Salvator

hominum sum, centies tantum in quiete mentis suae corporaliter accipiet, quia omnem sollicitudinem saeculi a se projecit, et me subsecutus est. Unde ei et omnia haec in ministerio occurrent. Nam primitus relinquenda est domus, videlicet propria voluntas, in qua homo pro libitu suo requiescit, velut ille qui in domo sua in quiete manet; deinde fratres, id est carnales concupiscentiae, quae propriae voluntati conjunguntur; et postea sorores, scilicet gustus peccatorum qui carnales concupiscentias ubique subsequitur; dehinc autem pater, per quem delectatio carnis notatur, quae in carnalibus concupiscentiis valde delectatur; et post haec mater, id est amplexio vitiorum, quae delectationem carnis per omnia amplectitur; et deinde uxor, videlicet avaritia, quae amplexionem vitiorum imitatur, ita ut illis non saturetur, sicut et vir cum uxorem duxerit, in avaros quaestus labitur. Et postmodum filii, id est rapina et furtum quae avaritiam subsequuntur, quemadmodum homo filiis suis divitias congregare nititur; et tandem agri, scilicet superbia, quae rapinam et furtum defendere conatur, quoniam cum homo injuste acquisita impune sibi attraxerit, superbire per jactantiam incipit. Sed cum quilibet fidelis ista omnia a se abjecerit, et meliora superabundanter recipit, ut praedictum est; vitam quoque aeternam in beatitudine indeficientem possidebit, eo quod se ipsum pro Deo temporaliter neglexerit, et ad coelestia anhelaverit. Iste enim qui seipsum et genus suum et natos suos propter Deum relinquit, quemadmodum Abraham fecit, pro unoquoque quod oculis videt et corde attendit, praemium centupli accipiet, velut etiam de Maria dicitur: «Dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum **(Luc. VI)**,» quia et illa a vertice usque ad plantam pedis se totam dimittens, de singulis mercede remunerata est.

Quapropter et iste cum omnibus supradictis laboribus decorabitur, ut etiam faber opus suum cum eleganti decore exornat, et ad coelestia gaudia tandem transibit. Haec vetus lex nesciebat, quoniam humanitas Salvatoris illa nondum tetigerat, sed nova haec in se fideliter colligebat. Filius namque Dei, qui in igne Spiritus sancti a matre genitus est cui et humana genitura omnino ablata et abstracta est, rectam genituram spiritalis vitae docuit, ita ut homo se ipsum constringat et sanctificet, et sic vivendo angelicam conversationem habeat, quia idem Filius Dei humanitate sua hominem liberavit, et ad superna gaudia reduxit. Deus etiam omnem vitam virtutum creavit, quae in viventibus mentibus hominum qui se de terra elevant, manent, et qui etiam in hoc mobiles sunt quod de malo ad bonum se semper convertunt, et de virtute in virtutem proficiunt. Et has virtutes illae aquae super quas Spiritus sanctus venit, iidem apostoli produxerunt, cum in bonis exemplis populum praeibant, et etiam coelestem conversationem ostenderunt, quae quasi nubes volat, omnia terrena secundum possibilitatem suam in genere virtutum transiens, sicut Filius meus in Evangelio dicit:

Item verba Evangelii de multis mansionibus quae in domo Patris sunt, et de duplici genere filiorum Ecclesiae, spiritalium scilicet et saecularium.

XL. «In domo Patris mei mansiones multae sunt **(Joan. XIV)**.» Hoc considerandum sic est: Filius Dei fidelibus suis vitam aeternam promittens dixit: In coelesti habitaculo quod Patris mei est, receptacula quamplurima secundum merita hominum sunt, ita ut unusquisque mansionem sibi illic faciat, quemadmodum in corporali vita Deum diligendo quaerit. Nam in homine qui se ipsum abnegat, quasi homo non sit, et

tamen sensibilem gustum peccatorum in corporali vase suo per omnia deserere non potest; sed hoc modo victoriam corporalium desideriorum propter amorem Christi, et propter spem verae fidei in passione habet, Deus valde delectatur, quoniam spiritui magis quam carni consentit. Hujus quoque tabernaculum cum innumerabilibus ornamentis propter studium victoriae quo contra semetipsum pugnat ornatur, atque pro singulis hujusmodi laboribus singula praemia recipiet, in quibus etiam viventibus citharis guadebit, quia Deus nullorum fulgentiam laborum obliviscitur. Unde et omnis harmonia Deum laudando miratur, quod terrenus homo, qui de terra est, in altitudinem illam in qua Deus est, in fide aspiciat, et eadem laus cum omni genere musicorum supra coelos sonat propter miracula quae Deus in illo operatur. Ipse enim ex illis est qui saeculum reliquerunt, cum rore Spiritus sancti totum mundum bona opinione replentes, et cum gratia ejusdem Spiritus multitudinem hominum ad se trahentes, ita ut per verba et opera eorum quamplurimi in Deo regenerati sint. Iste namque homo omnibus jucundus existit; et quemadmodum aqua quae hominibus necessaria est, omnem necessitatem eorum sustentat, sic et per istum reliquus populus sustentatur. Sed et sicut terra germinando fecunda existit, ita etiam Deus homines alterum ab altero procreari constituit. Et ut ipse Deus in prima creatione terram creavit et aquam produxit, sic etiam homines in duas partes separari praevidit, alteram scilicet, ut filios procrearent, alteram vero ut in tunica Filii Dei a procreatione desisterent. Saeculares autem homines, qui propter Deum magistros suos audiunt, qui eos ut angeli homines custodiunt in coelesti gaudio Deus secundum merita illorum eleganter exornat. Quapropter et spiritales populi super eos multum gaudent,

quemadmodum etiam angeli super ipsos laetantur, quoniam in societate eorum sunt.

Quod benedictio piscibus et avibus ad incrementum a Deo data in spiritali generatione baptizatorum, et in fecunditate virtutum cujusque fidelis impleatur, et cur ista quinto diei ascribantur.

XLI. «Et vidit Deus quod esset bonum, benedixitque eis dicens: Crescite et multiplicamini et replete aquas maris, avesque multiplicentur super terram **(Gen. I)**.» Vidit Deus quod bonum erat ut justi populi sibimetipsis et propriis voluntatibus renuntiarent, et hoc cum interiori benedictione cordis in Filio suo, qui etiam hoc exemplum dedit, benedixit dicens: Istae virtutes in Deo crescant, et in bono multiplicentur, et repleant viventes et torrentes aquas, id est apostolos, qui rivulos Scripturae Dei per scientiam suam in Ecclesia, quae vitreum et igneum mare est, perducant, ut recordatio Incarnationis Domini cum contemptu hujus saeculi in hominibus fiat. Et volatilia spiritalium populorum super terram Ecclesiae, quae figura coelestis Jerusalem est, multiplicentur, quae replebitur cum Ecclesia, dum novissimus dies pertransierit. «Et factum est vespere et mane dies quintus **(ibid.)**.» Illa scilicet importunitas cum Christianus populus non haberet nisi communem vitam, in saecularibus operibus tantum vivens, quasi per vesperum declinare se coepit ad initium fortis diei, in qua singularis vita in abstinentia, in jejunio et in contemptu hujus saeculi pullulavit, quod in quinta luce verae fidei per Christum confirmatum, ad aedificationem Ecclesiae cum benedictione Dei ut dies quintus est. Et iterum alio modo:

Qualiter ea quae opere quinti diei et benedictione Dei super idem opus suum data ad instructionem mortalitatis referri debeant, adhibito testimonio Isaiae prophetae dicentis: «Qui sunt isti qui ut nubes volant, et quasi columbae ad fenestras suas,» et quomodo hoc quoque intelligendum sit.

XLII. «Dixit etiam Deus: Producant aquae reptile animae viventis, et volatile super terram sub firmamento coeli. **(Gen. I)**.» Hoc considerandum sic est: Deus in admonitione Spiritus sancti dicit, ut spiritalia dona in mentibus hominum aedificentur, et in praedictis causis se constringentes, a saecularibus curis removeantur; et ut homines isti qui aquae sunt, omne reptile virtutum producant, id est animas in contemplativa vita viventes, et etiam volantes virtutes commune praeceptum saecularis vitae excellentes, ut propter amorem Dei supra constitutam justitiam seminis sui superabundanter ascendant, sicut bonus ager qui de semine quod in se seminatum est, superabundantem fructum profert, ut servus meus Isaias dicit: «Qui sunt hi qui ut nubes volant, et quasi columbae ad fenestras suas **(Isa. LX)**.» Hoc considerandum sic est: Qui sunt isti qui terrena respuentes, se ipsos abnegant, et mentibus suis ad coelestia properant et velut columbina simplicitate semetipsos considerant, et sic Deum aspiciunt. O quam magna merces eorum apud Deum est, cum illum retrorsum non abjiciunt, sed ipsum omni devotione colunt? Deus enim opus suum ante omnem creaturam praesciverat, et coelum et terram creavit, atque inter haec duo reliquam creaturam constituit, quemadmodum eidem creaturae necessarium fuit. Nam in aqua spiritalia, et in terra corporalia significavit; omneque quod immundum est, in aqua mundatur, sicut etiam corpus ex anima vivit, et ut homo

corporalia tangit, quamvis animam tangere non possit, sed ab ipsa se vivere scit, et tamen quae et qualis sit ignorat; atque in hoc scientia ipsius debilis est, terraque cum viriditate sua per aquam subsistit, quam etiam portat, et ex ipsa perfunditur. Et Deus quasdam creaturas ad fortitudinem facti operis sui, id est hominis constituit, quoniam homo cum ipsis operatur, et ideo etiam in creaturis signavit, sed quantam possibilitatem homo desideria animae operari habeat, quae nunquam deficit, et cujus suspiria per ventositatem ipsius ad coelum volat. Quicunque enim ascendit, ille quaerit ad quem ascendat. Sic etiam anima cum desideriis suis pulsat, quatenus ei Deus virtutem ad operandum det; et quia Deus eam in hoc approbat, ipsi concedit quae ab eo postulat, sed cum ipsa descenderit, tunc concupiscentias carnis secundum quod gustus illius cupit operatur. Unde et sic duobus modis affligitur, ita scilicet ut supplicia de carne patiatur cum ad Deum ascendit, et multam afflictionem per scientiam coelestis desiderii habeat, cum concupiscentiam carnis perfecerit. Quopropter etiam Deus homini creaturam discernit, alteram, videlicet visibilem, et alteram invisibilem, quemadmodum et corpus visibile est, et anima invisibilis, ut per hanc quoque conjunctionem quod bonum est eligat. Corpus autem per creaturas pascitur, animaque gustum carnis ad edendum movet, atque per suspiria sua ad hoc tendit, ne ex superfluitate ciborum corpus ita suffocetur, ut suspirare non possit. In hoc namque commisto opere anima ita operatur, ut corpus in spiramine suo cibis recto modo pascatur, quoniam si illud supramodum pascitur, vires animae dilabuntur; si autem congrui cibi per nimiam abstinentiam illi subtrahuntur, superbus diabolus hominem ita extollit, velut in coelum ascensurus sit, quatenus illum sic per superbiam ruere faciat.

Itaque Deus hoc modo crapulam odit, atque irrationabilem abstinentiam reprobat, ideoque fidelis homo in utroque justum modum sibi imponat. Et omnes praedictae virtutes sub discretione quasi sub firmamento coeli esse debent, ut ipsa eas ita regat, ne propter favorem aut elationem mentis altius ascendant quam ferre possint, nec etiam in iteratione saecularium rerum profundius cadant quam illa constitutio quam a Deo acceperint habeat. «Creavitque Deus cete grandia, et omnem animam viventem atque motabilem quam produxerant aquae in species suas, et omne volatile secundum genus suum **(Gen. I)**.» Deus magnas virtutes, scilicet integritatem carnis et continentiam in hominibus per inspirationem Spiritus sancti creat, ipsis omnem pompam atque delicias carnis cum desiderio ardentis amoris Dei abstrahens, ita ut in delectatione carnali se ipsos tanquam mortui sint conculcent, et omnes virtutes viventis animae, quae instabili vita persistunt, ita in eis confirmat, ut de humanae naturae conjugiis non maculentur. Et hae sunt viventes virtutes quae Agnum sequuntur, qui nunquam ulla macula iniquitatis maculatus est, atque motabiles ad meliora, cum a negotio conjugii, cui saecularis sollicitudo adest, desistunt. Hae quoque illustres virtutes in populis istis diversa varietate specierum producuntur, quarum altera castitas, altera continentia est; quibus caeterae virtutes adhaerent, quae ad superiora quasi palma in multitudine generis sui ascendunt. «Et vidit Deus quod esset bonum, benedixitque eis dicens: Crescite et multiplicamini et replete aquas maris, avesque multiplicentur super terram **(ibid)**.» Vidit Deus has virtutes valde bonas esse, quia in eis magna dulcedine delectatur, cum ipsae virtutes Verbum Dei illud imitando tangunt. Quia namque Deus hominem, ut bonum operaretur, creavit, sed

ipse bonum deferens, malum operatus est, voluit Deus Verbum suum hominem fieri, qui in bonitate sua omnem justitiam quam Adam reliquerat plenius proferret. Et idcirco etiam populus iste cum ipso Filio Dei exempla ipsius profert, quae sancta divinitas in eo ostendit, ideoque virtutes istae benedictae, quia in ipso surrexerunt. Et tunc virtus Deus dicit: Istae virtutes quae me imitari per me inceperunt, crescant, et genimina bonorum operum in eis multiplicentur, et homines qui in instabilitate carnis fluctuant ita repleant, ut in ipsis de vi divinitatis fortiores virtutes, quam humana fragilitas carnis sit, appareant, et sic volantes super terram, id est hominem, multiplicentur, ut infirmitas carnis earum fortitudini subjiciatur. «Et factus est vespere et mane dies quintus **(ibid.)**.» Ita, ut praedictum est, in Deo fiet bonus finis, cum initio quintae virtutis, quae contemptus mundi est ut dies quintus.

Quomodo historia quae de opere sexti diei in productione jumentorum et reptilium terrae et formatione hominis scripta est, ad litteram intelligenda sit, et quod homo secundum corpus ad imaginem humanitatis filii Dei, quam ab aeterno ex Virgine assumpturum praesciverat, et secundum animam per scientiam vel imitationem boni ad similitudinem divinitatis factus sit.

XLIII. «Dixit quoque Deus: Producat terra animam viventem in genere suo, jumenta et reptilia et bestias terrae secundum species suas **(Gen. I)**.» Hoc considerandum sic est. In inexstinguibili Verbo suo jussit Deus ut terra animalia viventia in genere suo, id est diversa genera animalium, in formis suis produceret, scilicet jumenta, quae homini servirent, reptilia in quibus homo timorem Dei habere

disceret; bestias etiam, quae illi honorem Dei demonstrarent; unumquodque animal speciem generis sui habens Quod et sic impletum est; quatenus homo omnem plenitudinem in eis haberet, ita ut illud eligeret quod ad necessitatem suam sibi prodesset, illudque negligeret quod sibi contrarium foret, et hoc modo honor ejus plenus foret. Jumenta enim homini se adjungunt, reptilia autem eum abhorrent; bestiae vero eum fugiunt, et omnibus his dominatur. «Et fecit Deus bestias juxta species suas, et jumenta; et omne reptile terrae in genere suo **(ibid.)**,» videlicet bestias quae ferocitate sua timorem homini incutiunt, jumenta quae illi serviunt, reptilia quoque quae se coram co abscondunt, ut praefatum est. «Et vidit Deus quod esset bonum et ait: Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram, et praesit piscibus maris, et volatilibus coeli et bestiis, universaeque creaturae, omnique reptili quod movetur in terra **(ibid.)**.» Vidit intuitu bonitatis suae quod esset bonum et utile ut totus orbis terrarum plenitudinem honoris hominis haberet, et ait quasi hominem ad prandium vocans, qui una vis unius substantiae divinitatis in tribus personis sumus: «Faciamus hominem ad imaginem nostram, id est secundum tunicam illam quae in utero Virginis germinabit, quam persona Filii pro salute hominis induens, de utero illius, ipsa integra permanente, exibit, et a qua tunica divinitas nunquam recedet, sed humana anima pro redemptione ejusdem hominis corpus per mortem exuet, illudque per potentiam Divinitatis suscitantem, iterum resumet. Faciamus quoque eum ad similitudinem nostram, ut scienter et sapienter ea intelligat et discernat, quae in quinque sensibus suis operaturus est, ita ut etiam per rationalitatem vitae suae, quae intra ipsum abscondetur, et quam nulla creatura in corpore manens videre potest, praeesse sciat

piscibus qui in aquis natant, et volatilibus in aere suspensis et bestiis indomitis, universaeque creaturae super terram commoranti, omnique reptili se moventi in terra, quia rationalitas hominis omnia haec praecellet. «Et creavit Deus hominem ad imaginem suam, ad imaginem Dei creavit illum, masculum et feminam creavit eos, benedixitque illis Deus et ait; Crescite et multiplicamini et replete terram, et subjicite eam, et dominamini piscibus maris et volatilibus coeli, et universis animantibus quae moventur super terram **(ibid.)**» Creavit Deus hominem secundum formam humanae carnis, qua filius ejus sine peccato induendus erat, sicut et homo tunicam suam ad similitudinem sui facit, secundum formam utique illam quam Deus ante saecula praesciebat. Creavit hominem, masculum, scilicet majoris fortitudinis, feminam vero mollioris roboris, faciens et in recta mensura longitudinem et latitudinem in omnibus membris illius ordinans, quemadmodum etiam altitudinem, profunditatem et latitudinem reliquae creaturae in rectum statum posuit, ne aliqua illarum alteram inconvenienter transcendat. Sic et Deus omnem creaturam in homine signavit, et intra ipsum similitudinem angelici spiritus, hoc est animam ordinavit, quae in forma hominis operatur, nec ab ulla creatura dum in corpore est videtur, sicut nec divinitas ab ulla mortali creatura videri potest. Anima enim de coelo, corpus autem de terra est, et anima per fidem, corpus vero per visum cognoscitur. Masculum nempe et feminam Deus creavit; sed masculum prius, feminam vero postea de viro tollens, illaque parit, sicut et masculus per fortitudinem virium suarum generat, quae in ipso absconditae sunt. Per hiemem enim et aestatem fructus crescunt, et proferuntur, et absque istis nulli perficiuntur. Per radicem quoque arboris, quae viriditatem in se continet, flores

et poma enutriuntur et ab uno sunt; ita per masculum et feminam multi procreantur, qui tamen ab uno creatore procedunt. Nam si masculus solus, vel si femina sola esset, nullus homo generaretur. Unde etiam vir et femina unum sunt, quoniam vir est quasi anima, femina vero velut corpus. Benedixitque eis ille in quem angeli ipsum cognoscendo et laudando aspiciunt, et praecepit ut in augmentatione crescerent, et in multitudine proficerent, et imperio suo terram replerent, et eam sibi subjicerent, quatenus dum ab homine coleretur, in fructus prorumperet; et ut etiam dominarentur in aquis natantibus, et in aere volantibus, quia ea cum expansione quinque sensuum praecellerent, et omnibus animantibus motionem vitalis aeris super terram habentibus, quoniam illa gloria rationalitatis superarent. Cum enim homo in plenum numerum sicut Deus eum constituit perficietur, ad terram illam quae ex terrenis hominibus terra viventium nominatur proveniet, et deinde societatem cum Agno in coelis habebit. O quam magnum gaudium est, quod Deus homo fieri dignatus est, existens in angelis divinus, in hominibus humanus! Quapropter vere Deus et homo credendus est. Et ideo etiam Deus hominem ad tunicam suam, et ad plenum numerum qui nunquam ab homine secedit posuit, quia et illi velut pater filio suo fecit, qui ei haereditatem quae ad ipsum respicit, distribuit, cum ei pisces et volatilia omniaque viventia quae sine rationalitate vivendo super terram moventur subjecit.

«Dixitque Deus: Ecce dedi vobis omnem herbam afferentem semen super terram, et universa ligna quae habent in semetipsis sementem generis sui, ut sint vobis in escam, et cunctis animantibus terrae, omnique volucri coeli et universis

quae moventur in terra, et in quibus est anima vivens, ut habeant ad vescendum; et factum est ita **(ibid.)**.» In inexstinguibili Verbo suo dixit Deus, quod dederit homini herbam seminariam, ligna quoque in semetipsis sementem emittentia, ut sint illi in cibum, non quod homo omnibus herbis et lignis vescatur, sed quod illis animantibus pascatur quae et herbis et lignorum fructibus vescuntur, et quod etiam ei concesserit, ut in animantibus terram inhabitantibus, volucribusque et omnibus quae hac et illac in motibus suis in terra feruntur, et in quibus vitalis aer continetur habeat pastum. Omnia enim quae in terra vivunt viriditate illa quae de terra prorumpit vesci noscuntur; non ita quod omne animal herbis aut lignorum frugibus utatur; sed quod cum alterum alteri escam in semetipso exhibet, praedictarum herbularum et virentium ramusculorum usu nutriatur. Et praeceptum Dei hoc modo adimpletum est, quoniam omne quod est voluntati Dei subjectum est; cunctaque ordinatio Dei propter hominem in creaturis patrata est. Nam homo qui indeficiens in anima est, post novissimum diem Deum, qui nunquam incepit nec finem accipiet, videbit, quia quandiu homo ut luna crescit et deficit, scilicet dum mortalis est, Deum non videbit, nisi quantum ipse in umbra prophetiae se hominibus ut sibi placet ostendit. Cum enim Deus initium hominis fecit, tunc et novissimum tempus ipsius praevidit, et etiam tempus hoc quo, ex utero matris suae egrediens, per aquam denuo in Spiritu sancto regenerandus esset. «Viditque Deus cuncta quae fecerat, et erant valde bona,» quoniam omnes creaturas in plena perfectione absque omni defectione creaverat, illudque bonum erat, ut nullum defectum habitura essent. «Et factum est vespere et mane dies sextus **(ibid.)**.» Finito principio illo quod Deus in praefatis creaturis et in homine fecerat, quem in

locum perditi angeli praedestinaverat, dies sextus perfecto homine fulminabat, qui etiam eumdem hominem per sex aetates mundi diversa opera facturum praemonstrabat. Alio modo:

Quomodo juxta allegoriam per Verbum Dei loquentis per apostolos de terra Ecclesiae in fide catholica jumenta, et reptilia, et bestiae, homo quoque qui cunctis praeesse deberet secundum differentias aetatum, intellectuum, vel graduum in Ecclesia viventium, et illa producta, et iste formatus, et in quo vel ad quid crescere et multiplicari intelligatur.

XLIV. «Dixit quoque Deus: Producat terra animam viventem in genere suo, jumenta et reptilia et bestias terrae secundum species suas. Et factum est ita **(Gen. I)**.» Hoc considerandum sic est: Terra, scilicet Ecclesia mea, omnes viventes virtutes producat, quas per doctrinam apostolorum in omnibus generibus virtutum constitui. Conjugati namque, qui sub jugo legis sunt, recte vivant; illi etiam qui in abstinentia carnalium desideriorum reptant, corpora sua in vigiliis, in jejuniis et in orationibus macerent. Qui autem omnem substantiam suam Deo offerunt, etiam animas suas pro ipso ponant, omnia illicita in operibus suis sic dimittentes, ut Deo Salvatori per subjectionem praeceptorum ejus, quae eis constituta sunt, placeant. Et sicut bestiae terrae naturam secundum species suas sibi constitutam non transeunt, ita etiam ipsi constitutam sibi formam secundum vires suas observent; et sic in virtutibus istis abstinentia saecularium rerum perfecta erit. «Et fecit Deus bestias juxta species suas et jumenta et omne reptile terrae in genere suo **(ibid.)**.» De gratia Dei in Spiritu sancto omnes illae magnae virtutes spiritalium institutionum, et omnes istae ordinationes saecularium, atque omnes hae vires

abstinentium in catholica fide factae sunt. «Et vidit Deus quod esset bonum et ait: Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram et praesit piscibus maris, et volatilibus coeli et bestiis, universaeque creaturae, omnique reptili quod movetur in terra **(ibid.)**.» Et similiter vidit Deus omnes virtutes istas bonas esse, et ait in semetipso: «Nunc faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram, ad aedificationem Ecclesiae.» Quomodo? Faciamus eum ad instructionem Ecclesiae, ut ipsa cum homine ad omnem aedificationem ejus erigatur, et ut ipse in forma sua ornatus in rationalitate, id est ad imaginem nostram, et in scientia ac in sapientia, id est ad similitudinem nostram formetur, ita ut ipse cum divino opere et humanis justis operibus Ecclesiam aedificet, ut ei lex in Filio meo detur, qui de corde meo natus est, quae etiam in Spiritu sancto accenditur. Et homo in Ecclesia cum scientia sua terrenis rebus cum observationibus Evangelii quod Deus dedit, et cum virtutibus ad bonum volantibus praesit; ipse etiam substantiam et animam suam cum subjectione praeceptorum Dei, et cum omnibus caeteris virtutibus coelorum pro Deo ponat, atque in abstinentia carnalium corpus suum maceret, ita ut ipse homo virtutes istas perficiat. Ipsae quoque virtutes in observatione omnium praeceptorum Dei hominem ipsum perficiant, sicut de virtute in virtutem ascendendo, ipsis nunquam saturari possit; et semper in hoc mobilis sit, ut a malo recedat, et bonum faciat.

«Et creavit Deus hominem ad imaginem suam, ad imaginem Dei creavit illum, masculum et feminam creavit eos, benedixitque illis Deus et ait: Crescite et multiplicamini et replete terram et subjicite eam, et dominamini piscibus maris et volatilibus coeli, et universis animantibus quae moventur

super terram.» Deus hominem in Ecclesia ad agnitionem divinitatis suae creavit, ut in anima sua coelestes virtutes operari cum suspiriis animae possit, cum quibus Ecclesia gemmis virtutum ornata est. Creavit eum etiam ad imaginem Dei, quae Filius est, ut cum ardenti amore circumdatus sit, omnia bona in castitate eum excellentioribus virtutibus perficiendo, et ut Ecclesia Dei cum operibus Dei perficiatur. Sic ergo Deus populos creavit, ut viriles, quae masculina persona sunt, in coelestibus virtutibus haberent, et ut etiam in timore Dei, in angustia animae, in saeculari vita sub nascentium cura filiorum vincerent, quae feminea persona est, ut et Ecclesia cum ea aedificaretur. Et in his praedictis causis Deus ea cum plena benedictione sanctae Incarnationis benedixit; in hoc scilicet quod Filius Dei humanitate indutus est, atque ideo omnia genera virtutum in spiritalibus, et in saecularibus quae propter amorem Dei proficiunt, fortiter stillare debuerunt, quia Deus, Deus et homo est, de quo omnis viriditas pullulat. Et in admonitione Spiritus sancti ait, ut populi in Ecclesia in affluentibus justis desideriis crescentes, in unaquaque vita secundum timorem Dei procederent, et in his multiplicarentur, ut in studiis suis fructuosi essent, et virtutes in se ipsis semper innovando, non arescerent; et sic, replerent illam terram, scilicet Ecclesiam, et subjicerent eam Christo et dominarentur in ea, ita ut Evangelium sequerentur, et cum volantibus atque viventibus virtutibus, quae se a terrenis rebus removent, et in bono stabiles sunt, se ad coelestia erigerent.

«Dixitque Deus: Ecce dedi vobis omnem herbam afferentem semen super terram, et universa ligna quae habent in semetipsis sementem generis sui, ut sint vobis in escam et

cunctis animantibus terrae, omnique volucri coeli, et universis quae moventur in terra, et in quibus est anima vivens, ut habeant ad vescendum. Et factum est ita **(ibid.)**.» Deus in omni constitutione Ecclesiae dixit: Ecce jam dedi et misi vobis rectam fidem per Filium meum, quem vos in viriditate inaratae terrae, id est in utero Virginis, super terram natum vidistis, ut intacta terra flores germinat. Filius autem meus semen Verbi Dei attulit, ut super promissam terram, scilicet sanctam Ecclesiam, qua coelestis Jerusalem construitur, seminaretur, attulitque legem conjugatorum, qui propagationem seminis sui in nationibus habent, quomodo secundum timorem praeceptorum meorum vivere debeant, ita ut data lex mea vobis in cibum sit, unum in constructione animae, sicut corpus cum cibis pascitur, pascimini, quia Filius meus dixit: «Meus cibus est ut faciam voluntatem Patris mei **(Joan. IV)**.» Hoc considerandum sic est: Meus cibus qui Filius Dei sum, ille est, ut passioni me corporaliter subjiciam, per quam hominem ad paradisum unde ejectus fuerat, devicto diabolo, secundum voluntatem Patris mei reducam, quia Pater meus ad hoc me misit in mundum, ut salvum faciam illum. Nam ego a Patre missus, in maternis visceribus carnem sine virili humiditate suscepi. Cibus ergo ille in quo Patri meo absque aetate aequalis sum, melior cibo illo est, quo ad horam secundum carnem pascor, ubi coelestis Pater me ad tempus in saeculo isto esse, et cum hominibus conversari voluit, quatenus per verba mea in salvationem redeant, cum eos mecum ad coelestia sursum retraxero. Sic enim opus meum est, cum in humanitate mea hominem redemi, ut et illo se undum me operetur. Vos ergo cum lege mea pascamini, ut animae vestrae non deficiant, quia vobis tempus escarum in lege Dei constitui, in qua pascua vitae invenietis, in quibus

omnibus non deficietis, si ea servaveritis, sed in aeternum vivetis. Hominibus quoque per virtutes praeceptis Dei vivi subditis et in coelesti militia imitatoribus Christi effectis, qui a terrenis rebus se removentes, omni devotione ad justitiam anhelant, et de virtute in virtutem quae ad bonum mobiles sunt, in terra repromissionis ascendunt, et illis sint ciborum differentiae, et tempora temporum, quae eis a magistris constituta sunt. tempora etiam illa populus ex institutione legis observare debet, in quibus festivitates celebrandae sunt et jejunia peragenda. De ipsis quoque cibis ista distinctio tenenda est, ut non ad superfluitatem, sed sicut opportunitas necessitatis exegerit assumantur, et unicuique secundum mensuram illam qua ipse in Spiritu sancto confortatus et instructus est, lecte dispensentur. Istud Christianus homo, qui aedificatio Ecclesiae est, audiat, ut capiti suo recte consentiat. Et hoc ita factum est, quia verba Dei et virtutes in Christiano populo cibus vitae in Ecclesia factae sunt. «Viditque Deus cuncta quae fecerat,» hoc est approbavit omnia haec proposita et praecepta, et data tempora omnium praedictarum virtutum; «et erant valde bona,» quia in plenitudine exoptabilis gratiae omnipotentis Dei peracta sunt, ita ut eis nihil deesset, unaquaque virtute solum bonum prius existente; sed hic pariter omnia bona erant, cum omnia pariter apparerent, ut convivium plenum est cum in omnibus justitiis suis perficitur. «Et factum est vespere et mane dies sextus.» Illa mutatio instabilitatis quod in Ecclesia nondum firmitas constitutorum praeceptorum erat, coepit se declinare pro mane fortis justitiae omnis constitutae legis, quemadmodum dies cum viribus solis confortatur, dum sol in ordine suo stat, ut hinc fieret dies sextus, et ut quasi in sexta luce fortis fidei, populis praecepta Dei secundum voluntatem ejus, et

secundum doctrinam magistrorum suorum in Ecclesia adimpleret. Et iterum alio modo?

De diversitate victualium homini et jumentis in Genesi concessorum, qualiter modo spiritualiter in ecclesia secundum distributionem vel perceptionem spiritualis alimoniae, quod est verbum Dei, teneatur; et quomodo appositum Christi testimonium dicentis: «Meus cibus est ut faciam voluntatem Patris mei; sed et hoc quod scriptum est: «Et factum est vespere et mane dies sextus,» accipiendum sit.

XLV. «Dixit quoque Deus: Producat terra animam viventem in genere suo, jumenta et reptilia et bestias terrae secundum species suas. Et factum est ita **(Gen. I)**.» Hoc considerandum sic est: Deus in admonitione Spiritus sancti hominibus dicit, qui se omnibus praedictis causis subdunt, scilicet quomodo se Deo in desiderio animae suae diligenter adjungant. Nunc haec terra, id est homo, viventes virtutes animae producat, ita ut exterior homo negotium animae tenens, ad Deum semper suspiret, ut anima et corpus Deo in genere fortissimae virtutis obedientiae, quae morti vim suam in Deo occulte abstulit, obediant, quemadmodum jumenta per subjectionem homini subdita sunt, et ut etiam reptile in officio vilitatis illi subjacet, et sicut bestiae terrae ei serviunt, et ut homo propter subjectionem humilitatis homini se subdit, quia obedientia poena superbiae est omnino eam confundens. Et fecit Deus bestias juxta species suas, et jumenta, et omne reptile terrae in genere suo. Ab omnipotente Deo in homine, qui prius per superbiam libere peccaverat. timor surgit, ita ut ipse homo Deum requirere incipiat, ut primus homo praeceptum obedientiae a Deo suscepit. Et sic Deus in homine facit, quod seipsum sua propria voluntate in subjectionem hominum

propter amorem Dei prosternit, ut bestiae ab hominibus comprehenduntur, a quibus etiam nutriuntur et instituuntur, sicut ipsi volunt. Similiter homines in illam subjectionem magistrorum secundum speciem sanctae humilitatis computantur, mancipati obedientiae in forma jumentorum, ac etiam in illa vilitate reptantis naturae, ita ut in propria voluntate sua secundum voluntatem magistrorum suorum conculcentur, sicut vilis natura reptilis in genere suo conculcatur.

Repetitio omnium quae de opere sexti diei scripta sunt in Genesi, quomodo secundum moralitatem intelligi vel teneri debeant, et appositio duorum testimoniorum Psalmi et Evangelii, et quo sensu ipsa quoque accipienda sint.

XLVI. «Et vidit Deus quod esset bonum, et ait: Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram, et praesit piscibus maris, et volatilibus coeli et bestiis terrae, universaeque creaturae, omnique reptili, quod movetur in terra **(Gen. I)**.» Videt Deus hoc bonum esse, et multum cum superiori dulcedine in hoc delectatur, quod homo in prima justitia quam ipse in homine constituit eum requirit, et in semetipso dicit: Iste homo cum omni incoeptione justitiae se ipsum in illicitis desideriis suis superando tangit me, et cum lucido desiderio primae constitutionis meae, quam in primo ortu, dum homo mihi debuit obedire, constitui, per bona opera erigit. Nunc nos tres personae, illa vis unius substantiae, quae primum hominem ad imaginem et similitudinem suam creando tetigit, faciamus ut homini isti magnus honor de sanctitate et cognitione divinarum rerum detur, ita ut sicut patronus habeatur, et dilectionem sanctae Incarnationis in imagine Dei ad proximum suum habeat, et in scientia sua

honorem divinitati in similitudine Dei exhibeat, quatenus per institutionem Evangelii, et per virtutes temporalibus rebus praelatus, se ipsum etiam Deo sacrificet, ita scilicet ut corpus suum per abstinentiam affligat, et se a terrenis ad coelestia promoveat, quatenus cum ipsis virtutibus quae in eo impletae sunt operetur, et ipsae virtutes cum eo, atque in hac praelatione ipse Deum timeat et diligat.

«Et creavit Deus hominem ad imaginem suam, ad imaginem Dei creavit illum, masculum et feminam creavit eos, benedixitque illis Deus, et ait: Crescite et multiplicamini et replete terram, et subjicite eam et dominamini piscibus maris, et volatilibus coeli, et universis animantibus quae moventur super terram **(ibid.)**.» Et nunc Deus hominem ad honorem sibi creat ita ut ipse omnino in deitate et in humanitate sua in illo cognoscatur. Quomodo? Potentia Deitatis omnia creantis et regentis in magistratione hominis ad imaginem ejus secundum rationem facti, qua caeteris creaturis praeest, apparet, miseratio ejus qua mundo ex humanitate subvenit, in compassione ipsius hominis, qua proximo suo secundum possibilitatem suam parcere et misereri debet, agnoscitur; et haec bona exempla Verbi Dei sunt, ut Psalmista David ait: «Ego dixi: Dii estis, et filii Excelsi omnes **(Psal. LXXXI)**.» Hoc considerandum sic est: Ego vobis hominibus dixi: in hoc Dii estis, quod homo omni creaturae dominatur, eam ad omnem necessitatem suam sicut desiderat sibi subjiciens, quoniam quemadmodum omnipotentem Deum in fide et timore et amore habet, sic creatura hominem velut Deum per magisterium timoris inspicit et diligit, cum ab ipso pascitur. Sed et filii illius qui in excelsis altus est, vos homines dicimini, quia per gratiam viventis Dei rationales creati estis,

quasi ab ipso nati sitis, et quoniam omnem scientiam quae vobis necessaria est ab ipso habetis: irrationale autem animal nihil aliud scit nisi quod sensu capit. In homine quoque, id est in viventi scientia hominis, vim et fortitudinem perspicuae justitiae creat, ita ut nec in se ipso, nec in aliis iniquitati ullatenus prave cedat, quod quasi virile est. In eo etiam creat, ut per donum divinae gratiae homini in peccatis vulnerato, cum misericordia parcat, et ut miserias ipsius ita adtendat, quatenus vinum poenitentiae ei infundat, ipsumque oleo misericordiae ungat, sic ne ipse homo propter excedentem mensuram, et in remissibilem poenitentiam cadat, et ne tepidus in vanitatem pravorum operum involvatur, quod quasi femineum est. Et istud Deus benedicit, quia humanitatem Filii ejus tangit, ut idem Filius Dei in Evangelio dicit: «Quicunque fecerit voluntatem Patris mei qui in coelis est, ipse meus frater, soror, et mater est **(Matth. XII)**.» Hoc considerandum sic est: Omnis homo gratia Dei suffultus, qui fecerit bona intentione voluntatem Patris mei, qui per divinitatem Pater meus est in coelis habitans, quia Filius Virginis sum, ita ut hoc in quo natus est repudians, ad Deum cum interiori homine volet, iste in alia natura quam conceptus sit, Deum imitando, et in veneratione perfecti timoris ipsum semper inspiciendo frater meus est. Deum quoque fideliter in amplexione charitatis assidue habendo soror mea in hac devotione est, atque in omnibus operibus suis cum voluntate perfectionis ad eumdem Patrem meum ascendendo; et in corde, et in corpore eum frequenter portando, mater mea existit, quoniam sic me generat, ubi toto studio sanctitatis in Patre meo per plenitudinem beatorum virtutum floreo. Tunc Deus in semetipso dicit: Iste homo in viribus fortissimarum virtutum crescat, et multiplicatio earumdem virtutum in eo

colatur, ut illa terra scilicet caeteri homines pretiosa pigmenta bonorum operum de eodem nomine audiendo et intelligendo repleatur, et praeceptis ejus se subdant, atque ipse homo cum superabundanti felicitate desideriis suis dominetur, in eisdem virtutibus omnem pompam saeculi, quae quasi mare est sibi abstrahens, et ut in virtutibus et in his quae in viribus suis ad bonum mobiles sunt superno desiderio ad coelestia currat, ita ut hae virtutes homini illi illicita desideria, quae quasi terra sunt, abstrahant. «Dixitque Deus: Ecce dedi vobis omnem herbam afferentem semen super terram, et universa ligna quae habent in semetipsis sementem generis sui, ut sint vobis in escam et cunctis animantibus terrae, omnique volucri coeli, et universis quae moventur in terra, et in quibus est anima vivens, ut habeant ad vescendum. Et factum est ita **(Gen. I)**.» Et nunc etiam in Spiritu sancto dicit: Ecce omnia germina virtutum, quae supra dicta sunt, semen verbi mei afferentia super desideria carnis hominis istius, qui se ita constringit, et omnes fortiores virtutes ad majora praecepta ascendentes posui, ut in semetipsis recto desiderio bonum semen generis sui in verbo meo habentes, sint ei in cibum refectionis animae; ita ut etiam omnes virtutes per humilitatem Deo subjectae, et in coelesti militia volantes, et quae hominem a terrenis rebus ad coelestia removent, et in quibus viventes vires de plantatione Spiritus sancti sunt, cum eo in anima ipsius pascantur, et ipse etiam cum illis in his omnibus alatur. Et haec omnia in homine illo ita fiunt, qui sic in Deo proficit: «Viditque Deus cuncta quae fecerat, et erant valde bona **(ibid.)**.» Videt et nunc Deus quod omnia quae Spiritus sanctus tribuit, valde bona sunt, quia in plenitudine omnium virtutum perfecta sunt, cum prius unaquaeque virtus in semetipsa tantum unum bonum esset, hic autem omnia

pariter bona sunt, quia in homine simul apparendo impleta sunt. «Et factum est vespere, et mane dies sextus **(ibid.)**.» Et nunc a Deo in homine fit, ut bonus finis cum bono initio sextae virtutis, quae obedientia est, tanquam dies sextus resplendeat.

De perfectione coeli et terrae, et omni ornatu eorum, et completione operum Dei, quae septimo diei ascribitur, et de sanctificatione ejusdem diei, et de requie ipsius Dei quomodo ad litteram intelligenda sint.

XLVII. «Igitur perfecti sunt coeli et terra, et omnis ornatus eorum **(Gen. II)**.» Hoc considerandum sic est: Superiora et inferiora elementa cum omnibus sibi adjacentibus viribus tanta plenitudine et perfectione perfecta sunt, ut omni penuria ablata, in abundantia convenientis utilitatis gaudeant. «Complevitque Deus die septimo opus suum quod fecerat, et requievit die septimo ab omni opere quod patrarat **(ibid.)**.» Completio sex distinctionum praefatorum operum dies septimus appellata est, cum Deus omnia quae creare praeordinaverat ad perfectum duxit. Ac sic requievit die septimo operari cessans, quoniam omne opus suum in formis suis perfecerat. Et benedixit dici septimo, et sanctificavit illum, quia in ipso cessaverat ab omni opere suo, quod creavit Deus ut faceret. Deus benedixit diei septimo cum laude, atque eum cum honorificentia solemnitatis sanctificavit, quoniam omnis creatura in illo pleniter creata existit, quam Deus praeordinaverat fieri, de qua alia genita procedit. Unde et omnis angelica turba, omniaque occulta mysteria Divinitatis, de perfectione operis Dei Deo benedicebant, ipsumque laudabant, quia cum septem donis Spiritus sancti omne opus suum perfecerat. Item alio modo?

Qualiter haec secundum allegoriam per Incarnationem Filii Dei et praedicationem Evangelii et operationem sancti Spiritus compleantur in filiis Ecclesiae, et subjectis fidei Christianae.

XLVIII. «Igitur perfecti sunt coeli, et terra, et omnis ornatus eorum **(Gen. II)**.» Hoc considerandum sic est: Perfecta sunt cuncta coelestia opera, quae in transitu terrenarum rerum ad coelos tendunt, cum terrenis rebus quas necessitas nascentium filiorum hominum habet, et ita omne illud perfectum decus coelestium operum in Ecclesia constitutum est. «Complevitque Deus die septimo opus suum quod fecerat, et requievit die septimo ab omni opere quod patrarat **(ibid)**.» Completa est omnis constitutio haec in omnibus his; et hoc ita scilicet quod ego in Filio meo die septimo, id est in plenitudine totius boni, omnem operationem meam sic definivi, ut omnis ecclesiasticus populus videndo, audiendo, et per doctrinam scrutando, bene noverit quid sibi in praeceptis meis faciendum sit. Et omnis constitutio mea ita festiva fuit, ut eam in nullo alio nisi in Filio meo a me misso ostenderem, qui omnes ordinationes meas per doctrinam suam, et per apostolos suos cum manifesto opere complevit, quas prophetae prius in umbratione viderunt. Tunc etiam septimus dies requiei meae in Ecclesia refulsit, ita ut postea in aperto opere nihil aliud nec in praedicatione, nec cum signis miraculorum, nec cum visione antiquorum sanctorum operarer, nisi ut in Filio meo opera vitae, et quamplurima secreta, tam futura quam praeterita et praesentia, manifestarem; et electos meos tam benigne monerem, ut Incarnationem ejusdem Filii mei, quae in primo germine floruit, imitarentur. «Et benedixit diei septimo, et sanctificavit illum **(ibid.)**,» quia in ipso cessaverat

ab omni opere, quod creavit Deus ut faceret. Istum septimum diem in salvatione animarum benedixi, et sanetificavi, dum Filium meum in utero Virginis misi incarnari. Et benedixi ac sanctificavi eum, quia in isto die meo multum delector, scilicet in illis qui quasi flores rosarum et liliorum jugo legis emancipati, tantum me inspirante se constringere libere incipiunt, ut etiam Incarnatio Filii mei, quam in prophetia ante promiseram, praecepto legis obnoxia non est. Cessavique operari tali modo in Ecclesia, quae jam in opere sancto sicut nunc lucet, in plena constitutione perfecta est, quia Filius meus, qui meum septimum opus est, ex utero Virginis per humanitatem procedens, omnia haec in Spiritu sancto mecum perfecit, secundum hoc quod in Evangelio dicit: «Data est mihi omnis potestas in coelo et in terra **(Matth. XXVIII)**.» Hoc considerandum sic est: A Deo Patre data est mihi, qui Filius Virginis sum, omnis potestas haereditario jure in coelo facere, et in terra dijudicare quae facienda et dijudicanda sunt, non tamen ut voluntatem Patris mei transcendam, sed illam in omnibus inspiciam, quia ego in Patre et ipse in me est. Et iterum alio modo:

Item quomodo haec eadem juxta tropologiam in profectu et perfectione uniuscujusque fidelis consummentur.

XLIX. «Igitur perfecti sunt coeli et terra, et omnis ornatus eorum **(Gen. II)**.» Hoc considerandum sic est: Illae coelestes et terrenae virtutes et omnis ornatus eorum in justitia et veritate cum bonis operibus in homine perficiuntur. «Complevitque Deus die septimo opus suum quod fecerat, et requievit die septimo ab omni opere quod patrarat **(ibid.)**» Et Deus per septimum diem, qui Filius ejus est, in quo omnis plenitudo boni operis orta est, in homine bonum opus cum

omnibus perfectis virtutibus complet, ut faber pretiosos lapides operi suo quod facturus est imponit, quia omnia bona opera in homine, qui per gratiam sancti Spiritus operatur, pleniter ornantur. Tunc etiam Deus in Filio suo ab omni opere requiescit, scilicet ab opere illo in quo homo jam perfectus est, quia ipse juxta opera in Filio Dei, qui septimum opus erat, in utero Mariae Virginis operari coepit. «Et benedixit diei septimo et sanctificavit illum, quia in ipso cessaverat ab omni opere quod creavit Deus ut faceret **(ibid.)**.» Benedixit Deus septimum diem in perfectione bonorum operum, hoc est hominem, qui membrum Filii ejus est in ipso. Quomodo? Scilicet ut interiorem benedictionem, id est eumdem Filium ejus, qui de corde ipsius exivit, imitetur, quatenus per exempla ejus, qui Deo Patri obediens factus est, ad vitam revertatur. In ipso quoque homine praefata coelestia opera sanctificat, cum illi secum gloriam et honorem concedit, ut proximo suo unumquodque debitum, cum voluerit dimittat. Atque ab hac Pater operum severitate jam cessat, qua ante Incarnationem Filii sui nullum coeleste regnum intrare permittebat; nunc autem in eodem Filio suo introitum supernorum gaudiorum patefacit, cum unumquodque debitum homini quod ex corde confitetur, per eumdem Filium suum remittit. Haec ergo fidelis fideliter intelligat, nec in his illum qui verax est contemnat.

PARS TERTIA.

VISIO SEXTA.

Mystica visio de aedificio in modum civitatis ostenso, de monte quoque et speculo in illo resplendente, de nube superius candida, inferius nigra, et caeteris in eadem visione apparentibus.

I. Et iterum vidi quasi cujusdam magnae civitatis, instrumentum quadratum, velut quodam splendore et quibusdam tenebris quasi muro hinc et hinc circumdatum, ac etiam quemadmodum quibusdam montibus et imaginibus exornatum. Vidi quoque in medio orientalis plagae ejus, quasi montem magnum et excelsum, duri albique lapidis, sicut ejus, de quo ignis ejicitur, formam habentem, in cujus summitate velut speculum tantae claritatis et puritatis resplenduit, ut etiam splendorem solis excellere videretur, in quo etiam velut columba expansis alis apparuit, quasi ad volandum praeparata. Idem quoque speculum quamplurima occulta miracula in se habens, quemdam splendorem magnae latitudinis et altitudinis de se emittebat, in quo multa mysteria et plurimae formae diversarum imaginum apparebant. Nam in eodem splendore ad australem plagam, quemadmodum nubes superius candida, subterius autem nigra apparebat, supra quam velut plurima multitudo angelorum fulgebat, quorum quidam ignei, quidam clari, quidam ut stellae videbantur, qui et omnes a quodam vento ut ardentes lampades volante movebantur, qui etiam plenus vocum erat, quae ut sonus maris sonabant. Et ventus idem voces suas in zelo suo extendebat, atque per ipsum in praefatam nigredinem praedictae nubis ignem misit; unde illa in nigredinem sine flamma exarsit; sed et mox in illam flavit, eamque ut densum fumum evanescere

et corruere fecit. Sic quoque illam corruentem ab austro supra dictum montem ad aquilonem in quamdam infinitam profunditatem projecit, ita ut se deinceps erigere non valeret, praeter quod nebulam quamdam aliquando super terram mittit. Audivique quasi tubas de coelo vociferantes: Quid est hoc quod fortis in viribus suis cecidit? Et sic candida pars praefatae nubis clarior effulsit quam prius fecisset, nec vento, qui tribus modis vocum suarum praedictae nubis nigredinem dejecerat, ullus amodo resistere potuit. Iterumque audivi vocem de coelo dicentem:

De praescientia et praedestinatione et ordinatione Dei ab aeterno omnia praenoscentis, et in tempore cuncta creantis, et opera rationalis creaturae districto judicio examinantis.

II. Deus in praescientia sua omnia novit, quoniam antequam creaturae in formis suis fierent, eas praescivit nec quidquam eum latuit, quod a principio mundi usque ad finem ejus procedit. Quod et praesens visio declarat. Vides enim quasi cujusdam magnae civitatis instrumentum quadratum, quod designat divinae praedestinationis opus stabile et firmum, velut quodam splendore et quibusdam tenebris, quasi muro hinc et hinc circumdatum, quia fideles ad gloriam, infideles autem ad poenas justo judicio ab invicem separati deputantur, ac etiam quemadmodum quibusdam montibus et imaginibus exornatum, id est magnis prodigiis miraculorum et virtutum munitum et exaltatum, quoniam Deus omnia opera sua vera et justa faciens, ea tanta fortitudine corroboravit, ut nullo impulsu illius defectus exterminari possint. Quod autem velut in medio orientalis plagae vides quasi montem magnum et excelsum duri albique lapidis, sicut ejus de quo ignis ejicitur, formam habentem, hoc designat quod in fortitudine justitiae

Deus est, magnus in potestate, excelsus in gloria, durus in severitate, albus in lenitate, quoniam omnia judicia sua in ardore aequitatis perficit. Ipse enim justus est, et injustitiam omnino conterit, quia coelum et terra super eum fundata sunt firmamentumque cum omnibus creaturis sustinet quemadmodum lapis angularis totum aedificium continet. In cujus summitate sicut speculum tantae claritatis et puritatis resplendet, ut etiam splendorem solis excellere videatur, quia in excellentia Dei praescientia ipsius tam lucida tamque perspicua existit, ut omnem fulgorem creaturarum excedat. In quo etiam velut columba expansis alis apparet, quasi ad volandum praeparata, quoniam in eadem praescientia divina ordinatio se expandens, ad manifestationem sui processit. Nam cum Deus voluit, omnem creaturam prodire fecit. Et ut alibi duae alae ad volandum assunt, et ut supra montem sedens considerat, quo volare velit, ita et divina ordinatio duas alas in angelis et hominibus habens, in possibilitate sua velut in monte omnia ordinando sedet; quemadmodum etiam vir qui silendo omnia quae vult ordinat, atque in praesidiis angelorum hominem muniens, ipsi cum voluntate et opere quasi alas ad volandum dedit, et in veteri lege velut tacens siluit, quoniam lex tota significativa fuit. Ipsa enim in omnibus praeviderat, quod figura in quo vivens spiraculum et scientia erat, nosset quid operari deberet, cum per viventem ventum, id est animam, seu ad dexteram seu ad sinistram respiceret, et si ad dexteram volaret mercedem vitae acciperet; si vero ad sinistram tenderet, debitis poenis ibidem subjaceret. Ordinationem itaque istam Deus sub velamento alarum suarum habet, ita ut illum qui ad eum volat sic dicendo: «In te exsultabo quoniam fecisti me, unde et anima mea haeret post te,» ipsius dextera protegens suscipiat, plurimaque ornamenta

illi tribuat; hunc vero qui ei adhaerere recusat, perire permittat ut praefatum est. Sed et cum Filius Dei indumentum carnis assumpsit, quod sanctae divinitati adhaesit, per quam ipse opus suum quod nondum perfectum erat, in humanitate sua proficeret, mox virtuose cum hominibus, de quo angeli mirabantur, volavit, quod nullus alius hominum nisi Verbum Dei incarnatum facere potuit, illosque per idem indumentum suum sanctificavit, quatenus in eum aspicientes, seipsos abnegarent, atque ut in expansis alis suis cum eo ad superna desideria volarent.

Quod scientia Dei multa incognita et secreta in se habens, ostensionem mirabilium suorum secundum placitum suum producat, et quid significet trimoda angelorum qualitas in hac visione apparentium.

III. Praefatum quoque speculum, quamplurima occulta miracula in se habens, quemdam splendorem magnae altitudinis et altitudinis de se emittit, significans quod scientia Dei, multa et incognita secreta in se habens, ostensionem mirabilium suorum dilatando et elevando, secundum placitum suum producit. In quo multa mysteria et plurimae formae diversarum imaginum apparent, quia cum ostensio mirabilium Dei se aperuerit, ea quae prius incognita et non visa fuerant, in apertam manifestationem procedent. Nam in eodem splendore ad australem plagam quemadmodum nubes superius candida, subterius autem nigra apparet, designans quod in ostensione ardentis justitiae Dei intentio beatorum spirituum laudabilis, reproborum vero exsecrabilis denudatur. Supra quam velut plurima multitudo angelorum fulget, quorum quidam ignei, quidam clari, quidam ut stellae videntur, quoniam qui ignei apparent, in fortissimis viribus

sunt, ita ut nullo modo moveri possint, quia ad faciem suam Deus eos fieri voluit, ut ipsam semper inspiciant. Qui autem clari demonstrantur, in officiis operum hominum, qui opus Dei sunt, nunc moventur, quorum opera officiorum in conspectu Dei coram eisdem angelis sunt, quoniam illa semper considerant, eorumque bonum odorem Dei offerunt, utilia eligentes inutiliaque abjicientes; qui vero ut stellae videntur, naturae hominum condolent, eamque ut scripturam Deo repraesentant, hominesque comitantur, verbisque rationalitatis quomodo Deus vult eis loquuntur, atque de bonis operibus illorum Deum laudant; a malis autem se avertunt.

De spiritu Dei zelum suum per beatos angelos ad repellendam et comprimendam praesumptionem reproborum angelorum excitante, et de symphonia bonorum angelorum infatigabili, et ultra hominum intellectum inaestimabili et semper nova admiratione Deum laudantium.

IV. Qui et omnes a quodam vento, ut ardentes lampades, volante moventur, quia angelicos spiritus istos Spiritus Dei vivens et in veritate ardens, ad zelum suum contra inimicos suos movet. Qui etiam plenus vocum est, quae ut sonus maris sonant, quoniam plenitudinem et perfectionem omnium laudum habet, quibus et angelica et humana creatura ad laudem Dei infunditur. Et, ut vides, ventus idem voces suas in zelo suo extendit, quia Spiritus Dei voces rectitudinis judiciorum suorum ad vindictam reproborum convertit. Atque per ipsam in praefatam nigredinem praedictae nubis ignem misit, unde illa in nigredinem sine flamma exarsit, cum beati spiritus incoeptionem perditorum angelorum videntes ad honorem Dei properabant. Ignem quoque ultionis super pessimam infidelitatem intentionis eorumdem inimicorum

suorum ardenter fundebant, illis non ad correctionem, sed ad majorem exsecrationem absque omni luce salutis aestuantibus, nec Creatori suo debitum honorem exhibere volentibus. Nam quia sine fulgore laudis Creatoris sui esse volebant, pro nihilo computati sunt, quemadmodum pergamenum non scriptum vacuum est, honorem scripturae non habens. Sed et mox in illam flavit, eamque ut densum fumum evanescere et corruere fecit, quoniam idem zelus per beatos spiritus conatum reproborum adnihilavit, sursumque ascendere volentem, attenuavit et depressit. Multitudines enim bonorum angelorum in Deum aspiciunt, atque cum omni symphonia laudum eum cognoscunt, et cum mirifica singularitate mysteria ipsius, quae semper in eo fuerunt et sunt, laudant, et nequaquam hoc omittere possunt, quia nullo terreno corpore gravantur. Divinitatem quoque cum viventibus sonis excellentium vocum enarrant, quae super numerum arenae maris sunt, superque numerum cunctorum fructuum qui in terra germinantur, atque super numerum sonorum qui per omnia animalia proferuntur, et super omnem fulgorem qui per solem et lunam et stellas in aquis fulget, et super omnes sonos aetheris qui per flatus ventorum, qui quatuor elementa elevant et sustinent, fiunt. Sed in omnibus his vocibus laudum suarum beati spiritus divinitatem nullo fine capere possunt. Quapropter et ipsi in vocibus suis novitatem semper faciunt. Praefatus quoque zelus sic illam corruentem ab austro retro supradictum montem ad aquilonem in quamdam infinitam profunditatem projecit, ita ut se deinceps erigere non valeat, praeter quod nebulam quamdam aliquando super terram mittit. In quo ostenditur quod ipse per virtutem sanctitatis angelorum, intentionem malignorum spirituum jam vacillantem, a loco beatitudinis retro aspectu

semper viventis ad infelicitatem perditionis, et indeficientis calamitatis repulit, cum illos ad tantam contritionem redegit, ut deinceps rebellare Deo non possint, quamvis pessimis suggestionibus suis homines attentare non negligant.

Quod aliqua pars beatorum spirituum arcana in coelo manens, et vultui sui Creatoris semper assistens, raro ad exteriora mittatur, aliqua vero quae angelorum nomine censetur, ad diversa officia semper exiens, cum necesse est, hominibus appareat; et quod omnis rationalis creatura non suam, sed Creatoris gloriam semper debeat quaerere.

V. Est etiam multitudo quaedam angelorum cum Deo arcana in coelo, quam Divinitas lumine suo perfudit, et quae humanae creaturae obscura est, praeter quod illa per lucida signa cognoscitur. Et multitudo ista cum Deo magis quam cum homine rationalis est, raroque hominibus apparet, cum angeli qui cum hominibus officiales sunt, quando Deo placuerit illis quibusdam signis se ostendunt, quoniam Deus quosdam ad diversa officia constituit, et cum creaturis eos officiales esse fecit. Qui tamen quamvis diversa officia habeant, omnes unum Deum colendo et sciendo venerantur. Quod si scientia cum sono laudis ad illum de quo est non volaret, sed a se ipsa esse vellet, quomodo stare posset, cum per se ipsam non sit? Rationalitas enim sonum laudis in alium semper praetendit, indeque jucundatur, quoniam si a se ipsa sonare vellet, glorificari non posset; quod Satan fecit, cum vivere incepit, quia cum laude ad Creatorem suum non respexit, sed per seipsum esse volens corruit, a divinitate abscissus et conculcatus, quemadmodum stipula a grano abscissa conculcatur. Quapropter quaelibet creatura quae vivit, ad Creatorem suum respiciat, nec gloriam a se ipsa

habere quaerat. Plenum namque gaudium utilitatis ex se ipso homo habere non potest, nisi illud ab alio percipiat; et cum per alium utilitatis gaudium intellexerit, exsultationem magnam in corde suo exinde habebit. Hinc etiam anima se a Deo creatam recordatur, et in fide ad illum respicit, sicut et homo faciem suam in speculo considerat, quomodo formata sit. Omnipotens enim Deus opus suum hoc modo constituit, ut cum laudibus ad ipsum respiciat, quoniam in magno honore illud perfecit, disponens etiam quod beati spiritus verae beatitudini contrarios abjicerent dicentes: «Istos a nobis abjiciamus, qui volunt terrere nos.» Unde in voluntate Dei scriptum est:

Verba Psalmistae ex psalmo XCII *ad idem spectantia, et quo sensu intelligenda sint.*

VI. «Elevaverunt flumina, Domine, elevaverunt flumina vocem suam. Elevaverunt flumina fluctus suos a vocibus aquarum multarum **(Psal. XCII)**.» Hujus sententiae intellectus hoc modo accipiendus est: In zelo tuo erecti sunt angelici Spiritus, o Domine omnium creaturarum, extuleruntque quasi fluctus vires suas in submersione hostium tuorum, ac iterum in altum tetenderunt exercitus eorumdem spirituum fortitudinem suam voces sonorum quamplurimarum laudum Deo offerentes, quia angelica agmina quasi humina aquae vivae sunt, quae ventus Spiritus Dei, ad gloriam laudis suae movet, cum eaedem voces contra nigrum draconem praeliarentur. Nam Michael in vocibus tubarum occulti judicii Dei eumdem serpentem percussit, quoniam claritatem Divinitatis cognoscere voluit, eumque per virtutem Dei in puteum inferni projecit, qui absque obstaculo fundi est, ubi et sequaces ejus qui ipsi consenserunt eum velut

magistrum habentes, cum ipso ceciderunt. Sed tamen idem omnibus illis plus poenarum recepit, quia in ullum alium quam in seipsum aspicere voluit, cum isti in illum respicerent. Post ruinam autem hujus antiqui hostis, coelestes chori Deum laudabant, quod accusator eorum cecidisset, et quod locus ejus in coelo amplius non esset inventus. Et tunc etiam majori fulgore mirabilia Dei cognoscebant, quam ea prius vidissent, intelligentes quoque quod in coelo tale praelium amodo non fieret, et quod nullus de coelo ulterius caderet. Sed et in pura divinitate cognoscebant numerum cadentium spirituum fictilibus vasis impleri. Unde et pro gaudio isto quod numerum illorum qui ceciderant hoc modo restaurari sciebant, eumdem casum in hujusmodi oblivionem ducebant, quasi non fuisset. Omnipotens quippe Deus coelestem militiam in diversos ordines constituit, sicut eum decuit, ita ut singuli ordines officia sua teneant, et quisque ordo speculativum sigillum alii ordini sit, et in unoquoque speculo divina mysteria sunt quae idem ordines nec pleniter videre, nec scire, nec sapere, nec finire possunt. Quapropter admirantes de laude in laudem, de gloria in gloriam ascendunt, et sic novi semper sunt, quoniam omnia haec ad finem perducere non valent. Ipsi quoque a Deo spiritus et vita sunt. Unde etiam in divinis laudibus nunquam deficiunt, igneamque claritatem Dei semper inspiciunt, atque ex claritate divinitatis velut flamma coruscat. Verba autem haec fideles devoto cordis affectu percipiant, quoniam per illum qui primus et novissimus est, ad utilitatem credentium edita sunt.

VISIO SEPTIMA.

Visio mystica de lapide marmoreo instar montis in orientali parte aedificii praemonstratae civitatis consistente; de innumera quoque multitudine hominum tam in orientali, quam in australi plaga ejusdem aedificii apparentium; sed et de forma et habitu mirabili duarum imaginum juxta angulum orientalem constitutarum.

I. Post haec in angulo orientali, scilicet ubi oriens incipiet, quasi marmoreum lapidem sicut montem magnum, et altum, ac integrum aspiciebam, in quo tantum porta velut magnae civitatis excisa videbatur, quam splendor quidam lucidus ab ortu solis veniens totam perfundebat, nec ultra se extendebat. Et ab eodem lapide fere usque ad alterum orientalem finem qui versus austrum erat, quasi imagines hominum, videlicet puerorum, juvenum ac senum, quemadmodum stellae per nubem apparebant, sonum usque ad occidentem dantes, velut mare cum inundando per ventum movetur. Quos etiam quidam splendor de supernis veniens, omnemque pulchritudinem humanae aestimationis excedens, quodam radio suo perfundebat, quem iterum deinde ad se retrahebat. Juxta istum autem praefatum orientalem finem, aliae duae imagines sibi vicinae stabant, quarum altera, quae prior erat, caput et pectus quemadmodum leopardus habebat; brachia vero ut homo; sed manus ejus ursi pedibus assimilabantur; aliam autem formam in ea non videbam. Tunica autem lapidea induebatur, nec hac, nec illac movebatur, sed visum suum ad aquilonem retorquebat. Sed altera imago, quae praedicto angulo vicinior erat, faciem manusque hominis sibi invicem

complicatas habebat, et pedes accipitris in se ostendebat. Et quasi tunica lignea induebatur, quae a summitate sua usque ad umbilicum illius apparebat candida, ab umbilico autem usque ad lumbos ejus subrubea, a lumbis vero usque ad genua ipsius subgrisea, et a genibus usque ad finem pedum illius turbida. Gladium quoque velut supra lumbos suos in transversum positum tenebat, atque immobilis permanens, aspectum suum ad occidentem verterat. Deinde autem quasi alias innumerabiles hominum imagines per totam australem plagam sicut nubem in aere fluentes videbam, quarum alii in capitibus suis velut coronas aureas ferebant, alii ut palmas valde ornatas in manibus suis tenebant, alii ut fistulas, alii ut citharas, alii ut organa, sonusque eorumdem instrumentorum, quemadmodum dulcis sonus nubium intonabat. Et iterum vocem de coelo audivi dicentem ad me.

Quia Deus omnipotens, nulla sibi mutabilitate diversus, justo judicio superbientes angelos damnaverit, et pia miseratione decepto homini subveniens, multis et miris in Veteri Testamento futurae salutis ejus nuntiis praemissis, in Novo demum Testamento per plurima miracula liberationem ejus compleverit; et quod prophetia ad instructionem et correctionem divinitus data, nulli nunquam mundi aetati defuerit vel defutura sit.

II. Postquam exercitus perditorum angelorum cecidit, Deus hominem in gloriam illorum quam perdiderant ordinavit; sed eo etiam corruente, ipsum magno pretio beatae ereptionis redemit, multis et admirandis nuntiis quibus eum ad vitam revocaret, in Veteri Testamento multoties promissis; in Novo quoque Testamento quamplurimis per liberationem illius miraculis perpetratis. Quapropter in angulo orientali, scilicet

ubi oriens incipit, quasi marmoreum lapidem sicut montem magnum et altum ac integrum aspicis, qui designat quod a principio creaturarum, cum mundus creatus est, Deus firmissima petra potens et excelsus in integritate stabilitatis exstitit nullam mutabilitatem in se habens. In quo tantum porta velut magnae civitatis excisa videtur, quam ab ortu solis lucidus splendor quidam veniens, totam perfundit, nec ultra se extendit, quia voluntas Dei quemadmodum porta ad quaelibet bona patens, purissimae divinitatis ordinatione tangitur, quae supra id quod ordinatum est non procedit, quoniam voluntas et ordinatio Dei hoc modo sibi conveniunt, ut neutra aliam transcendat. Nam Deus in locum quem antiquus serpens perdidit, pia bonitate voluntatis suae hominem ordinavit, ipsumque in perversa vacillantem, aquis diluvii expiavit, et mundum in Noe justa examinatione renovavit. Unde et ab eodem lapide fere usque ad alterum orientalem finem qui versus austrum est, quasi imagines hominum, videlicet puerorum, juvenum ac senum, quemadmodum stellae per nubem apparent, sonum usque ad occidentem dantes, velut mare inundando per ventum movetur, quoniam a divina fortitudine usque ubi vetus lex cum severitate apparens, finem ardore justitiae et veritatis veniente accepit, prophetia in primo opere Dei, videlicet in Adam incepit. Quae ita a generatione in generationem per diversas aetates hominum, ut lumen per tenebras, lucebat, nec a sono suo usque ad terminum mundi cessabit, voces multimodarum significationum proferendo, cum inspiratione Spiritus sancti, diversis mysteriis imbuitur. Prophetia enim in homine velut anima in corpore est, quia sicut anima in corpore obumbrata est, et ut per eam corpus regitur, ita et prophetia a Spiritu Dei veniens, qui omni creaturae praeeminet, invisibile

est, atque per eam quaeque declivia corripiuntur, et ad viam rectitudinis deviantes reducuntur, sicut etiam inspiratione mea David servus meus loquitur dicens:

Verba David ex primo versu Psalmi XLIV, *id est, «Eructavit cor meum verbum bonum» ad idem et ad utramque Christi generationem pertinentia, et quomodo intelligenda sint.*

III. «Eructavit cor meum verbum bonum, dico ego opera mea Regi.» Hujus quoque sententiae intellectus hoc modo accipiendus est. Ego qui Pater omnium sum, manifeste ostendo quod ante omnem creaturam eructavit interior vis mea verbum bonum, scilicet quod genui Filium meum per quem omnia valde bona facta sunt. Quapropter etiam dico in diversa non mutans me, ego qui sum propalans opera mea illi, qui per orbem terrarum regnaturus est. Omnia enim opera mea quae ab initio facta sunt, Filio meo nota sunt. Prophetia quoque eructavit in virtute sua verbum bonum, cum idem verbum, per quod omnia facta sunt, carne induendum dicendo mirabilia illa opera pronuntiavit, et cum illud regem regum futurum demonstravit, atque justum germen hoc integra terra proferre deberet, quae per opus viri contrita non esset. Istud prophetia per infusionem Spiritus sancti cognovit scilicet in quibusdam senibus, in quibusdam quoque juvenibus, atque in quibusdam pueris, qui in plurimis signis de eodem germine, quod Verbum Dei est, per inspirationem Spiritus sancti loquebantur. Deus namque masculum de terra creavit, et illum in carnem sanguineam mutavit; sed mulier de eodem viro sumpta, caro de carne in aliud non mutanda permansit. Et isti in spiritu prophetiae cognoverunt, mulierem per inspirationem Spiritus sancti Filium Dei parituram, quemadmodum flos de suavissimo aere crescit, et ut etiam in virga Aaron

praesignatum est, quae ab arbore abscissa Mariam Virginem ostendebat, de cujus mente vir ita abscissus est, ut nunquam delectatione copulationis alicujus tangeretur, sed per ardorem Spiritus sancti virum unum procreavit, quem omnibus creaturis circumdedit, quoniam illae ab ipso procedendo, gustum perceperant, quapropter etiam omnes voci ipsius obediebant. Prophetae namque dixerant quod ex opere charitatis mulier paritura procedere deberet, sicut virga de stirpe Jesse, omnesque virginalem hunc partum Regi, scilicet Filio Dei ascripserunt. Cum enim mulier haec Filium Dei circumdedit, homines qui ipsum in similitudine imaginis suae videbant et audiebant, plus eum diligebant, quam si ipsum non viderent, quia quod homines in umbra vident, ad plenum scire non possunt. Unde et prophetae cum in sono umbrae loquerentur, haec aliquando velut umbra ipsos petransierunt; quae tamen omnia in hominibus postea formata sunt, quoniam sonus prophetiae de occultis mysteriis divinitatis procedit.

Quia prior duarum imaginum in orientali fine ostensi aedificii consistentium, tota fere ferino habitu apparens, tempus quod ante diluvium fuit significet, in quo homines sine lege et cognitione veri Dei crudeli et magis bestiali quam humano ritu vivebant.

IV. Quemadmodum autem vides, juxta praefatum orientalem finem, aliae duae imagines sibi vicinae stant, significantes quod in ortu justitiae qui in Abel demonstratus est, jam titubante, duo tempora diversorum morum hominum sibi in vicinitate conjuncta, Deus propalavit, aliud quidem ante diluvium sine lege, aliud vero post diluvium sub lege. Quarum altera quae prior est caput et pectus quemadmodum leopardus habet, brachia vero ut homo, sed manus ejus ursi pedibus

assimilantur; aliam autem formam in ea non vides, quia tempus illud quod ante diluvium sine lege fuit, in moribus hominum potestatem et fortitudinem diversarum bestialium naturarum ostendebat, quoniam tunc homines per primam diabolicam deceptionem omnibus vitiis implicati erant, Deum oblivioni tradentes, et secundum gustum voluntatis suae viventes; interdum vero quasi in brachiis suis ut homo operantes, interdum autem in operibus manuum suarum crudelium bestiarum naturam et rapinam imitantes. Quapropter et honestatem morum homines negligebant, nec secundum humanam disciplinam vivere studebant; sed tantum informes sic remanebant. Tunica autem lapidea induitur, nec hac nec illac movetur, sed visum suum ad aquilonem retorquet, quia iidem homines, qui in praefato tempore fuerunt, duritiam et gravedinem peccatorum sibi circumdederant, nec se a malo ad bonum convertebant, in scientia sua quidem videntes, quod mala et turpia opera, quibus antiquus serpens congaudet, faciebant, nec tamen ea deserere volebant. Cum enim Deus coelum et terram creavit, terram divisit ita, ut quaedam pars terrae immutabilis, quaedam vero mutabilis fit, ex qua etiam Deus hominem plasmavit. Homo quoque vigilando et dormiendo mutabilis est. Quando enim vigilat, secundum cursum solis lumine oculorum suorum lumen non habet, sic est quasi ille qui in anima sua velut in nocte obtenebratur.

De fortitudine, crudelitate et impuris moribus hominum ante diluvium, et quomodo arte diaboli praeter paucos a cultu Dei recesserunt.

V. Et Deus hominem in terra viventium posuit, quae per sphaeram solis non illuminatur; sed quae vivente luce

aeternitatis perfunditur; sed ille divinum praeceptum transgressus, iterum in terram mutabilitatis missus est. Ipse autem duos filios generavit, quorum alter Deo immolavit, alter vero fratrem occidens, reus mortis factus est, et qui Deo immolavit, et vocem Dei audivit, interemptus est. Unde et planctus magnus exortus est. Nam in illa prima creatione homines tantae fortitudinis, tantarumque virium erant, ut etiam fortissimas bestias superarent. Unde ut cum illis jocularentur multoties delectati sunt, ipsaeque bestiae homines timentes, ferocitatemque suam cohibentes, illis subjiciebantur; sed tamen ob hoc naturam suam non mutabant. Homines autem pulchram formam rationalitatis suae mutantes, bestiis se admiscebant, et quod sic generabatur, si homini magis quam bruto animali assimilaretur, illud odio habentes negligebant, si vero magis formam bruti animalis quam formam hominis haberet, osculo dilectionis amplectebantur. Mores quoque eorumdem hominum in duobus modis tunc erant, scilicet nunc secundum pecora, quemadmodum leopardus et ursus secundum mores hominum et bestiarum sunt; ideoque etiam pulcherrimas pennas rationalitatis non habebant, quibus ad Deum recta fide et spe anhelarent, quoniam propter praedicta peccata eaedem pennae in ipsis defecerant. Istud antiquus serpens eis suggessit quatenus gloria rationalitatis eorum periret, quam in homine magno odio laniabat. Diabolus enim intra se dicebat: «Quid est hoc quod Altus fecit? Illud quippe consilio meo plus quam suo consentit. Quapropter in plasmatione ipsius eum superabo.» Sic homines in primo saeculo per spumam serpentis polluti secundum gustum terreni vasis sui, et non secundum spiramen animae operabantur, nec quidquam cognoscere volebant praeter quod formatum videbant

dicentes: «Quid prodest mihi ventus, qui nec formatus est, nec mihi loquitur? Quod mihi loquitur, et quod mihi accurrit, illud tenebo! Nam diabolica ars quaedam magna animalia insufflavit, atque per illa hominibus dicebat: «Ego sum qui vos creavi.» Et hoc modo suggessit hominibus ut per illa polluerentur, quatenus sonum vocis rationalitatis quo Deum laudare deberent, in eis everterent, ne Deum laudarent, sicut nec ipse voluit, nec velle quaerit. Quidam autem pauci qui protoplastum audierant, qui ipsis retulerat quomodo a Deo formatus et quomodo in locum voluptatis positus fuisset, et quomodo inde exiisset, naturam suam humanam gustantes, nec se pecoribus commiscentes, ut Deus eos constituit, in eadem natura sua recte et sobrie vivebant, atque propter molestiam et gravedinem communis plebis, quae hoc modo, ut praedictum est, polluebatur, ad altos montes fugiebant, ibique ex spiramine animae ita confortabantur, ut eos peccare non liberet: sed semper suspirabant dicentes: «Ubi quaeremus illum qui nos creavit?» Unde a praedictis populis deludebantur dicentibus: «Quid est quod isti colunt, quod nec oculis suis vident, nec manibus palpant?» Sed et aedificium Noe deludebant. Et Deus istis in mysticis miraculis suis loquebatur, sicut etiam Abel filio primi hominis locutus est.

Quia Deus iniquitates et crimina hominum aevi illius non sufferens, omne genus humanum et cuncta viventia exceptis his quae arca concluserat aquis diluvii exterminaverit; et de mutatione solis, lunae, siderum et terrae ab eis qualitatibus quas ante diluvium habuerant; et quod in fine mundi tanta terram profunditate ignis consumpturus sit quanta altitudine aquarum infusione penetrata est.

VI. Postquam autem terra hoc contrario populo repleta est, ego qui sum, haec criminalia peccata diutius non sufferens, decrevi hoc, ut genus humanum in aquis suffocaretur, exceptis paucis qui ne cognoverant. Terra vero nequaquam exsiccata est, donec delusus populus totus submersus est. Aquae enim totam terram ita perfuderunt, ut velut lutum fieret, et huic cadavera hominum ita immergebantur, ut postea inveniri non possent, quibusdam tamen cadaveribus pecorum ex levitate sua in superficie aquarum apparentibus. Nec terra etiam exsiccata est, antequam sol cum itineribus lunae et stellarum, et cum omnibus officiis sui ortum et occasum compleret, nec antequam omnia haec aquas in constituta loca sua ut primum positae fuerant ad se retraherent. Et sic terra per calorem solis in alium modum cocta est quam prius apparuisset. Sol quippe, et luna ac stellae, caeteraque sidera, post casum Adae ante diluvium ex nimio et valido calore aliquantum turbulenta fuerunt, hominesque tunc in corporibus suis tam fortes erant, ut eumdem calorem tolerare valerent. Quod etiam nunc fervor magni caloris interdum ostendit, cum praefata sidera ab illo turbida aliquando existunt, quoniam post diluvium aquis ita perfusa sunt, ut in frigore et in calore suo lucidiora quam ante diluvium fuissent existant, terra vero et hominibus in majori debilitate et infirmitate postmodum permanentibus quam prius essent. Nam aqua in diluvio totam terram usque ad fundum penetrabilis terrae perfundens, in lutum mutavit, sicut et in novissimo die ad eamdem profunditatem ardebit, quoniam homo ea deinceps non indigebit. Judicia enim sua Deus per aquam et ignem super hominem exercet, ut quoniam per haec hominem composuit, per eadem etiam homo comprimatur. Et sicut Deus humiditate aquae totam terram perfundit, et calore ignis eam componit et firmat, ita et

hominem humiditate corporis humectat, atque calore ignis animae eum confortat. Illi autem quos Dominus post diluvium ad procreationem novi generis servaverat, terribili judicio Dei quod viderant perterriti, in timore Dei ardebant, atque sacrificia sua ad honorem Dei immolare coeperunt.

Quia ex mutatione elementorum vires quoque hominum post diluvium imminutae sint, et de correctione eorum ad tempus terrore ejusdem judicii perterritorum, et de arcu tunc primum pro foedere vel signum inter Deum et homines posito.

VII. Sed deinde genus in genus in minoribus viribus processit quam homines ante diluvium fuissent, ut praefatum est, quoniam cum terra immutata est, vires etiam hominum immutatae debiliores factae sunt, quia antiquam insidiatorem subsecuti fuerant, qui gloriam suam in serpentinos mores mutaverat, quoniam serpens astutus est ad decipiendum illum quem decipere vult, et ad fugiendum ab illo a quo fugere quaerit. Sic et antiquus hostis facit, cum illum quem superat per dolum mortiferi veneni infidelitatis decipit, et cum ab illo quo devincitur velociter fugit, quia per illum conculcatur, quemadmodum de coelo projectus est. Istud enim tempus in timore Domini ita floruit, quod antiquo serpenti restitit, ne per sufflatum suum oblivio Dei sicut ante diluvium fecerat homini infunderetur. Post diluvium namque Deus novam terram cum novo populo fecit, arcum pro signo in nubibus ponens; ne aquae omnem terram et omnes populos amplius suffocarent; ostendens etiam quod omnes inimici ejus cognoscerent quam magnam potestatem in tremendo judicio suo super eos haberet. Judicium quippe Dei magnam fortitudinem inimicos ejus ad percutiendum habet, qui veritatem divinitatis destruere volunt, atque cum igne magnisque tempestatibus

post casum filii perditionis, finem omnium mortalium hominum faciet ita ut postmodum nullo modo quidquam mortale appareat.

Quod altera imago tempus illud quod post diluvium sub lege fuit designet, et varietates diversi habitus ejus, distinctiones temporum ab ipso diluvio usque ad adventum Domini, vel finem saeculi, et qualitates morum hominum qui in eis sunt vel futuri sunt significent.

VIII. Sed altera imago, quae praedicto angulo vicinior est, faciem manusque hominis sibi invicem complicatas habet, sed pedes accipitris in se ostendit, designans tempus illud quod post diluvium sub lege in moribus hominum erat, ita usque ad terminum illum procedens, ubi tam austeritas ejusdem legis claudicabat, in quo intentio et opera eorumdem hominum ad carnalia magis quam ad spiritalia spectantium, absque labore vacabant, in quo etiam gradiendo, acerbitatem et non lenitatem sanciebant, quoniam lex nulli pepercit, sed delinquentem acriter punivit. Et quasi tunica lignea induitur, quia praefatum tempus veterem legem spiritales fructus negligentem sibi attraxerat. Quae a summitate sua usque ad umbilicum illius apparet candida, quoniam tempus quod ante Noe fuit, qui Creatorem suum cognovit, et se hominem esse scivit, et aedificium sanctitatis primum incepit, et oblationes Deo obtulit, quasi candidum usque ad Abraham, qui velut umbilicus fortitudinis erat, surrexit, quia per voraginem aquarum homines in tantum exterriti fuerant, ut deinde per aliqua tempora timorem Dei per rectitudinem ad se colligerent. Ab umbilico autem usque ad lumbos ejus subrubea est, significans tempus quod ab Abraham usque ad Moysen in circumcisione ardens se extendit, quoniam ut

aurora solem praevenit, sic Abraham per signum circumcisionis, in qua luxuriam contrivit, humanitatem Filii Dei praecessit. A lumbis vero usque ad genua ipsius subgrisea est, ostendens quod tempus illud quod a Moyse legislatore, usque ad Babylonicam transmigrationem fuit, in duritia et asperitate legis, secundum carnem processit, quod et ibi ad multas vanitates incurvari coepit. Et a genibus usque ad finem pedum illius turbida est, significans tempus quod a Babylonica transmigratione usque ad exterminium ejusdem legis se extendit, ubi Filius Dei venit, qui ipsam in semetipso totam complevit. Quod scilicet tempus turbidum in negligentia et in torpore apparuit, quia eadem lex, jam tunc pro dedecore computata, et quasi turbulenta aqua pro nihilo habita, ad casum suum carnaliter tendebat. Nam qui eo tempore sub lege esse videbantur, solem justitiae orientem scire nolebant, sed solas litteras in tabulis scriptas se inspicere velle dicebant, nec aliud quidquam in eis intelligendum esse affirmabant. Unde ego qui omnia juste dijudico, judicia mea quae in Aegypto et in aliis locis super eos extenderam, quando in se ipsis confidebant, faciendo quod volebant, nunc super eos quosdam populos misi, qui eos caperent, et in regiones longinquas dividerent. In hac autem duritia infidelitatis tandiu durabunt, quousque antiquus serpens in quodam errante et perdito homine oculum suum movebit, quem occulta divinitas ita occidet, ut ictum illum nec angelus nec homo noverit, et tunc idem legalis populus cum magnis aerumnis ad me respiciet, lugens et plangens quod tandiu deceptus sit. Sed quandiu homines deinde in transitorio saeculo permansuri sint, angelo et homini ignotum est. Et praedicta imago gladium velut supra lumbos suos in transversum positum tenet, quoniam circumcisione velut in carnali transitu se

habuisse demonstrat, ubi tamen ab umbilico vitalium usque ad lumbos homo per motionem eorum peccat, cum mens hominis ea ad peccandum movet. Et etiam judicia Dei puram justitiam habentia declarat, ita scilicet quod Deus super illum qui membra hominis dividit, sanguinem ejusdem occisoris fundit, et etiam illum qui se ab eo in aliis malis avertit, justo examine dijudicatum conterit. Atque immobilis permanens aspectum suum ad occidentem vertit, quoniam homines qui in eodem tempore fuerunt, cum vetus lex vigebat, ad spiritalem intelligentiam se non movebant, casum quidem antiqui serpentis scientes, multaque pericula videntes; sed tamen animarum suarum salutem in torpore et in negligentia habentes. Nam igneus draco videns quod Deus quosdam servaverat, quos inundatio aquarum non devoraverat, magnam iram per flatum suum emisit, intra se furibunde dicens: «Omnes artes meas excitabo, illasque sigillatim excribrabo, quatenus istos quos diluvium non submersit, in aliquibus impedimentis decipiam, et sic eos iterum mihi subjugabo.»

De significationibus hostiarum et circumcisionis et legis quae per prophetiam in Patribus incarnandum Dei Filium praecesserunt, et de praedicatione prophetarum, et quod homo salvari non posset nisi Verbum caro fieret, et de suggestionibus diaboli, quibus homines illudendo decipit, et de modis subventionum quibus semper Deus resistit.

IX. Itaque tempus hoc post diluvium a Noe usque ad Filium meum incarnatum se extendit, qui in se credentes ad spiritalem intellectum convertit, ubi et aliud tempus non secundum carnem, sed secundum spiritum ad vitam processit. In Noe enim multa miracula ostendi, sicut etiam in prima

apparitione in Adam quamplurima miracula perfeci, quoniam ut in Adam omnes nascituros homines praevidi, ita etiam in Noe novum saeculum resurrecturum praesignavi. De germine namque isto fortissimi et velocissimi prophetae surrexerunt, qui linguam suam acuentes, ea quae in Spiritu sancto videbant, fiducialiter protulerunt, scilicet quia Deus Verbum suum, quod in ipso ante aevum fuit, in mundum missurus esset. Et hoc sic incarnatum est, ut totus mundus inde miretur, atque ad hoc miraculum linguae ipsorum velociter mundum transibant, cum speciosum pro filiis hominum ad terras venturum affirmarent. Sed et rationalitas dictat, et secundum dictatum opus exercetur, quia si dictatus non procederet, opus non subsequeretur. Mundum enim et hominem Deus in Verbo suo dictavit. Nam Verbum, quod sine initio est, opus quoddam dictavit, de quo mundum indumentum sibi induit, ut quando homo peccasset, si Deum confiteretur cum eodem indumento eum ad se retraheret; et ideo si idem Verbum indumentum hoc non induisset, homo non salvaretur, sicut nec perditus angelus salvabitur. Et unde esset hoc quod Deus non haberet possibilitatem illum loco suo restituere qui ab eo recesserat, cum eum poenitens confiteretur? Quemadmodum enim omnipotenti Deo placuit ut hominem faceret, ita et ipsi placuit ut illum redimeret, qui in eum confidit. Quapropter prophetiam occulte exspiravit, et eam obumbratam misit, usque dum opus suum perficeret; sed antequam illud ad profectum duxisset, per praecurrentia signa ipsum demonstravit. Nam Noe arcam ostendit, Abrahae circumcisionem dedit, Moysen autem legem docuit, quatenus motio libidinis, quae sicut serpentis lingua movetur, per istos confunderetur; et ut diabolus per animalia hominem

deceperat, antequam Sanctus sanctorum veniret, per animalia in caeremoniis Dei idem diabolus conculcaretur.

Et haec tria signa, videlicet hostia, circumcisio et lex, Filium Dei praecurrebant, eaque ipse pati et finiri in se voluit secundum verba inspirationis prophetarum, qui et de Deo et de omnibus malis aquilonis loquebantur, quia quandiu antiquus serpens contra Deum pugnare vult, sicut etiam in coelo contra eum pugnavit, homines invadit, eis suadendo ut et ipsi Deo se opponant, et illud quod oculis et manibus palpant pro Deo colant, quemadmodum in Baal et in aliis idolis eis ostendit. Sed ut Deum nemo comprehendere valet, nec opus ipsius quisquam ad finem perducere potest, ita nec diabolus hominem cognoscere valet, nisi prius per suggestionem ipsius homo ad eum anhelet, et tunc in nequitia sua multum gaudet, quod opus Dei sic deludendo vincat. Nam cum hominem operari posse scutit, necdum cognoscit quid ille operari velit, et cum eum ad Deum anhelare intellexerit, ita ut ipse opera sua in Deo ponat, quia per illum creatus est, mox suggestione sua ad ipsum accedit dicens: «Cum tu possibilitatem faciendi quae volueris habeas, quare opus tuum ab alieno quaeris? Et quid nocebit te, quod opera quae operari potes facis, cum ille quem creatorem tuum esse dicis, opus suum ut voluit, fecit?» Et sic suggerendo eum decipit. Ventus itaque aquilonis suggestionem et persuasionem istam designat, quia sicut ille domum totam destruit et evertit, ita et haec diabolica sufflatio rectos sensus hominis in hanc oblivionem ducit, ut inspirationis Dei obliviscatur, et ad Deum suspirare non possit. Spiramen quoque animae illius quod ad Deum anhelare deberet abscidit, atque ad peccata quae per corpus suum perpetrare potest ipsum accendit. In

sufflatu etenim hujus fetidae suggestionis confidit quod animas etiam rationalium hominum ad se trahere possit, quemadmodum et vermis in luto jacens, ex suco immunditiae suae alios vermes procreat. Ipse namque homines in haec prava et fetentia opera perduxit, quod genua sua ad Baal et ad reliqua idola flexerunt, ex quorum ore immundus spiritus sonuit et loquebatur, incesta opera eos docens. In initio enim a generatione in generationem populi processerunt, quorum horribiles mentes propter gustum carnis suae a Deo recesserunt. Sed tamen, ut praedictum est, per arcam Deus justitiam protulit, per circumcisionem, quae velut chalybs erat, mortem vulneravit, ita ut etiam libido quam serpens exsufflaverat, per illam denudata sit; per legem vero, quam digito suo scripsit, illam confudit, hoc revolvens, quod hominem digito suo fecerat, ministerio hominis, scilicet creatura quam Deus illi dedit prius praecurrente, de qua homo munda animalia sumens, hostiam omnipotenti Deo primum obtulit. Quod autem Abel incoepit, hoc lex totum perfecit, significans quod homo qui hostiam de animali de quo alitur offert, se ipsum hostiam Deo offerat. Et ut sol lunam sibi subditam tam crescentem quam deficientem habet ita et Filius Dei verus Sol legem in se habuit, quae in ipso crevit, cum eam complevit, et quae in ipso finem accepit, cum se ipsum Deo Patri immolavit. Et ut per mortem ejus eclipsis solis facta est, qui iterum per totum mundum effulsit, sic idem Filius Dei voluit ut homo secundum ipsum luceat, mortem ejus inspiciendo, et in illa considerando quid facere debeat. Quemadmodum etiam aratrum cum jumentis terram evertit, in quam semen magnum fructum faciens seminatur de quo homines pascuntur, ita etiam scriptas litteras in praeceptis Dei legalis populus tenuit, sed fructu illorum saturatus non est,

quia quod in litteris absconditum fuit non cognoscebat. Filius autem Dei per semina verborum suorum credentibus revelavit quod carne et sanguine ipsius saturati vitam habeant, et hoc idem in divinis secretis absconditum per seipsum manifestavit.

De innumerabili multitudine fidelium diversis modis in hac vita tam in exercitiis quam in mortificatione vitiorum pro honore Dei et sua salute viriliter obcertantium et diversa pro meritis praemia munere Dei percipientium.

X. Quod autem quasi alias innumerabiles hominum imagines per totam australem plagam sicut nubem in aere fluentem vides, hoc est quod multitudo credentium qui Filium Dei in ardenti justitia imitati sunt et imitantur, mentes suas ad coelestia elevantes, de virtute in virtutem ascenderent et ascendunt. Quorum alii in capitibus suis velut coronas ferunt, quoniam isti cum mentes suas sursum erigunt, justis et sanctis desideriis cordium suorum animabus suis ornatum supernorum praemiorum imponunt, quia bona desideria initium bonae incoeptionis sunt, alii ut palmas valde ornatas in manibus suis tenent, quoniam victoriam boni certaminis in operibus suis ostendunt; alii ut fistulas, id est mercedes, quas in timore et amore Dei per doctrinam suam promeruerunt; alii, ut citharas, videlicet praemia durae et angustae viae, quae ad vitam ducit; alii ut organa, quia multiplices virtutes, quae in laudibus ad Deum tendunt, in eis apparent; sonusque eorumdem instrumentorum quemadmodum dulcis sonus nubium intonat, quoniam laudes quae in praedictis virtutum dignitatibus et remunerationibus resonant, exoptabili merito in virtutibus operantium, mentesque suas ad coelestia extollentium consonant, quia secundum quod homines bona

in rectitudine facientes promerentur, mercedes eorum in remuneratione erunt. Mentes itaque fidelium, ut praefatum est, velut nubes discurrunt, cum in desiderio animae in quo beatus homo quaerit a Deo opus quod operetur, nunquam saturatur, sicut nec rivuli de mari fluentes, ab inundationibus suis desistunt. Et quoniam sancta desideria, quae initium omnium bonorum existunt, ipsis hoc modo ut praefatum est infixa sunt, Deus cum coelesti militia eos coronat, quia ipsi ita adhaerent, quod nullo modo ab eo separabuntur. Ordinatio enim Dei in creaturis primum designavit quod homo in spiritali vita revivificari debuit, quia cum in lege quaedam pecora ligari, occidi ac comburi, eorumque sanguinem spargi praecepit, quosdam homines sicut nubes currentes, et ad ipsum respicientes, in amore ejus torqueri, et occidi, atque sic immolari praemonstravit. Et quoniam isti ubera virtutum sugunt, quatenus luxuriam aliaque vitia fugiant, victoriam palmarum ferunt, cum etiam sanguinem suum effundunt, antequam per opera infidelitatis ex reti justitiae cadant; sic duobus modis se cruciantes, videlicet contra corpus suum pugnando, atque per ordinationem Dei sanguinem suum effundendo. Unde etiam angelis qui Deo semper assistunt assimilantur. Qui autem per doctrinam omnipotentis Dei officium suum exercent, alios docendo, fistulis sanctitatis resonant, cum per vocem rationalitatis justitiam in mentes hominum canunt; sicut etiam verbum dictat, et sonus resonat, et ut per sonum verbum auditur, et circumdatur, quatenus audiri possit. Et ut per fistulam vox multiplicatur, ita in timore et amore Dei vox doctoris in hominibus multiplicari debet, ubi fideles congregat, et infideles fugat. Hoc modo et alii exsurgunt, qui se ipsos contemnunt et abjiciunt, in virginitatis pudore se constringentes, voluptatemque saeculi pro poena

habentes, atque in angelicis laudibus perseverant, et sicut aquila in pleno desiderio cordium suorum ad Deum volant, similes aurorae quae solem praecedit existentes, et cum oculis columbinae simplicitatis Deum semper intuentes. Quapropter et in citharis Deum cui hoc modo adjuncti sunt, hujusmodi laudes referunt, quas humana scientia nequaquam explicare potest. Sed et alii sunt qui innumerabiles virtutes quemadmodum manipulos in praeceptis Dei ad se colligunt, atque humilitati reginae virtutum in organis militant, cum se ipsos quasi ad terram pro Dei timore et amore prosternunt. Humilitas enim ipsam imitantibus coelum aperit, eamque negligentibus illud claudit, ita ut nulla persecutione inimicorum reserari possit, superbiamque in infernum dejicit, qui haereditas hominum elatarum mentium est. Atque cum his qui cum ea militant in coelo dominatur; quia sicut cum generibus vocum organa ad sonum laudis convertuntur, ita Deus laudes hominum ad similitudinem angelorum constituit, quoniam ut coelestis exercitus in conspectu Dei superbiam superavit, ita et homines qui se a malis continent, superbiam in semetipsis semper superant. Homo namque opus dexterae omnipotentis Dei, quod ipsa operata est existit, chorumque perditorum angelorum implebit, et ideo etiam in defensione bonorum angelorum est. Et in his duobus ordinibus angelorum et hominum Deus valde delectatur, videlicet in laudibus angelorum, ac in sanctis operibus hominum, quia cum his secundum voluntatem suam omnia perficit, quae sic in aeternitate praescita fuerant. Angelus autem coram Deo stabilis est, homo vero instabilis, et ideo convenienter opus hominis deficit; laudes autem angelorum non deficiunt. Coelum quoque et terra Deum tangunt, quoniam per ipsum facta sunt, et ad gloriam Dei sunt; sed quia homo mortalis est,

divinae revelationes quae prophetis et sapientibus aliquando manifestantur, velut umbra multoties obnubilantur. Cum autem homo ex mutabilitate immutabilis fuerit, tunc claritatem Dei cognoscendo videbit, et cum Deo permanebit, quemadmodum David servus meus in voluntate mea dicit:

Verba David ex psalmo LXII *ad idem pertinentia, et quo sensu accipi debeant.*

XI. «Et in velamento alarum tuarum exsultabo; adhaesit anima mea post te, me suscepit dextera tua.» Hujus sententiae intellectus hoc modo, accipiendus est: In defensione protectionum tuarum, o Deus, gaudebo, cum a gravedine peccatorum liberatus fuero; et quia desideravit anima mea in bonis operibus venire post te, idcirco me alta suspiria trahentem et ad te vociferantem collegit potentia fortitudinis tuae, quatenus amodo ab inimicis meis salvus sim. Nam ego opus sum quod operatus es, quoniam ante antiquitatem dierum in ordinatione tua habuisti, quod me hoc modo faceres, ut omnis creatura mihi adesset; et cum me creares, mihi secundum te operari dedisti, sicut etiam tu me feceras, unde tuus sum, carnemque immaculatam sicut te Creatorem decuit induisti, et sic fimbriam vestimenti tui dilatasti. Quapropter etiam cum laudibus coelum movisti, illudque cum varietate omnis ornatus in circumcinctione angelorum circumdedisti, qui ad plenum mirari non possunt, cum se velut in circumcinctione cinguli laudum circumdant, quod hominem sic fecisti, quia cingulo laudis illius qui coelestem gloriam recusavit, cum ab ipso evanuit, hominem circumcinxisti, eumque indumento tuo ita firmasti, ut amodo in laude non evanescat. Sed et angeli mirantur, quia de mortali Adam vestimentum tuum tulisti, quod tamen ideo fecisti, quatenus

idem transgressor revivisceret, et ut divina claritas, quae nulla sciscitatione experimenti finiri potest, coelesti angelo claresceret dicens: «In conspectu meo semper es, et ideo revocatione non indiges, sicut ille qui per indumentum meum inventus es, quoniam ad plenum me non negaverat, cum per alium seductus fuerat. Cum enim similitudinem meam quaesivit mortalis factus est, unde et per cruciamenta indumenti mei revocandus erat, ne societas fraternitatis tuae in ipso periret, quia quamvis te sine carne, et eum cum carne creaverim, utrumque tamen virum feci. «Tali modo occulta Divinitas, quae tota justa est, et quae a nullo perfecte videtur, nisi quantum se ipsa revelare dignatur, angelo qui in coelestibus sine casu permanserat se ostendit. Ipsa namque in comprehensione dexterae suae plenitudinem hanc habet, ut nullus, qui cum pupilla oculi fidei ipsam inspicit pereat, quoniam illi qui eam oculo fidei non inspiciunt, ab aspectu ipsius evanescunt, sicut et perditus angelus et ei consentientes perierunt. Cum enim Deus omnia creasset, omnia etiam bene ordinavit, illis videlicet praemia meritorum, qui ad eum aspiciunt; illos autem dijudicando, qui in eum respicere nolunt, ut praedictum est.

Quia per Verbum sine initio ex Patre ortum omnia creata, et per idem Verbum in Virgine carnem factum, homo redemptus sit.

XII. Et haec omnia per Filium Dei incarnatum revelata sunt, quia qui in eum credunt salvabuntur, qui vero se ab illo avertunt condemnabuntur, quoniam ipse non de radice terrae, sed de integra virgine per voluntatem Patris processit, ante Incarnationem suam cum Patre omnia creans, post Incarnationem vero suam hominem quem plasmaverat

salvans, quia formam hominis absque peccato induit et per hominem quem creaverat redemit; quod nullus alius facere potuit quam ille qui hominem creaverat. Nam cum Adam simplex et lucidus filius esset, vigilans et dormiens exstitit, quatenus per spiritum saperet, et per somnum caro illius requiesceret, et sic in immutabilem terram voluptatis ductus est, ut per spiritum immortalitatem cognosceret, et ne per exteriorem visum oculorum invisibilia negaret. Immortalis quidem vita nullam nebulosam lucem habet, quemadmodum formatus oculus, qui per modicum tempus videt, quia illi tenebrae iterum accedunt; et hoc homo patitur, quoniam oculus ipsius nebulosa pelle obductus est. Et pupilla oculi visum interiorum oculorum qui carni ignotus est ostendit; palpebra vero virum carnis qui exterius funditur demonstrat. In duobus itaque modis scientiae omne opus hominis perficitur. Scientia namque interioris visus hominem divina docet, sed hoc caro prohibet, scientia autem obcaecata nocturnalia opera secundum visum serpentis operatur, qui lumen non videt. Unde et ab operibus lucis quoscunque potest avertit, sicut et in Adam fecit, cum in ipso lumen vitalis scientiae disturbavit. Scientia quoque in Adam velut prophetia fuit, et haec usque ad Filium Dei hominem factum perduravit, ita quod ipse illam per se illustraret, quemadmodum sol totam terram illuminat, et quod omnia quae praedicta sunt, scilicet quae ante legem, et sub lege facta dignoscuntur, spiritualiter in se complevit, cum se totum superno Patri obtulit, ut etiam scriptum est.

Verba David ex psalmo CIII *ad hoc ipsum spectantia, et quomodo intelligenda sint.*

XIII. «Qui ponis nubem ascensum tuum, qui ambulas super pennas ventorum.» Hujus sententiae intellectus hoc modo accipiendus est: Domine Deus, tu es ille qui facis justa et recta desideria fidelium esse ascensum tuum, ita ut regnes in cordibus illorum, et qui etiam itinera tua dirigis super verba et scripta doctorum, ubi illos excellis, quia sine macula incedis, nullum delictum in te sentiens. Quapropter et nubes ascensus tui sunt, quas velut scalam tibi fecisti, cum per indumentum tuum, o Fili Dei, eas ascendisti, quod de unica et integerrima Virgine, cujus claustrum nullus unquam aperuit, nec tetigit, assumpsisti, quia velut ros in terram, ita in eam intrasti, nec de radice viri, sed de divinitate radicatus es, quemadmodum radius solis terram confovet, ut germen suum proferat. Ex ipsa quoque sicut in ipsam absque omni corruptione et dolore, quasi in somno existi, sicut etiam Eva a dormiente viro sumpta est, quam idem vir sine vulnere cum gaudio inspexit, et ita etiam unica Virgo Filium suum in sinu suo cum gaudio amplexa est. Et Eva non ex semine, sed ex carne viri creata est, quoniam Deus illam in eadem vi creavit, qua et Filium suum in Virginem misit, nec Evae virgini et matri, nec Mariae matri et virgini aliae postmodum similes inventae sunt. Hoc modo Deus forma hominis se induit, deitatemque suam cum illa obtexit, quae angelis in coelo visibilis est, quod habitaculum ejus existit. Unde etiam et homo, quem in altitudine et latitudine ac in profunditate formaverat habitaculum ejus est.

Quia Filius Dei in his quae per carnem gessit vel pertulit, universa quae et ante legem et in lege de ipso vel typicis factis significata, vel mysticis verbis praenuntiata sunt, compleverit; et quod post ascensionem suam instar duodecim

ventorum seu duodecim signorum coeli, misso Spiritu duodecim apostolos roborans, et per praedicationem eorum mundum illustrans omnia in melius convertit.

XIV. Iste Filius Dei incarnatus omnia praeterita miracula, quae eum praecesserant, in semetipso complevit, ut supra dictum est. Nam in infantia sua cum Herodes illusus est a Magis, quaerens eum perdere, casum antiqui serpentis ostendit, qui coelestia studebat perturbare. In pueritia autem sua tempus quod ab Adam usque ad Noe erat demonstravit, cum contra ignorantiam Adae magnam sapientiam in se habuit, ita ut eum nulla macula peccati tangeret, ubi etiam aestimatio diaboli, qui hominem ex toto perditum esse putabat, per hoc decepta est, cum nesciret quod Deus humana forma indutus fuisset. Omnes enim qui eum tunc videbant et audiebant admirabantur dicentes: «Talia nunquam vidimus nec audivimus qualia in hoc puero sunt,» scilicet quod in simplici et in indocta pueritia, magnae profunditatis sapientia apparet. Haec dicentes nesciebant eum radicem esse scientiae angelorum et hominum, nec illum de quo angeli et homines radicati sunt. Ipse quoque in humanitate sua erexit illud quod per Adam defecerat, videlicet revelationem justitiae, quoniam omne opus suum patri suo ascripsit, et sicut arbor de viriditate radicis grossos suos profert, ita et ipse in divinitate de qua in humanitate radicavit, universa opera sua perfecit, quia ab illa venit, et cum illa absque omni divisione est. Sed et in carne sua in melius sordida opera hominum reparavit, et doctrina sua cum inspiratione Spiritus sancti, sanctitatem eos induit, atque tali modo velut quodam diluvio dimersos et peccatis mortuos, ad vitam justitiae revocavit, quemadmodum et sub Noe praesignatum fuerat. Idem autem Filius Dei in carne

juvenis apparens, tempus a Noe usque ad Abraham cui circumcisio injuncta est in se declaravit, quoniam ipse in aquam se mittens, illamque in corpore suo sanctificans, magnas quoque virtutes faciens, ostendit, quod homines post diluvium sanctius quam ante diluvium viventes, atque incesta quae prius dilexerant repudiantes, ab injustitia oblivionis Dei cessabant, ita ut nuditas incesti operis, in confusionem duceretur. Castitas quippe in eodem Filio Dei luxuriam conculcavit, atque fune magisterii eam ligavit; ipsamque per abstinentiam peccatorum sibi servire coegit, quia ipse Filius Dei omnem justitiam per se ostendens et docens, eam per abscisionem peccatorum in humanitate sua perfecit, quemadmodum etiam circumcisio, quae in uno loco ad confusionem serpentis facta est, manifestavit. Sed cum deinde carnalia praecepta, quae per Moysen data sunt, in semetipso complesset, ligaturam vinculorum caeteraque opprobria passus, vivaque hostia in cruce pro ovibus suis factus, a saeculo declinavit, velut dies a nocte separatur, quia postquam plurima signa fecerat, et per semetipsum multa occulta miracula ostenderat, de terra ablatus est. In passione et in morte quoque sua manifestavit Babylonicam potestatem, cum filii Israel in captivitatem ducti sunt, sicut et ipse gentibus ad crucifigendum traditus est. Et tunc discipuli ejus tristes effecti sunt, sicut et praefati captivi laetitiam deponentes, organa sua in lugubres voces mutaverunt. Qui tamen a morte resurgens, discipulisque in quamplurimis argumentis apparens, reversionem praefatorum captivorum per hoc notavit. Atque ubi eosdem discipulos ire in orbem universum jussit, quatenus credentes baptizarent, et eos post ascensionem suam infusione Spiritu sancti confortavit, ne diversis tribulationibus adversariorum victi succumberent, sed ut illos

gloriosis miraculis superarent, veterem legem carnaliter finitam ipsamque in spiritualem vitam esse conversam demonstravit. Eos quoque, quantum capere potuerunt, docebat, quia eum nondum ut in divinitate sua est videre valebant, quemadmodum homo qui formam alterius inspicit, sed tamen animam ejus intueri non praevalet. Nam cum Pater eum in cor suum unde exierat, et ubi nunquam deerat retraxit, sicut homo anhelitum suum in se reducit, omnes exercitus angelorum, omniaque coelestia arcana eum Deum et hominem palam videbant. Unde et ipse discipulos suos illo igne tangebat, de quo in ventre matris suae conceptus est, fortissimamque vim super vim leonis, qui bestias non timet, sed capit, in igneis linguis illis infudit, ne homines vererentur, sed ut eos caperent. In aliam enim vitam quam prius non cognoscebant Spiritus sanctus eos mutavit, spiramineque suo eos ita suscitavit, quod se homines esse nesciebant. Atque in majore et fortiore parte ipsos visitavit, quam ullum antea seu postea visitaret, quoniam prophetae plurima per Spiritum sanctum loquebantur, multique plurima miracula post eosdem discipulos faciebant; nullus tamen eorum igneas linguas videbat. Per hoc etiam quod exterioribus oculis igneas linguas videbant, interius sic confortabantur, ut omnis timida motio periculorum eis ita in venis auferretur, quatenus in nullo periculo terrorem aut timorem haberent; quam fortitudinem divina vis ipsis in igneis linguis infixerat. Omnipotentem enim Patrem decebat, ut hunc duodenum numerum quem Filio suo conjunxerat conservaret, quatenus iidem discipuli alios docerent, quae ab eo audierant. Et sic etiam Deus firmamentum constituit, et firmitatem ipsius cum flatibus duodecim ventorum, et duodecim signis currentium mensium composuit, et ut idem firmamentum omnia officia sua cum

igne perficit, ita et isti in omnibus miraculis igne Spiritus sancti firmati sunt, quoniam doctrina eorum ut flatus ventorum in omnem terram exivit, et ut sol illuxit, atque martyria ipsorum velut cum austro ardebant. Menses enim cursum suum cum omnibus illis quae firmamentum sustentant perficiunt, et Deus cum veridicis hominibus istis omnia signa sua in catholica fide complevit, ac decimum numerum, qui homo est, quem dragma illa significat, quam sapientia invenit, per Filium suum ad coelestia reduxit. Sic Unigenitus Dei et Filius Virginis, cujus nomen est *Stella maris,* de quo omnia flumina exeunt, et ad quod iterum redeunt, quemadmodum et de eodem Unigenito Dei omnes salvationes animarum venientes, iterum in ipso manent, omnia quae praedicta sunt, quae ante eum in lege, seu ante legem fuerunt, per semetipsum perfecit. Omnia quoque in meliorem statum convertit, ita ambulans super pennas ventorum, id est in praefatis mirabilibus excellens facta patriarcharum et verba prophetarum, ad documenta scriptaque omnium doctorum, atque in humanitate sua super omnem creaturam quae homo est volans; omnemque creaturam a Patre suo in haereditatem accipiens, ut etiam discipulis suis loquebatur dicens:

Verba Christi in Evangelio de potestate a Patre sibi tradita loquentis et quomodo intelligenda sint.

XV. «Omnia tradita sunt mihi a Patre meo **(Matth. XI)**.» Hujus sententiae intellectus hoc modo accipiendus est: Ego qui Verbum et Filius Dei sum a Patre meo exivi, a quo mihi tradita sunt omnia quae ipse praedestinaverat, producens in formas, quemadmodum verba proferunt cogitationes quae in corde latent. Ad quem iterum vado Incarnationis meae dispensatione completa, opere scilicet quod mihi commisit in

eadem aeternitate qua semper ante aevum cum ipso eram inseparabiliter manens, qui me propter numerum supplendum quem constituerat misit. Et sicut in excelsis creandi potestatem, sic etiam in inferioribus mundi partibus quod creatum perierat, ab eo reparandi potestatem accepi. In vera namque Dei praescientia omnia ut futura erant aeternaliter latuerunt, quae postea per Verbum suum; scilicet Filium suum creavit; cui etiam liberandi quae creaverat, ac regendi potestatem commisit, et sic omnia Filio suo tradita sunt, qui ante aevum in deitate Patri coaeternus erat, et consubstantialis.

Quia prophetarum verba ante Incarnationem Domini obscura et ignota intelligi non poterant; sed Christus secundum ea vivens in mundo, et haec adimplens intelligibilia reddiderit, et quod per aquam baptismi et originale et actualia peccata in fide Trinitatis abluantur.

XVI. Filius namque Dei ambulabat super pennas ventorum, quoniam prophetae pennae verborum Spiritus sancti fuerunt, quia ut Spiritus sanctus eos inspiraverat, sic ipsa loquendo prophetabant. Atque in hoc exemplum eidem Filio Dei dederant, quoniam secundum quod ipsi de eo praedixerant, ita et ipse in mundo manens faciebat, hominemque humero suo ad coelos et ad paradisiaca loca ut praefatum est reportavit. Supernam autem mansionem et paradisiacum locum Deus hoc modo constituit, sicut homo qui aedificia subditis suis aedificat. Atque in haec eadem loca Filius Dei animas fidelium in praecepto Patris sui a tartareis locis ereptas secum tulit, ut homo ille facit, qui civitatem suam cum paucis hominibus primum comprehendit, quam postea magna multitudine implet. Omnipotens itaque Deus ante Incarnationem Filii sui haec omnia praesignaverat, hominique

creaturam ad operandum concesserat; sed solus homo erectus visu suo sursum ad coelum aspicit, caetera autem animalia ad terram prona et homini subdita sunt; et sic homo per rationalem spiritum inexstinguibilis est, per carnem vero cum vermibus putribilis. Et prophetia verbis infantium similis erat, quorum verba intelligi non possunt, sed postquam maturiores fuerint, tunc verba ipsorum intelliguntur, et sic ante incarnatum Dei Filium prophetia ignota fuit, nec intelligebatur, in Christo autem aperiebatur, quia ipse radix ramorum omnium bonorum existit. Radix enim primum gramen profert, et gramen germen, deinde germen ramos, rami vero flores et flores fructum, et sic etiam et radix Adam ostendit, gramen patriarchas, germen prophetas, rami sapientes, flores vero legalia praecepta, fructus autem Filium Dei incarnatum, qui per aquam fideles et credentes in remissionem peccatorum reduxit. Per aquam enim omnem blasphemiam peccatorum mundavit, quae in Adam surrexit, et quemadmodum ignis per aquam exstinguitur, ita et originale crimen ac caetera peccata in lavacro baptismi abluuntur, et quoniam Spiritus sanctus in aquam venit, hominem per circumcisionem peccatorum mundavit. Animam quoque ejus, quae per deceptionem antiqui serpentis venenosa fuit, sanctificavit, ita ut illa in communione verae fidei deinceps tabernaculum ipsius existat. Quapropter de illo qui in baptismo remissionis peccatorum non abluitur, David inspiratione mea loquitur dicens:

Verba David ex psalmo CIII, *et de his qui in baptismo per infidelitatem remissionem delictorum non percipiunt, et de his qui in eo per fidem mundantur.*

XVII. «Posuisti tenebras, et facta est nox, in ipsa pertransibunt omnes bestiae silvae.» Hujus sententiae intellectus hoc modo accipiendus est: O Deus et rector, qui omnia juste dispensas, tu posuisti recto judicio tuo tenebras poenarum ad vindictam malorum, de quibus etiam erecta est nox, quod perditio est reproborum, quia dum increduli in tenebris infidelitatis sunt, tenebras mortis incurrunt. Et sic deinde aeternaliter in perditionem ruunt, et in ipsa nocte fidei luce carente pertranseunt omnes qui feroces sunt in tyrannide, et infructuosi in incredulitate, quoniam dum infidelitatem non deponunt, et ad te Deum per gratiam baptismi non currunt, quasi nunquam fuerint, in oblivionem ibunt. Sed fidelis ille est qui, deposita tenebrositate incredulitatis, et fugata nocte aeternae damnationis, pertransit universos mores bestiales, atque infructuosas actiones, se ad vitam convertens, quam ille qui vita est attulit, diabolo quoque renuntians, et in lavacro baptismi se mundans. Filius enim Dei discipulis suis hominem in aqua regenerandum esse evangelizavit, alioquin in coelum non levaretur, nisi prius per aquam et Spiritum sanctum a peccatis mundaretur, quia cum homo seminatur ex patre in matrem missus, et ex ea generatus, in baptismo inspirationem Spiritus sancti recipit, et sic etiam particeps sanctitatis fit; infidelis autem a sanctitate projicitur, et in poenalia loca mittitur. Verba autem haec fideles devoto cordis affectu percipiant, quoniam per illum qui primus et novissimus est, ad utilitatem credentium edita sunt.

VISIO OCTAVA.

Visio brevis de tribus imaginibus, et descriptio status vel habitus earum, et de ordinibus sanctorum coram eis apparentibus.

I. Vidi etiam quasi in medio praefatae australis plagae tres imagines, duas videlicet in quodam purissimo fonte stantes, circumsepto et ornato superius rotundo et perforato lapide, velut in ipso radicatae essent, quemadmodum arbores in aqua interdum crescere videntur, alteram quidem purpureo, altera autem candido fulgore ita circumdata, ut eas perfecte intueri non possem. Tertia autem extra eumdem fontem supra praefatum lapidem illius stabat, candida veste induta, ejusque facies tanta claritate fulgebat, ut ipsa claritas faciem meam reverbaret. Et coram eis beati ordines sanctorum velut nubes apparuerunt, quod diligenter intuebantur.

Verba primae imaginis, virtutis scilicet charitatis, magnificentiam operum suorum in angelis et hominibus, et in doctrina prophetarum et apostolorum enarrantis, et excellentiam virtutum sapientiae et humilitatis summa laude extollentis.

II. Prima autem imago dicebat: Ego charitas viventis Dei claritas sum, et sapientia mecum opus suum operata est, atque humilitas quae in vivo fonte radicavit adjutrix mea exstitit, ipsique pax adhaeret. Et per claritatem quae ego sum vivens lux beatorum angelorum fulminat, quoniam sicut radius a lumine fulget, ita claritas haec beatis angelis lucet, nec esse debuit quin luceret, sicut nec lux absque fulgore est. Ego enim hominem scripsi, qui in me velut umbra radicatus fuit, quemadmodum umbra cujusque rei in aqua conspicitur. Unde

et vivus fons sum, quia omnia quae facta sunt velut umbra in me fuerunt, et secundum umbram hanc homo factus est cum igne et aqua, quemadmodum et ego ignis et aqua viva sum. Quapropter et homo in anima sua habet, ut quaeque secundum quod vult ordinet. Omne autem animal umbram habet, et quod in ipso vivit, ut umbra in eo hac et illac vadit, et cogitationes in rationali animali sunt, in brutis autem animalibus non, quoniam illa tantum vivunt et sensus habent quibus cognoscunt quid fugere, vel quid appetere debeant; sed tantum anima a Deo spirata rationalis est. Claritas quoque mea prophetas obumbravit, qui per sanctam inspirationem futura praedixerunt, ut in Deo omnia quae facere voluit antequam fierent umbra fuerunt; sed rationalitas cum sono loquitur, et sonus velut cogitatio est, et verbum quasi opus. De umbra autem hac scriptura *Scivias* processit per formam mulieris, quae velut umbra fortitudinis et sanitatis erat, quoniam vires istae in ea non operabantur. Vivens itaque fons Spiritus Dei est quem ipse in omnia opera sua dividit, quae etiam ab ipso vivunt vitalem vitam per eum habentia quemadmodum umbra omnium in aqua apparet, et nihil est quod manifeste hoc videat unde vivit; sed tantummodo illud sentit per quod movetur. Et ut aqua illud quod in ipsa est fluere facit, sic et anima vivens spiraculum est, semper in homine manens, eumque sciendo, cogitando, loquendo et operando quasi manare facit. In umbra quoque hac sapientia aequali mensura omnia metiebatur, ne aliud pondere suo aliud excederet, et ne etiam aliud ab alio in contrarium moveri posset, quoniam ipsa superat et constringit, omnem diabolicae artis malitiam, quia ante initium omnium initiorum fuit, et post finem eorum in fortissima vi sua erit, nec ullus resistere valebit. Nam nullum in auxilium suum vocavit, nec ullius eguit, quoniam prima et

novissima fuit, nec ab ullo responsum accepit quia prima et cunctarum rerum institutionem operata est. Et in se ipsa, et per se ipsam constituit omnia pie et leniter, quae etiam a nullo inimico destrui poterunt, quoniam inceptionem et finem operum suorum excellenter vidit, quae omnia pleniter composuit, ita ut etiam omnia per ipsam regantur. Ipsa quoque opus suum inspexit quod in umbra aquae vivae in rectam constitutionem ordinavit, cum etiam per hanc praedictam et indoctam muliebrem formam quasdam diversarum rerum naturales virtutes, quaedamque scripta vitae meritorum nec non et quaedam alia profunda mysteria aperuit, quae illa in vera visione videns valde debilitata est. Sed ante omnia haec sapientia verba prophetarum, verbaque aliorum sapientium, nec non et Evangeliorum in vivo fonte hauserant, aeque discipulis Filii Dei commiserat, quatenus flumina vivae aquae per illos in totum orbem diffunderentur, quibus homines velut in rete ducti ad salvationem reducerentur. Fons utique saliens viventis Dei puritas est, et in ipsa claritas ejus resplendet, in quo splendore Deus cum magno amore omnia complectitur, quorum umbra in salienti fonte apparuit, antequam Deus ea in formis suis prodire jussisset. Et in me charitate omnia resplenduerunt, splendorque meus formationem rerum ostendit, sicut umbra formam indicat, atque in humilitate quae adjutrix mea est, per jussionem Dei creatura processit, in eademque humilitate Deus ad me se reclinavit, quatenus arida folia quae ceciderant, in ea beatitudine relevaret, qua omnia quae vult facere potest, quoniam illa de terra formaverat, unde et post casum ea liberavit. Nam homo pleniter factura Dei est qui coelum respicit et terram dominando conculcat, et omnibus creaturis imperat, quia per animam altitudinem coeli aspicit.

Quapropter et per illam coelestis est, sed per visibile corpus terrenus existit. Deus itaque honinem in imis jacentem in humilitate collegit contra illum qui in confusione de coelo projectus est, quoniam cum antiquus serpens per superbiam scindere vellet angelorum concordiam, Deus ipsam forti potentia sua tenuit ne per rabiem illius laceraretur. Satan enim in altis gloriam magnam habens in se computavit se posse facere quaecunque vellet, ne ob hoc gloriam siderum perdere, sed omnia habere volebat, et ideo cum ad omnia inhiaret, perdidit totum quod habebat.

Quod quaecunque Deus operatus est in charitate, humilitate et pace perfecerit, et expositio praescriptae visionis sub imaginibus harum trium virtutum ostensae.

III. Iterumque vocem de coelo ad me dicentem audivi: Omnia quae cunque Deus operatus est, ea in charitate, in humilitate ac in pace perfecit, quatenus etiam homo charitatem diligat, humilitatemque apprehendat, pacem quoque teneat, ne cum illo in interitum vadat, qui virtutes istas in primo ortu suo subsannabat. Nam vides etiam quasi in medio praefatae australis plagae tres imagines, duas videlicet in quodam purissimo fonte stantes, circumsepto et ornato superius rotundo et perforato lapide, velut in ipso radicatae sint, quemadmodum arbores in aqua interdum crescere videntur, quae in fortitudine ardentis justitiae tres virtutes in nomine sanctae Trinitatis sunt, quarum prima est charitas, secunda humilitas, tertia pax. Charitas quidem et humilitas in purissima divinitate, de qua flumina beatitudinis fluunt existunt, quia hae duae virtutes ad liberationem et erectionem hominis, qui in imis peccatorum depressus jacebat, unicum Dei Filium per totum orbem terrae diffamatum demonstrant,

cum corpus ejus in cruce perforatum et sepultum mirabili potentia divinitatis surrexit, lapidemque fortitudinis et honoris se esse ostendit, quoniam omnia miracula quae idem Filius Dei in mundo gessit ad gloriam Patris sui reduxit. Nec eaedem virtutes a divinitate separatae sunt, sicut nec radix ab arbore secernitur, quia Deus charitas existens, in omnibus operibus et judiciis suis humilitatem tenet. Charitas enim et humilitas cum eodem Dei Filio ad terras descendentes, eum ad coelos redeuntem reduxerunt. Altera quidem purpureo, altera autem candido fulgore ita circumdata, ut eas perfecte intueri non possis, quod designat charitatem in coelesti amore velut purpuram ardere, humilitatem vero terrenas sordes in candore rectitudinis de se excutere. Quod quamvis mortali homini difficile sit per omnia imitari quandiu vivit in carne, Deum tamen super omnia diligere, et se in omnibus humiliare propter mercedem aeternorum non negligat. Quod autem tertia imago extra eumdem fontem supra praefatum lapidem illius stat, hoc est quod pax quae in coelestibus manet etiam terrena negotia, quae extra coelestia sunt defendit, quia ipsam Filius Dei verus angularis lapis existens attulit, cum totum mundum nativitate sua illuminavit, et cum ipsum angeli in laudabili carmine suo Deum et hominem cognoverunt. Ejusque facies tanta claritate fulget, ut ipsa claritas faciem suam reverberet, quoniam pax, quae per Filium Dei surrexit, non ita ut in supernis est, in terrenis teneri potest, quia cum coelestia in stabilitate unanimitatis semper sint, terrena in titubatione hac et illac projecta multotiens immutantur. Sed tamen homo, qui opus Dei est, ipsum laudabit, quoniam anima hominis in laude erit, ut angelus est, quia dum homo in saeculo vivit, terram colit quomodo vult et quomodo desiderat, Deumque ostendit, quoniam secundum

illum signatus est. Et coram eis beati ordines sanctorum velut in nube apparent, quos diligenter intuentur, quia per charitatem et humilitatem ad gloriam supernae celsitudinis pervenitur, cum mentes fidelium quasi nubes de virtute in virtutem fluunt, ubi etiam illos charitas et humilitas diligenti examinatione et tuitione considerantes, ad desideria supernorum strenue et leniter accendunt. Nam charitas ornatrix operum Dei est, quemadmodum annulus per nobilem lapidem ornatur; humilitas autem in humanitate Filii Dei aperte se manifestavit, qui de integra stella maris surrexit. Et ipse casum primi hominis non extimuit, nec expulsio primi hominis eum exterruit, quoniam nullum peccatum ipsum tetigit, quia totus in divinitate radicatus fuit, sed quidam qui eum videbant et cum eo ibant exaruerunt, et velut arida folia ceciderunt. Ipse tamen in locum eorum alios germinare fecit, nec ullius hominis consilium habuit, quomodo inimicos suos superaret, qui ab eo voluntate propria ceciderant. Sed et otiosus non erat sicut primus homo in casu suo a bonis operibus vacabat, quoniam in gloriosiorem vitam, quam prius positus fuisset, hominem renovabat, nec in sedem superbiae se reclinavit, quemadmodum diabolus qui hominem cum pestilentia inobedientiae decepit, timoremque non habuit, quomodo hominem illi auferret, quia caput ejus valida fortitudine conterendum praescivit. Praedictis quoque virtutibus Ecclesia exornata et dotata in cubiculum regis ducebatur, ut scriptum est:

Verba David ex psalmo XLIV *Ecclesiam vario virtutum cultu decoratam commendantia.*

IV. «Astitit regina a dextris tuis in vestitu deaurato circumdata varietate.» Hujus sententiae intellectus hoc modo accipiendus

est: O Fili Patris, in desponsatione catholicae fidei astitit Ecclesia prosperitati supernorum desideriorum dotata humanitate tua, quae rubore sanguinis tui perfusa est, circumamicta quoque multiplicibus virtutibus, quas de domo patris tui tulit, cum in amplexus dilectionis tuae se posuit. Ista quippe desponsatio per voluntatem omnipotentis Dei processit, qui illam cum fulgenti opere perfecit, ubi a summo usque ad imum hominem collegit, quem indumento justitiae decoravit, cum Filius Dei pro redemptione hominis in carne pati voluit. Homo enim opus dextrae Dei est, per quem ipse vestitus et vocatus ad regales nuptias est, quas humilitas fecit, cum Deus altissimus in ima terrae respexit, et ecclesiam de communi populo collegit, quatenus ille qui ceciderat per poenitentiam resurgeret, seque in sanctis moribus renovaret varietate virtutum quasi viriditate florum adornatus. Superbia autem semper corrupta est, quia unamquamque rem comprimit, dividit et abstrahit; humilitas vero nulli quidquam rapit seu abstrahit, sed omnia in charitate retinet, et in ipsa Deus ad terras se reclinavit, atque omnes virtutes per ipsam collegit. Virtutes namque ad Filium Dei tendunt, sicut virgo virum repudiando Christum sponsum suum vocat, ipsaeque humilitati adjunctae sunt, cum eas ad nuptias Regis perducit. Verba haec fideles devoto cordis affectu percipiant, quoniam per illum qui primus et novissimus est ad utilitatem credentium edita sunt.

VISIO NONA.

Visio de duabus imaginibus mirabili claritate fulgentibus, et descriptio habitus earum; et de tenebris totam occidentalem aedificii plagam occupantibus et de igne cum sulphure et aliis tenebris usque ad medium septentrionalis plagae se incurvante.

I. Deinde prope septentrionalem angulum qui versus orientem respiciebat vidi imaginem cujus facies et pedes tanto fulgore radiabant, ut idem fulgor visum meum reverberaret. Vestem autem quasi ex albo serico induerat, et viridis coloris desuper tunicam habebat, quae diversis margaritis ubique ornata apparebat, atque velut in auribus, inaures, in pectore monilia, in brachiis vero armillas portabat, quae omnia velut ex purissimo auro erant, pretiosis lapidibus ornata. Sed quasi in medio ejusdem septentrionalis plagae vidi aliam imaginem erectam stantem, formamque mirabilem habentem, in cujus summitate ubi locus capitis ejus esse debebat, tanta claritas fulgoris radiabat, ut idem fulgor visum meum repercuteret. In medio autem ventris ipsius caput hominis capillos canos, barbamque habens apparebat, et pedes ejus similitudinem pedum leonis imitabantur. Sed et sex alas habebat, quarum duae ab humeris sursum ascendentes, et se recurvantes ad invicem se conjungebant, praedictamque claritatem tegebant; duabus autem a praefatis humeris usque ad verticem supradicti capitis deorsum se extendentibus; duabus vero a lumbis ejusdem imaginis usque ad talum pedum ipsius descendentibus, et se aliquantulum quasi ad volandum expandentibus, reliquo corpore velut piscium et non volatilium pennulis per totum velato. Et in duabus alis quae se ad verticem praefati capitis extendebant, quinque specula apparebant, quorum unum in summitate dextrae alae erat, in

quo scriptum videbatur, *Via et veritas,* et unum in medio ejus in se scriptum habens: *Ego ostium omnium arcanorum Dei sum,* unumque in fine ipsius in quo scriptum continebatur: *Ostensio omnium bonorum existo,* atque in summitate sinistrae alae unum erat in se scriptum continens: *Speculum sum in quo intentio electorum consideratur,* et unum in fine ejusdem alae scriptum habens: *Nuntia nobis si tu es ipse qui regnaturus es in populo Israel.* Et imago haec dorsum ad aquilonum verterat. Per totam autem occidentalem plagam velut teterrimas tenebras fumigantes aspiciebam, sed prope angulum eidem plagae qui versus septentrionem erat, nigerrimus ignis cum sulphure et densissimis tenebris ebulliens fere usque ad medietatem septentrionalis partis se recurvando extendebat. Audivique vocem de coelo mihi dicentem.

Quia prima duarum imaginum sapientiam insinuet, et multifaria pulchritudino habitus ejus universa creaturae genera quam Deus in diversis rerum naturis et speciebus condidit significet.

II. Omnipotens Deus, qui per sapientiam omnia condidit, mirifica opera sua diversis significationibus aperit, atque in donis suis mirabilis existens, ea unicuique creaturae secundum quod vult dividit. Hominem quoque ad beatitudinem supernorum reducere volens, ei in mirabilibus figuris haec quae in coelestibus, et quae in terrestribus, et quae in infernalibus mansionibus sunt, prout vult congrue demonstrat. Unde prope septentrionalem angulum, qui versus orientem respicit, vides imaginem cujus facies et pedes tanto fulgore radiant, ut idem fulgor visum tuum reverberet, quoniam ubi stultitia finitur et justitia oritur, sapientia verae

beatitudis manifestatur, cujus initium et finis humanum intellectum superant, quia eadem luce praescientiae qua principium operis sui inspexit, eadem et finem ejus praevidit. Vestem autem quasi ex albo serico induit, quoniam hominem in candore et suavitate dilectionis amplectens, etiam Filium Dei in decore virginitatis incarnatum ostendit et quomodo hoc fieret homini ignotum est, sed sola divinitas hoc novit. Et viridis coloris desuper tunicam habet, quae diversis margaritis ubique ornata apparet, quia etiam exteriores creaturas, scilicet in aere volantes, et in terra ambulantes, seu reptantes, ac in aquis natantes, quorum spiritus cum carne deficiunt, sapientia non abjicit, sed eas vegetat et retinet, quoniam servitium homini impendunt, et ab eis pascitur, et etiam ipse velut ornatus in margaritis ejusdem sapientiae existunt, cum naturam suam non excedunt ut homine multoties rectam sibi institutam viam transgrediente. Atque velut in auribus inaures, in pectore monilia, in brachiis vero armillas portat, quae omnia velut ex purissimo auro sunt, pretiosis lapidibus ornata, quoniam omnes creaturae illi obediunt, praeceptorumque ipsius recordantur. Unde etiam opera ejus comprehensione plenitudinis ita muniuntur, ut nulla creatura ita imperfecta sit, quod ei quidquam in natura sua desit, quin plenitudinem totius perfectionis et utilitatis in se habeat; et sic omnia quae per sapientiam processerunt in illa quemadmodum purissimus et elegantissimus decor sunt, splendidissimo quoque fulgore essentiae suae lucentia. Homo etiam complens praecepta mandatorum Dei, vestis candida et suavis sapientiae est, virideque indumentum per bonam intentationem et viriditatem operum multimodis virtutibus ornatorum, auriumque illius decor, cum se ab auditu malarum susurrationum, avertit, pectoris ejus munitio, cum illicita

desideria negligit, brachiorum quoque ipsius honor fortitudinis est, cum a peccato defendit, quia omnia haec ex puritate fidei oriuntur, profundissimis donis sanctis Spiritus, justisimisque scripturis doctorum decorata, ubi fidelis homo bonis operibus illa perfecit.

Quod altera imaginum omnipotentem Deum designet, et quid claritas in loco capitis, quid hominis caput in medio ventris ejus apparens, quid etiam pedes ejus similitudinem pedum leonis habentes exprimant.

III. Sed quasi in medio ejusdem septentrionalis plagae vides aliam imaginem, erectam stantem, formamque mirabilem habentem, quae contra fortitudinem injustamque aestimationem antiqui serpentis, omnipotentem Deum designat, in majestate sua invincibilem et in virtutibus suis mirabilem, quoniam profunditatem mysteriorum ejus nullus ad finem perducere potest. In cujus summitate, ubi locus capitis ejus esse deberet, tanta claritas fulgoris radiat, ut idem fulgor visum tuum repercutiat, quia excellentiam divinitatis, quae omnia illuminat, nullus dum mortali corpore gravatur videre potest, cum nec angeli aspectui ejus semper assistentes ipsum ad finem perducere valeant, eum inspicere assidue desiderantes, quoniam Deus claritas illa est, quae nec esse incoepit nec finietur. In medio autem ventris ipsius caput hominis capillos canos barbamque habens apparet, significans quod in perfectione operum Dei antiquum consilium ad salvationem hominis fuit, magnam dignitatem rectitudinis in se ostendens, quam nemo dinumerare nec comprehendere potest, quemadmodum initium et finis rotae quae aequalem circulum habet, ab homine discerni non praevalet. Nullus enim homo illud finire potest, quod angeli comprehendere

nequeunt, quia aeternitas ante ipsos aequaliter volendo et perficiendo fuit, nec illius rei eguit quoniam semper plena fuit. Unde et idem caput formam humani capitis habet, quia Deus hominem ad imaginem et similitudinem suam fecit, et potestatem operandi illi dedit quatenus quod bonum est operaretur, Creatoremque suum laudaret, nec illius oblivisceretur. Deo etenim nullus similis est, nec esse potest; sed qui illi assimilari voluit deletus est, quia hoc esse non debuit. Cum autem Deus virtutem suam potenter ostendere voluit, in alvum Virginis respexit, et sicut in die septimo ab omni opere suo requievit, hominemque deinde operari instituit, ita et Filium suum in utero Virginis requiescere fecit cui et omne opus suum commisit. Nam Spiritus sanctus leni calore suo carnem Virginis absque omni incendio motus carnalis viri tetigit, quemadmodum ros super gramen leniter cadit, ita ut flos scilicet Filius Dei in carne ejusdem Virginis formam hominis assumeret, qui etiam multa tolerantia propter hominem crimina ejus sustinuit. Nam in circumcisione sua per baptismum hominem purgandum designavit, et in passione ac in morte sua illum de criminalibus peccatis redimendum, ac in ascensione sua ipsum coelesti regno associandum demonstravit, atque his modis numerum beatorum usque ad tremendum tempus judicii complebit. Et pedes praedictae imaginis similitudinem pedum leonis imitantur designantes quod Deus divinitatem suam hominibus quandiu mortales sunt abscondit, quibus tamen in legalibus praeceptis, et in aliis creaturis plurima bona ostendit. Quae tandem omnia per Filium suum velut cum pedibus leonum ad se trahet, et examinabit, ita ut tota terra concutiatur, et firmamentum evertatur, et mortalis homo sic finem habens, rationem de operibus suis reddat, ubi et Filium Dei immortalem videbit.

Quomodo sex alis eadem imago circumamicta apparuerit, et quid figurent eaedem alae.

IV. Sed et sex alas habet, quae sex dierum opera sunt, in quibus homo Deum invocando laudat, et seipsum adjutorio Dei procurat; quarum duae ab humeris sursum ascendentes, et se recurvantes ad invicem se conjungunt, praedictamque claritatem tegunt, quae dilectionem Dei et proximi ostendentes, et se per fortitudinem bonorum operum sursum erigentes, rigore deposito, necessitati proximorum condescendunt. Mysteria etiam arcanorum Dei comprehendunt, quoniam et eaedem alae etiam coelestem militiam supernorum spirituum manifestant, quos Deus ad vultum suum posuit, eos specula miraculorum suorum constituens, cum vultum ipsius inspiciunt, quem tamen nulla celebritate laudis, nec ullo termino ad finem perducere valent. Duabus autem alis a praefatis humeris usque ad verticem supradicti capitis deorsum se extendentibus, vetus et novum testamentum significatur, quae fortitudinem praeceptorum Dei portant, et se ad antiquum consilium declinando extendunt, cum in veteri testamento prophetae Filium Dei praedixerunt, quem in novo filii Ecclesiae per devotionem fidei susceperunt. Ipse etiam potestatem Dei declarat, quae possibilitatem creandi et faciendi qui vult habet, quemadmodum et avis expansis alis suis in altitudinem, in latitudinem et in profunditatem volat, quoniam et Deus omnia coelestia secreta in recto itinere constituit, ita ut eorum splendor nunquam cesset, et in veritate ipsius nunquam finem habeant, sicut nec veritas umbram falsitatis habet. Alis vero duabus a lumbis ejusdem imaginis usque ad talum pedum ipsius descendentibus, et se aliquantulum quasi ad volandum

expandentibus, praesens saeculum et futurum ostenditur, ubi in praesenti generatio praeterit et alia succedit, et ubi in futuro stabilitas indeficientis vitae adveniet, cum circa finem mundi idipsum manifestabitur, terroribus et prodigiis quamplurimis eumdem finem velut volando praecurrentibus. Et lumbis ingluvies gutturis diabolici gustum peccatorum et carnalium desideriorum immittit, ubi cibi descendunt et emittuntur, et ubi carnis concupiscentia in peccatis crescit; sed divina protectio eos defendit, et castitatem cum erectione bonorum operum ipsis tribuit. Nam Deus incestos actus qui per motum linguae serpentis in primis hominibus surrexerunt, postea per hominem unum constrinxit, qui potentibus alis virgineae naturae, officium luxuriae in mentibus hominum contra carnis jura contrivit.

Quid significet quod haec eadem imago toto corpore pennulis piscium et non pennis volucrum velata videtur; et quod Dei Filius, diabolo nesciente, mundum per carnem intraverit, et ad quid Pater illum tantas passiones sustinere voluerit.

V. Unde et reliquo corpore velut piscium et non volatilium pennulis per totum velato designatur quod sicut forma piscium formae volatilium dissimilis existit, et ut occultum est quomodo pisces nascantur, et qualiter crescant et aquae in quibus vivunt festinum cursum habent, et pisces etiam cum ipsis festinanter fluunt, ita quoque et Filius Dei totus in sanctitate natus est, et in aliena natura, scilicet ab aliis hominibus separatus, in justitia totus sanctus fuit, in qua et hominem expansis alis omnium bonorum operum in coelum reportavit, sicut et in antiqua lege per signa sacrificiorum multoties praesignatum fuerat, et ut per ipsum in virginea natura deinde completum est. Mox enim ut Adam noxiale

pomum comedit, gustum in peccatis concepit, ita ut peccare posset. Quapropter et paradisiaca gloria ab ipso recessit, et in exsilium missus est. Statim quoque diabolus luxuriam adversus Deum protulit, et nativitatem hominum cum impudica confusione evertit, atque in dolo suo cogitabat, quod homo qui in tantis sordidus esset, regnum coelorum intrare non posset quoniam fornicationis non esset populus Dei, nec ipse Deus eorum. In spurcitiis namque motus carnis diabolus valde gaudebat, et intra se dicebat: «Ego hominem de glorioso loco suo dejeci, eumque in maximas sordes misi, et ideo nulla pars Deo in illo est, quia ipse totus mundus nullam sordiditatem vult nec recipit. Quapropter et homo in loco meo remanebit.» Sed Deus antiquum serpentem celavit quomodo hominem liberare vellet, et spurcitias quae per dolum illius ebullierant, per Filium suum abluit, et vulnera quae homini luxuria inflixerat per illum delevit. Istud Deus in medio potentiae suae, in qua ante omnia initia fuit, et in medio noctis infernalis putei fecit, sicut et in medio noctis per angelum percutientem signaverat, in medio videlicet potentiae suae quoniam potens erat facere quaecunque voluit; atque in medio noctis, cum antiquus inimicus superba opinione putabat quod homines cepisset sicut vellet, et ita tantam multitudinem hominum possedisset, quasi eos in medio cordis sui haberet: tunc Filius Dei, ut praefatum est, diabolo nesciente, occulte venit, atque humanitate sua hamum illius quo homines capiebat confregit, quem etiam devictis hostibus suis pro signo triumphi in vexillum crucis suspendit, et Patri suo cum omni militia coelestis exercitus ostendit. Unde et idem exercitus canticum novae laudis elevabat, gaudens quod tam magna multitudo beatarum animarum a tam truculenta

captivitate liberata esset, quia praedictus Dei Filius eas in locum beatitudinis collocaverat.

Et quare omnipotens Deus unicum Filium suum qui nullum debitum in peccatis habuit, tantas passiones pati permisit? Idcirco videlicet, ne antiquus deceptor ullam occasionem adversus Deum haberet, quia homo illi libenter consenserat, et quoniam praecepta illius per omnia secutus fuerat. Si enim homo peccator pro aliis hominibus occideretur, malignus spiritus diceret quod ille nullum liberare posset, quoniam de propriis peccatis arguendus esset, in quibus ei consensisset, quapropter et nullam possibilitatem haberet, ut et sibi et aliis funem captivitatis abstraheret. Unde vivens Deus Filium suum dedit, cujus forma similis formae Adae fuit, quatenus per indumentum humanitatis suae hominem redimeret.

De quinque speculis in diversis locis duarum mediarum alarum ejusdem imaginis apparentibus, quid designent, et quomodo scriptura quae in eis ostensa est intelligenda sit.

VI. Et in duabus alis quae se ad verticem praefati capitis extendunt, quinque specula apparent, quia in Veteri et Novo Testamento, quae ad dignitatem antiqui consilii respiciunt, quinque luminaria diversorum temporum ostenduntur; primum videlicet in Abel, secundum in Noe, tertium in Abraham, quartum in Moyse, quintum in Filio Dei, quae omnia hominibus ad viam veritatis lucent; cum etiam ipse Filius Dei clausuram coelestium gaudiorum per passionem suam aperuit. Quorum unum in summitate dextrae alae est, in quo scriptum videtur: *Via et veritas;* quod alta mysteria miraculorum Dei designat, quae nullus hominum per scientiam suam plenarie comprehendere valet, nisi quantum

in circulo fidei capit, sicut nec umbra in speculo quidquam plus operatur quam ei per formam demonstratur, et quae ad salutem populorum viam justitiae ac veritatem rectitudinis ostendunt, quatenus homo Deum timens, ad coelestia perveniat; velut etiam opera et finis Abel declarant. Et unum in medio ejus in se scriptum habet: *Ego ostium omnium arcanorum Dei sum;* quoniam in perfectione salutaris defensionis manifestatio secretorum Dei declaratur, ostendens quod omnipotens Deus in latitudinem totius creaturae miraculis suis se expandit; sicut etiam a primo homine usque ad novissimum multiplicia signa miraculorum perficit, videlicet prophetando, nuntiando, et faciendo, nec in his cessabit, donec omnia quae facturus est compleat, quemadmodum nec in prima creatione creaturae requievit, antequam ex toto eam compleret, sicut et in Noe variis signis praefiguravit. Unumque est in fine ipsius, in quo scriptum continetur: *Ostensio omnium bonorum existo,* quia in fine isto finis diabolicae irrisionis est praemonstratus, atque ortus cunctorum bonorum praefiguratus, designans etiam quod Filius Dei formam hominis de simplici virgine esset assumpturus, et omnia bona per se completurus. Quod et liber vitae denuntiat, qui nunquam delebitur, in quo etiam coelestis Jerusalem cum omnibus virtutibus suis descripta est, quas nullus enarrare valet; sicut nec mirabilia Dei quispiam ad finem perducit, quae etiam omnia Abraham in circumcisione quam praecepto Dei complevit, fideliter praemonstravit. Atque in summitate sinistrae alae unum est in se scriptum continens: *Speculum sum, in quo intentio electorum consideratur,* quoniam in initio justitiae cum superna defensio per virtutem electorum suorum iniquitatem opprimeret, tam simplex et pura devotio illorum apparuit, ut diabolicis artibus

resisterent, et se vivum holocaustum Deo offerrent. Quapropter et Satan retrorsum projectus, Deum tam fortem super inimicos suos cognovit, ut etiam in profundo inferni exterritus, eum per omnia contremisceret. Unde et multi, qui in parte aquilonis per montiferum pomum dormiebant, in speculo timoris Dei per poenitentiam evigilaverunt, scilicet homicidae, adulteri, raptores, mendaces ac alii quique peccatores Deum exorantes, quatenus eos ab antiquo hoste liberaret. In poenitentia namque istorum Deus valde laudatur, quoniam omnes ordines poenitentium et fidelium hominum Deum in potestate sua magnum cognoscunt, qui eos sic liberat, et peccata eorum delet. Quapropter et in eis valde delectatur, qui cum velut nox in peccatis mortales fuissent, quasi purum diem per poenitentiam illos fecit. Unde et multo plus eum diligunt, a diabolo sic erepti, quam si ereptione per poenitentiam non indiguissent, nec deinceps ab amore ejus torpescent. Itaque timor Dei omnibus tam electis simplicibus et innocentibus quam peccatoribus necessarius est, quoniam eos oportet timorem Dei prius habere quam amorem ejus gustent, et ideo etiam in praefato speculo intentiones ipsorum velut scriptura apparent, quas Deus semper inspicit. Et unum in fine ejusdem alae scriptum habens: *Nuntia nobis si tu es ipse qui regnaturus es in populo Israel,* quia ubi Vetus Testamentum finitum est, et novum incoepit, Unigenitus meus apparuit, qui Satan in inferiorem puteum inferni velut lapidem submisit, ita quod in nullo ventoso flatu voluntatis suae spirare poterit, ut prius fecit, in quo facto idem Filius meus electis suis aeterna praemia demonstravit, quemadmodum ad Moysen locutus sum dicens:

Verba Dei in Exodo loquentis ad Moysen, «Ostendam tibi omne bonum,» et quomodo de Incarnationis Dominicae mysterio accipienda sint.

VII. «Ostendam omne bonum tibi, et vocabor in nomine Domini coram te, et miserebor cui voluero, et clemens ero in quem mihi placuerit.» Rursumque ait: «Non poteris videre faciem meam, non enim videbit me homo et vivet.» Et iterum: «Ecce, inquit, est locus apud me, stabis super petram. Cumque transibit gloria mea ponam te in foramine petrae, et protegam te dextera mea donec transeam, tollamque manum meam, et videbis posteriora mea **(Exod. XXXIII)**.» Hujus sententiae intellectus hoc modo accipiendus est: Ego qui Dominus cunctorum sum, quoniam per memetipsum sum, tibi qui puro corde me colis, aeternae vitae beatitudinem quae omne bonum est ostendam. Vocaborque Dominus coram te, qui creator omnium creaturarum sum, cum tu Israel tunicam Filii mei videris, quam Adae promisi, quando eum nomine suo vocavi, et quando tenebrosam vestem illi dedi, quia tenebrosus erat. Ob hoc etiam nullus hominum peccatis hominum gravatus vultum meum videre potest, quandiu mortalis existit, quoniam per suggestionem diaboli de nigredine aquilonis niger est, et sicut quaeque lucida ab aquilone aversa sunt, sic claritas verae lucis ab Adam secessit, cum per consilium antiqui serpentis ad aquilonem respexit. Proinde quia mortalium nemo gloriam meam perfecte intueri potuit, per prophetas meos loquendo miracula mea ostendi, qui in umbra loquebantur, quae de luce formabatur, quae etiam obscurior luce sua erat, sicut omnis umbra obscurior substantia sua est de qua procedit. Sol quoque et luna atque omnia sidera homini obnubilata erant, ita ut nudam claritatem illorum videre non

posset; atque omnia ventorum spiramina illi ad videndum obtecta erant, et ideo quasi in umbra dicebatur, ut praedictum est: «Nuntia nobis si tu es ipse qui regnaturus es in populo Israel.» Nam Spiritus sanctus in populo suo prophetando protulit, quod per primam vocationem qua Adam vocatus est praefiguratum erat, quod liberator hominum venturus esset. Tunc Filius Dei humanitate indutus venit, cujus claritatem divinitatis homines videre non poterant, cum eum quasi alium hominem inspicerent; sed tamen ipse in alia via quam homines viverent, scilicet sine gustu peccati, eis se ostendebat, sic autem ut comederet, biberet, dormiret et se vestiret, nullam maculam delictorum habens. Judaei vero aliique multi ipsum videntes, Filium Dei esse dubitabant, atque in hoc scientiam suam obnubilabant, nec mirabilia ipsius in fide capiebant; sed in duritatem saxorum conversi sunt, quemadmodum coluber in caverna petrae latet. Sed tamen ipse dextra sua quamplurimos Judaeorum et paganorum cum innumerabili exercitu salvandorum obtinebit, donec omnia mirabilia ipsius pertranseant, et tunc manum magni operis sui levabit, omnibusque amicis suis posteriora sua demonstrabit, quatenus omnes cognoscant qualiter cum diabolo dimicaverit. Et tunc, o Israel, in illo fiducialiter confides, cujus miracula, ut Adam claritatem aeternae vitae fugisti in ipsum non credendo; ipseque tunc tibi erit sub lingua tua, ut favus mellis; et ut cibus lactis in ostensione operum suorum, quae ad te colliges, et brachio tuo apprehendes querula voce dicendo: «Ach, ach, quandiu decepti sumus!» et sic adimplebitur quod me inspirante scriptum est:

Item verba David ex psalmo XCII, *ubi loquitur: «Mirabiles elationes maris, mirabilis in altis Dominus», et quomodo intelligi debeat.*

VIII. «Mirabiles elationes maris, mirabilis in altis Dominus.» Hujus sententiae intellectus hoc modo accipiendus est. Deus, qui via et veritas est, sub arcanis rectae constitutionis suae omnia ornamenta firmamenti cum mirabilibus elationibus maris posuit et cum mirabili elatione maris ornamenta firmamenti perfudit, eaque in aliqua parte secundum coelestia arcana in similitudine speculi posuit; sed sicut umbra in speculo nihil absque forma sua potest, sic nec ornamenta firmamenti quidquam per se nisi per superna secreta operari praevalent. Ornamenta quippe firmamenti de supremis arcanis resplendent, quemadmodum fulgor ab igne procedit, quia ignis materia fulguris est, et fulgur pertransit, ignis autem permanet; ita et ornamenta firmamenti pertranseunt, coelestis autem harmonia manendo perdurat Quapropter et mirabilis in altis coelorum Dominus est, quoniam nulla transitoria res perfecte potest ea respicere, quae nunquam transibunt, quia illa in deficiente perfectione sunt. Sed Deus in ornamentis et in signis firmamenti hominibus coelestia demonstravit, quatenus in speculo fidei miracula sua per haec cognoscant; et si praedicta ornamenta videre non valerent, scientia eorum caeca esset; sicut etiam aquilo omni luce privatus, post ruinam diaboli nunquam claruit, qui quoniam honorem Altissimi subsannavit, ideo et ipse nullum lumen retinuit. Mirabiles quoque elationes maris sunt, cum homines qui in instabilitate hac et illac inundant, Spiritu sancto accensi a terrenis ad coelestia se elevant; et sic etiam mirabilis in altis virtutibus Dominus, cum illo ad quaeque bona ita confortat, ut sordibus

vitiorum deinceps se subdere recusent. Unde etiam Scriptura habet:

Item verba ejusdem ex eodem psalmo ubi dicit: «Etenim firmavit orbem terrae qui non commovebitur.»

IX. «Etenim firmavit orbem terrae qui non commovebitur.» Hujus sententiae intellectus hoc modo accipiendus est: Deus cum pleno opere replevit orbem terrae, et ideo non commovebitur, quoniam si creaturis repletus non esset, quadam inanitate concussus moveretur. Omnis enim creatura locum suum qui ipsam ministrando portat replet; sed Deus miracula sua in homine operatur, orbemque terrae illi ad necessitatem corporis sui commisit. Ipse etiam firmavit Ecclesiam toto orbe terrarum diffusam, quae nulla tempestate adversariorum conteretur, quamvis plurimis tribulationibus multoties fatigetur. Nam miracula sua Deus in illa assidue perficit, nec in hoc cessabit, quousque numerus electorum suorum cum coelesti harmonia compleatur. Vultus autem Divinitatis super harmoniam istam est, nec ipsa ullo fine terminari poterit, nec quidquam per se sed per ostensionem vultus Divinitatis facere valet, sicut nec umbra in speculo apparens aliquid per se facit, sed per formam suam de qua procedit. Et coeli dicuntur qui Deum inspiciunt, coelique qui eum prophetant, coelum quoque fuit, quod Filius Dei in humanitate se ostendebat. Coeli autem illi nominantur qui de splendore vultus Dei quemadmodum scintillae ab igne resplendent, et in quibus Deus omnes inimicos suos superavit. Sed cum Deus coelum et terram creavit, in medio eorum hominem posuit, quatenus eis dominando imperaret, et hoc medium secundum medium illud est, quo Filius Dei in medio corde Patris est, quia ut consilium a corde hominis, ita et Filius

a Patre Deo exivit. Nam cor consilium habet, et consilium in corde est, et unum sunt, nec ulla divisio ibi esse potest.

Quia in eo quod praescripta imago dorsum ad aquilonem verterat hoc designetur quod Deus consilium Incarnationis Filii sui et redemptionis humanae a diabolo et omnibus spiritibus malignis absconderit.

X. Et imago haec dorsum ad aquilonem verterat, quoniam omnipotens Deus cunctos aquilonis amicos celavit, quod cum Filio suo facere voluit, et sicut illos retrorsum dejecit, ne ullum lumen viderent, ita in nulla scientia opus Filii Dei videbant, et quoniam haec omnia Deus per antiquum consilium ordinaverat, idcirco illis abscondita erant. Per vim enim zeli Dei diabolus in abyssum dimersus est, omneque lumen illi ablatum est, ita ut jam nullum fulgorem beatitudinis videat, quia omnino excaecatus est, quoniam similitudinem illius qui de nullo, sed qui per semetipsum est habere voluit, et licet inutili timore judicia Dei nunc sentit et eis respondet, illa scilicet quae ad ipsum pertinent puniendo. Nam in timore judiciorum Dei novit, quod Deo nequaquam resistere potest; sed tamen ramos operis illius abscindit, sicut in primis hominibus fecit, illos videlicet seducendo qui ei ex toto corde consentiunt. Propter quod etiam in perditionem vadunt, qua idem hostis semper rugit ut animas devoret, nec ab hoc furore ullo taedio cessat. Deus autem in magnis praeconiis et multis signis occultam divinitatem suam hominibus ostendit, atque per sapientiam in creaturis multa eis demonstravit, in quibus secreta divinitatis ipsius cognoscant, quemadmodum homo multas formas per scientiam suam coloribus depingit. Sed et sicut antiquus serpens in casu suo Deo resistere non potuit, sic etiam nec contradicere valuit, quin Deus supernum chorum in

majore laude per Filium suum cum animabus justorum restitueret, de quo illi ceciderunt, qui opus ejusdem Filii Dei ante novissimum diem pleniter scire non poterunt, et qui tunc de coelesti exercitu magnam confusionem sustinebant, quia locus eorum in majore benedictione replebitur, quam ante fuisset. Filius enim Dei, ut praedictum est, in aliena via prae aliis formosus processit, proles virgineae naturae existens, quoniam prima virgo per serpentinum consilium corrupta est; Virgo autem Maria tota sancta fuit, quae de Spiritu sancto Filium concepit, et virgo peperit virgoque permansit. Haec nativitas per antiquum consilium praedestinata erat, et tota spiritalis in divinitate occultata latebat, nec in scientiam hominum volavit, eo quod non multiplex, sed unica in divinitate esset, ubi idem Dei Filius ante antiquitatem dierum ex Patre natus exstitit, quoniam Pater eum hominem fieri in voluntate sua semper habuit. Qui in aliena natura humanitatis veniens, sinistram partem Leviatan evertit, cum mille vitia peccatorum de gutture illius per opera castitatis abstraxit, quia abstinentia et contritio peccatorum alae castitatis sunt, in quibus virgines et poenitentes propter dimissa peccata carnalium desideriorum ad desponsationem Agni volant, quoniam et Filius Dei, Virginis Filius, virginitate coronatus, poenitentes ad ipsum currentes suscepit. Ab initio enim indumenti humanitatis suae omnia spiritualia in homine operabatur, quae etiam usque ad novissimum diem perficiet, et haec in medio potentiae suae sunt, non per numerum dierum, sed per vim operis sui, ac ea in recta statera habet, ita ut per nullam illusionem superari possit. Nam in humanitate sua super pennas ventorum volavit, et sicut aquila in solem, sic ipse in faciem Patris aspexit, quia sicut Abraham circumcisionem carnis acceperat, per quam spiritalis vita,

quam aqua significat, intelligitur, ut pisces in aqua vivunt, ita etiam anima hominis per baptismum circumciditur, atque in aqua spiritaliter ad vitam regeneratur, in qua in aeternum in sede beatitudinis vivet, quemadmodum etiam de sede majestatis Dei dicitur.

Verba David ex psalmo CI, *ubi scriptum est: «Dominus in coelo paravit sedem suam,» et quo sensu accipienda sint, et brevis recapitulatio de incarnatione Domini.*

XI. «Dominus in coelo paravit sedem suam, et regnum ipsius omnibus dominabitur.» Hujus sententiae intellectus hoc modo accipiendus est: Filius Dei, qui Dominus hominum, Dominus angelorum Dominusque omnium virtutum est, in coelo beatitudinis paravit sedem suam, quemadmodum cogitatio hominis instrumentum operis sui secundum desiderium ipsius operatur; et ut omne opus secundum voluntatem ejus perficit, nec in illa re idem Filius a Patre suo recessit ut Adam fecit, qui in lacum mortis cecidit. Unde etiam regnum ipsius omnibus, videlicet in coelo et in terra, dominabitur, ubi inimicos suos ut scabellum pedum suorum conculcabit, quia caro ipsius per gustum peccati in terra nunquam tacta est, ac ideo etiam nullus dolor eum evicit; sed per duram et asperam passionem omnia terrena superavit. Quem autem deceret liberare hominem, nisi igneum Filium Dei, qui de coelo ad terras descendit, et de ipsis ad coelos ascendit, et qui rore divinitatis sicut guttam mellis supernam gratiam super populum suum stillat, ita ut fideles nunquam ab invicem superari possint? Omnia enim opera bona Pater in Filio suo operatus est, quod in nullo alio fieri potuit, quoniam ipse, ut praefatum est, a Patre nunquam recessit, sicut nec splendor solis a sole separatur. Ipse itaque pro liberatione hominis ad

terras venit, hominemque redemit, quem nemo alius redimere potuit, quia Pater eum sic venire disposuit, velut propheta David, Spiritu sancto inspirante, dicit:

Item verba ejusdem ex psalmo LXXI *ubi legitur: «Descendit sicut pluvia in vellus,» et quod hoc quoque ad Incarnationem Domini referendum sit.*

XII. «Descendet sicut pluvia in vellus, et sicut stillicidia stillantia super terram.» Hujus sententiae intellectus hoc modo accipiendus est: Adam in consilio diaboli per transgressionem praeceptorum Dei mortalis fuit, et ideo Filius Dei descendit, velut ros suavitatis, in alvum Virginis, quae suavis, mitis et humilis ut ovis in moribus suis erat, quatenus hominem de morte suscitaret, sicut et per eversionem terrae per aratrum fructus in pluvia suscitatur. Aratrum quippe praeceptum legis est, quod in humanitate sua idem Filius Dei hominibus dedit, ut in cognitione praecepti hujus ad vitam resuscitarentur, et secundum exemplum suum quasi cum aratro carnalia desideria in semetipsis everterent, et etiam sic per exempla sanctorum operum fructuosi fierent, de die in diem perficiendo, quemadmodum ipse eos praecesserat. Et hoc modo stillicidia super eos mittebat, agrumque virtutibus plenum ex ipsis faciebat, quem benedixit, et fructibus omnium bonorum scilicet castitate, continentia et patientia, et caeteris beatitudinibus replevit.

Quia tenebrae ad occidentalem plagam visae itemque ignis cum sulphure aliisque densioribus tenebris ad septentrionalem praescripti aedificii partem ostensus, ubi in exteriori mundo poenalia loca sint, in quibus peccatorum animae crucientur, demonstrent, et etiam interiorem

eorumdem peccatorum caecitatem, qua per infidelitatem obscurantur significet.

XIII. Per totam autem occidentalem plagam velut teterrimas tenebras fumigantes aspicis, quoniam ibi poenalia loca sunt, quae diversa genera tormentorum in se habent, quia cum homo per declivia peccatorum ad occidua tendit, caecitatem infidelitatis per nequitiam malum vaporem emittentem sibi attrahit; et sic etiam earumdem tenebrarum poenas incidens, se ipsum in confusionem mittit, cum creatorem suum negligit. Sed prope angulum ejusdem plagae, qui versus septentrionem est, nigerrimus ignis cum sulphure et densissimis tenebris ebulliens, fere usque ad medietatem septentrionalis partis se recurvando extendit, quia idem locus est poenalis profunditas, et lacus perditionis animarum illorum, qui Deum contemnentes eum bonis operibus scire noluerunt. Quapropter et ibi acer ignis cum amaritudine sulphuris, et inextricabilibus tenebris evaporat, et ad destinata loca se dilatat, ita ut diversitatem earumdem poenarum humana scientia ad perfectum scire non possit, quandiu homo in mortali saeculo vivit. Homo quoque cum ad occasum infidelitatis pervenerit, quae ad perditionem respicit, ita ut nec justa opera nec Deum diligat; ignis perversitatis cum acerbitate et caecitate morum illi occurrens, ad plenitudinem infelicitatis et submersionis eum perducit, ita ut spem vitae non habentem, perditio ipsum per omnia in se trahat. Nam homo qui stultitiam sequitur, et sapientiam per quam Deus omnia creavit abominatur, se ipsum condemnat, cum nullam moderationem in malis habens, de futura vita nihil cogitat, nec si alia vita sit scire desiderat, nec quomodo mutabilis sit perspicaciter perpendit. Infantiam enim suam et pueritiam,

juventutem et maturam aetatem homo capere valet, quid vero in decrepita aetate de ipso fiat, nequaquam comprehendere potest, aut quomodo mutandus sit. Per rationalitatem quippe animae se initium habere cognoscit; sed quomodo sit quod anima non moritur, et quod finem non habet, nequaquam scire aut capere potest.

Quia Deus omnia per sapientiam ad confutandam diaboli malitiam fecerit, et ut cum sit invisibilis ab homine per fidem intelligeretur, et per opus suum cognosceretur; et quid ordinationem totius operis sui ante aevum in se ipso habuerit quod temporaliter condidit, in hoc quoque hominem secundum se constituens ut prius in se cogitando disponeret, quidquid postmodum operando exerceret.

XIV. Deus itaque per sapientiam firmamentum posuit, et hoc cum viribus siderum velut cum clavis compilavit, sicut et homo domum suam cum clavis firmat ne cadat. Sidera etiam lunae adsunt, quae de sole accenditur, et in defectu suo lumen sideribus stillat, et quam utique sapientia in antiquo consilio fecundam cum sole homini fecit, qui omnis creatura est, cum illa succum terrae infundit, sed sol divinitatem, luna vero innumerabilem numerum humani generis designat, et haec omnia ornatus sapientiae sunt. Firmamentum quoque sedes omnium ornamentorum suorum est, sicut et homo sedem habet, quae terra est, quae illum sustinet; illudque Deus cum ornatu suo ad laudem suam posuit, sicut sapientia hoc praeordinaverat. Unde et creatura ipsi sapientiae quasi vestis fuit, quoniam opus suum tetigit, sicut et homo vestem suam sentit. Si autem homo sic creatus esset, ut vestibus carere posset, tunc opere non indigeret, nec ullo ministerio honoraretur, nisi quod tantum corpus tegimen animae esset, et

per animam moveretur. Deus quoque videri non potest, sed per creaturam cognoscitur, quemadmodum etiam corpus hominis propter vestes videri non potest. Et sicut interior claritas solis non cernitur, ita nec Deus a mortali creatura videtur, sed per fidem intelligitur, velut etiam exterior circulus solis vigilantibus oculis aspicitur. Et omne opus quod sapientia instituit, hoc contra malitiam diaboli fecit, quia ille omne opus ipsius semper odio habuit et odit, usque in finem pleni numeri, cum ipso in tanta fortitudine percussus peribit, ut deinceps adversus Deum praeliari non tentet. Omnis quoque ordinatio sapientiae suavis et lonis existit, quoniam ipsa tunicam suam in sanguine Agni qui misericors est lavat, cum sordibus aspersa fuerit; quapropter et super omnia ornamenta creaturarum amanda est, omnibusque sanctis animabus amabilis videtur, quia in amplexione aspectus ejus nunquam extaediari poterunt. Quemadmodum etiam sapientia ordinavit, spiritus in homine vivit et vigilat, nec ullatenus finietur, sed quandiu homo in corpore vivit, cogitationes ipsius supra numerum in eo multiplicantur, sicut etiam sonus laudis in angelis innumerabilis est. Cogitatio quoque in juventute hominis vivit, et ipse illam verbo rationalitatis emittit, ac per eam opus suum operatur, quod tamen in se nequaquam vivit, quoniam ille initium habuit. Sed aeternitas in semetipsa vivit, nec unquam in defectu apparuit, quia ante aevum aeternaliter vita fuit. Cum autem anima in immortalitatem mutatur, postmodum anima non vocatur, quoniam per cogitationes cum homine tunc nihil operatur, sed deinceps in laudibus angelorum est qui spiritus sunt. Unde et ipsa etiam tunc spiritus vocabitur, quia cum corpore carnis deinceps non laborabit. Merito autem homo vita dicitur, quoniam cum per spiraculum vivit vita est, sed et

cum per mortem carnis in immortalitatem mutatur, in vita erit; post novissimum quoque diem cum corpore et anima in aeternitate vita est, quoniam cum Deus hominem plasmavit, occulta mysteria sua in ipso clausit, quia sciendo, cogitando, et operando ad similitudinem Dei factus est. Divinitas enim ordinationem omnis operis sui in semetipsa habuit, quemadmodum illud fieri deberet, et secundum hoc hominem ut cogitare posset constituit, ita ut ille omnia opera sua in corde suo primitus dictet, quam faciat quia clausura mirabilium Dei est. Deus namque ordinat, homo autem cogitat, angelus vero scientiam habet, in qua semper cum voce laudis et cum dilectione honoris Dei sonat, nec aliud quam in Deum perspicere et ipsum laudare desiderat. Et Deus ante aevum absque omni cessatione operis quod facturus erat in se habuit; et sic homo, qui clausura miraculorum ejus est, cum oculo fidei ipsum cognoscit, eumque cum osculo scientiae amplectitur, quem oculis carnalibus videre non potest, atque secundum ipsum operatur. Angelus etiam electa opera ejus Deo cum odore bono offert, quae ille ad superna per bonam voluntatem mittit, viliaque opera quae in aliam viam magis quam ad Deum aspiciunt, etiam idem justo judici demonstrat. Verba autem haec fideles devoto cordis affectu percipiant, quoniam per illum qui primus et novissimus est, ad utilitatem credentium edita sunt.

VISIO DECIMA.

Visio extrema, in qua rota multae amplitudinis ostensa, qualis esset diligenter describitur; iterumque imago charitatis sub alio schemate conspicitur.

I. Deinde juxta montem quem velut in medio orientalis plagae conspexi, ut praedictum est, quasi rotam mirae amplitudinis similitudinem candidae nubis habentem, et ad orientem versam vidi, quam in medio in transversum, scilicet a sinistro latere usque ad dextrum latus suum, linea obscuri coloris velut halitus hominis est distinguebat, ita ut etiam ejusdem rotae medietatem quae super eamdem lineam erat, alia linea quemadmodum aurora rutilans, a summitate ipsius rotae usque ad medietatem praefatae lineae descendens ostenderet. Superior autem pars medietatis ejusdem rotae a sinistro latere usque ad medietatem sui quasi viridem colorem emittebat, et a dextro latere usque ad medietatem sui velut rubeus color fulgebat; ita ut hi duo colores aequali mensura spatiorum inter se dividerentur. Medietas vero ejusdem rotae, quae sub praedicta linea in transversum ducta erat, colorem pallidum quadam nigredine intermistum demonstrabat. Et ecce in medio ejusdem rotae in praefata linea iterum vidi imaginem, quae charitas mihi prius denominata est sedentem; alio tamen ornatu eam nunc apparentem, quam prius vidissem. Nam facies ejus ut sol lucebat, tunica autem ipsius ut purpura fulgebat, et torquem auream pretiosis lapidibus decoratam circa collum suum habebat; calceamentis claritatem fulguris ex se reddentibus induta. Sed et ante faciem ejusdem imaginis quasi tabula ut crystallus perlucida apparebat, in qua scriptum erat: *Pulchram formam argentei coloris manifestabo, quia divinitas quae initio caret magnam claritatem habet;* sed unumquodque quod initium habet ambiguum in terroribus est;

nec secreta Dei in plena scientia capere potest. Et imago haec praedictam tabulam inspiciebat. Unde et linea in qua sedebat movebatur, et mox ubi eadem linea praedictae rotae in sinistra ejus parte conjuncta videbatur, exterior pars ipsius rotae per breve spatium aliquantulum aquosa, et deinde aliquantulum ultra medietatem medietatis ejusdem rotae, quae sub praefata linea in transversum ducebatur rubicunda, et post modum pura et lucida, et tandem velut turbida et procellosa tempestas efficiebatur, scilicet prope finem ejusdem medietatis, ubi praefata linea ejusdem rotae affixa erat. Audivique vocem de coelo mihi dicentem:

Quia Deus vere unus dici non posset si sibi similem ex natura haberet, et quod praemonstrata rotae qualitas ipsum Deum initio et fine carentem ad omnia bona paratum ostendat, et quomodo tota ejusdem rotae descriptio ad aeternitatem vel potestatem Dei seu animarum salutem referatur.

II. O homo, audi et intellige verba illius qui erat, et qui est absque officio mutabilitatis temporum, quia in ipso hoc antiquum consilium fuit, quod diversa opera facere voluit; et haec quasi radium solis ante antiquitatem dierum inspexit, quoniam futura erant. Nam Deus unus est, et huic unitati nihil se conferre potest, sed ipse praescivit, quia quoddam opus quod facturus erat, similitudinem hujus unitatis sibi usurpare tentaret. Unde et illi obstaculum repercussionis opposuit, quoniam ipse illa unitas est, quae nullum sibi similem habet, alioquin unitas nominari non posset; et ideo etiam illum a se abjicit, qui similitudinem hanc perverse appetit, et sic quaelibet rationalis anima in homine quae de illo qui verus Deus est existit, ut quod sibi placet eligat, et quod sibi displicet abjiciat, quia quid bonum seu quid nocivum sibi sit

cognoscit. Sed quamvis Deus unus sit, in vi tamen cordis sui opus quoddam praescivit, quod magnifice multiplicavit; ipseque Deus ille vivens ignis est, per quem animae spirant, et ante initium fuit, et etiam initium et tempus temporum existit. Haec omnia praesens visio manifestat. Nam juxta montem, quem velut in medio orientalis plagae conspicis ut praedictum est, quasi rotam mirae amplitudinis similitudinem candidae nubis habentem, et ad orientem versam vides, quae Deum initio et fine carentem, sed mitem in operibus suis existentem, et ad omnia bona paratum ostendit. Quam in medio in transversum, scilicet a sinistro latere usque ad dextrum latus suum, linea obscuri coloris velut halitus hominis est distinguit, quia perfecte per principium caduci mundi, et per finem ejus ad aeternitatem tendentem voluntas Dei apparet, cum temporalia ab his quae aeterna sunt sequestravit; ita ut etiam ejusdem rotae medietatem quae super eamdem lineam est, alia linea quemadmodum aurora rutilans a summitate ipsius rotae usque ad medietatem praefatae lineae descendat. Per hoc ostenditur quod perfectionis Dei plenitudinem quae in coelestibus per voluntatem ipsius temporalia excellens existit, divina ordinatio ad quaelibet bona directa, et quasi quodam fulgore indeficiente, ante principium mundi, et post finem ejus, et in ipsis mundi temporibus mirabiliter apparens, ad omnem justitiam paratam esse manifestat. Unde superior pars medietatis ejusdem rotae a sinistro latere usque ad medietatem sui quasi viridem colorem emittit, quoniam Deus quando creaturas quemadmodum ab ipso prescitae erant in formis suis ad laborem prodire faceret, quasi in viriditate voluntatis suae habebat. Et a dextro latere usque ad medietatem sui velut rubeus color fulget; quia Deus post finem mundi ea quae a transitorio saeculo ad vitam sunt in melius commutans;

animabus quoque fidelium mercedem fulgentium laborum suorum reddens, nullum laborem, nullumque defectum eis ultra dominari permittit: «ita ut ii duo colores aequali mensura spatiorum inter se dividantur,» quoniam sicut aeternitatis ante principium mundi initio caret, sic etiam finito mundo finem non habet; sed principium et terminus mundi quasi uno circulo comprehensionis concluduntur. «Medietas vero ejusdem rotae, quae sub praedicta linea in transversum ducitur, colorem pallidum quadam nigredine intermistum demonstrat, quia caduca tempora mundialium rerum initium et finem habentia, quibus indeficiens aeternitas nullo fine conclusa dominatur designat; atque nunc pallorem angustiarum, nunc nigredinem tribulationum, quandiu mundus durat multoties graviter portat. Sed et haec omnia, quae praedicta sunt, alio modo ad salutem animarum hominum respiciunt, ita ut ad summam fortitudinem, quae in perfectione fulgentis justitiae consistit, potestas Dei conjuncta sit, quoniam potestas et fortitudo Dei sibi adhaerentes sunt. Potestas quidem Dei rotunda aequalitate temperantiae est, quia initio caret et fine, et ampla possibilitate omnia quae vult facere potest; candidaque in lenitate coelestium judiciorum fulget, quoniam nulla mutabilitas, nulla vicissitudo incrementi seu detrimenti Deum tangit, nec ullum tempus eum unquam dividit, sed semper absque initio illaesus, et immutabilis permanet, omnibus quae sunt vitam tribuens, et se ipsum pure colentes, ad summam beatitudinem colligens. Plenitudo quoque potestatis ejus justa moderatione cuncta disponens, atque in altitudine, et in profunditate sua incognita homini existens, aeterna et temporalia quasi in circulo nec initium nec finem habentem demonstrat. Itaque et potestatis Dei perfectio, quae aeternitatem divinae ordinationis manifestat, et providentia

ejus in his quae aeternae sunt fulgens, ab aeternitate ipsius potestatis ad plenitudinem divinae ordinationis se extendens, in operibus suis se ipsam declarat, animasque beatorum in superna gloria permansuras enuntiat. Aeternitas quoque perfectionis potestatis Dei in his dispositionibus quae futurae erant, cum plenitudine ereaturarum, velut viriditatem venturi et processuri germinis ostendit, cum coelum et terra nondum fuissent, sicut et dona sancti Spiritus cordi hominis viriditatem inferunt, ut bonum fructum afferat. In his vero quae post finem mundi ac stabilitatem immutabilitatis pervenient, quasi rutilantem fulgorem demonstrat, quia tunc omnia perfecta erunt, nec ullum deinceps defectum sentient, animabus quoque sanctorum ad superna sublatis; ita ut etiam aeternitas Dei sicut ante principium mundi initium non habuit, sic quoque post finem illius nullo termino claudatur, ubi et tunc beati sine fine in coelestibus gaudebunt. Sed et perfectio potestatis Dei sub aeternitate omnia temporalia diversos modos habentia concludens, omnia Deo subjecta esse ostendit; eosque, qui Deum negligunt, ad infernalia loca mitti depromit, quoniam omnia examinabuntur, quae Deo repugnare videntur.

Quare virtus charitas alio in hac quam in superiori visione cultu adornata conspiciatur.

III. Quod autem in medio ejusdem rotae in praefata linea iterum vides imaginem, quae charitas tibi prius denominata est sedentem, alio tamen ornatu eam nunc apparentem quam prius vidisses; hoc est quod in perfectione illa qua potestas Dei omnia sibi subjicit, voluntati Dei charitas quasi quiescendo conjuncta est, quoniam charitas omnem voluntatem Dei adimplet, nunc isto, nunc illo ornatu decorata,

quia virtutes quae in hominibus operantur, charitatem velut quodam decore ornatam demonstrant, cum omnia bona per charitatem fiant. Nam facies ejus ut sol lucet, monens ut homo omnem intentionem cordis sui in verum solem figat; tunica autem ipsius ut purpura fulget, quatenus homo cum visceribus misericordiae indumentum sibi faciens, unicuique petenti quantum potuerit subveniat. Et torquem auream pretiosis lapidibus decoratam circa collum suum habet, innuens ut homo jugum subjectionis sibi imponens, cum beatis virtutibus illud adornet, ita ut in omnibus humiliatus Deo se veraciter subjectum esse ostendat, quemadmodum et Filius Dei Patri suo usque ad mortem carnis per omnia obedivit. Calceamentis quoque claritatem fulguris ex se reddentibus induta est, quatenus omnia itineris hominis in lumine veritatis sint, et ut homo vestigia Christi sequens aliis exempla rectitudinis fideliter praebeat.

De tabula instar crystalli perlucida ante imaginem charitatis apparente, et quid significet quod, ipsa imagine eamdem tabulam inspiciente, linea sessionis ejus movetur; et brevis repetitio de creatione coeli, terrae, angelorum et hominis.

IV. Sed et ante faciem ejusdem imaginis quasi tabula ut crystallus perlucida apparet, scriptumque habens, quod divinitatem quae initio caret, nihil initio subjacens, ad plenum capere possit, quoniam coram Charitatis intuitu praescientia Dei ostenditur, quia Charitas et praescientia Dei in unum consentiunt. Praescientia enim absque omni offensione perlucida, nec initio aut fine conclusa, nec etiam a mortali creatura determinata, ostendit quod homo qui Charitati subjectus esse vult, cum ea quae in Deo sunt diligit, et Deum in puritate fidei inspicit, nec quidquam ipsi quod caducum est

proponit, in superioribus gaudiis sedem sibi ponit, quoniam Deus eum illo venturum praevidit. Et imago haec praedictam tabulam inspicit, unde et linea in qua sedet movetur, quia cum charitas Dei praescientiam ipsius intuebatur, in qua omnia quae in creaturis futura erant apparuerunt, cum creaturae quae creandae erant nondum fuissent, voluntas Dei ad quam Charitas quasi quiescendo conjuncta est, ad formationem creaturarum se movit, et sic coelum et terra, caeteraeque creaturae quae in eis sunt, per jussionem Dei surrexerunt. Nam cum angeli praecesserunt, quidam ex ipsis Creatorem suum negligentes, irrevocabiliter corruerunt, quidam vero in servitute et dilectione illius perstiterunt. Deus itaque post alias creaturas hominem creavit, quatenus omnia quibus indigeret sibi praeparata inveniret, eumque viventi spiramine illuminavit, atque mirifice factum duobus modis munivit, scilicet ut ignis et flamma esset, ignis quidem in anima, et flamma quae de ipsa flagrat in rationalitate. Flamma autem rationalitatis novit ubi cum osculo electionis operetur, quod scientia boni et mali est, per quam non ardet in illo quod ad opus suum non eligit, sed cum molestia ab illo fugit, quod operari non vult, nisi faber eam percutiat, quatenus aliquantulum ibi ardeat, quo ipse eam vertere voluerit, et ubi illa etiam per electionem interdum ardet, ibi eam faber multoties cessare facit. Et has duas vires Deus in fictili vase posuit, quatenus illud quod sibi utile esset operaretur. Sed et sicut ignis flammam in se continet, sic et rationalis homo vires ad operandum habet, et istae duae praefatae vires in fictili vase sunt, ipsumque fictile vas cum illis existit. Si autem ignis et flamma in nulla re arderent, ardor eorum ubi videri posset? Unde et praedictas vires oportet opus habere, quo fictile vas est, in quo anima et rationalitas opera sua exercent. Ventus

quoque acrius est, reliquasque creaturas implet, cum quibus homo operatur, ita ut etiam homo non esset, si reliquae creaturae non fuissent. Et Deus ignis et vivens spiritus est, magnumque opus fecit, de quo Filius ejus indumentum tulit, per quod deitatem suam occultans, quamplurima miracula perpetravit, cum quo etiam mundum pertransivit quousque decimum numerum, qui perditus erat, sibi attraxit. Idem etiam opus contra illum qui aquilonem concupivit Deus constituit, eumque per illud omnino superavit, in maxilla ipsum ita percutiens, ut caput suum ulterius levare non possit sicut prius fecit. Divinitas enim bonos angelos claritate sua vestivit, et apud se ordinavit, ut opus suum quod in se ipsum aspiceret, et propriam voluntatem suam sequendo a Creatore suo recederet, zelo suo castigando comprimeret, quia rationalitas cum secundum voluntatem carnis operatur, ultionem Dei sibi attrahit; quod autem ad Creatorem suum respiceret dicens: «Deus meus es tu,» illud igne sancti Spiritus laudes suas ad multiplicandum accenderet, quemadmodum scintillae ignis multiplicantur. Sed et rationalitas in duabus partibus electionis consistit, et quod eligit hoc ad se colligit, et aliud reprobat, quoniam in una electione duo quae sibi dissentiunt habere non potest, quia qui alii ministrat, se ipsum despicit, et qui sibimetipsi operatur, per ea quae facit alii non ministrat, et ideo in unum haec non consentiunt. Rationalis enim homo primum optat et desiderat, et postea in aliquo idem operatur. Irrationale vero animal vivit sicut ei constitutum est, nec plus valet, quia oculum scientiae in rationalitate non habet; sed ad materiam naturae suae se vertit; homo autem per fidem cum Deo habitat.

De ultione Dei in transgressores naturalis legis per aquam diluvii, et diverso statu temporum ab initio usque ad incarnationem Domini.

V. Quod autem, ut vides, mox ubi eadem linea praedictae rotae in sinistra ejus parte conjuncta videtur, exterior pars ipsius rotae per breve spatium aliquantum aquosa fit, hoc est quod postquam voluntas mea potestati meae ad procreationem creaturarum conjuncta creaturas produxerat, judicia ejusdem potestatis meae ad effusionem aquarum in diluvio apparuerunt, quoniam, primo homine filios generante, progenies eorum de malo in malum se immersit. Adam namque et filii ejus propter timorem meum secundum naturam hominis juste germinaverunt; sed posteri eorum contra naturam hominis se nequissime violaverunt, quod ego diutius sustinere nolens per diluvium eos suffocavi. Quapropter et diabolus exterritus contremuit, quia fortitudinem meam per quam homo sic dissipatus est invincibilem vidit. Et deinde aliquantum ultra medietatem meam per quam homo sic dissipatus est invincibilem vidit. Et deinde aliquantum ultra medietatem medietatis ejusdem rotae, quae sub praefata linea in transversum ducta est rubicunda, ac postmodum pura et lucida existit, quoniam a diluvio usque ad Incarnationem Filii mei, quem transacta fortitudine temporum in fine eorum potenter sub silentio voluntatis meae misi, judicia potestatis meae in ruborem justitiae transierunt, quia etiam post diluvium per diversas aetates dierum homines in operibus suis fulgorem timoris mei arripuerunt. Nam aedificatio justitiae in Noe surrexit, circumcisio in Abraham, legalis propositio in Moyse, prophetia vero in prophetis, istaque omnia idololatriam compresserunt, velut dies noctem fugat, in

quibus omnia tempora currunt, quemadmodum opera hominum in hominibus apparent. Cum autem omnia haec ad occasum tenderent, velut cum sol occidit, et cum sic populus generando procederet, plenitudinem numeri illius inspexi, de quo inspiratione mea scriptum est:

Verba Pauli de plenitudine temporis, in quo misit Deus Filium suum factum ex muliere, qui et in adventu suo mystica dicta vel facta veterum implendo absolvit et doctrina sua et praedicatione apostolorum vel magistrorum Ecclesiae mundum illustrans omnia in melius convertit.

VI. «Ubi venit plenitudo temporis misit Deus Filium suum factum ex muliere, factum sub lege, ut eos qui sub lege erant redimeret, ut adoptionem filiorum reciperemus **(Galat. IV)**.» Hujus sententiae intellectus hoc modo accipiendus est: Deus Pater, qui caret initio et fine, in plenitudine temporis ab aeterno praeordinati, Filium suum pro redemptione perditi hominis ad terras misit signis et miraculis quamplurimis praefiguratum. Quod bene per arcam Noe nobis insinuare videtur. Significat enim Ecclesiam in praesenti saeculo tentationum variarum impulsibus fluctuantem, quam Filio suo nunc in restaurationem filiorum ejus per fidei gratiam conjunxit. Quae etiam in vertice montium constituta Dei omnipotentis aeternitatem figurare potest, qui omnes creaturas antequam fierent tales longe ante praeviderat, quales in praesenti per verbum suum distincte per species suas apparent. Coelestis etiam illa civitas, quae Dei filiorum habitaculum est, opere turrim elegantissimo constructam profert, per cujus ornatum pulcherrimum Abrahae summe fidelis obedientia significatur, Dei Filium nobis, et infinita miraculorum ejus insignia repraesentat. Lex namque data per

Moysen obedientiam indefessam postulavit, sine qua nullo modo, sicut nec domus absque columnis, quibus sustentetur, nec homo sine corde, quo regatur, valeret subsistere. Obedientia etenim quidam ignis est, et lex splendor ejus est. Et sicut Abraham ad Domini praeceptum domum suam patriamque relinquens, primus per circumcisionem immutatus est; sic Dei Filius absque omni contagione sanguinis, ex integerrima Virgine sancti Spiritus igne conceptus et genitus legem per Moysen datam in meliorem statum per semetipsum spiritaliter convertit. Quos enim de peccatorum sanguine procreatos hostiarum legalium sanguis liberare nequivit, decebat Conditoris sui clementiam, ut sui sanguinis inaestimabili pretio solus ipse eos liberaret. Et velut homo de creatura sibi concessa Deo sacrificium offerre consuevit, sic Dei Filius carne de homine sumpta, quam Deo Patri pro ipso offerret indutus est. Filius itaque Dei in mundum veniens, puram et lucidam doctrinam hominibus proposuit, et omnia quae praedicta sunt perlustrans, ea in alium modum permutavit, ita ut idola in Deum vivum, et prophetia in spiritalem viam conversa sint, quoniam sicut verbum hominis in inspiratione spiritus ejus emittitur, ita et Unigenitus Dei de Patre in aulam Virginis missus, et de Spiritu sancto conceptus est. Atque sic carne assumpta ex eadem Virgine natus, omnia praeterita et futura per semetipsum manifestavit, et quaeque narrata et audita hominum gesta in meliora convertit, inutilia scilicet delendo, utiliaque conservando; quemadmodum in exercitu bonorum angelorum fecit, quos post ruinam perditorum plus clarificavit. Nam ante nativitatem ejus omnia velut in tenebris erant, quae post assumptam earnem sicut sol illuminavit, quia ipse lex fuit eam complendo, et in id quod melius erat convertendo, praeceptisque Patris sui obediendo,

quod Adam facere neglexerat. In eodem quoque Filio Dei justitia et pax conjunctae sunt; atque in justitia, de qua mundus cum spuma serpentis in peccatis obscuratus est per humanitatem illius compressa, est, quoniam ipse praeliator cum justitia et pace injustitiae resistit, justitia scilicet quae divinis praeceptis circumdata est, pace autem quae gratia Dei homini parcente munita existit, atque electos suos in similitudine illa, qua beati angeli cum Deo perstiterunt ad se collegit. Qui cum in coelos corporaliter ascenderet, Spiritus sanctus igneis linguis ita accendit, ut in interiori scientia sic perlustrarentur, ut etiam alios hoc modo sibi conjungerent, quatenus ipsi quamplurima miracula et signa facerent, catholica fide decorati, et bonis operibus sanctificati. Sic doctrina Filii Dei multum fructum afferens, et de virtute in virtutem ascendens in puritate processit; plurimusque populus in luce fidei fulgens ei se subdidit, ita ut multi qui per oblivionem et infidelitatem in casu Adae obnubilati erant, cum vera fide et sanctissimis operibus elucidati sint. Et necesse fuit ut Filius Dei in fine temporum veniret, quia antiquus serpens deceptione et irrisione ac blasphemia totum hominem violaverat. Sed et hoc necesse erat, ut praesentia humanitatis corporis ejusdem Unigeniti Dei opus suum operaretur, quod operari incoepit per summos rectores Ecclesiam regentes, et per alios eidem Ecclesiae praelatos, et deinde cum sacerdotibus eorumque subditis, atque cum eremitis virgineum ordinem habentibus, et cum acie spiritalium hominum, qui secundum angelicam aciem sunt, et qui etiam in tuba laudum secundum angelicam laudem Deum colunt, et cum poenitentibus, qui per imitatores Dei ad ipsum clamant, atque cum bonis conjugatis, magistrorum suorum praeceptis obedientibus, et cum continentibus, qui se ipsos

repudiantes mundum relinquunt. Sic enim Filius Dei a regalibus sedibus operatus est, et ut cum praesentia corporis sui ad Patrem suum rediit se illi ostendens, ita et recta opera horum omnium colligens, ea Patri suo ostendit. Isti autem praedicti ordines qui per doctrinam Filii Dei constituti sunt, in magno studio de virtute in virtutem ascendendo arserunt, quemadmodum dies post primam horam per ardorem solis usque ad nonam ferventius ardet.

Quod tempora ista a pristina apostolicae disciplinae fortitudine quasi in muliebrem debilitatem deficiant, et universa tam in elementorum conturbatione quam in morum depravatione in deterius abeant.

VII. Et postmodum per doctrinam apostolorum, et per virtutes caeterorum sanctorum puri et lucidi facti sunt usque ad dies istos, qui quasi in muliebri debilitate a fortitudine sua descenderunt, quia tunc in eis omnis bona consuetudo, quae per gratiam Spiritus sancti a temporibus apostolorum in hominibus plantata primitus erat, in caliginem jaculorum, quibus antiquus serpens mundum deceperat ducebatur. Apostoli enim doctrinam suam quasi chalybe firmaverant, atque cum clausura coeli illam clauserant, et in timore Dei frena ipsi imposuerant, ne in irrisionem duceretur; sed ut in quotidiana strenuitate haberetur, et quia doctrinam suam secundum cursum solis constituebant, ipsam per abstinentiam ciborum, et per laudem et orationem sanctificabant. Antiquus autem serpens in semetipso scrutando sciscitabatur quomodo legem istam destrueret et exstingueret, quoniam se ex toto deceptum videbat, et quia etiam se bellandi tempus contra filios hominum per hoc cognovit habere, quod conceptionem hominis in peccatum verterat. Unde et quemdam regalis

nominis judicem aestuanti libidine praevaricationis inflammavit, ita ut plurimas nefandas vanitates sibi advocaret, quasi eas coleret, qui etiam hoc tandiu fecit, quousque manus Domini eum percussit, sicut Neronem necnon et alios tyrannos in omni honore ipsorum conculcavit. Tunc viriditas virtutum aruit, atque omnis justitia in defectum declinavit, et ideo etiam viriditas terrae in omni germine suo descendit, quoniam superior aer in alium modum quam prius constitutus fuisset mutatus est, ita ut aestas contrarium frigus, et hiems contrarium calorem postmodum multoties habuerit, et tanta ariditas, ac tanta humiditas cum aliis quibusdam praecurrentibus signis, quae Filius Dei ante diem judicii discipulis suis perquirentibus ventura praedixerat in terra multoties fuerint, ut multi dicerent diem judicii imminere.

Verba quaedam arcana Filii ad Patrem interpellantis eum pro vexatione quam in corpore suo, quod est Ecclesia, a quibusdam membris suis deserentibus justitiam sustinet, et pro completione numeri electorum ab aeterno dispositi, et quomodo eadem verba intelligenda sint secundum diversas qualitates temporum ab exordio mundi usque in praesens.

VIII. Unde et Filius ad Patrem loquitur dicens: «In principio omnes creaturae viruerunt, in medio flores floruerunt, postea viriditas descendit.» Et istud vir praeliator vidit et dixit: «Hoc tempus scio. Sed aureus numerus nondum est plenus. Tu ergo paternum speculum aspice. In corpore meo fatigationem sustineo; parvuli etiam mei deficiunt. Nunc memor esto quod plenitudo quae in primo facta est arescere non debuit. Et tunc in te habuisti, quod oculus tuus nunquam cederet, usque dum corpus meum videres plenum gemmarum. Nam me fatigat, quod omnia membra mea in irrisionem vadunt. Pater, vide:

vulnera mea tibi ostendo. Ergo nunc, omnes homines, genua vestra ad Patrem vestrum flectite, ut vobis manum suam porrigat.» Hujus sententiae intellectus hoc modo accipiendus est: In principio, scilicet ante diluvium, tanta fuit terrae viriditas, ut illa fructus suos absque labore hominum produceret, et tunc etiam homines nec disciplinam ad saeculum, nec devotionem ad Deum perfecte habentes, terrenis tantum et voluptatibus suis insudabant. Post diluvium autem, velut in medio temporis, scilicet quod medium inter diluvium et Filium Dei in mundum venientem fuit, flores cum novo succo et cum omni germine in alia vice quam prius fecissent floruerunt, quoniam terra humiditate aquarum et aestu solis tunc cocta fuit. Et sicut flores fructuum tunc plus quam prius multiplicati ascendebant, ita etiam scientia hominum in sapientia per Spiritum sanctum accensa proficiebat usque ad novam stellam, quae Regem regum ostendebat; itaque sapientia de igne Spiritus sancti ardebat, per quem Verbum Dei in utero Virginis incarnatum est, quod etiam praedicta stella demonstrabat, in qua Spiritus sanctus hoc opus gentibus manifestavit, quod in utero Virginis perfecerat; claritasque flammae Spiritus sancti sonus Verbi est, quod omnia creavit. Nam Spiritus sanctus uterum Virginis fecundavit, atque in igneis linguis super discipulos Filii Dei venit, et post easdem igneas linguas cum eisdem discipulis et cum ipsorum sequacibus multa miracula operatus est. Quapropter et idem tempus de virtute in virtutem ascendens tempus virile dictum est, et sic per plurimos annos in forti curatione perduravit. Postmodum viriditas a fortitudine sua descendit, et in muliebrem debilitatem versa est, omnem justitiam postponens, et stultitiae morum hominum subjiciens, quia in diebus istis quisque hominum quod sibi placet facit.

Unde et in eis Ecclesia desolata est, quemadmodum vidua quae solatio sollicitudinis viri sui caret; quemadmodum rectum baculum magistrationis non habet, super quem homines se inclinent. Sed perversi mercenarii propter avaritiam pecuniae parvulos meos in valles prosternunt, eosque ad colles et ad montes ascendere prohibent; ipsisque nobilitatem, haereditatem, praedia et divitias abstrahunt; et hoc ut lupi rapaces faciunt, qui vestigiis ovium insidiantes, oves quas rapiunt laniant, et quas laniare non possunt fugant; atque dolosa deceptione parvulos meos per majores judices, et per iniquos tyrannos devorant. Quapropter dies isti diabolicae artis carcer sunt, quia diu sustinui populum meum per tyrannidem inimicorum derideri, quoniam ipsis funes dimissi sunt, quatenus diversis poenis homines affligant, velut etiam in Veteri Testamento mihi rebelles saepius castigavi. Ego etiam quosdam aerios spiritus multa tempestate aliquos homines in his eisdem diebus terrere permisi, et sic eos percussi, ipsosque plurimis plagis poenarum et plurima imbecillitate ac infirmate corporis afflixi, quoniam ab inquietis moribus suis non cessant. Invidiam quoque et odjum in sinum suum collocant, damna aliorum in semetipsis computantes, atque pallium honestatis et utilitatis eis auferentes, et omnem nequitiam et sanguinis effusionem super illos inducentes. Sed et per creaturam, quam ad utilitatem hominis feci, multoties judicantur, ita ut per ignem et per aquam suffocentur, et per ventum et aerem fructus terrae ipsis auferatur, et sol et luna ipsis inconvenienter ostendantur, quia cursus suos ut a Deo constituti sunt non peragunt, sed eos excedunt. Unde etiam terra aliquando movetur, velut currus qui aliquo impulsu dissolvitur. Hoc modo dies isti cursum suum qui squalidis moribus hominum

complebunt, sanguinem effundendo, omnemque honestam constitutionem Ecclesiae destruendo, atque auream justitiam cum aere et plumbo iniquitatis contaminando, et omnem voluntatem hominum in diversitate nequitiae librando. Ante finem autem dierum horum, muliebris scilicet debilitatis, justitia, quam Filius Dei cum annulo desponsationis discipulis suis in omnem terram eos mittendo commiserat, surget, vestesque suas, quas ab apostolis susceperat, per iniquitatem populorum contaminatas et scissas demonstrabit.

Mystica descriptio quomodo apostoli justitiam, quam a Domino per mundum praedicandum susceperant, et secundum diversitatem naturalium morum suorum, et secundum distributionem gratiarum coelitus sibi infusarum multiplici vestitu gloriae decoraverunt; et de excellentia doctrinae Pauli apostoli, et quare sublimitate revelationum elevatus et pondere infirmitatis depressus sit.

IX. Nam Matthaeus, mitis in moribus suis existens, nec profundum ingenium habens, blande et leniter homines docuit; doctrinamque apostolorum utique affirmans, eam doctrinae suae quasi magistram praetulit. Et sic plurimum populum cum praedicatione, quae ut favus mellis dulciter stillavit, in vera fide ad Deum convertit, quoniam propter suavitatem morum ipsius doctrinam ejus populi lambebant, quemadmodum infans lac sugit; et ideo etiam Spiritus sanctus eum tetigit, ita ut de incarnatione Filii Dei fideliter scriberet. Ipse utique ex serico piae intentionis camisiam, id est bene ordinatam contritionem, et ut lux diei lucidam paravit, illaque justitiam induit, ubi pro justitia a martyrio non declinavit. Sed Thomas fortes strenuosque mores ad usus hominum habuit, nec leviter ad quamque causam se convertit, nec ulli rei facile

consensit; sed quod vidit hoc credidit, et quidquid interius invisibile erat, hoc nonnisi per ostensionem signorum capiebat. Unde enim est ut signa per opera cognoscantur, quoniam corporalia corporaliter videntur, et spiritalia spiritaliter capiuntur; et per sanctitatem operum homo spiritalis esse scitur. Sic iste plurimum populum ad Deum convertit, justitiamque cum veste ex viridi serico et prolixa super camisiam vestivit; quae ut radius solis fulsit, ubi cum rectitudine bonae intentionis illam ornavit, et per omnia lucere fecit, corda incredulorum ab idolis ad Deum convertens, seque martyrio suo rectori omnium offerens. Petrus autem tunicam ex bysso et purpura contexuit, cum rectitudinem, lenitatem et strenuitatem propalavit, illaque justitiam cum ecclesiasticis ordinibus induit, ubi et se multis tribulationibus corpore et anima subjecit. Matthias vero, mitis et humilis existens, columbinosque mores habens, ac diversitatem morum hominum, invidiamque et odium fugiens, vas Spiritus sancti fuit, qui in illis habitat qui mentes suas in plateis discurrere et diversa sciscitare non permittunt; atque coram fidelibus et infidelibus multa signa et mirabilia in humilitate quasi nesciens fecit, martyriumque velut epulas desideravit. Unde justitiae regalem sedem super quam honeste sederet paravit, capita aquilarum et leoninos pedes in quatuor columnis suis continentem, quia per quatuor partes mundi in humilitate volavit, et a nulla injuria vinci potuit. Praedicationem quoque suam late diffundens, et quamplurima opprobria patienter sustinens, omne opus suum viriliter ad perfectum perduxit. Quapropter et homines eum libenter audierunt, eumque quamplurimum dilexerunt, justitiamque super sedem quam paraverat per humilitatem suam sedere fecit. Deus namque duodecim apostolos in vicissitudine diversorum morum

elegit, sicut etiam duodecim prophetas elegerat, quoniam mirabilis Deus est.

Et deinde scintillam unam invenit, eamque igne suo accendit, scilicet Paulum, in quo etiam multa mirabilia fecit, quia et in ferocibus et in strenuis signa sua complet, quemadmodum et in mitibus, ne populus eos abjici at dicendo quod tantum in bonis miracula sua operetur. Spiritus enim sanctus omnem doctrinam apostolorum per Paulum decoravit, qui montem altae mentis portavit, et ferox ut leopardus fuit, super omnia frendens, quae superare voluit, quoniam omnia quae voluisset se posse perficere putavit; scintillamque fidelitatis Spiritus sanctus in illo invenit, quia persecutionem non propter invidiam et odium, sed propter amorem veteris legis agebat. Et Deus bestias prius quam hominem creaverat, hominemque ad imaginem et similitudinem suam praecedentibus bestiis fecerat. Veterem quoque legem secundum bestias primum dedit, quam per humanitatem Filii sui in spiritalem intellectum secundum exercitium laudis angelorum postea convertit. Nam sicut hominem primum plasmavit, et ut deinde spiraculum vitae in illum misit, ita et veterem legem praemisit, quam postmodum nova lege in melius commutavit. Sic et Paulum in nimio zelo inveniens, in vetere lege ipsum prostravit, atque per hoc illi ostendit, quod nomen Filii sui in nova lege portaturus esset. Spiritum quoque illius in altitudinem elevans demonstravit ei mirabilia quibus contra ipsum pugnavit; sed tamen intra illum anima ejus latuit, ita ut vix sentiret se vivere, quemadmodum anima in corpore manens cogitationes suas emittit. Si enim Deus illi miracula sua leniter manifestasset, propter ferocitatem animi sui ad priorem zelum reversus fuisset. Quapropter Deus eum valde

constrinxit, totumque corpus illius labore perfudit. Infirmitas quippe illius in duobus modis erat, ita ut omnes venae corporis ejus languore perfunderentur, et ignea jacula diaboli quadam dulcedine carnis ipsum fatigarent. Sed quia mirabilia Dei in spiritu viderat, idcirco etiam fortissimam vim in spiritu suo habebat, et quoniam plurima arcana et occulta mysteria ultra quam homini licitum sit loqui inspexerat, ideo etiam verba et praedicatio ipsius velut clavi in altum fixi, qui domum sustinent, fuerunt, quoniam et Filius Dei, quem Maria Virgo genuit, istum de tribu Benjamin elegit. Unde et caeteris omnibus qui cum ipso corporaliter manebant, praedicando plus laboravit. Mulier quoque ad honorem et ad gloriam mariti sui se ornat, et ut ipsi tanto pulchrior esse videatur. Et per hoc homo cognoscat qualiter animam suam coram summo rege ornare debeat, quia cum homo charitatem habuerit, vestem auream sibi induit; atque cum castitatem amat faciem suam cum pretiosis margaritis ornat, et cum abstinentiam ciborum ad se colligit, purpura et bysso se vestit. Quapropter etiam homo qui a peccatis se abstinere vult, carnes devitet, quae tamen ob reparationem sanitatis manducentur, quoniam carnes saepe carnem hominis ad peccata trahunt. Paulus autem praeceptum virginitatis in lege non habuit, unde et illam hominibus non indixit, sed consilium dedit, quia praeceptum timorem, consilium vero amorem habet; et ideo praeceptum timoris quod exterius auditur, multoties praevaricatur; consilium vero amoris, quod omnes venae hominis in desiderio percipiunt firmiter tenetur. Sed quoniam primitus per serpentem consilium disturbatum est, ex antiquo consilio Deus homo factus est, in quo charitas ita ardebat, ut totum mundum illuminaret. Et ideo etiam Paulus ex occulto consilio de virginitate consilium, et non imperium dedit, quam nemo

hominum per imperium constituere debet, quoniam Deus illam in semetipso ad perfectum duxit. Unde et castitas legale praeceptum servitii seu timoris non habens, sola libera in Deo absque omni timore

Rota itaque currus justitiae Paulus est, quia sicut rota currum, currus vero omne pondus portat; ita doctrina Pauli legem Christi fert, quoniam nova lex de veteri lege texta est, in qua Moyses circumcisionem et oblationes conclusit, quae omnia Spiritus sanctus in novam sanctitatem renovavit, et quae Paulus cum novo igne in subscripta catenula monilis justitiae conglutinavit. Quaeque enim opera in recta honestate sanctificavit, ita videlicet ut conjugium in timore Dei fieret, et recte viventes continentes essent; et ut homo per abstinentiam se non plus affligeret, quam per gratiam Dei sufferre posset; et ut virginitas cum corona summi regis se ornaret, quia a Deo sumpta est, quoniam sicut Deus primum hominem absque omni succo carnis plasmavit, ita et ipse indumentum suum sine omni sudore peccati a virginitate tulit. In his enim tribus modis scilicet conjugio, continentia, et virginitate Paulus omnes virtutes omnemque vitam sanctorum collegit, atque doctrinam apostolorum eleganti colore decoravit. Ipse quoque calceamenta justitiae ex purpureo serico faciebat, cum saeculum per omnia relinqueret, et cum plus omnibus condiscipulis suis per vias ecclesiarum discurrendo laboraret; illaque purissimo auro velut stellis lucentibus exornavit, cum per bona opera quibusque credentibus exempla in sanctitate lucentia proposuit, ubi etiam corpus suum ad passionem dare festinavit.

Jacobus autem qui frater Domini dictus est suaves mores habens mitis fuit, doctrinamque suam soli Deo intrinsecus

obtulit, nec vanam gloriam quaesivit, sed in magno studio rectas vias currens lutulentas plateas infidelitatis purgavit. Populum quoque ad veram fidem convertit, atque dulciter dictavit, quomodo doceret Filium Dei de Virgine natum, quod etiam dulcibus verbis ostendens, sanctis quoque operibus ac plurimis signis affirmavit. Per suavem itaque auditum verborum suorum in aures justitiae paravit. Sinistra enim auris ex hyacintho fuit, coloremque purae nubis habuit, significans quod Filius Dei absque peccato in mundo conversatus est peccata hominum delens et abluens; dextera autem ex rubicundo hyacintho fuit, passionem ejusdem Filii Dei demonstrans, per quem diabolus devictus est. Unde et ipse martyrio se subdidit.

Simon vero sapiens et strenuus fuit, atque innumerabilibus peccatis infidelium amara tormenta praedicavit, magnaque signa in firma fide fecit. Unde et homines eum libenter audierunt, ac torrens iter ad fidem paravit, quia timorem mortis eis proposuit. Hoc modo per magnum praeconium ex smaragdo et rubeis lapillis, et ex bacis atque margaritis monile justitiae fabricavit, cum per munimentum strenuorum morum monile fecit, cui smaragdum per viriditatem praedictionis, ac rubeos lapillos cum caeteris bacis et margaritis per timorem poenarum imposuit, nec tormentum martyrii metuit, sed illud patienter sustinuit. Cui Paulus succurrit, et quamvis calceamenta justitiae fecisset, ad idem monile elegantissimam catenulam suspendit ex purissimo auro factam duodecimque lapidibus et pretiosissimis margaritis sine defectu firmissime ornatam. Quae usque ad pedes ejusdem justitiae descendens, in fine suo formata duo capita habebat, scilicet ad dextram partem suam ex rubicundo sardio velut caput capricorni, ad

sinistram vero ut ex auro quasi caput leopardi, ita ut etiam caput capricorni capiti leopardi resistere videtur. Nam munimento doctrinae caeterorum apostolorum doctrinam suam adjunxit, eamque bonis operibus, et tam apostolicis doctrinis quam caeteris virtutibus irreprehensibilem adornavit, ita ut ad finem rectitudinis perdurans non deficiat, quousque mundus finiatur. Ubi etiam circa eumdem finem velut in duobus capitibus duae potestates apparebunt, altera scilicet ad salvationem in laboriosa constrictione per Enoch et Eliam sursum ascendens; altera vero ad perditionem in dissimulatione gloriosorum miraculorum et virtutum per Antichristum frendendo properans, sic etiam ostendentes, quod hi qui ad coelestia tendunt, illos qui ad diabolicam seductionem festinant opprimunt. Jacobus autem frater Joannis muliebre velamen ex albo serico et auriphrygio incarnationem passionemque Filii Dei praedicando contexuit, dum idola per plurima miracula destrueret, quo caput justitiae circumdatum ita ornavit, ut omnis Ecclesia Deo laudem daret, ubi et ipse ad martyrium capitis se inclinavit.

Joannes vero per miracula quae Deus illi ostendit cingulum ex viridi serico castitatem viridi et suavi intentione producens fecit, cui duodecim lapides propheticarum virtutum cum plurimis margaritis bonae voluntatis inseruit. In cujus oris viridem colorem ramo de quo balsamum sudat similem posuit, quia perseverantiae castitatis viriditatem et odorem virtutum adjunxit, illoque justitiam circumcinxit, quando per preces populi «in principio erat Verbum» edidit. Sed Philippus mitis existens, ac in doctrina sua humilis apparens, plurimum populum sibi attraxit. Unde etiam hoc modo armillas ex auro fabricavit, quibus smaragdos rubicundosque hyacinthos, ac

nobilissimas margaritas imposuit, ita ut etiam aurum pro multitudine lapidum istorum vix videri posset, quoniam in doctrina, et in operibus suis viriditatem, laborem et innocentiam virtutum demonstrans bonam voluntatem suam quantum potuit intrinsecus celavit, armillasque istas brachiis justitiae circumdedit, cum martyrio suo bona opera sua complevit. Bartholomaeus autem in magno studio praedicationis nec fatigari potuit, nec etiam ab hoc cessare voluit. Quapropter ex auro, et ex alia pulcherrima materia electrum cum elata caelatura, et cum pretiosis lapidibus intermistum fecit, quod de praefatis armillis usque ad ulnas brachiorum justitiae dilatando extendit, et etiam ab eisdem armillis usque ad praedictas ulnas in tribus locis dividendo distinxit; easdemque divisiones cum quibusdam gracilibus et aureis catenulis connexuit. Nam ipse ex bona voluntate quam in fide habuit, verba praedicationis suae cum occultis secretis mysteriorum Dei, et cum electis virtutibus extulit, eaque usque ad sanctam operationem dilatavit, cum in uno Deo tres personas recte distinguens, veram Trinitatem invisibiliter et ineffabiliter sibi connexam fideliter et decentissime asseruit; sic quoque mentes hominum ad se trahens, corpusque suum passioni totum subjiciens, brachiaque justitiae mirabili ornatu circumponens. Andreas quoque annulum ex auro purissimo faciens, optimum topazium illi inseruit; Filiumque Dei sponsum justitiae esse manifestavit, quando sinceram fidem per pulchritudinem virtutum in ecclesia ornavit; annulumque istum digito justitiae imposuit, cum in crucem se suspendi permisit. Sed et Thaddaeus prudens et subtilis fuit, moresque hominum investigare studuit, et ideo etiam quamplurimos ad utilitatem fidei convertit, quia ipsum superare non poterant, dolumque serpentis vincens per sancta

opera coram populo multa miracula ostendit. Pallium quoque ex rubicundo serico fecit, illudque diligenter adornare studuit; ornatumque justitiae circumdedit, quoniam cum charitatis opera in fulgore caeterarum virtutum composuit, et illa ad verum decorem perduxit, justitiamque cum eis obtexit, ubi etiam se passioni corporale subjecit. Petrus vero eam sic vestitam videns, et quamvis ipsam tunica induisset, coronam tamen ex auro optimo fabricavit, quam etiam pretiosissimis lapidibus et gemmis decoravit, illamque capiti justitiae imposuit, quia per hoc quod gloriam Filii Dei infideliter et intrepide praedicavit, et omnibus virtutibus et occultis mysteriis ornatam demonstravit, cum corona sanctitatis et honoris justitiam exornavit; ipsamque in cruce pendens, martyrio suo super caput illius decenter dedit. Tali modo justitia ab apostolis vestita erat.

Brevis superiorum repetitio; quomodo in diebus istis virilem fortitudinem non habentibus omnia ecclesiastica instituta in deterius concidant, et testimonium Psalmistae ubi dicit: «Justus es, Domine,» et ad quid appositum et qualiter intelligendum sit.

X. Sed ipsa faciem velut solis splendorem fulgentem habens, quoniam semper coram Deo splendida et immutabilis est, forti clamore supernum judicem invocat, vestesque suas a sceleratis hominibus pollutas esse, ut praefatum est, demonstrat. Nam dies isti muliebris debilitatis virilem fortitudinem non habent, ita scilicet ut omnia ecclesiastica instituta, sive saecularia sive spiritalia sint, in deterius descendant, et nunc in alio modo quam apostoli seu caeteri antiqui Patres ea constituerint, consistant, per quae omnia primitus Ecclesia velut sol lucebat, et justitia coronata erat,

quemadmodum propter dominationem regni rex nominatur, et ut propter diadema et regales vestes suas honoratur. Justitia enim Dei per ecclesiasticas dispositiones et per omnia ad illas spectantia coronata et ornata est; ipsaque materia est omnium legalium justificationum, quae ab omnipotente Deo constitutae, et igne Spiritus sancti accensae sunt, quemadmodum domus per inhabitantes eam sublimatur. Unde scriptum est: «Justus es, Domine, et rectum judicium tuum **(Psal. CXVIII)**.» Hujus sententiae intellectus hoc modo accipiendus est: Justus es in omnibus judiciis tuis, o Domine, qui omnibus dominaris; quoniam tu justitia illa es quae nunquam ab ulla iniquitate obnubilatur: sed quae opus suum ostendit, sicut vexillum constitutum ducem praecedit. Opus quoque justitiae coelum et terra cum reliqua creatura est, et justitia Deus est, qui veritatem ostendit, cum bonis rumoribus sanctorum operum, quae eidem justitiae, velut rami arbori infixa sunt. Quapropter et rectum in aequitate judicium Dei est, quia nullam obscuritatem falsitatis habet; quoniam illa velut immundissimum lutum conculcat, quod in putredine fetet. Justitia itaque Dei super montes clamat, et vox ipsius ad coelum sanat, atque conqueritur, quod primum facta mons sanctitatis in ecclesia, modo in monte sanctitatis destructa jacet. Nam ego justitia Dei lugubri voce dico:

Querimonia sive clamor justitiae ad Deum judicem adversus sceleratos et impios, et diversis criminibus contaminatos, qui antiquis Patrum institutionibus repudiantes, ornamentis gloriae suae eam despoliando destituunt

XI. Corona mea schismate errantium mentium obnubilata est, quoniam quisque secundum voluntatem suam legem sibi constituit, et qui magistrum deberent habere, ac virgam illius

pati, magistri esse volunt, atque petulanti constitutione semetipsos regentes, et utile dicentes quidquid eligunt; sicque infideles existentes, quia in se confidunt, nec a se ipsis, nec ab aliis hoc modo salutem vitae consequuntur, quam nemo praeter Deum dare potest. Nam per omnia haec corona mea obnubilata est, quoniam ista facientes in claritate illa me non inspiciunt, qua a Deo processi. Tunica quoque mea pulvere terrae aspersa est, quam illi contaminant, qui sancta et bona conversatione, saeculo relicto, tunicam Filii Dei induunt, quoniam meretricibus se admiscent, quemadmodum de juniore evangelico filio scriptum dignoscitur. Jugo namque Christi per imitationem circumcisionis et legalis constitutionis sacerdotum jugati sunt; sed praevaricando fornicatores existunt, nec cum juniore filio clamant, qui ad patrem suum recurrit dicens: «Pater, peccavi in coelum et coram te **(Luc. XV)**,» malumque adulterii velut eis constitutum sit in consuetudine habent. Quapropter et tunicam meam pulvere peccatorum maculant, nec ab ea eumdem per poenitentiam pulverem excutiunt, sed quasi vermes in putredine peccatorum se fovent. Hinc etenim caeci, surdi et muti sunt, officium meum non clamantes, nec judicium meum judicantes; sed avaritiam deglutiunt, et vulnera non sanant, quia vulneribus pleni sunt, et ad Scripturam quae eis loquitur surdi sunt, eam nec audiendo, nec eam alios docendo. Et his modis taedium in omnibus constitutis ordinibus ecclesiae est, ipsaque velut sine baculo incedit, quoniam omnes constitutiones suae jam pene defecerunt. Cum enim sol in nube obnubilatus fuerit, gaudium jucunditatis in creaturis non est, nec etiam in populis, cum sine rege sunt. Constitutiones namque ecclesiasticorum ordinum obnubilatae sunt, quia constitutiones absque opere nominari solummodo volunt,

ideoque etiam verum gaudium in ipsis non est, sicut nec in fide quae sine operibus est. Vere istud sic non perdurabit, nec permanebit, quoniam judicium Dei his minatur, qui omnes voluntates suas in proprietate sua quasi absque Deo sint complent. Ego enim quae in antiquo consilio surrexi ad judicium Dei clamo de his querimoniam faciens, qui pallium meum a me abstraxerunt, et qui omnibus ornamentis meis me destituerunt; judicesque eorum adversum ipsos in adjutorium mihi advoco, in eadem vocatione qua creator cunctorum mulierem vocavit, quando illam de viro tulit, quatenus faceret ei adjutorium simile sibi. Quemadmodum enim mulier viro subdita est, et ut filios producit, sic etiam homines praecepta Dei per me deberent audire, eisque obedire. Et quia hoc non faciunt, sed me negligunt; idcirco quoties ab eis percutior, toties judicium Dei ipsos vallat, velut in antiquo tempore per diluvium accidit; et ut in veteri lege, et in nova lege multoties factum est, sicut et adhuc saepius fit. Ego quippe Justitia nominor, et Ecclesia per regenerationem spiritus et aquae de me orta est, et unum sumus, sicut etiam Deus et homo unus sunt. Igitur ferocissimis judicibus clamabo, qui me vindicabunt de furiosis morsibus illorum, qui me, ut lupi agnos, persequuntur. Ipsi quoque peccatores existentes cum saginato vitulo non epulantur, sed Samaritanis similes sunt, qui in duabus legibus esse volebant. Quapropter et in irrisionem Eliae prophetae convertentur, qui illis qui Baal colebant, quasi illudendo dicebat, quod clamarent voce majore. Deus enim si esset Baal, et forsitan loqueretur, aut in diversorio esset, aut in itinere, aut certe dormiret ut excitaretur. Et ideo etiam decepti sunt, quoniam gratia Dei longe ab eis est, quia praecepta quae suscipiunt non servant, sed illa retrorsum projiciunt dicentes: «Cum voluerimus

praecepta Dei nostri observabimus, quia modicum tempus in correptione ipsi placet.»

Quia Deus ista justitiae detrimenta in indeficienti lumine claritatis suae considerans, quamvis peccata hominum propter poenitentiam dissimulet, oblivioni non tradat, et verba ipsius super hoc idem.

XII. Et istos incongruentes dies detrimenti totius aequitatis vir ille qui contra diabolicas acies, et contra omnem nequitiam fortis praeliator existit, in indeficienti lumine claritatis suae videt, nec oblivioni tradit, quamvis dissimulet peccata hominum, quatenus poenitentiam agant, et dicit: «Hoc tempus quod a bono declinat, et in malum cadit, in occultis judiciis meis scio; quoniam iniquitates hominum quae per diversa curricula succedentium sibi temporum discurrunt, ita transitorie non negligo, quin illas flagellis justae correctionis examinem. Sed aureus numerus, scilicet martyres illi, qui in rubore sanguinis sui velut aurum fulgentes, in primitiva Ecclesia propter veram fidem occisi sunt, nondum est plenus, quia martyres illos exspectant, qui in novissimo tempore perditi erroris ob confusionem nominis mei corpora sua ad passionem martyrii tradent, quemadmodum Joannes dilectus meus testatur dicens:

Testimonium de Apocalypsi Joannis apostoli ad ista competens, et quo sensu accipienda sint.

XIII. «Et dictum est illis ut requiescerent tempus adhuc modicum, donec compleantur conservi eorum, et fratres eorum, qui interficiendi sunt sicut et illi **(Apoc. VII)**.» Hujus sententiae intellectus hoc modo accipiendus est. Divina

inspiratione ostensum est illis, qui propter amorem Dei temporali morti se subjecerant, ut corpora eorum requiescerent in pulvere resolutionis tempus adhuc modicum, id est ad praedestinationem illam donec compleantur in omni perfectione qui servi Dei erunt, videlicet Deo in omni veritate servituri, sicut ut et ipsi et fratres eorum, quia etiam in corporibus suis quemadmodum et ipsi passibiles erunt, ita quoque ut propter Filium Dei quamplurimis tribulationibus attriti, mortem corporalem subeant. Sanguinea etenim vox martyrum, qui nec peccata, nec quare occiderentur sciebant, ad Deum ascendit; sed splendor divinitatis eis resplendet, ita ut in eodem divinitatis splendore innumerabilem multitudinem futuram praevideat. Nam claritas aeternae vitae illis datur, in qua cognoscunt responsum quod ipsis ostenditur; clamorque eorum cum squalidis operibus peccatorum obnubilatus non est, quoniam innocentes fuerunt, et quia sanguis ipsorum propter Incarnationem Filii Dei effusus est, ubi et Agnum sanguinem suum effusurum protestati sunt. Et horum conservi dicuntur, qui propter fidem et justitiam occiduntur; fratres autem, qui in novissimo tempore per Antichristum consumentur, sicut infantes per Herodem consumpti sunt, qui Filium Dei negavit, quemadmodum et Antichristus eum negabit. Nam vox effusi sanguinis hominis per animam ejus sursum ascendit clamando et conquerendo, quod illa de sigillo corporis, in quo eam Deus posuerat, expulsa sit: ac deinde mercedem operum suorum sive in gloria, sive in poenis eadem anima recipit. Prima nempe vox sanguinis in Abel ad Deum clamare coepit, quoniam Cain constructionem operis Dei praecipitanter et proterve destruerat. Quapropter Filius Dei iterum dicit:

Item querimonia Filii ad Patrem pro tribulatione quam in corpore suo patitur ab his qui per malitiam contra eum calcitrant, et pro parvulis qui vanitatem amplectendo a bono deficiunt; et quod angeli licet ex immensa claritate refulgeant, sanctorum tamen opera hominum quasi speculum laudis approbando inspiciant.

XIV. Tu ergo paternum speculum, quod claritas divinitatis est, in qua exercitus angelorum fulget, quemadmodum formae illae quae in speculo ostenduntur, quia idem speculum ipsis angelis semper resplendet, aspice et ostende quantas injurias patior ab his qui me negligunt. In corpore meo, scilicet in membris meis quae contra me per malitiam calcitrant, cum mihi in rectitudine adhaerere deberent, fatigationem perversitatis sustineo, quoniam ubi in eis per viriditatem bonorum operum quiescere possim non invenio. Parvuli etiam mei qui in humilitate deberent incedere, et omnem pompam saeculi abjicere, in eo quod nihil est deficiunt, quia vanitatem superbiae amplectuntur sanctos se esse putantes, operaque sua in laudibus humanae gloriae portantes. Et quoniam in hac transitoria laude a coelesti laude deficiunt, laudem angelorum non attendunt, quia angeli sanctam divinitatem frequenter laudant, in Deo novam laudem semper invenientes, quoniam illum ad finem perducere non possunt. Ipse enim clarissimum lumen est, quod nullo modo exstinguetur, ita ut angelica turba ab ipso clarescat, quia angelus sine opere carnali laus est; homo autem cum opere carnali laus existit, ejusque opera angeli laudant. In laudibus enim quibus Deum laudant, sancta etiam opera hominum approbant, illaque quasi speculum laudis inspiciunt, quoniam Deus hominem mirifice ex anima et corpore composuit, nec claritate angelorum caret, cum in

illorum societate sit, quia Deus etiam ordinavit ut divinitas et humanitas in uno Deo gloriose laudetur. Hinc autem diabolus illuditur, qui angelus existens Deus esse voluit; sed Deus illum quasi decepit, cum de limo terrae hominem creavit, qui anima et corpus in uno est, nec anima sine corpore, nec corpus sine anima homo existit; animaque cum corpore, et corpus cum anima operatur. Corpus namque clausura est, in qua anima clauditur, et animam multoties constringit, ita ut ipsa corpori cedat, nec illud cohibere valeat, quin opus suum quod quaerit faciat, quoniam cum illo occupata est, gustusque carnis ipsi displicet, qui tamen contra voluntatem ejus per venas saepius perficitur, in quibus ipsa operatur. Sed cum homo alienam vitam desiderat, quae contra concupiscentiam carnis est, anima celeri itinere illam apprehendit et perficit, quia toto desiderio illam in semetipsa gustat.

Quod justitia et morum honestas et dignitas virtutum a diebus diluvii usque ad adventum Domini per prophetas roboratae, et deinde per apostolos et doctores in Ecclesia longo tempore refulgentes, sed modo depravatae post dies istos qui ex injustitia torpent, iterum ante finem post multas tribulationes in hominibus reformabuntur.

XV. Dies autem istos qui injustitia torpent, ut praefatum est, canis igneus, sed non ardens in libro *Scivias* designat, aliis in fortitudine fortioribus eos subsequentibus, in quibus homines quidam rectitudinem inspicientes supradictamque levitatem deponentes ad justitiam se convertent. Justitia itaque ab Incarnatione Filii Dei per plurima curricula dierum ad excelsa sanctitatis velut per quasdam scalas in fide catholica ascendit, et quasi purissimo auro bonorum operum perfusa et per lucida in eadem fide effulsit, nec ulla indignitate pravorum operum

sorduit, sed invincibilis perstitit. Diebus autem illis, inquam, plurima longitudine usque ad supradictos muliebris levitatis dies transactis, in eadem fide per quasdam descensus indignationes coepit inclinari, et quibusdam tenebris injustitiae obtenebrari. Nam justitia et honestas morum, caeteraeque dignitates virtutum a diebus diluvii in hominibus paulatim creverunt, et ad fastigia sua paulatim ascenderunt usque ad dies prophetarum, qui illas ita corroboraverunt, ut maximum splendorem usque ad Filium Dei darent. Et deinde in apostolis caeterisque doctoribus per plurimam longitudinem dierum in eadem dignitate et splendore duraverunt usque fere ad ortum praefati saecularis judicis, moechiae magis quam timoris Dei cultoris, ante cujus initium paulatim decrescere et ad deteriora inclinari coeperunt, sicut etiam a diluvio usque ad prophetas paulatim sursum ascenderant. A diebus autem ejusdem judicis radix iniquitatis ac oblivio justitiae et honestatis ortae sunt, quae ita se dilatando et propagando quasi in muliebri debilitate processerunt usque ad alium rectorem spiritalis nominis gestatorem, qui prudentiam et malitiam serpentis habuit, quem judicium Dei occidit. In cujus diebus praefata iniquitas, atque superfluae consuetudines vitiorum hominum per divinam examinationem ad purgationem coeperunt incalescere, et fervere, atque spumas ejicere. Unde et tam acriter et acerbe nunc colantur, et a spumis suis purgantur, ut homines in periculis istis magno moerore et tristitia commoveantur. Sed dies moeroris et tristitiae nondum adsunt.

Quia supernus judex querimoniam justitiae interim suspiciens, vindictam suam super praevaricatores aequitatis,

et maxime super iniquos Ecclesiae praelatos per multa incommodorum judicia inducet, donec debita examinatione purgati per poenitentiam resipiscant, et sic ordo quisque in rectitudine restitutus ad honorem dignitatis suae revertetur.

XVI. Justitia enim postquam ad supernum judicem querelam suam ut supra dictum est direxerit, ille voces querimoniae ejus suscipiens, justo judicio suo vindictam suam super praevaricatores rectitudinis atque tyrannidem inimicorum eorum super eos grassari permittet, sic ad invicem dicentium: «Quandiu rapaces lupos istos patiemur et tolerabimus, qui medici esse deberent et non sunt?» Sed quoniam potestatem loquendi, ligandi et solvendi habent, idcirco ut ferocissimae bestiae nos capiunt. Scelera quoque eorum super nos cadunt, omnisque Ecclesia per eos arescit, quia quod justum est non clamant, legemque destruunt, quemadmodum lupi agnos devorant, atque in crapula voraces sunt, adulteriaque quamplurima perpetrant, et propter talia peccata absque misericordia nos judicant. Raptores etiam ecclesiarum sunt, et per avaritiam quaecunque possunt deglutiunt, atque cum officiis suis nos pauperes et egenos faciunt, ac se ipsos et nos contaminant. Quapropter justo judicio dijudicemus et dividamus eos quia seductores magis quam doctores existunt, et hoc etiam idcirco faciamus ne pereamus, quoniam si sic perseveraverint, totam regionem sibi subjiciendo disturbabunt. Nunc autem dicamus eis, quod secundum justam religionem habitum et officium suum compleant, quemadmodum antiqui Patres illa constituerunt, vel a nobis recedant, et ea quae habent relinquant. Haec et his similia divino judicio excitati illis acriter proponent, atque super eos irruentes dicent: «Nolumus hos regnare super nos, cum

praediis, et agris, et reliquis saecularibus rebus, super quas principes constituti sumus.» Et quomodo decet ut tonsi cum stolis et casulis suis plures milites et plura arma quam nos habeant? Sed et num conveniens est, ut clericus miles sit, et miles clericus? Unde abstrahamus eis quod non recte sed injuste habent. Diligenter autem consideremus quid cum magna discretione pro animabus defunctorum oblatum sit, et illud eis relinquamus, quoniam hoc rapina non est. Omnipotens enim Pater recte divisit omnia, coelum scilicet coelestibus, terram vero terrestribus; atque hoc modo justa divisio inter filios hominum sit, videlicet quod spiritales homines ea habent, quae ad ipsos respiciunt, saeculares autem illa quae eis conveniunt, ita ut neutra pars istorum aliam per rapinam opprimat. Deus quidem non praecepit ut tunica et pallium alteri filio daretur, et alter nudus remaneret, sed jussit ut isti pallium, illi tunica tribueretur. Pallium itaque saeculares propter amplitudinis saecularis curae, et propter filios suos qui semper crescunt et multiplicantur habeant; tunica vero spiritali populo concedatur, ne in victu aut in vestitu deficiant, et ne plus quam necesse sit possideant. Quapropter judicamus et eligimus ut omnia quae praedicta sunt recte dividantur; atque ubicunque pallium cum tunica in spiritalibus invenitur ibi pallium subtrahatur, et indigentibus detur, ne per inopiam consumantur. Et sic tandem per hanc judicialem sententiam omnia ista secundum voluntates suas perficere conabuntur. Sed pontificales dignitates, omnesque in spiritali habitu sub eis degentes, illis cum clausura coeli primitus resistere multum laborabunt. Sed cum tandem praesenserint quod nec potestate ligandi, nec solvendi, nec confirmatione oblationum suarum, nec strepitu armorum, nec blanditiis, nec minis, ipsis resistere potuerunt, divino judicio territi inanem

superbamque fiduciam quam prius in semetipsis semper habuerant deponentes et in se redeuntes, coram illis humiliabuntur, atque ululando clamabunt, et dicent: «Quia omnipotentem Deum in ordine officii nostri abjecimus, idcirco super nos confusio haec inducta est, videlicet ut ab illis opprimamur et humiliemur, quos opprimere et humiliare debueramus.» Nam illis super quos principes constituti eramus, et his qui nobis per disciplinatum subjiciebantur, Deus funem subjectionis abstraxit, nobisque eos dominari permittit. Quapropter consideremus quod justa judicia Dei patimur, quoniam regna mundi nobis subjugare voluimus, sicut et nos sub jugo Dei esse debebamus, et quia voluptatem cujusque carnalis concupiscentiae perfecimus, ne ob hoc ullus nos arguere audebat. Deus enim genti Judaeorum praecepit ut sacrificia de animalibus Creatori suo offerrent; sed illi jussa ejus contemnentes, in omnes carnales sensus se convertebant. Unde et gentes alienigenarum super eos inducti sunt: nobis autem ut vivum et spiritale sacrificium offerremus indixit, sed nos illud pollutis manibus tractare non pertimuimus, et cum diademate sceptri sui nos coronaret, super omnia nos exaltavimus, atque concupiscentias carnis nostrae omnibus modis complevimus; et ideo inimici nostri super nos grassantur, quemadmodum prioribus praevaricatoribus inimici eorum dominati sunt. Et tunc tam majores quam minores utriusque populi, clerum ita ordinabunt, et ea quae illi necessaria sunt hoc modo disponent, ut nec in victu aut in vestitu defectum habeant; et a saecularibus hujusmodi opprobria deinceps non sustineant. Haec autem tam in spiritali quam in saeculari populo quasi in prima hora diei incipientur, et deinde velut in tertia in plenum opus perducentur, et tandem quemadmodum in sexta ex toto perficientur, et omnes gradus

hominum quasi post sextam considerabuntur, et in alium modum quam modo sint disponentur, ita scilicet, ut quisque ordo in rectitudine sua consistat, et etiam liberi ad honorem libertatis suae, et famuli ad debitam servitutem subjectionis suae redeant.

Quod ultione Dei per correctionem praevaricatorum sedata, ordinatio justitiae et pacis tranquillitas ante saeculum sicut et ante primum Domini adventum resplendeant, Judaeorum etiam aliqua parte conversa et gaudente, et illum advenisse fatente quem modo negant.

XVII. Sed tamen inter haec omnia velut leo in libro *Scivias* notatus ostendit, dura etiam crudeliaque bella timore Dei abjecto multoties exsurgent, et plurimi hominum in occisione cadent, plurimaeque civitates per destructionem ruent. Sicut enim vir fortitudine sua femineam mollitiem vincit, et ut leo reliquas bestias superat, ita et crudelitas quorumdam hominum quietem aliorum in diebus illis per divinum judicium consumet, quoniam Deus crudelitatem poenarum ad purgationem iniquitatum inimicis suis tunc concedet, sic etiam a principio mundi semper fecit. Cumque homines praedictis afflictionibus purgati fuerint, taedium praefatorum praeliorum incurrent, atque justitiam in cunctis ecclesiasticis constitutionibus, quae Deo placitae sunt per timorem Dei apprehendent, illique plurima bona superaddent, et hoc tam in diebus pacis quam belli et cujusque laboris facient. Et tunc justitia recte sponsa nominabitur, quae in lectum veri regis relicta concubina ducetur, cujus studium fuit, ut interdum quaedam legalia praecepta per simulationem servaret, et interdum consuetudinem pravae sodalitatis sibi conjungeret, unde et rex illam abjiciet, quia praedicti dies

velut concubina erant, hominibus in quibusdam constitutionibus ecclesiastica mandata observantibus; in quibusdam vero illa omnino relinquentibus. Omnipotens namque Deus, qui verus Salomon est, sponsam suam videlicet justitiam cum omnibus ornamentis, id est cum omnibus ecclesiasticis ordinibus ornabit, ita ut ornamenta ipsius palam appareant, quae concubina hoc modo in illa obscuraverat, ut aliquando videri non possent. Unde et dies illi destructionem inutilium dierum demonstrabunt, et consolatio desolationem evacuabit, quemadmodum nova lex veterem legem immutavit, et ut tempus curationis tempus casus ad meliora perduxit, quoniam si praedicta mala in levitate et in scandalo consuetudinis suae inconcussa perdurarent, veritas ita obnubilaretur, ut turres coelestis Jerusalem moverentur, et omnis ecclesiastica institutio contaminaretur velut homines absque vero Deo essent. Nam praevaricatores justitiae in tali opprobrio tunc erunt, quasi mulier quae, justo conjugio relicto, adulterium facit, quia ecclesiastica praecepta praevaricando quasi adulterium perpetrarant, et ideo etiam afflictionem et despectionem sustinebunt, quemadmodum femina quae a viro suo relicta consolatione illius caret. Sed et tam novae et incognitae ordinationes justitiae et pacis tunc advenient, ut homines inde admirentur dicentes, quoniam talia prius nec audierint, nec cognoverint; et quia pax ante diem judicii ipsis data sit, sicut etiam pax primum adventum Filii Dei praecucurrit, pro timore tamen superventuri judicii pleniter gaudere non valentes, sed omnem justitiam in catholica fide ab omnipotente Deo quaerentes, Judaeis etiam gaudentibus, et illum jam adesse dicentibus, quem venisse modo negant. Pax enim illa quae adventum Incarnationis Filii Dei praecesserat, illis diebus pleniter perficietur, quoniam

fortes viri in magna prophetia tunc surgent, ita ut etiam omne germen justitiae in filiis et in filiabus hominum tunc florebit, velut per prophetam servum meum in voluntate mea sic praedictum est: «In die illa erit germen Domini in magnificentia et gloria et fructus terrae sublimis, et exsultatio his qui salvati fuerint de Israel **(Isa. IV)**.» Hujus sententiae intellectus hoc modo accipiendus est:

Verba Isaiae prophetae primum Domini adventum testificantia, quae in saeculo maxime complebuntur per illuminationem Judaeorum, qui scandalo Christi obcaecati in passione ipsius a viriditate fidei et bonorum operum exaruerant.

XVIII. In die hac cum angeli pacem hominibus datam canerent, fuit Filius meus de virgine natus, ab eisdem angelis magnificatus, a pastoribus quoque, qui eum pia devotione quaerebant, glorificatus, et fructus terrae cui pax reddita erat, et cui aer suavitatem administrabat, superabundans, et gaudium illis qui de praeterita tribulatione malorum liberati erant in filiis Jacob, quia multis tribulationibus justo judicio prius conterebantur. Sed et cum lux verae fidei corda fidelium illustrabit, Filius meus in ipsis magnificabitur, quoniam illum de me exisse credent, atque glorificabunt, ubi eum ad me in gloria redisse confitebuntur. Quapropter et ipsis fructus bonorum operum sublimabitur. Exsultatio quoque in eis augebitur, cum de diabolica potestate erepti, et de tartareis poenis liberati inter filios Dei computabuntur. Floriditas autem vineae Sabaoth, quae de flore virgae Aaron processit, quae per spumam serpentis non incaluit quando Filius meus in cruce passus est exaruit, quia oculi Judaeorum in umbra mortis gravati fuerunt, ubi verba prophetiae audientes, ea cum

vero flore abjecerunt, quem tota terra cognovit, cum in cruce exspiravit. Et ideo etiam seipsos occiderunt, ac sic tam in Veteri quam in Novo Testamento exaruerunt, quoniam Vetus Testamentum est sicut hiems, quae omnem viriditatem in se abscondit; Novum vero quasi aestas, quae gramina et flores producit.

Verba ejusdem Christi Domini, quae, dum ad mortem duceretur, de viridi et arido ligno lamentantibus se respondit, et quomodo intelligi debeant.

XIX. Quapropter ipse etiam lamentantibus se dicebat: «Si in viridi ligno haec faciunt, in arido quid fiet?» **(Luc. XXIII.)** Hujus sententiae intellectus hoc modo accipiendus est: Ipse viride lignum fuit, quia omnem viriditatem virtutum protulit, sed tamen ab incredulis abjectus est; Antichristus autem aridum lignum est, quia omnem viriditatem justitiae conculcans ea quae in rectitudine viridia sunt arida facit, unde etiam ad nihilum deducetur. Viride quoque lignum illi dies fuerunt, in quibus homines respectum reparationis omnium dolorum habebant, et in quibus nullum timorem futuri judicii novissimi temporis metuebant; aridum vero lignum cum discessio, de qua Paulus electum vas meum loquitur, ante filium perditionis apparebit, ubi etiam omnis dolor superveniens coelum et terram commovebit. Coelum quippe et terra in futuro judicio movebuntur, quemadmodum in viridi ligno praesignatum est, cum rota firmamenti, quae plurima signa in se habet, illo occumbente splendorem lucis subtraxit, sicut etiam in praedictis verbis prophetarum ostenditur.

Quanti diversis gaudiis in Ecclesia propter recuperatum justitiae statum, et temporalium rerum copia et spiritualium

bonorum abundantia in diebus penultimus per aliquantum temporis perfruentur, ea Judaeorum et haereticorum parte qui in malo perstiterunt de proximo Antichristi adventu perniciosa praesumptione exsultante.

XX. In diebus itaque supradictis suavissimae nubes cum suavissimo aere terram tangent, illamque viriditatem fructuositatis exsudare facient, quia homines ad omnem justitiam tunc praeparabunt, quemadmodum in praefato tempore femineae debilitatis fructuositas terrae defecit, quoniam elementa peccatis hominum violata, in omnibus officiis suis destituta tunc fuerunt. Principes quoque cum reliquo populo justitiam Dei recte ordinabunt, omniaque arma, quae ad necem hominum parata erant, interdicent, illa tantum ferramenta conservantes quibus terra colitur, et quae ad necessitatem usus hominum respiciunt; et si quis haec transgredietur, ferro proprio necabitur, atque in desertum locum abjicietur. Et ut nubes suavem et rectam pluviam ad fructum justi germinis tunc emittent, sic et Spiritus sanctus rorem gratiae suae cum prophetia, sapientia et sanctitate in populum fundet, ita ut ille tunc appareat quasi in alium modum bonae conversationis mutatus sit. Vetus namque lex umbra spiritalis vitae fuit, quoniam illa tota per creaturam signata erat, velut in hieme omnis fructus in terra absconditus nequaquam cernitur, quia nondum formatus est, nec eadem lex aestatem habebat, quoniam Filius Dei nondum incarnatus apparuerat; sed ipso veniente illa tota in spiritalem significationem mutata fructus aeternae vitae in praeceptis Evangelii ostendit, quemadmodum etiam aestas flores et fructus producit. In diebus etenim illis vera aestas per virtutem Dei erit, quia tunc omnia in veritate consistent, sacerdotes

scilicet et monachi, virgines quoque et continentes et reliqui ordines in rectitudine sua stabunt, juste et bene viventes, omnemque sublimitatem et superfluitatem divitiarum abjicientes, quoniam sicut per temperiem nubium et aeris necessaria utilitas fructuum tunc producetur, ita et germen spiritalis vitae per gratiam Dei tunc propalabitur. Prophetia quippe, ut praefatum est, tunc aperta erit, sapientiaque jucunda et robusta, omnesque fideles in his velut in speculo considerabunt se, et tunc etiam veri angeli hominibus familiariter adhaerebunt, novam et sanctam conversationem in eis videntes, cum nunc propter fetentia peccata eorum ab ipsis saepius declinent. Sed et tunc justi gaudebunt ad terram repromissionis tendentes, ac spem aeterni praemii exspectantes; et tamen pleniter non laetabuntur, quia futurum judicium adesse videbunt; et hoc in similitudine peregrinorum facient, qui ad patriam tendunt, plenum gaudium non habentium cum adhuc in peregrinatione sunt. Judaei autem et haeretici tunc valde laetabuntur dicentes: «Gloria nostra in proximo est, illique conculcabuntur, qui nos fatigaverunt et expulerunt.» Attamen quamplurimi paganorum Christianis se tunc adjungent copiam honoris et divitiarum eorum videntes; atque baptizati cum ipsis Christum praedicabunt, quemadmodum in tempore apostolorum factum est; Judaeisque et haereticis dicent: «Quod vos gloriam vestram dicitis, hoc mors aeterna erit, et quem vos principem vestrum nominatis, illius finem cum maximo horrore et periculo videbitis, atque tunc ad nos convertimini diem illum inspicientes, quem nobis stirps aurorae videlicet stellae maris Mariae ostendit.» Dies utique illi fortes et laudabiles in pace et stabilitate erunt, similesque armatis militibus qui in rupe jacentes hostibus suis insidiantur, et quos ad internecionem

persequuntur, adventumque novissimi diei annuntiabunt, quia quidquid prophetae boni seu gratiae praedixerant, in ipsis complebitur. Sapientia quoque, religiositas et sanctitas in eis confirmabitur, quoniam si Filius Dei a prophetis praedictus non fuisset, et velut in ictu oculi venisset, cito oblivioni traderetur, sicut et perditus homo qui quasi latenter veniens, citissime destruetur.

Quod eamdem pacis quietem et fructuum redundantiam hominibus sibi et non Deo tribuentibus et circa religionem denuo torpore incipientibus iterum tantae subsequentur tribulationes quantae nunquam ante in mundo efferbuerunt.

XXI. Attamen in eisdem diebus praefata justitia et religio ad fatigationem debilitatis in eisdem diebus interdum in hominibus inclinabuntur, sed vires suas cito resument; interdum etiam iniquitas surget et iterum cadet, interdum quoque bella, fames, pestilentia et mortalitas grassabuntur, et iterum evanescent, nec omnia ista in uno statu ac tenore diu tunc stabunt, sed hac et illac movebuntur, ita ut nunc appareant, nunc autem elabantur. Sed et in ipsis diebus inter omnia haec, quemadmodum equus in libro *Scivias* demonstrat, petulantia morum, atque jactantia animorum, necnon plenitudo voluptatum et aliarum vanitatum absque reverentia in hominibus multoties exsurgent, quia illi in quiete pacis quiescentes, et abundantia frugum redundantes, nullo incursu bellorum terrebuntur, nec penuria frugum constringentur. Sed haec sibimet tribuentes, Deo, a quo omnia bona procedunt, debitum honorem in his non exhibebunt. Quapropter et tanta pericula praefatam quietem et abundantiam subsequentur, quanta prius visa non sunt. Nam cum homines in hujusmodi quiete, ut praedictum est,

residebunt, nulla pericula metuentes, alii dies omnium dolorum advenient, in quibus lamentabilis vox prophetarum, atque vox Filii Dei adimplebitur, hominibus prae timore continuarum afflictionum mortem desiderantibus et dicentibus: «Ut quid nati sumus,» et optantibus ut montes decidant super eos. Priores namque dies dolorum et calamitatum aliquam refocillationem et reparationem interdum habebant, isti autem omnium dolorum et iniquitatum pleni a malis non cessabunt, sed dolor dolori, iniquitas iniquitati in eis accumulabitur, omnique hora homicidium et injustitiam pro nihilo computabuntur, et quemadmodum animalia ad manducandum occiduntur, ita et homines in furore aliorum in eisdem diebus interficientur. Cum enim gentes paganorum Christianos in pace residere et in substantia locupletos esse viderint, crudelem fiduciam in fortitudine sua habentes dicent: «Christianos armis nostris invadamus, quoniam sine armis et sine robore sunt, eosque velut oves occisionis capere et occidere possumus.» Et sic de longinquis regionibus ferocissimam et immundissimam gentem convocabunt, cui et se in fornicatione et in immunditia atque in omni malo adjungent; populumque Christianum ubique rapinis et praeliis invadent, et plurimas regiones et civitates destruent. Ecclesiasticas quoque disciplinas quamplurimis vanitatibus et immunditiis polluent, et omnes quos poterunt eodem modo contaminabunt. Unde et dies illi alios pessimos dies futuros manifestabunt, adventum quoque perditi hominis denudabunt, quoniam ut immundus, qui in immunditia se semper polluit, inde non saturatur, sic et idem dies immunditiarum pleni erunt, nec his saturari valebunt. Quod et David praevidens clara voce dixit:

Verba David ex psalmo XXI *in persona Christi et Ecclesiae persecutiones iniquorum denuntiantis, et quomodo intelligenda sint.*

XXII. «Diviserunt sibi vestimenta mea, et super vestem meam miserunt sortem.» Quod quamvis ob certitudinem futurorum ad litteram de praeteritis sonet, de futuris tamen sic accipiendum est. Increduli per multam stragem infidelitatis divident secundum voluntates suas ordinationes saecularium dignitatum et operationum quibus velut vestimentis in Ecclesia indutus fueram; atque super hos qui quasi vestis mea in spiritali vita mihi viciniores erant mittent quamplurimas vanitates, cum eos a rectitudine viarum suarum averterunt, et omnia jura ecclesiarum per destructionem ad nihilum redegerunt, atque cum super eos dederint leges iniquitatis, ut ipsos omnino conterant. Sed his malis etiam idem David respondet dicens: «Tu autem, Domine, ne elongaveris auxilium tuum, ad defensionem meam conspice **(Psal. XXI)**.» Hujus sententiae intellectus hoc modo accipiendus est: Ego Ecclesia, quae sponsa Filii tui, o coelestis Pater, esse debui, quamvis modo debilitata sim, ad te, o Pater omnium, vociferor petens ne differas mihi auxiliari, quoniam membra mea, quae membra Filii tui sunt, in destructionem et dispersionem vadunt, ac ideo quantocius ad defendendum et me et illos inclina oculos misericordiae tuae, ne a te neglecti omnino conteramur.

Item interpellatio Filii ad Patrem pro liberatione corporis sui, quod est Ecclesia.

XXIII. Sed et Filius eisdem verbis ad Patrem loquitur: «O Pater, ego semper tecum fui, et tu me misisti carne vestiens

me, et sic in terra ambulavi, et quidquid mihi jussisti hoc perfeci, quia veritas tua sum, et ideo etiam omnes inimicos meos sub pedibus meis posuisti, et super ipsos sto, quoniam in sinistra parte sunt, et ad te non pertinent, quia verum opus tuum ad dextram tuam est. Illud quoque tecum operor quemadmodum ante exordium dierum praeordinaveras, atque inimicos meos judico, velut Dominus scabellum pedum suorum comprimit. Itaque adjutorium tuum ad me inclina me vindicans de inimicis meis, quoniam ego filius tuus super aspidem et basiliscum ambulo. Quapropter etiam ad protectionem meam membrorumque meorum conspice, quia omne opus quod voluisti, et mihi imposuisti ad profectum duxi, et ita ego sum in te, et tu in me, et unum sumus.» Iterumque idem Filius ad Patrem dicit: «Nunc memor esto quod plenitudo quae in primo facta est arescere non debuit, quia in principio mundi finem mundi inspexisti, nec oblivioni tradidisti, sicut illorum oblivisceris, qui in perditionem vadunt, et quod plenitudo generationis hominum quae in primo tempore et in primo homine praevisa et facta est, nondum arescere in defectione debuit, quoniam in te non fuit, quod homines ante praeordinatum tempus in generationibus suis omnino deficerent. Et tunc etiam cum hominem creasti in te scilicet in antiquo consilio habuisti, quod oculus tuus videlicet scientia tua omnia pleniter praevidens, omniaque recte disponens nunquam cederet ab illo quod in te praeordinatum erat, id est quod homo propter ullam intemperantiam suam ex toto periret, aut quod mundus deficeret, usque dum corpus meum in membris suis, quia fideles membra mea ordinatione tua sunt, videres plenum gemmarum, id est perfectum in omnibus illis, qui per me in te

confidunt, et te colunt; quasi gemma in virtutibus coruscantes.»

Quia tunc temporis Christiano populo in poenitentiam redacto, et multis afflictionibus pro peccatis suis macerato, gratia eis divina per multa miracula, sicut et antiquo populo suo fecit subveniet, et hostibus subactis plurimam paganorum multitudinem fidei suae adjiciet.

XXIV. Denique cum incredulae et horribiles gentes, ut supradictum est, facultates ac possessiones ecclesiarum circumquaque invadentes, ad internecionem delere studuerint, velut vultures et accipitres ea quae sub alis et sub unguibus suis habent constringunt, et cum eis Christianus populus omnibus modis in poenitentia peccatorum suorum maceratus, nec morte corporali perterritus, resistere in armis tentaverit, fortissimus ventus ab aquilone cum maxima nebula, et cum densissimo pulvere veniens, flatus suos divino judicio contra illos emittet, ita ut guttura eorum nebula, et oculi ipsorum pulvere hoc modo impleantur, quatenus ferocitatem suam deponentes in maximum stuporem convertantur. Sancta enim Divinitas signa et miracula in Christiano populo tunc faciet, sicut etiam cum Moyse in columna nubis fecit, et sicut Michael archangelus ad defensionem Christianorum contra paganos pugnavit, ita ut fideles filii Dei in protectione ipsius euntes super inimicos suos irruant, et victores illorum per virtutem Dei existant, alios quidem morti tradentes, alios vero de finibus suis ejicientes. Quapropter quam maxima turba paganorum Christianis in vera fide tunc addetur ipsis dicentibus: «Deus Christianorum Deus verus est, qui talia signa in ipsis fecit.» Sed et victores quos Deus in defensione sua habebit, Deum laudabunt dicentes: «Laudemus Dominum

Deum nostrum; vere enim magnificatus est in nobis, quia in nomine ipsius victores existimus. Unde etiam et fortitudo nostra laus ipsius est, quoniam per eum tam inimicos ipsius quam nostros superavimus, cum in eum fideliter credidimus.» Et iterum dicent: «Attendamus quoque Dominica verba in Evangelio. Exsurget gens paganorum contra gentem Christianorum, sicut in nobis factum est. Quapropter adjacentes nobis civitates et villas destructas reaedificemus, ac fortiores, et munitiores eas faciamus quam prius fuissent, ne amodo per hujusmodi mala conteramur, ut nunc contriti sumus. Et hoc totis viribus suis, omnique substantia sua fortiter et largiter complebunt.»

Quod in diebus illis Romanis imperatoribus a pristina fortitudine decidentibus imperium in manibus eorum paulatim decrescet et deficiet, et etiam insula apostolici honoris dividetur, et alii aliis magistri vel archiepiscopi in diversis locis superponentur.

XXV. In illis autem diebus imperatores Romanae dignitatis a fortitudine qua prius Romanum imperium strenue tenuerant descendentes, in gloria sua imbecilles fient, ita ut imperium in manibus eorum divino judicio paulatim decrescat et deficiat, quoniam ipsi squalidi et tepidi et serviles et turpes in moribus suis existentes, in omnibus inutiles erunt, et a populo quidem honorari volent; sed prosperitatem populi non quaerent, et ideo etiam honorari et venerari non poterunt. Quapropter etiam reges et principes multorum populorum, qui prius Romano imperio subjecti erant, se ab eo separabunt, nec ulterius ei subjici patientur. Et sic Romanum imperium in defectum dispergetur. Nam unaquaeque gens et quisquis populus regem sibi tunc constituet cui obediat, dicens quod

latitudo imperii Romani magis sibi oneris prius fuerit, quam honoris. Sed postquam imperiale sceptrum hoc modo divisum fuerit, nec reparari poterit, tunc etiam infula apostolici honoris dividetur. Quia enim nec principes nec reliqui homines tam spiritalis quam saecularis ordinis in apostolico nomine ullam religionem tunc invenient, dignitatem nominis illius tunc imminuent. Alios quoque magistros et archiepiscopos sub alio nomine in diversis regionibus sibi praeferent, ita ut etiam apostolicus eo tempore dilatatione honoris pristinae dignitatis attenuatus, Romam et pauca illi adjacentia loca vix etiam tunc sub infula sua obtineat. Haec autem ex parte per bellorum incursionem evenient, ex parte quo que per commune consilium et consensum et spiritalium et saecularium populorum perficientur, illis hortantibus ut quisque saecularis princeps regnum et populum suum muniat et regat, ut quilibet archiepiscopus seu alius spiritalis magister subditos suos ad rectitudinem disciplinae constringat, ne deinceps malis illis affligantur, quibus divino nutu prius afflicti sunt.

Quod iterum tunc temporis iniquitate repressa, et justitia revalescente, disciplina honestatis, et antiquarum jura consuetudinum repullulabunt et observabuntur, et prophetae multi erunt, et occulta Scripturarum sapientibus patebunt, plurimis interim haeresibus passim ebullientibus, quae Antichristi vicinum denuntient adventum.

XXVI. Et tunc iterum iniquitas aliquantulum debilis jacebit, interdum quoque surgere attentabit; sed justitia in rectitudine sua interim stabit, ita ut homines illorum dierum ad antiquas consuetudines et disciplinas antiquorum hominum in honestate se convertant, et eas teneant, et observent, sicut antiqui illas tenere et conservare consueverant. Sed etiam tunc

unusquisque rex et princeps, ac episcopus ecclesiasticae dignitatis se ipsum in alio castigabit, cum alium justitiam observare et honeste vivere videbit, atque unaquaeque gens correctionem ab alia sumet, cum illam ad bona proficere et ad rectitudinem surgere audiet. Aer quoque tunc iterum suavis erit, et fructus terrae utilis, hominesque sani et fortes fient. In ipsis etiam diebus multae prophetiae ac plurimi sapientes erunt, ita ut etiam occulta prophetarum et aliarum Scripturarum sapientibus tunc ad plenum pateant, et filii et filiae eorum prophetent, velut ante multa tempora praedictum est, et hoc in tali puritate veritatis fiet, ut aerei spiritus irrisionem in illis tunc facere non possint. In eodem quoque spiritu illi prophetabunt quo prophetae secreta Dei olim annuntiaverunt, et in similitudine doctrinae apostolorum, quorum doctrina super omnem humanum intellectum fuit. Interim etiam tam multae haereses et tam plurimae turpitudines cum aliis malis ebullient, quae etiam Antichristum in proximo adesse ostendent, ita ut homines eorumdem dierum dicant quod tanta crimina et tantae immunditiae prius non fuerunt sicut in diebus eorum apparuerint. Quod et porcus in libro *Scivias* descriptus manifestat, quia dum justitia aliquando regnat, iniquitas illam oppugnat; et dum aliquando iniquitas viget, justitia illam confundit, quoniam mundus in uno statu nunquam permanet.

De qualitate judiciorum divinae potestatis circa finem mundi manifestandorum, et quia tunc plurima pars hominum sinceritatem catholicae fidei deserens ad filium perditionis convertetur.

XXVII. Nunc autem, o homo, quod vides, quoniam praedicta exterior pars supradictae rotae tandem velut turbida et

procellosa tempestas, scilicet prope finem ejusdem medietatis ubi praefata linea eidem rotae affixa est apparet, hoc demonstrat quod judicia potestatis Dei turbida et procellosa in diebus illis erunt, cum nec puritatem nec quietem catholicae fidei in cordibus incredulorum hominum circa finem fortitudinis illius in qua mundus modo viget inveniant, videlicet ubi voluntas Dei potestati ipsius ita conjungitur, quatenus in voluntate Dei sit, quando mundus et ea quae in mundo sunt per potentiam ejus finiantur, quia homines temporis illius sinceritatem atque stabilitatem verae fidei fugient, et a vero Deo recedent ad filium perditionis se convertentes, qui omnia ecclesiastica instituta conturbans, maximas procellas adversitatis fidelibus ipsi resistentibus inducet. Nam cum post multas tribulationes, quas homines in invasionibus alienarum gentium, et in semetipsis cum divisione imperii perpessi erant, jam velut in quiete resederint, iterum repente multae haereses, multaeque contrarietates ecclesiasticae dignitatis ebullient.

De conceptione et ortu Antichristi, et quod ab exordio diabolico spiritu repletus, et in abditis locis occultatus et nutritus, omnibus magicis artibus usque ad virilem aetatem imbuetur; et quanta in diebus illis rerum vel temporum in mundo, vel in Ecclesia perturbatio et incertitudo futura sit.

XXVIII. Immunda quoque mulier in eodem tempore immundum filium concipiet, quoniam antiquus serpens, qui Adam absorbuit, illum hoc modo cum omni turba sua inflabit, ut nec aliquid boni in ipsum intret, nec in eo esse possit. In abditis enim et in diversis locis nutrietur, ne ab hominibus cognoscatur, omnibusque diabolicis artibus imbuetur, et usque ad plenos dies aetatis suae occultabitur, nec

perversitates, quae in se erunt, manifestabit, usquedum se plenum et superabundantem in cunctis iniquitatibus cognoverit. Ab initio autem ortus illius multa certamina multaque contraria rectarum ordinationum ebullient, et ardens justitia a rectitudine sua obtenebrabitur, et charitas in hominibus exstinguetur. In eis quoque amaritudo et asperitas orietur, ac tantae haereses fient, ut etiam haeretici errores suos aperte et indubitanter praedicent; tantaque dubietas et incertitudo in catholica fide Christianorum erit, ut homines in dubio habeant quem Deum invocent; atque plurima signa in sole, et luna, et in stellis, et in aquis, et in caeteris elementis et creaturis apparebunt, ita ut etiam velut in pictura in portentis suis futura mala praenuntient. Unde etiam tanta tristitia illo tempore homines occupabit, ut mori quasi pro nihilo ducant. Qui autem in catholica fide tunc perfecti erunt, in magna contritione exspectabunt quid Deus ordinare velit. Et hae tribulationes hoc modo procedent: usquedum filius perditionis os suum ad contrariam doctrinam aperiat. Sed cum ille verba falsitatis, et deceptionum suarum protulerit, coelum et terra contremiscent, catenaque monilis justitiae quam Paulus usque ad pedes ejusdem virtutis descendentem fecit, ut supra dictum est, velut magno flatu venti tacta tunc primum movebitur, quoniam usque ad idem tempus inconcussa et inconvulsa permanebit. Paulus quippe doctrinam suam multis miraculis tam fortiter corroboravit, ac illam profundissimis verbis tam honeste decoravit, ut etiam usque in finem mundi sic perduret, quemadmodum et haec eadem catena ad pedes ejusdem justitiae quasi ad finem mundi descendens demonstrat. Ipse quoque per veritatem in elevatione spiritus sui de secundo adventu Filii Dei, ac de mortifero incursu filii perditionis credentibus locutus est dicens:

Testimonia Epistotae Pauli ad Thessalonicenses finem mundi et adventum et opera et judicium Antichristi denuntiantia, et quomodo intelligi debeant.

XXIX. «Neque terreamini, neque per spiritum neque per sermonem, neque per epistolam tanquam per nos missam, quasi instet dies Domini. Ne quis vos seducat ullo modo, quoniam nisi venerit discessio primum, et revelatus fuerit homo peccati, filius perditionis, qui adversatur, et extollitur supra omne quod dicitur Deus, aut quod colitur, ita ut in templo Dei sedeat, ostendens se tanquam sit Deus **(II Thess. II)**. Hujus sententiae intellectus hoc modo accipiendus est: Vos qui Dei estis, et qui verbis ejus creditis, cauti estote ne in cordibus vestris ullo terrore quatiamini, neque spiritali scilicet deceptione, neque verbosa seductione, neque per scripta velut ad vos veraciter sint directa, quasi adsit dies ille, quo conditor cunctorum abscondita cordium denudabit. Cavete etiam ne quis per illusoria et phantastica facta vos inclinet ulla occasione in seductionem, quoniam nisi venerit tempus illud, quo ecclesiastica sublimitas dissipabitur, et quo vera fides conculcabitur, quod discessio intelligitur, quae fiet in tempore scelerati filii cujus mater immunda existit, nesciens a quo conceperit, et manifestus fuerit ille qui homo peccati erit, quia per initium suum totus peccatis infundetur, unde et sic peccator existet, omnia peccata recitando et recolligendo, ac filius crudelissimae perditionis quoniam totus in perditione manebit; ea quae contraria Deo sunt homines docens, quem etiam seductor humani generis ita inflammabit, quemadmodum ipse furere primitus incoepit, cum Deo similis esse voluit; quapropter etiam adversabitur omnibus Deum colentibus, et efferet se ultra omnem creaturam Deum

se nominans, et ut quasi Deus colatur praecipiens, non credatis, quasi adsit dies Domini, scilicet quo judicabit orbem terrarum cum mundus finem accipiet. Iterumque idem Paulus Spiritu sancto infusus dicit: «Nam mysterium jam operatur iniquitatis, tantum ut qui tenet nunc teneat, donec de medio fiat **(ibid.)**» Hujus sententiae intellectus hoc modo accipiendus est: Occulta suggestio jam in operibus haereticorum manifestatur, in quibus persuasor iniquitatis jacula praemittit, veritatem verae fidei opprimere volens; ideoque recta intentione, ac bono conamine studium hoc in fideli homine tantum sit, ut qui fidem apostolicam et vere catholicam tenet, nunc firma stabilitate teneat illam inconvulsam, donec de medio illo quod inter ortum et defectum sui est fiat, quoniam circa tempora filii perditionis fides a fortitudine sua declinans, jam incurvata debilitabitur. Nam qui ecclesiasticam in Deo sublimitatem et fidem rectam habet aliquid magni tenet, quia per illam coeleste regnum intrabit; qui vero fidem non habet nihil tenet, quoniam in perditionem ibit; et sic etiam homo in medio potestatis Dei existit, quia antequam homo formatus fuisset Deus erat, et postquam homo corporaliter finietur Deus in virtute sua perdurat.

Quod antiquus hostis, qui primum hominem seducendo devicit, et per hominem Christum revictus per alium hominem iterum se putans posse vincere Antichristum justo Dei permissione tota malignitate sua infundet, ut ad impugnandam fidem catholicam et doctrinam Christi destruendam innitatur.

XXX. Antiquus enim hostis, quem fortitudo divinitatis in lacum abyssi projecit, quemadmodum in vehementes aquas

plumbum decidit, quoniam iniquitatem constituere voluit, cum Deus justus et verax sit, et nullum sibi similem habeat, quia per se ipsum aeternaliter subsistens cuncta ex nihilo fecit, quoniam hominem primum superaverat, per alium hominem scilicet Antichristum aestimat se posse perficere quod olim incoeperat, cum adversus Deum pugnare tentavit. A diabolo quippe Antichristus infusus cum os suum ad perversam doctrinam ut praedictum est aperuerit, omnia quae Deus in antiqua, et in nova lege constituerat destruet, incestumque et alia similia non esse peccata affirmabit. Dicet enim quia peccatum non sit, si caro carnem calefaciat, sicut nec hoc si homo ab igne calefiat, affirmans etiam quod omnia castitatis praecepta per ignorantiam facta sint, quoniam cum homo alter calidus, alter frigidus sit, calore et frigore oporteat eos invicem temperari. Et iterum ad fideles dicet: «Vestra lex continentiae contra modum naturae constituta est, scilicet quod homo calidus esse non debeat, in cujus spiramine ignis est, qui totum corpus hominis incendit. Et quomodo iste contra naturam suam frigidus esse possit? Sed qua ratione homo omitteret, quin carnem aliam calefaceret? Homo enim ille, quem magistrum vestrum esse dicitis, legem quae supra modum est vobis dedit, quia sic videre vos jussit. Ego autem dico: Vos in his duobus modis videlicet caloris et frigoris estote, atque in invicem vos fovete, et praedictum hominem injusta praecepta vobis dedisse considerate, quoniam quamvis juberet ne homines se mutuo foverent, ipsi tamen naturam suam carnaliter coluerunt. Videte ergo ne injusta doctrina amodo seducamini, quoniam in me est quid facere possitis vel non, nec magister vester rectas propositiones vobis proposuit, qui vos esse voluit sicut spiritum qui carne coopertus non est, et qui non operatur, cum nata caro hominum sic creata non sit,

quae per ignem infunditur et formatur, quia si filii non crearentur, possibilitatem operandi non haberent. Unde et vos quid sitis scitote. Nam ille qui vos primum docuit vos decepit, et in nullo vos adjuvit: ego autem vobis infundo, ut vosmetipsos cognoscatis, et ut quid sitis sciatis quoniam creavi vos, et totus in omnibus sum; ille vero omnia opera sua alii assignans a se ipso nihil loquebatur, quoniam de se nihil potuit; sed ego a meipso loquor, atque per me ipsum omnia possum.» Hic verbis et aliis similibus iste infelix filius perditionis homines seducet, docens eos ut secundum igneum carnis gustum vivant, et omnem voluntatem carnis suae perficiant, cum tam vetus quam nova lex homines ad castitatem invitent, ita scilicet ne castitas modum suum transcendat. Et hoc modo Lucifer per illum justitiam Dei abnegabit, atque omne quod facere incoeperit, per ipsum se posse perficere putans, Jordanem in os suum fluere aestimabit ita ut baptismus deinceps non nominetur, sed illum retrorsum abjiciat, quemadmodum ipse per baptismum abjectus est. Unde sic dominando tantum numerum populi sibi subjugare putabit, ut Filius Dei parvum numerum fidelium ad comparationem numeri sui habeat.

Quare Antichristus homo peccati, et filius perditionis ab Apostolo vocetur, et testimonium ex Apocalypsi Joannis ad hoc competens, et quomodo intelligendum sit, et quod diabolus et in Veteri et in Novo Testamento sectatores habuerit, alios per idola, alios per haereticos decipiens.

XXXI. Praefatus quoque homo peccati homo dicitur, quoniam omnia mala perficiet, et quia illa omnia super ipsum fundentur, filiusque perditionis vocatur, quoniam mors et perditio ipsi dominabuntur, atque, ut praedictum est, perversis

et nefandissimis modis multitudinem populorum seducendo, sibi attrahet, seque ut Deum adorare faciet, videlicet etiam ut Joannes sub imagine bestiae feritatem ejus describens per ostensionem veritatis dicit: «Et adoraverunt eam omnes qui habitant terram, quorum non sunt scripta nomina in libro vitae Agni **(Apoc. XIII)**.» Hujus quoque sententiae intellectus hoc etiam modo de futuris accipiendus est: Proni corpore et mente adorabunt bestiam iniquitatis, qui habitationem cordium suorum terrenis rebus infigent, quorum non sunt exarata signis sanctitatis nomina in aeternitate vitae illius, in cujus ore dolus inventus non est. Quapropter in perditione erit quicunqne scripta hujus perditi hominis ipsum colendo adorabit, et qui scripta Satan in corde suo geret, qui a Deo expulsus est, quoniam a se ipso Deus esse voluit. Unde et mors nominatus est, quia vitam fugit, in qua nulla mortalitas invenitur, sed quae omnia vivificat. Et isti omnes qui huic perditionis filio adhaerebunt opera illius facientes, in libro vitae Agni non scribentur, quoniam Agnus iste Verbum Dei est per cujus verbi *fiat* omnis creatura processit. Diabolus autem in Veteri et in Novo Testamento sequentes se assidue habuit; in Veteri quidem per Baal; in Novo autem per Sadducaeos, qui nervi ipsius in schismate sunt, quia legem Dei, quae radix justitiae est, in qua patriarchae et prophetae latebant, cum sordibus Baal primum violaverunt; sed et illos qui postea in Novo Testamento cum Sadducaeis in resurrectionem in afflictione justitiae abnegaverunt quia praedictae radicis rami evangelium est, fructusque ramorum Christi testimonium existit, quod idola Baal et Sadducaeos fortiter contrivit. Sed tamen deinde ab istis haeretici procedent, qui conditioni primae pullulationis contradicent, errorque istorum pejor priore erit, quoniam Deum in creatione

sua, et in viventibus animabus ex toto negabunt. Omnes autem isti infelicem bestiam, videlicet perditum hominem, adorabunt, fidemque omnipotentis Dei deserentes dicent, quod nihil eis obsit, si praecepta Dei negligant.

De signis vel portentis et tempestatibus quas per magicas artes facturus est, et quomodo mori et resurgere se simulans quamdam scripturam fallacia diaboli inventa in frontibus sequentium se describi faciet, qua decepti ulterius ab eo divelli et separari non poterunt.

XXXII. Et sic infidelitas eorum ad praefatum aureum caput leopardi in praedicta catena monilis apparens descendit, quod Antichristum designat, qui se Deum velut aureum caput nominans, per diabolicas artes et per suscitationem elementorum horrenda portenta maximasque tempestates faciet, quod Deus ita fieri permittet, quatenus omne genus humanum casum illius cognoscat. Nam et ideo quasi pro redemptione populi sui per occisionem se mori et per resuscitationem se resurgere simulabit, quamdamque scripturam in frontibus sequentium se scribi faciet, per quam omne malum eis immittet, ut etiam antiquus serpens hominem decipiens, eum quoque in captione sua postmodum habens, libidine incendit, atque per eamdem scripturam contra baptismum, et contra Christianum nomen magica arte eos ita infundet, ut ab illo discedere non cupiant, et ut secundum ipsum quemadmodum Christiani secundum Christum omnes vocentur. Hanc scripturam Lucifer in se diu habuit, nec eam ulli hominum revelavit, excepto huic soli, quem in utero matris suae totum possidebit. Quapropter etiam omnem voluntatem suam se confidit per illum posse perficere. Sed idem perditus homo animam, et quod vivit non a diabolo sed

a Deo habebit, cum et ipse infelicissimus inquisitor antiquae seductionis, qui omnia bona odit, vivere suum a Deo acceperit. Nam Deus solus vita est, omnisque anhelitus, et omne quod vivit per illum movetur, quoniam ipse solus initium sine initio est. Et sicut Lucifer in coelo contra Deum pugnavit, ita etiam per hunc perditum hominem in terra adversus humanitatem Filii Dei certare tentabit. Et hoc per scripturam hanc faciet, qua Deum et Creatorem omnium negabit, se majorem illustrationem donorum suis conferre confidens, quam Christus Filius Dei in se credentibus contulerit. Scriptura autem haec in nulla lingua prius visa aut inventa est, quia Lucifer eam in semetipso primum invenit, illamque eo dolo proferet, quo homines seducit ne Creatorem suum cognoscant; atque per ipsam infideles hoc modo deludet, ut nequaquam aliud colere, quam quod illi videbunt placere, studeant. Dicet enim idem filius perditionis quod sicut lignum abscissum deponitur, quousque pictor illud componat et ornet, ut ab omnibus veneretur, ita quoque homo natus honore careat, quousque scriptura ista extollatur, quoniam major salus et virtus in ipsa sit quam in creatione hominis fuerit. Sed Deus omnes conatus ejusdem scripturae cum auctore suo destruet; scriptura autem quam Spiritus sanctus dedit non pertransibit. Cumque his falsis signis ex omni genere hominum ad se colligere incoeperit, sancti et justi in timore magno concutientur.

Promissio Dei de restitutione Enoch et Eliae, et quomodo interim cum eis agatur, et qualiter cum restituti fuerint se in adversis inter homines habebunt, et quanta adversus Antichristum praedicationis et miraculorum potestate enitescent, a quo tamen martyrizati cum innumeris aliis e

mundo migrabunt, et beatorum numerus martyrum ad plenitudinem debitae perfectionis perducetur.

XXXIII. Sed Ego qui sum recordabor quomodo primum hominem formaverim, et quali modo omnia opera quibus Lucifer contra me per hominem pugnaturus esset praeviderim, atque quomodo sanctas virtutes adversus illum pugnando signaverim, quemadmodum in Enoch et Elia feci, quos de germine hominum, qui toto desiderio mihi adhaeserant, elegi. Et circa novissimum tempus hominibus ostendam quatenus testimonium istorum duorum testium homines confidenter recipiant. Nam in mysterio meo eos doceo, operaque hominum eis manifesto, ita ut illa sciant, quasi ea corporaliter viderint; sapientioresque scriptis et sermonibus sapientium sunt. Cum enim ab hominibus corporaliter sublati sunt, omnis timor et tremor eis ablatus est, ita ut aequanimiter omnia quae circa ipsos sunt sufferant, egoque in secretis locis absque omni laesione corporis eos servo. Et cum filius perditionis perversam doctrinam suam evomet, istos eadem vis per quam prius de medio hominum ablati fuerant, quasi in vento reducet, et quandiu cum hominibus in terra morabuntur, semper post quadraginta dies reficientur, quemadmodum etiam Filius meus quadraginta diebus transactis esurivit. Istos autem fortes et sapientes caput capricorni in praefata catena monilis justitiae demonstratum significat, quoniam sicut capricornis fortis est, et in altum ascendit, sic ipsi in potentia mea fortes erunt, in altitudinem miraculorum meorum velociter elevandi. Tantam enim virtutem in miraculis meis habebunt, quod majora signa in firmamento et in elementis, ac in caeteris creaturis filio perditionis facient, ita ut fallacia signa illius veris signis istorum deludantur. Unde et ob

nimiam virtutem miraculorum eorum ex omnibus populis homines ad ipsos current verbis eorum credentes, atque ad martyrium, quod eis filius perditionis inferet, cum ardenti fide velut ad convivium properantes, ita ut etiam occisores ipsorum pro nimia multitudine occisos dinumerare taedeat, quia multitudo sanguinis eorum sicut rivus aquarum effundetur. Sed tandem cum filius perditionis hos duos verae sanctitatis viros nec blanditiis, nec minis potuerit superare, nec signa, nec miracula eorum offuscare, jubebit eos crudeli martyrio consummari, memoriam que ipsorum de terra penitus deleri, quatenus nec ullus hominum in tota terra sit, qui ei deinceps audeat resistere. Tunc, ut supra dictum est, aureus numerus beatorum martyrum, qui in primitiva Ecclesia propter veram fidem occisi sunt, in martyribus istis, qui in errore novissimi temporis occidentur, ad plenitudinem perfeetionis suae perducetur, quoniam tempus hoc omnia conculcans omniaque devorans, lupus, qui in libro *Scivias* describitur, designat, quia ut lupus in rapacitate sua quaecunque potest devorat, ita et in tempore illo fideles qui in Filium Dei credunt, absorbebuntur. Quapropter et idem Filius Dei ad Patrem iterum dicit ut praefatum est:

Item interpellatio Filii ad Patrem in ostensione vulnerum suorum ipsis hominibus ut eis parcat commendantis, et eosdem homines ut genua sua Patri flectant, quod ipsorum misereatur, exhortantis.

XXXIV. «Jam me fatigat, quia ordinatione tua carne indutus sum, quod membra mea, videlicet illi qui sacramento baptismatis mihi adhaeserant, nec a me recedunt, et quod in irrisionem diabolicae illusionem vadunt, cum filium perditionis audientes colunt, ex quibus tamen lapsos recolligo,

rebelles autem et in malo perseverantes abjicio. Pater, quoniam ego Filius tuus sum, vide ea charitate, qua me in mundum misisti, et considera vulnera mea, quibus praecepto tuo hominem redemi, illaque tibi ostendo, quatenus et tu illorum miserearis quos redemi, neque permittas eos de libro vitae deleri; sed per sanguinem vulnerum meorum ipsos in poenitentia ad te recollige, ne ille qui et incarnationem ac passionem meam illudit, eis in perditione dominetur. Ergo nunc, omnes homines, qui antiquum serpentem deserere, et ad Creatorem vestrum redire desideratis, attendite quod ego Filius Dei et hominis Patri meo vulnera mea ostendo pro vobis. Unde etiam vos genua vestra quae multoties ad vanitatem iniquae contrarietatis inclinastis, ad Patrem vestrum qui vos creavit, et qui vobis spiraculum vitae dedit, in puritate fidei flectite, peccata vestra ex corde pleniter confitentes, ut vobis qui in afflictione tam corporis quam animae estis, manum suam fortem et invincibilem porrigat, quatenus a diabolo et ab omni malo vos eripiat.» Sic Filius ad Patrem loquitur, membraque sua illi commendat, ac illa castigat, ut vero capiti suo adhaereant, ne perditio primi et novissimi proditoris ea absorbeat. Quotiescunque enim omnipotens Pater pravis operibus hominum irritatur, Filius ejus ipsi vulnera sua ostendit, videlicet ut propter illa hominibus parcat, quoniam ipse corpori suo non pepercit, quatenus ovis quae ei ablata fuerat, in sanguine suo retraheretur; ideoque etiam eadem vulnera ipsius tandiu aperta permanebunt, quandiu homo in mundo manens peccat. Quapropter et idem Filius Dei ab hominibus requirit ut genua sua ad omnipotentem Patrem suum flectant, quoties judicia ejus promerentur, quatenus propter vulnera sua quae in carne passus est, et quae Pater ipsius semper inspicit, eos ab omni malo liberet.

Quod Enoch et Elia in oculis omnium a morte suscitatis et ad nubes sublatis, et resurrectio mortuorum omnimodis confirmabitur, et antiquus serpens per filium perditionis adversus Deum et sanctos in maximum furorem excitabitur.

XXXV. Postquam autem Enoch et Elias per filium perditionis mortem corporalem subierint, sequaces illius multum gaudebunt, quoniam eos defecisse videbunt; sed deinde cum spiritus vitae eos suscitaverit, ac sursum in nubes sustulerit, gaudium illorum in timorem et in tristitiam atque in magnam admirationem vertetur. Nam per resuscitationem et sublevationem istorum ego omnipotens probabo, quod resurrectio et vita mortuorum nulla repugnatione incredulorum contradici possit, quin eo die cum elementa, cum quibus homo peccaverat, purgabuntur, homo quoque de morte resuscitetur, atque in majorem claritatem, quam prius creatus sit, per poenitentiam, quae Deo placet, restituatur; quia sicut omnis compago hominis per poenitentiam movetur, ita et ipse cum lugubri voce poenitentiae coelum movet, ac Deum cum cherubin ex toto laudat. Tunc antiquus serpens propter resuscitationem istorum in maximam iram commovebitur, et perditum hominem in aestimationem illam ducet, ut thronum suum de quo expulsus est, possideat, quatenus per hoc resuscitatio praefatorum virorum et memoria Filii Dei in hominibus omnino deleatur, et in semetipso loquetur, dicens: «In hoc filio meo majus praelium nunc faciam quam dudum in coelo fecerim, omnemque voluntatem meam per ipsum complebo, nec huic voluntati meae Deus aut homo resistere valebit, scioque et cognosco quod superari non potero. Unde et in omnibus victor ero. Et deinde idem filius perditionis multitudinem populi convocabit, ut gloriam suam

manifeste videat, cum supra coelos ire tentabit, ita etiam ut si quid catholicae fidei in Ecclesia inconvulsum remanserit, per ascensionem ipsius in toto tabescat. Sed cum astante populo audiente superioribus elementis praeceperit, ut eum suscipiant ad coelum euntem, verba Pauli fidelis mei implebuntur, quae spiritu veridico repletus dicit:»

Quod ille iniquus in praesumptione sua revelatus dum multitudine populi adstante et audiente superioribus elementis praeceperit, ut eum in coelum euntem suscipiant, juxta testimonium Apostoli, a spiritu oris Domini Jesu interficietur, et quod haec videntes ad veram fidem relicto errore convertentur, et sic tota diaboli elatio subruetur.

XXXVI. «Sed tunc revelabitur ille iniquus, quem Dominus Jesus interficiet spiritu oris sui **(II Thess. II)**. Hujus sententiae intellectus hoc modo accipiendus est: Eo tempore denudabitur ille filius iniquitatis, eumque mendacem fuisse omni populo apparebit, cum praesumptionem ad coelos ascendendi arripuerit, quoniam ipsum in praesumptione ista damnator et salvator populorum qui Filius Dei est occidet, et hoc fortitudine illa faciet, qua ipse Verbum Patris existens, totum orbem terrarum justo judicio judicabit. Cum enim iste filius perditionis diabolica arte se sursum extulerit, divina virtute dejicietur, atque fetor sulphuris et picis eum suscipiet, ita ut etiam astantes populi ad praesidia montium fugiant. Tantus quippe terror haec videntes et audientes occupabit, ut diabolo filioque ejus abrenuntiantes, ad veram fidem baptismi convertantur. Quapropter antiquus serpens attonitus in semetipsum frendens dicet: «Et nos confusi sumus. Amodo homines nobis ita subjugare non valebimus, quemadmodum hactenus fecimus.»

Quia post ruinam Antichristi gloria Filii Dei amplificabitur, et omnes credentes in eum humili voce laudabunt eam, et testimonium ex Apocalypsi Joannis ad ista competens, et quo sensu intelligendum sit.

XXXVII. Sed et omnes in Filium Dei fideliter credentes flebili atque laudabili voce Deum laudabunt, velut per dilectum et veridicum testem meum scriptum est: «Nunc facta est salus, et virtus, et regnum Dei nostri, et potestas Christi ejus, quia projectus est accusator fratrum nostrorum, qui accusabat illos ante conspectum Dei nostri die ac nocte. Et ipsi vicerunt illum propter sanguinem Agni, et propter verbum testimonii sui, et non dilexerunt animas suas usque ad mortem **(Apoc. XII)**. Hujus sententiae intellectus hoc modo accipiendus est: Nunc diabolo devicto, filioque ejus Antichristo prostrato, facta est superna dispositione salus, nulla diabolica pericula metuens, et virtus illa omnino conterens, et regnum omnibus dominans, qui sub regimine Dei nostri sunt, et potestas invincibilis Christi scilicet Filii ejus, quem verum Sacerdotem super salutem animarum constituit. Nam projectus est in aeternam damnationem accusator pertinacissimus et insidiator inquietissimus illorum videlicet qui filii Dei sicut et nos existentes supernam haereditatem nobiscum habebunt, qui accusabat illos diversis suggestionibus ipsius consentientes, coram intuitu summi Creatoris et Judicis, et hoc tam in spiritali quam in saeculari transgressione omni tempore faciebat, quoniam homo semper peccat. Primum enim praelium perditi angeli, quo contra Deum pugnavit, volens se Deum esse, Deus vicit, et in illo etiam ultimum praelium, quod cum illo facturus erat, praevidit, cum filium ejus eum dejecit, et cum ipsum per illum omnino tam confudit. Et ipsi

qui veraciter Deum confitentur vicerunt illum cum ei non consenserunt propter sanguinem Agni, per quem redempti sunt, et per quem ipsi etiam plurimas adversitates in corporibus suis sustinentes victores exstiterunt, et propter verbum, id est doctrinam quam testificatus est in catholica fide, quae etiam ab illo verbo se extendit, per quod omnes creaturae processerunt, nec dilexerunt animas suas eas in corporibus suis retinentes, sed ad mortem corporum suorum praecedere fecerunt, cum corpora sua temporali morti in plurimis passionibus subjecerunt, ubi et easdem animas suas omnipotenti Deo reddiderunt. Martyres enim usque ad mortem cucurrerunt, et priusquam Filium Dei negarent passionibus se subjecerunt, et ideo etiam Abel, et prophetae, caeterique martyres qui usque in novissimum diem pro Deo occisi sunt, testimonium Filio Dei perhibent, quod etiam ipse in voluntate Patris sanguinem suum pro ipsis fuderit. Itaque bellum filii perditionis hoc modo finitum est, nec ipse deinceps in ulla cultura apparebit. Unde gaudete, qui in coelo et in terra habitationem habetis. Post casum autem Antichristi gloria Filii Dei amplificabitur.

Epilogus libri ipsius, in quo pro opere suo, scilicet pro reparatione hominis, Deo laus coelesti voce exsolvitur, et opusculum istud cum auctore suo eidem Deo et fidelibus ejus studiose commendatur.

XXXVIII. Et iterum de coelo vocem verba ista me docentem audivi: Nunc laus Deo sit in opere suo, homine videlicet, pro cujus reparatione maxima praelia in terra fecit, quemque super coelos elevare dignatus est, ut simul cum angelis faciem ipsius in unitate illa qua verus Deus et homo est laudet. Sed ipse omnipotens Deus pauperculam femineam formam per quam hanc scripturam edidit, oleo misericordiae suae ungere dignetur, quoniam ipsa absque omni securitate vivit, nec etiam scientiam aedificationis Scripturarum, quas Spiritus sanctus ad instructionem Ecclesiae proposuit, et quae velut murus magnae civitatis sunt habet. A die enim nativitatis suae in doloribus infirmitatum, quasi reti illaqueata est, ita ut in omnibus venis, medullis et carnibus suis, continuis doloribus vexetur, nec dum tamen eam dissolvi Domino placuit, quoniam per cavernam rationalis animae quaedam mystica Dei spiritaliter videt. Haec autem visio venas ejusdem hominis ita pertransivit, ut ipsa propter eam multa fatigatione saepe commoveatur, aliquo tamen tempore levius, aliquo depressius, in fatigatione infirmitatis laborans. Unde etiam mores a diversis moribus hominum alienos habet, quemadmodum infans, cujus venae nondum ita plenae sunt, quatenus mores hominum discernere possit. Ipsa enim cum inspiratione Spiritus sancti officialis existit, et complexionem de aere habet; ideoque de ipso aere, de pluvia, de vento, et de omni tempestate infirmitas ei ita infixa est, ut nequaquam securitatem carnis in se habere possit, alioquin inspiratio Spiritus sancti in ea habitare non valeret. Sed Spiritus Dei magna vi pietatis suae ea interdum ab hac infirmitate quasi rore cujusdam refrigerii a morte suscitat, quatenus officialis cum inspiratione Spiritus sancti in saeculo vivere possit. Omnipotens autem Deus, qui omnem fatigationem passionis

ejusdem hominis veraciter cognovit, gratiam suam in ipsa ita perficere dignetur, ut pietas ejus in hoc glorificetur, et illius anima cum de hoc saeculo migraverit ad aeternam gloriam ab eo clementer suscipi et coronari gaudeat. Sed liber vitae, qui scriptura Verbi Dei est, per quod omnis creatura apparuit, et quod omnium vitam secundum voluntatem aeterni Patris velut in se praeordinaverat, exspiravit, hanc scripturam per nullam doctrinam humanae scientiae, sed per simplicem et indoctam femineam formam ut sibi placuit mirabiliter edidit. Unde nullus hominum tam audax sit, ut verbis hujus scripturae aliquid augendo apponat, vel minuendo auferat, ne de libro vitae, et de omni beatitudine quae sub sole est deleatur, nisi propter excribrationem litterarum, aut dictionum, quae per inspirationem Spiritus sancti simpliciter prolata sunt, fiat. Qui autem aliter praesumpserit, in Spiritum sanctum peccat. Unde nec hic nec in futuro saeculo illi remittetur. Nunc iterum laus sit omnipotenti Deo in omnibus operibus suis ante aevum, et in aevum, quia ipse primus et novissimus est. Verba autem haec fideles devoto cordis affectu percipiant, quoniam per illum, qui primus et novissimus est, ad utilitatem credentium edita sunt.